Munyatu'l-Ghuzāt

A 14th-Century Mamluk–Kipchak Military Treatise

SOURCES OF ORIENTAL LANGUAGES AND LITERATURES

13

Edited by Şinasi Tekin & Gönül Alpay Tekin

—

TURKISH SOURCES XI

Munyatu' l-Ghuzāt
A 14th-Century Mamluk–Kipchak Military Treatise

Text, Translation and Index by

Kurtuluş Öztopçu

Printed at Harvard University
Office of the University Publisher
1989

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARININ KAYNAKLARI

13

Yayınlayanlar: Şinasi Tekin • Gönül Alpay Tekin

—

TÜRKÇE KAYNAKLAR XI

Münyetü'l-Ġuzāt

14. Yüzyıla âit Memluk-Kıpçakçasıyla yazılmış askerî bir risâle

Metin • Tercüme • Dizin

Kurtuluş Öztopçu

UNIV.
LEIDEN
BIBL.

Basıldığı yer
Harvard Üniversitesi Basımevi
1989

Copyright © 1989

by the Editors.

All rights reserved.

—

Bütün telif hakları yayınlayanlara âittir.

Managing Editor and Composer

of the Series

Carolyn I. Cross

Library of Congress Catalog Card Number 70–131003

Annemin

ve

Babamın

Değerli Anılarına !

Preface		iii
Transcription		iv
Chapter One:	Description of the Manuscript and Content Analysis of the Text	1
1.1	Description of the manuscript: Munyatu'l-Ġuzāt	1
1.2	The Mamluk-Kipchak language and literature	2
1.3	A comparison of Munyatu'l-Ġuzāt with the Arabic original	4
1.4	Observations on the style of the text	5
1.5	Previous research on Munyatu'l-Ġuzāt	5
Chapter Two:	Linguistic Analysis of the Text	7
2.1	Orthography	7
2.2	Phonology	7
2.2.1	Vowel harmony	7
2.2.1.1	Palatal harmony	7
2.2.1.2	Labial harmony	7
2.2.1.3	Consonant harmony	7
2.2.2	Changes of vowels	8
2.2.3	Syncope	8
2.2.4	Changes of consonants	8
2.2.5	Metathesis	8
2.2.6	Haplology	8
2.3	Word formation	8
2.3.1	Nouns from nouns	9
2.3.2	Nouns from verbs	9
2.3.3	Verbs from nouns	10
2.3.4	Verbs from verbs	10
2.3.5	Compound verbs	11
2.4	Nouns	11
2.4.1	Plural	11
2.4.2	Possessive suffixes	11
2.4.3	Cases	12
2.4.3.1	Genitive	12
2.4.3.2	Accusative	12
2.4.3.3	Dative	12
2.4.3.4	Locative	12
2.4.3.5	Ablative	12
2.4.3.6	Equative	12
2.4.3.7	Directive	12
2.4.3.8	Instrumental	12
2.5	Adjectives	12
2.5.1	Comparison	13
2.5.2	Numerals	13
2.6	Pronouns	13
2.6.1	Personal pronouns	13
2.6.2	Demonstrative pronouns	13
2.6.3	Reflexive pronouns	14
2.6.4	Reciprocal pronoun	14
2.6.5	Interrogative pronouns	14
2.6.6	Indefinite pronouns	14
2.6.7	Relative pronoun	14
2.7	Adverbs	14

2.7.1	Adverbs of time	14
2.7.2	Adverbs of place	14
2.7.3	Adverbs of manner	14
2.8	Postpositions	14
2.8.1	Primary postpositions	14
2.8.2	Secondary postpositions	14
2.9	Verbs	14
2.9.1	Verbal nouns	14
2.9.2	Gerunds	15
2.9.3	Finite forms	15
2.9.3.1	Definite past tense	15
2.9.3.2	Indefinite past tense	16
2.9.3.3	Aorist	16
2.9.3.4	Future-optative	16
2.9.3.5	Conditional	16
2.9.3.6	Imperative	16
2.9.3.7	Voluntative	16
2.9.4	Compound tenses	17
2.9.5	Descriptive verbs	17
2.10	Particles	17
2.10.1	Corroborative particles	17
2.10.2	Vocative particles	17
2.10.3	Negation particles	17
2.11	Conjunctions	17
2.12	Sentence structure	17
2.12.1	Word order	18
2.12.2	Simple sentences	18
2.12.3	Compound sentences	18
2.12.4	Complex sentences	18
2.13	Lexicon	19
2.13.1	Turkic words	19
2.13.2	Non-Turkic words	20
2.13.2.1	Izafat	20
2.13.2.1.1	Arabic izafat	20
2.13.2.1.2	Persian izafat	20
2.13.2.2	Other non-Turkic elements	20
2.13.3	Technical terms	21

Chapter Three: Transcription 23

Chapter Four: English Translation 50

Chapter Five: Analytical Index to the Text 81

Bibliography 142

Appendix A: Technical Terminology 147

Appendix B: English Glossary to the Analytical Index 149

Appendix C: Facsimile 163

PREFACE

This work was originally prepared as a PhD dissertation at UCLA and was submitted in 1986. Since then, I have introduced some changes, the most notable of which is the index, instead of the glossary. There are also minor changes in the transcription, translation and introduction.

This work is a result of a long learning process that started at the University of Istanbul and continued at UCLA. I fondly remember Dr. A. F. Karamanlıoğlu at this time who first introduced me to the area of Mamluk-Kipchak. His untimely death is a great loss for Turcology in general, and for Kipchak studies in particular.

It is my pleasant duty to acknowledge all those who assisted me during the preparation of this work. Without their help it would not have been possible to put it in its present form. I, however, take full responsibility for any errors that may remain. I would like to thank: Professor A. J. E. Bodrogligeti of UCLA for his valuable criticism and suggestions in every phase of the dissertation and for helping me, with his extensive knowledge, to solve many thorny problems; Dr. Ralph Jaeckel of UCLA for reading the entire manuscript, for making suggestions regarding the technical terminology, and for providing some reference material; Dr. Muhammad Eissa of Northwestern University for going over the Arabic original with me, translating many sections when necessary, correcting the translations of the Arabic sections of the text and providing reference material on the relevant religious literature; My dear friends, Mr. Edward Mitchell and Ms. Barbara Grevior, for going over the translation many times with me, making valuable suggestions regarding the style and technical terminology;

The Topkapı Sarayı Müzesi Library Staff for permitting me to use the manuscript and for providing a microfilm of it; Professor Şinasi Tekin of Harvard University for accepting the work for publication in his series and his continuous support during the past four years for its publication;

Finally, last but not least, my wife Aynur and my daughters Özden and Gönenç for their love and moral support during all these years.

TRANSCRIPTION

b	ب	q	ق	a	ا	fatḥa
c	ج	r	ر	ä	ا	fatḥa
ç	ج چ	s	س	e	ای ی	kasra
d	د	ṣ	ص	o	او و	żamma
f	ف	s̲	ث	ö	او و	żamma
g	ك	ş	ش	u	او و	żamma
ġ	غ	t	ت	ü	او و	żamma
h	ه	ṭ	ط	ı	ای ی	kasra
ḥ	ح	v	و	i	ای ی	kasra
ḫ	خ	y	ی	ā	آا	
k	ك	z	ز	ī	ای ی	
l	ل	ż	ض	ū	او و	
m	م	ẓ	ظ	ō	او و	
n	ن	z̲	ذ	ē	ی	
ñ	ك	ʾ	ء			
ng	نك	ʿ	ع			
p	پ ب					

Chapter One

DESCRIPTION OF THE MANUSCRIPT AND CONTENT ANALYSIS OF THE TEXT

1.1 Description of the manuscript: Munyatu'l-Ġuzāt

Munyatu'l-Ġuzāt 'wish of the warriors of the Faith,' henceforth **MG**, is a fourteenth century **furūsiyya** 'chivalric arts' manual written in Mamluk-Kipchak. The only known copy of **MG** is in the collection of the library of the Topkapı Sarayı Müzesi in Istanbul. It is registered in the Ahmed III section with the number 3468.[1] The manuscript was copied in Egypt in 850 A.H./1446-47. It has 116 folios and is written in an easily readable **nasḫ**. Each page contains nine lines, with the exception of 2r and 2v which contain seven lines each. The first two and one-half pages and all the chapter titles are in Arabic. Ex libris is ʿĀlī al-Amīrī al-Kabīrī al-Saifī al-Mucāhidī al-Murābiṭī al-Ġāzī Altun Buġa. Neither the copyist nor the translator is known. It was translated from the masterly work of Muḥammad Ibn Yaʿqūb Ibn Aḫī Ḥazzām (or Ḥizām) al-Ḫattalī (or Ḫatlī or Ḫatbī),[2] entitled **Kitāb al-Furūsiyya va'l-Bayṭara. MG** is the abridged translation of the third and last chapter of this work. The title of this chapter in the original Arabic is **Bāb Ibtidā al-Rukūb va Taʿallum al-Furūsiyya** (Veliyüddin Efendi copy, No. 3174, Folios: 136v-234r).

The translation was undertaken at the request of a certain Temür Beg, the commander of the Sultan's bodyguards (**ḫāṣakīlār ḫāṣı**) (3v), for the benefit of the Turkish **ġāzīs** (5r-5v). **MG** is composed in six skills (**fann**) (5v). These are listed on 6r as follows:

1. First skill: Mounting the horse (**atqa minmäkdä**) (7r-19v)
2. Second skill: Holding the lance (**süngü tutmaqda**) (19v-82v)
3. Third skill: Acts related to the use of the sword (**qılıçqa taʿalluq ʿamallarda**) (82v-99r)
4. Fourth skill: Holding the shield (**qalqan tutmaqda**) (missing)
5. Fifth skill: Archery (**oq atmaqda**) (99r-108r)
6. Sixth skill: Hitting the ball (polo) (**ṭop urmaqda**) (108r-116r)

A closer examination of the text and a comparison of it with the Arabic original, however, reveals that the fourth skill is missing. It is also possible that some portion of the fifth skill is also missing.[3] There is an abrupt change on 99r from one topic to another, and the concluding sentence of the third chapter is written on the margin. There may be two reasons for this abrupt change, since the binding seems to be intact and it seems that there is no missing page, and the change of topic occurs in the middle of the page. The first reason is that the translator switched from one topic to the other without giving any indication, and then left out the fourth skill. This is not likely, since the concluding remarks of the third skill are on the margin and were added to the text later and because in general topics are rarely changed without first indicating that a change is going to occur. Therefore the stronger possibility seems to be an error on the part of the copyist, who may have simply mixed the pages and then continued copying without realizing his error. The concluding sentence was added later, when the copying was finished, together with other corrections by either the copyist himself or someone else who read and edited the manuscript.

---

[1]F. E. Karatay, **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Katalogu.** İstanbul, 1961. Vol. 1, p. 619.

[2]The name of the author appears differently in different manuscripts. There is also disagreement among scholars as to whether he held his position under al-Muʿtasim, al-Muʿtadid or al-Mutawakkil. See L. Mercier, **La Parure des Cavaliers et l'Insigne des Preux** (Paris, 1924), p. 433; H. Ritter, "La Parure des Cavaliers und die Literatur über die ritterlichen Künste," **Der Islam** 18 (1929) 12; G. T. Scanlon, **A Muslim Manual of War being Tafrīj al-Kurūb fī Tadbīr al-Ḥurūb** (Cairo, 1961), p. 7, n.21; Karatay, **Katalogu**, p. 619; J. Eckmann, "The Mamluk-Kipchak Literature," **Central Asiatic Journal** 8 (1963) 319; T. Halasi-Kun, "Die mameluk-kiptschakischen Sprachstudien und die Handschriften in Stanbul," **Körösi Csoma-Archivum** 3 (1940) 77; and F. Sezgin, **Geschichte des arabischen Schrifttums Band III** (Leiden, 1970), p. 375. It is not possible to have the correct name before all the manuscripts of Aḫī Ḥazzām's works in Arabic are studied.

[3]Since the work is an abridged translation, it cannot be determined how much of the fifth skill is missing.

After the Arabic introduction, which continues to the middle of 3r, a Turkish introduction begins. In it the translator describes the purpose of his translation (3r-4r). This is followed by a short and rather simple poem in praise of Temür Beg, at whose request the book was translated (4r-5r). Then he describes how he accepted Temür Beg's request and translated MG. On 6r he lists the chapters of the book and then enumerates the benefits of knowing these military skills. On 7r the first chapter begins.

1.2 The Mamluk-Kipchak language and literature

The Mamluks were originally purchased as slaves, mostly from the Kipchak Turkic tribes and the Circassians living on the southern steppes of Russia and the Caucasus, and were brought to Cairo and other important military centers. After being given extensive military training there, they served as soldiers in the army and as bodyguards of the sultans and amīrs in both Syria and Egypt. They began to exert their power over the sultans. When Aybek, commander of the Mamluks, overthrew the Ayyūbid dynasty in 1250, they became the rulers of Egypt and Syria. They were overthrown only in 1517.

The line of Mamluk sultans is generally divided into **Baḥrī** and **Burjī** Mamluks. **Baḥrī** Mamluk sultans were mostly Kipchak Turks, the **Burjī** sultans were mostly Circassians. The background of the majority of the Mamluks in the **Baḥrī** period was also Turkish, making the Turkish language second in importance to Arabic. This importance continued into the **Burjī** period, when Turkish became the language of the ruling military elite, despite the non-Turkic origins of the **Burjī** sultans. Indeed most of the Mamluk works written in Turkish come from the **Burjī** period (1382-1517). Large numbers of Turcoman tribes, especially those living in Syria, together with the ever-growing presence of the Ottoman Empire may also have contributed to this phenomenon.

Mamluk Kipchak Turks played such an important role in society that the Arabs took interest in their language. Consequently during the Mamluk reign many Turkic-Arabic glossaries and Turkic grammars in Arabic were written. Of these six have come down to us or have been located thus far.[4] These grammars and glossaries are an indication of how important the Turkish language had become vis a vis Arabic and demonstrates the demand for a knowledge of Turkish among the Arabic-speaking populace. In addition about thirty books were written in Turkic, almost all translations from Arabic or Persian. Most of these works, especially the earlier ones, deal with law and the military sciences.

The Turkic grammars and glossaries written by the Arabic philologists give us very important information about the Kipchak and **Türkmān** dialects of the Mamluks and provide us with a very large vocabulary. Probably with the exception of **Divān-i Luġati't-Turk**, they are the most important linguistic documents on the Middle Turkic dialects. All of these works have been studied, edited and published, sometimes more than once.

1. **Kitāb-i Macmūᶜ Tarcumān-i Turkī va ᶜAcamī va Muġalī.** It was written in 743/1343. This anonymous vocabulary has about 2000 words. Most are given as Kipchak with occasional remarks to **Türkmān** dialect. The unique copy, which contains 75 folios, is in Leiden. It has been edited twice.[5]

2. **Kitābu'l-İdrāk li-Lisāni'l-Atrāk.** It was written in 712/1312 by the famous philologist Abū Hayyān Muḥammad Ibn Yūsuf al-Ġarnaṭī. There are two known copies, both in Istanbul. One was copied in 1335; the other, less reliable copy was executed in 1402. The work has two sections: a. grammar of Turkish and b. an Arabic-Turkish glossary. Overall it contains about 3000 words. It has been edited twice.[6] The glosses on the margin were also collected and published.[7]

---

[4]These glossaries and grammars have been dealt with extensively in the following articles: O. Pritsak, "Das Kiptschakische," **Philologiae Turcicae Fundamenta** 1 (1959) 74-87, and A. F. Karamanlıoğlu, "Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 12 (1963) 175-184.

[5]M. Th. Houtsma, **Ein türkisches-arabisches Glossar** (Leiden, 1894); A. K. Kurishdzanov, **Issledovanie po Leksike Starokipchakskogo Pis'mennogo Pamyatnika XIII v.--Tyurksko-Arabskogo Slovarya** (Alma-Ata, 1970).

[6]Selanikli Mustafa Efendi, **Kitāb al-İdrāk li-Lisān al-Atrāk** (İstanbul, 1891); A. Caferoğlu, **Kitāb al-İdrāk li-Lisān al-Atrāk** (İstanbul, 1931).

[7]V. İzbudak, **El-İdrâk Haşiyesi** (İstanbul, 1936).

3. **At-Tuḥfatu'z-Zakiyya fī Luġati't-Turkiyya.** Its author is not known. It was written before 1425. The unique copy is in Istanbul and has 91 folios. Several scholars have worked on it. It has been edited twice.[8] More than 3200 words are included.

4. **Kitāb Bulġati'l-Muştāq fī Luġati't-Turk va'l-Qıfçāq.** It was written by Camālu'd-dīn Abū Muḥammad ʿAbdullahi't-Turkī. It is probably from the early fifteenth century. The only known copy, which is in the Bibliothèque Nationale (Paris) and has 71 folios, was published by A. Zajączkowski in two separate volumes.[9] It contains more than 1200 words.

5. **Al-Qavānīnu'l-Kulliya li-Żabṭi'l-Luġati't-Turkiyya.** The author of this work is also unknown. The only known manuscript of the **Qavānīn** is in Istanbul and has 85 folios. It was probably written in the fifteenth century in Egypt. It is based on the Kipchak dialect and has occasional references to **Türkmān** words. It was edited and its glossary has been published.[10] There are about 700 words in it.

6. **Ad-Durratu'l-Muḍī'a fī Luġati't-Turkiyya.** This is probably the most insignificant of all the works cited in this section. It was rather recently found and studied by A. Zajączkowski.[11] The only copy is in Florence and has 25 folios. It contains close to 1000 words.

As the authors of these works have frequently noted, the language of these grammars and glossaries is not uniform, and the existence of the **Türkmān** and Kipchak dialects in these works has been known to the scholars for some time. In the same way, the language used in the Turkish works was also not uniform. Halasi-Kun in 1940[12] noted three different linguistic groups in the Mamluk-Kipchak manuscripts. Since then scholars who have dealt with these documents have agreed with his view on the matter. These groups are:

a. Mamluk-Kipchak proper: **MG** belongs to this group along with Saif-i Sarāyī's **Translation of Gulistān,**[13] **Kitāb Bayṭaratu'l-Vāżiḥ** (Istanbul copy),[14] Bärkä Faqīh's **İrşādu'l-Mulūk va's-Salāṭīn,**[15] and

---

[8]B. Atalay, **Ettuhfet-üz-Zekiyye fi'lûgat-it-Türkiyye** (İstanbul, 1945); E. I. Fazilov, **Iziskanniy dar Tyurkskomu Yaziku** (Tashkent, 1978).

[9]A. Zajączkowski, **Vocabulaire Arabe-Kiptchak de l'époque de l'Etat Mamelouk. I-ère partie. Le nom** (Warszawa, 1958; First Edition, 1938); **II-ème partie. Le verbe** (Warszawa, 1954).

[10]Kilisli Rifat Bilge, **Al-Qavānīn al-Kullīya li-Żabṭ al-Luġat at-Turkiyya** (İstanbul, 1928). The word material was published by S. Telegdi, "Eine türkische Grammatik in arabischer Sprache aus dem XV. Jhdt," **Körösi Csoma-Archivum** 1 (1939) 282-326.

[11]It has not been published as a book. The following articles by Zajączkowski deal with it: "Chapitres choisis du Vocabulaire arabe-kiptchak 'ad-Durrat al-muḍī'a fī-l-luġat at-turkīya' (I)," **Rocznik Orientalistyczny** 29/1 (1965) 39-98; "(II)," **Rocznik Orientalistyczny** 29/2 (1965) 67-116; "(III)," **Rocznik Orientalistyczny** 32/2 (1969) 19-62; "Material kolokwialny arabsko-kipczacki w Slowniku 'ad-Durrat al-muḍī'a fī'l-luġat at-turkīya'," **Rocznik Orientalistyczny** 31 (1968) 71-115; and "Das Pferd nach dem arabisch-kiptschakischen Glossar ad-Durrat al-muḍī'a," **Central Asiatic Journal** 10 (1964) 333-338.

[12]T. Halasi-Kun, op. cit., pp. 77-83.

[13]MS University Library at Leiden (Cod. or. 1553). Facsimile edition: F. N. Uzluk, **Seyfi Serâyî, Gülistan Tercümesi** (Ankara, 1954). Text editions: A. Bodrogligeti, **A Fourteenth Century Turkic Translation of Sa'dī's Gulistān** (Budapest, 1969), and A. F. Karamanlıoğlu, **Seyf-i Sarâyî-Gülistan Tercümesi** (İstanbul, 1978).

[14]MS Topkapı Sarayı Müzesi Library in Istanbul (Revan Köşk 1695); S. Çağatay, "Eine osttürkische Handschrift: Bayṭaratu'l-vāżiḥ," **Akten des vierundzwanzigsten Internationalen Orientalisten-Kongresses München 28 August bis 4 September 1957** (Wiesbaden, 1959), pp. 602-604; A. Bodrogligeti, "The Medical Terminology in the Kitāb Bayṭarat al-vāżiḥ, A Fourteenth Century Mamluk-Kipchak Treatise on Veterinary Medicine," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 21 (1973) 115-125. It was also translated into English with an introduction and glossary in addition to the transliteration of several pages by D. Nissman: "A Study of a Language and Orthography of the Mamlukes of Egypt Based on the Kitāb Bajṭarati'l-Waḍiḥ" (unpublished Ph.D. dissertation, Columbia University, 1969).

[15]There has been no published study of this work so far. However, several portions of this voluminous manuscript, located at the Süleymaniye Library, Aya Sofya 1016, have been studied by students

Şarḥu'l-Manār.[16]

b. A mixed language comprising elements of **Oğuz** and Kipchak dialects. This group is in turn divided into two subgroups:

a[1] A dialect with strong Kipchak influence: **Kitāb fī 'İlmu'n-Nuşşāb** or **Ḫulāṣa** (Istanbul copy),[17] and **Kitābu'l-Ḫayl** (Istanbul copy).[18]

b[2] A dialect with strong **Oğuz** influence: **Ḫulāṣa** (Paris, Biliothèque Nationale Suppl. Turc. 179),[19] **Kitābu'l-Ḫayl** (Paris, Biliothèque Nationale Suppl. Turc. 179), **Kitāb Bayṭaratu'l-Vāżiḥ** (Paris, Biliothèque Nationale Suppl. Turc. 179), **Kitābu'l-Fiqh** (Feyzullah Efendi, 1046), **Kitābu'l-Fiqh** (Aya Sofya, 1360), **Kitābu'l-Fiqh** (Konya Yusuf Ağa, 5059), **Muqaddimat Abī Lais as-Samarqandī** (three different manuscripts located at Aya Sofya, Istanbul).[20]

c. Ottoman: There are about twenty books written in a language that can be defined as Early Ottoman.[21]

1.3 A comparison of Munyatu'l-Ġuzāt with the Arabic original

MG, as was noted above, belongs to Mamluk-Kipchak proper and therefore has an important linguistic value. Since it is the first Turkish adaptation of a **furūsiyya** manual, its content is also important to historians in general and military historians in particular. Correct understanding of MG can also help to understand the Arabic **furūsiyya** manual from which MG was translated, for it is very difficult to edit some of the Medieval Arabic **furūsiyya** manuals because of their technical nature. Very often the technical vocabulary used in those manuals is from Turkish and Persian and, since some of these terms are very rarely used, it is difficult to understand their correct meaning.

Aḫī Ḥazzām's **Kitāb al-Furūsiyya va'l-Bayṭara**, the basis of MG, is one of the major works of medieval Arabic **furūsiyya** literature.[22] It has been translated into Turkish and Persian many times.[23] The

---

of the Department of Turkish Language and Literature at the University of Istanbul as undergraduate theses. See T-663 (1965), T-1488 (1974), T-1507 (1974), T-1638 (1974), T-1643 (1975), T-1692 (1975), T-1693 (1975), T-1694 (1975), and T-1732 (1976).

[16]MS Bursa, Haraççıoğlu Library 697. There are two articles that deal with this work: M. Mansuroğlu, "Şerhu'l-Menâr'ın Dili Hakkında," **V. Türk Tarih Kongresi** (Ankara, 1960) 367-374, and M. Tulum, "Şerhu'l-Menâr Hakkında," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 16 (1968) 133-138.

[17]I have prepared an edition of the Istanbul copy. It will be published in the journal **Rocznik Orientalistyczny**. MS Istanbul, Veliyüddin Efendi 3176.

[18]MS Istanbul, Veliyüddin Efendi 3176. Edition of this copy is forthcoming.

[19]Edition: A. Zajączkowski, "Mamelucko-turecka wersja arabskiego traktatu o lucznictwie z XIV w," **Rocznik Orientalistyczny** 20 (1956) 139-261.

[20]Facsimile edition with an introduction: A. Zajączkowski, **Le Traité Arabe Muḳaddima d'Abou-l-Lait as-Samarḳandī, En Version Mamelouk-Kiptchak. (Ms. Istanbul, Aya Sofya 1451)** (Warszawa, 1962). A. Zajączkowski also devoted an article to the study of this work: "Mamelucko-kipczacki przeglad arabskiego traktatu Muḳaddima Abu-l-Lait as-Samarḳandī (Ms. Istanbul, Aya Sofya 1451)," **Rocznik Orientalistyczny** 23 (1959) 73-99.

[21]For a complete list of these manuscripts see J. Eckmann, "The Mamluk-Kipchak Literature," **Central Asiatic Journal** 8 (1963) 304-319, and B. Fleming, "Zum Stand der Mamluk-türkischen Forschung," **Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft, Supplement III** (1977) 1156-1164.

[22]Medieval Arabic **furūsiyya** literature is very rich, embodying about 80 different works on various aspects of military theory and practice. Some manuscripts of these works have been edited and translated into Western languages. Interest in these works appeared as early as the first half of the nineteenth century. A list of **furūsiyya** manuscripts was compiled in 1840. Since then other scholars have contributed to the list. For the most up-to-date list, see G. T. Scanlon, **A Muslim Manual**, pp. 7-19. For the most complete list of archery manuals, see J. D. Latham and W. F. Paterson, **Saracen Archery** (London, 1970).

[23]An Ottoman translation of this work is located in the Topkapı Sarayı Müzesi Library in Istanbul and registered as Hazine 415. This beautiful MS has many illustrations. I have used this manuscript as well as the Arabic original. For Persian translations, see C. A. Storey, **Persian Literature, A Bio-Bibliographical Survey**, Vol. II, Part 3 (Leiden, 1977), p. 396.

following observations are based on a comparison of **MG** with its Arabic original:

a. **MG** is an abridged translation. Why the translator translated certain parts and not others is not clear. In some cases a chapter is translated in its entirety, in others some sections of a chapter are omitted. Sometimes a whole section is omitted. However, these omissions do not alter the meaning of the Turkish text or interfere with the continuation of the text. With the exception of the first six folios and about half a page in the middle of the text, all is in the Arabic original, that is to say, the translator did not include his own opinions on the subject.

b. The translator uses his knowledge of both languages extremely well. Sometimes the same idea or thing is given in words that belong to both languages, in some cases more than one word is given from the same language.

c. Since Mamluk-Kipchak was spoken in an Arabic environment, since there was a strong tradition of **furūsiyya** literature in Arabic, and since the Turkic translations were done from Arabic manuscripts, most of the technical terms are either Arabic or Turkish. There are, however, a very few Persian ones as well.

d. Very rarely did the translator misunderstand the Arabic text. In some cases where the Arabic text is problematic or difficult to understand, the translator usually gives a close literal translation which may not make good sense in Turkish. In these sections I have used the Arabic text to clear up the Turkish.

e. Since MG was written as a manual for Turkish-speaking warriors, the translator tries to make the text as simple as possible. The syntax of the text is much clearer than in some other translations and interlinear translations.

1.4 Observations on the style of the text

Since the manuscript was intended to help Turkish warriors acquire theoretical and practical knowledge on certain military subjects, the translator uses a style compatible with his goal. The following points can be gathered to show that he was very conscious of what he intended to do:

a. Every point is described very precisely, especially as regards complicated and sometimes very similar lance maneuvers.

b. Certain points are repeated several times either in the same or similar ways to make sure that the point is clear. Very often previous chapters and the information related in them are referred to. They are introduced by such phrases as: **sanga vaşiyyat qılġanım kibi** 'as I have described to you' 39r:1, **bu vaşf qılġanlarım kibi** 'as I have indicated' 20v:7, **kim sanga zikr qıldım** 'as I have described to you' 78r:1.

c. The fact that this is an abridged translation shows that the translator wanted to focus only on the most important points. He also wanted to keep the book as short as possible and thus keep the attention of the reader. This goal is mentioned in various parts of the manuscript, i.e., 76v:9, 101r:3.

d. The importance of learning the basics is frequently repeated. The tricks on the subject are given not for the reason that they be applied, but the reader will know them so that his opponent will not be able to apply these tricks to him.

The manuscript was read again after it was finished, probably by the same person, and the same pen introduced corrections. However, since this is a very clean copy, there is no evidence that it was used as a manual during actual practice.

1.5 Previous research on Munyatu'l-Ġuzāt

MG was first mentioned by H. Ritter in his article dealing with the **furūsiyya** manuscripts located in the libraries of Istanbul.[24] Halasi-Kun then included it in his list of Mamluk-Kipchak manuscripts in Istanbul.[25] Since that time every article on Mamluk-Kipchak documents has mentioned it.[26] In 1953 A.

---

[24]H. Ritter, op. cit., p. 125.

[25]T. Halasi-Kun, op. cit., p. 79.

[26]See the articles cited in nn. 4 and 21 and also the following: A. Bodrogligeti, "A Grammar of Mameluke-Kipchak," **Studia Turcica** (Budapest, 1971) 89-102; J. Eckmann, "Memlûk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair," **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** (1964) 35-41; H. F. Hofman, **Turkish Literature, a Bio-Bibliographical Survey**, Section III, Part I, Vol. 6, pp. 253-254.

İnan published a few pages of the manuscript in facsimile.[27] Later first O. Pritsak and then J. Eckmann published a few sample lines from the text with German and English translations, respectively.[28]

A. Zajączkowski in his article gave the transcription of the third chapter of the text, which is on the sword, together with a small introduction.[29] Among the unpublished studies are two undergraduate theses prepared by students of the Department of Turkish Language and Literature of the University of Istanbul.[30] A new publication dealing with MG appeared in 1987. This book by M. Uğurlu consists of a transcription and index of the text.[31]

---

[27]A. İnan, "XIII.-XV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve 'Halis Türkçe'," **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** (1953) 53-71.

[28]O. Pritsak, op. cit., pp. 85-86; J. Eckmann, "The Mamluk-Kipchak Literature," **Central Asiatic Journal** 8 (1963) 319.

[29]A. Zajączkowski, "Le Traité de l'art chevaleresque (furūsīya) en version mamelouk-kiptchak," **Rocznik Orientalistyczny** 33 (1970) 21-30.

[30]Y. Oyman, T-520 (1959), and F. Öztoygan, T-1579 (1973).

[31]M. Uğurlu, **Münyetü'l-Guzāt** (Ankara, 1987).

LINGUISTIC ANALYSIS OF THE TEXT

2.1 Orthography

Munyatu'l-Ġuzāt is written in easily readable nasḫ. Throughout the MS ḥaraka signs are consistently used. The scribe ususally marks all the vowels by using ا, و, ى. When he does not he indicates then only with a **ḥaraka**. This happens in the word root, in suffixes, at the beginning, in the middle or at the end. Sometimes the same word is written differently even on the same page: **birlä** 3r:8 بِرْلَا, and 3v:3 بِيرْلَا; **turur** 6r:9 تُرُورْ, 9v:4 تُورُرْ, 8r:6 تُرُرْ, 9r:2 تورُرورْ; **bilgil** 7v:5 بِيلْكِيلْ, and 7r:2 بِلْكِيلْ .

From the orthography of the MS it is difficult to decide whether a closed /e/ is indicated. Words with a closed /e/ in the modern languages of Central Asia and that of the Kipchak group with the exception of Tatar and Bashkir are predominantly written with either a **kasra** or a **kasra** with a **yod**; therefore they are indistinguishable from words with /i/. Sometimes a word is marked with a **kasra**, sometimes with a **fatḥa: kārāk** 7v:8 كَرَاكْ, **kerāk** 3v:7 كِيرَاكْ. I have used /e/ in the transcription for closed /e/ in words where historically a closed /e/is found, when the word is marked by a **kasra** with or without the presence of a **yod**. In order to distinguish it from the closed /e/, I have written open /e/ with ä.

The writing of consonant /ç/ in the MS is inconsistant. The characters 'چ' and 'ج' are used indiscriminantly. Similarly, the characters 'پ' and 'ب' are both used for /p/. For the post-palatal-velar nasal sound ñ, 'ڭ' and 'نگ' are used and shown with /ñ/ and /ng/ in the transcription respectively.

In Turkish words 'س' is used for the sound /s/, 'ت' is used for the sound /t/. However, the word at 'horse' is always written with 'ط.' The sound /z/ in the Turkish words is always written with 'ز.' The only example where it is written with a 'ذ' is the word **eẕār** 'saddle' 7r:7 ايذَارْ .

The suffixes are sometimes written together with a word, sometimes separately.

Persian and Arabic words are almost always written as in the language of origin.

2.2 Phonology

2.2.1 Vowel harmony

2.2.1.1 Palatal harmony

Palatal harmony is well preserved in Turkish words. In only a few words it is not: **barmaqlarınggä** 108r:1, **qoltuġınggä** 49r:7, **Tängriġa** 8r:3, but also **Tängrigä** 6v:5. Arabic and Persian words mostly observe the palatal harmony rules; however many do not:[1] **fārislıq** 3v:2, **ḥabslägil** 34r:3, **ʿaybrāk** 13v:4.

2.2.1.2 Labial Harmony

It is not so well preserved as palatal harmony. Many words contain suffixes with dual forms: **ayaġıngnı** 10v:6, **ayaġungnı** 10v:1; **özüng** 4v:1, **özingä** 4r:7; **qılduq** 101r:1, **qıldıq** 114v:8; **qolung** 35r:3, **butıng** 35r:9.

2.2.1.3 Consonant harmony

It is not always observed. For example: **ketti** 4v:2, **tapdı** 4v:5; **qarışġay** 88v:9, **yapuşqay** 86r:9; **yanġa** 34v:5, **saġqa** 35v:1.

Voiceless consonants do not always become voiced between two vowels: **buçuqına** 59r:2, **etip** 18r:5,

---

[1]This can also be seen in other Mamluk-Kipchak manuscripts and in Chagatay. For example, see J. Eckmann, **Chagatay Manual** (Bloomington: Indiana University Publications, 1966), pp. 30-33; and K. Eraslan, "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dâir," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 18 (1970) 113-124.

qulaqı 33v:4, **yıqılmaqı** 35v:4, but we also have **ayaġıngnı** 13v:2, **buçuġına** 31r:8, **çuġur** 80r:7, **quşaġınga** 24r:5.

2.2.2 Changes of vowels

-ä->-e- in the first syllable of some words: **beling** 35r:8, **beşinçi** 6r:5, **engsäsinä** 45r:1, **keräk** 76v:3.
o->a- **aynatmayın** 20v:4.
-o->-a- **qavsa** 55r:6.
-u->-a- **olaq** 87r:8.
-u->-ı- **arqın** 48v:6, **uzın** 9r:9, **yamġır** 80r:1, **yoġın** 26v:2, **yoqarı** 97v:3.
-ü->-i- **beyik** 80v:2, **eksitgil** 106v:6, **süngi** 20r:1.
-ı->-a- **yalang** 92v:3.

2.2.3 Syncope

It is the loss of the unstressed medial vowel, and it occurs when a suffix that starts with a vowel is added to the word: **boynıñ** 34v:7 < **boyun, çävrilüp** 70v:3 < **çävir-, egningä** 34v:1< **egin, sıyrıp** 24r:4 < **sıyır-**. The text has more than thirty examples.

2.2.4 Changes of consonants

b->o **Munyatu'l-Ġuzāt**, like the other Kipchak works, has the initial /b/ in the verb **bol-** 'to be.' In one example, however, it is not retained: **ol-** 4v:2.[2]

-d->-ḏ->-y- The text has /y/ for the Old Turkic /d/ which became /ḏ/ in Karakhanid and Khorazmian. In only one example the text has /ḏ/: **ezār** 7r:7. Some examples with /y/: **ayaq** 8v:4, **ıya bergil** 74r:8, **quyruġındın** 55r:5.

-lt->-t- There is only one example: **ketürsä** 6r:8, but also **keltirgäy** 110v:9.

-g/-ġ>o The text has both forms. Sometimes final ġ/g is dropped: **ıssı** 'hot' 82v:2, **sarı** 'yellow' 79v:3, sometimes it is retained: **qatıġ** 'hard' 92v:8, **uluġ** 'old' 3v:9. The same is true for final g/ġ in suffixes. The adjective-forming suffix is **-lıġ, -lig, -luġ, -lüg** as well as **-lı, -li, -lu, -lü: eyärlig** 9v:9, **küçlüg** 27v:1, **körklüg** 17r:5, and **baġlı** 57v:2, **körklü** 3v:3, **yelli** 83v:6.

-p->o **yuġa** 'thin' (<**yupqa**) 92r:9.

-g->o The text usually preserves suffix initial g/ġ; however, in one example it is dropped: **inçä** 90v:7.

q->ġ- **ġalabalıq** 65r:3.

-q->-ġ- The final /q/, when other suffixes are added to the word, is usually voiced, but sometimes it is retained: **buçuġına** 59r:3, **burunġı** 35v:4, **qoltuġına** 10v:2, **sağınmaslar** 37r:1, but also **buçuqına** 59r:2.

t->d- Initial /t/ is usually retained in the text, but certain words occasionally have initial /d/: **dögül** 63v:7, **dört** 91v:8, **durur** 67r:2.

o>-r- Only one example: **çarpar** 97r:4 for **çap-**.

-r->o Only one example: **bek** 3v:8 for **berk**.

2.2.5 Metathesis

It occurs in the following examples: **arqunluq** 'gentleness' 10v:4 (<**aqrun**),[3] **tezgin-** 'to revolve' 15r:4 (<**tegzin-**), **tölük-** 'to pour out' 75v:8 (<**tökül-**), **yamġır** 'rain' 80r:1 (<**yaġmur**).

2.2.6 Haplology

It occurs in the following examples: **anteg** 22v:7, < **anıng teg, munteg** 4r:4 < **munung teg, neçük** 14v:2 < **neçā ök.**

2.3 Word formation

Considering the size of the manuscript, **MG** is remarkably rich in suffixes. Over sixty suffixes are

---

[2]For a discussion of this phenomenon in Old Anatolian Turkish, see Ş. Tekin, "1943 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde 'olġa-bolġa'," **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** (1973-74) 59-157.

[3]See Sir Gerard L. M. Clauson, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish** (Oxford: Clarendon Press, 1972), p. 89.

used. They include most of the important and common suffixes of Middle-Turkic and Kipchak as well as many rare ones.[4]

2.3.1 Nouns from nouns

-an oġlan 'child' 88v:3.

-aq yañaq 'cheek' 20v:1.

-ay qolay 'easy' 69r:9.

-äz A diminutive suffix: **kiçikäz** 'small' 89v:4.

-ça/-çä aqça 'money' 84v:7, **barça** 'all' 18r:9, **neçä** 'how many' 4r:2.

-çaq/-çäk It is a diminutie suffix, but the examples in the text have adjectival functions: **kökçäk** 'beautiful' 108v:9, **ortaçaqlı** 'medium' 27r:6.

-çı/-çi They form nouns that denote temporary or permanent occupation: **alqışçı** 'a person who praises others' 4v:8, **başçı** 'leader' 115v:3, **ebçi** 'woman' 84v:6, **duʿāçı** 'devoted' 5r:2, and so on.

-daq yaydaq 'bareback' 7v:6.

-daş Although this suffix was very common in Mamluk-Kipchak, the text has only one example: **qarındaş** 'brother' 83v:4.

-dürük kömüldürük 'breast-band' 35r:5.

-dü ingildü 'moan' 93v:3.

-ġ It forms concrete nouns: **qırıġ** 'edge' 14v:9, **tapuġ** 'service' 5v:4.

-qa/-gä başqa 'other than' 110r:9, **birgä** 'together' 24v:7, **özgä** 'other' 18v:8, **tüzgä** 'equal' 101v:7, **yergä** 'place' 4r:8.

-ġay solġay 'left-handed' 23r:4.

-ġına/-ginä The main diminutive suffix in Mamluk-Kipchak. It is very common in the text: **azġına** 'a little' 10r:4, **birazginä** 'a little' 11r:6, **uzunçaġına** 'longish' 73r:8. It also occurs on foreign words: **ḫarīrginä** 'a piece of silk' 73v:4. Other diminutive suffixes seen in other Mamluk-Kipchak or Middle-Turkic words, such as **-ça/-çä, -çuq/-çük, -çuġaz/-çügäz,** do not occur in the text.

-kü/-ġı avvalkü 'previous' 99v:5, **burunġı** 'previous' 20v:4, **qalʿadaġı** 'on the fortress' 102v:4, **yoqarıġı** 'top' 102v:9.

-l It indicates names of colors: **qızıl** 'red' 86v:9, **yaşıl** 'green' 86v:9.

-la/-lä Only three examples. **birlä** 'with' 3r:8, **qatla** 'time' 10r:9, **qurla** 'time' 29r:2.

-lay Forms adverbs: **alay** 'thus' 40r:7, **bulay** 'thus' 93v:1.

-lı/-li/-lu/-lü A four-way suffix. This is the same suffix as **-lıġ/-lig/-luġ/-lüg**. Both suffixes occur in the text, sometimes with the same word: **baġlı** 'tied' 57v:2, **körklü** 'beautiful' 84v:8, **qumlu** 'the one that has sand' 75v:7, **yelli** 'windy' 83v:6.

-lıġ/-lig/-luġ/-lüg davlatlıġ 'fortunate' 5r:4, **eyärlig** 'saddled' 9v:9, **küçlüg** 'strong' 27v:1, **qorquluġ** 'scary' 84r:9. See also under **-lı** above.

-lıq/-lik/-luq/-lük fārislıq 'horsemanship' 3v:2, **kenglik** 'width' 73r:5, **uçuzluq** 'ease' 66r:6.

-mä nemä 'thing' 19r:6.

-mi tegirmi 'round' 82r:3.

-ncı/-nçi It forms ordinal numbers from cardinal numbers: **ekinçi** 'second' 6r:2, **üçünçi** 'third' 6r:3, **törtinçi** 'fourth' 6r:4, **altınçı** 'sixth' 6r:6.

-sız/-siz Common adjectival suffix meaning 'without.' **ayaqsız** 'without a foot' 72r:9, **küçsiz** 'weak' 114v:2, **rizqsız** 'without provisions' 4r:3.

---

[4]There are 85 different suffixes (including participles and gerunds) in MG. The other Mamluk-Kipchak manuscript, **Bayṭaratuʾl-Vāẓiḥ**, has only 39 different suffixes, although it is longer. The number of the suffixes in Qutb's **Ḫusrav u Şīrīn** is 72, and this number in all the Arabic-Kipchak Turkic glossaries (with the exception of **Durratuʾl-Muḍīʾa fī Luġatiʾt-Turkiyya**) is 84. For references, see respectively D. Nissman, op. cit., pp. 24-26; M. N. Hacıeminoğlu, **Kutbʿun Husrev ü Şirinʿi ve Dil Hususiyetleri** (Istanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1968), pp. 32-44, 124-128; A. F. Karamanlıoğlu, "Kıpçak Türkçesi Üzerine Bir Gramer Denemesi" (Unpublished PhD dissertation, Istanbul University, 1959), pp. 30-79.

-tuq qoltuq 'armpit' 22r:8.

2.3.2 Nouns from verbs

-a/-ä çävrä 'around' 65r:1, ötä 'see-through' 82r:2, yara 'wound' 17r6.

-aq/-äk bıçaq 'knife' 80r:8, böläk 'group' 62v:3, kesäk 'a piece of' 73v:4.

-ägän An adjectival suffix meaning 'extreme, excessive.' It occurs in the text only in front vowel variant: **käsägän** 'sharp' 85v:6, **ürkägän** 'easily scared' 37r:9.

-dük sidük 'urine' 93r:4.

-g/-ġ ög 'mind' 21r:9, qatıġ 'solid' 65v:7, yaraġ 'equipment' 74v:5.

-ġa tutġa 'hilt' 87r:1.

-gi kedärgi 'back' 22r:1.

-gik ilgik 'buttonhole' 27r:3.

-ġuçı/-güçi körgüçi 'the one who bestows' 3v:7, tutġuçı 'the one who holds' 3v:4, urġuçı 'the one who wields' 3v:5.

-ı/-u Very common: **ayru** 'split' (<**ayır**-) 73r:7, **yaḫşı** 'good' (<**yaqış**-) 9r:2, **yaru** 'side' 61r:7, **yazu** 'script' 88r:7, **yumru** 'round' (<**yumur**-) 79r: 5.

-(ı)q/-(i)k/-(u)q/-(ü)k One of the most common suffixes: **açıq** 'exposed' 45r:6, **artuq** 'more' 98r:1, **buyruq** 'order' 5v:3, **eksük** 'less' 98r:1, **sınuq** 'broken' 81v:9, **teşik** 'hole' 73r:3, **yarıq** 'crack' 81v:2, **yügrük** 'fleet' 26v:3.

-m atlam 'step' 106v:7, ınam 'thrust' 37v:3, ölüm 'death' 93v:4, yarım 'half' 16r:8.

-ma/-mä Forms regular nouns as well as verbal-nouns: **minmäkä** 'for riding' 17v:3, **qayıtmaġa** 'to return' 15r:7, **tegmä** 'each' 97v:4, **tügmä** 'button' 27r:3.

-maq/-mäk It forms infinitives: **bilmäk** 'to know' 3r:6, **çıqmaq** 'to exit' 55v:3, **minmäk** 'to mount' 6r:2, **qılınmaq** 'to move' 3r:7, **temäk** 'to say' 5v:2, **uruşmaq** 'to fight' 37v:1.

-maqlıq/-mäklik (-maq+lıq) A very common suffix: **ḫamla qılmaqlıq** 'attacking' 45v:4, **minmäklik** 'riding' 7v:6, **ögränmäklik** 'learning' 28r:6, **sançmaqlıq** 'thrusting' 59v:8, **süksüklämäklik** 'trotting' 14r:6.

-mur yamġır 'rain' (<**yaġmur**) 80r:1.

-n boġun 'joint' 82r:5, satın 'purchase' 82v:1, yaqın 'close' 11r:8.

-nç qazanç 'gain' 109r:7, qorqunç 'terrifying' 88v:6.

-qa qısqa 'short' 9r:1.

-qın/-qun sıpqın 'spear' 52r:3, sıpqun 'spear' 116r:2.

-ş sançış 'fight' 38r:6, tartış 'fight' 17r:5, uruş 'combat' 4v:3.

2.3.3 Verbs from nouns

-a-/-ä- A very common suffix: **boşa**- 'to loosen' 24v:5, **oyna**- 'to play (<**oyun**) 112v:9, **qana**- 'to bleed' 17r:6, **sana**- 'to count' 104r:5, **tilä**- 'to wish' 10v:8, **tüzä**- 'to arrange' 16v:7.

-ay- (<-ad-) ulġayt- 'to make it bigger' 19v:1.

-ar-/-ġar-/-r-belgir- 'to be noticeable' 76r:5, qızar- 'to get reddish' 88v:4, suġar- 'to temper' 89r:8, suvar- 'to temper' 89r:5.

-da-/-dä- alda- 'to trick' 22v:9, izdä- 'to chase' 50v:7, yingildä- 'to moan' 93v:2.

-gä- emgä- 'to (practice) hard' 99v:3.

-it- berkit- 'to tighten' 26v:7.

-la-/-lä- eyärlä- 'to saddle' 9v:7, naqlla- 'to gallop' 14v:6, süksüklä- 'to trot' 7r:7.

-uq- yoluq- 'to run into' 45r:2.

2.3.4 Verbs from Verbs

-ar-/-är-/-ur-/-ür- Causative suffix: artur- 'to increase' 98v:1, aşur- 'to pass' 22v:3, **çıqar**- 'to take out' 30v:5, **keçür**- 'to move' 22v:2, **ketär**- 'to remove' 23v:7, **qaytar**- 'to turn' 14r:2.

-tir-/-tur-/-tür-/-dur-/-dür- Causative suffix: **bildür**- 'to let s.o. know' 37v:9, **keltir**- 'to bring' 110v:9, kestür- 'to have s.th. cut off' 37v:8, **qılındur**- 'to agitate' 39v:1, **qıyıştur**- 'to make s.th. sideways' 12v:1, sındur- 'to break' 60r:3.

-gür- Causative suffix: yetgür- 'to cause to reach' 77v:2.

-ġız-/-güz- Causative suffix: körgüz- 'to show' 74r:9, turġız- 'to hold' 105v:3.

-t- A very common causative suffix: **aġrıt-** 'to hurt' 8v:1, **aqıt-** 'to slide' 31v:3, **teprät-** 'to move' 12v:4, **tüzät-** 'to arrange' 10r:5, **uyalt-** 'to make s.o. ashamed' 4r:7.

-n-/-ın-/-in- Reflexive suffix: **ögrän-** 'to learn' 7v:7, **sığın-** 'to take refuge in' 8r:3, **teprän-** 'to tremble' 13r:9, or passive suffix: **asın-** 'to be girded' 84v:2, **körin-** 'to be seen' 98v:4, **qılın-** 'to move' 45r:6.

-l-/-il-/-ül- Passive suffix: **bükül-** 'to be bent' 36r:2, **egil-** 'to bend' 12v:3, **oynal-** 'to be played' 112v:9.

-ş-/-iş-/-uş- Reciprocal or cooperative suffix: **oḫşaş-** 'to resemble' 91r:6, **uruş-** 'to fight' 37v:1, **yetiş-** 'to reach' 25r:4. In one example it follows a reflexive suffix: **ögräniş-** 'to become accustomed to' 38r:7.

-ä- terä- 'to support' 23v:9, sürä- 'to drag' 32v:5.

-y-/<-ḏ- qoy- 'to put' 10v:2.

2.3.5 Compound verbs

Old and Modern Turkic languages alike express verbal concepts with compound verbs in addition to regular verb roots or stems. Mamluk-Kipchak is no exception. MG has many compound verbs. A compound verb is usually formed by adding a Turkish verb to a noun or other grammatical element used as a noun. The nominal element of the compound is usually Arabic or Persian, occasionally Turkish.

In MG the most frequent verbs that are used in compound verbs are **bol-, et-, qıl-**. Less frequent are: **al-, ber-, çıq-, kel-, oyna-, qal-, tut-, ur-, yet-**. Still others such as **aç-, bağla-, bar-, bul-, bükül-, çıqar-, er-, kir-, oltur-, sal-, tap-, tur-, tüş-** occur in one or two examples and they are mostly phrases.

et- and **qıl-** form active verbs: **bol-** forms passive verbs: **bayān et-** 'to relate' 42r:9, **fikr et-** 'to consider' 18r:3, **iḥtiyāt et-** 'to be careful' 26v:9, **ṣabr et-** 'to be patient' 18r:5; **bayān qıl-** 'to relate' 43r:7, **ḥabs qıl-** 'to stop' 16v:4, **naql qıl-** 'to transfer' 23v:5, **vaṣf qıl-** 'to indicate' 12v:9, **tarcuma qıl-** 'to translate' 5v:7, **camᶜ bol-** 'to be collected' 74r:1, **fāsid bol-** 'to be void' 54r:4, **muḥkam bol-** 'to become firm' 17v:9, **vācib bol-** 'to become necessary' 5r:2.

The majority of compound verbs have one noun and one verb, but some have more than one noun: **cān baş oyna-** 'to risk one's life' 3v:5, **ṭabīᶜat va ᶜādat bol-** 'to become a habit' 13v:7. As these examples show, most compound verbs in this text are formed with non-Turkish nominal elements, but occasionally Turkish nominal elements are also used: **açıq qal-** 'to remain exposed' 40v:8, **boş tur-** 'to be idle' 36v:7, **äl al-** 'to assist' 4r:2, **satın al-** 'to purchase' 82v:1. There are 234 compound verbs in the text, close to the number of regular verbs, which is 265. In the following examples the same concept is expressed both by a regular verb and by a compound verb: 'to purchase' **al-** 8r:7, **satın al-** 82v:1; 'to stop' **ḥabslä-** 31v:1, **ḥabs qıl-** 16v:4; 'to make firm' **berkit-** 75v:2, **muḥkam qıl-** '76v:2; 'to transfer' **naqlla-** 41v:9, **naql qıl-** 23v:5; 'to look at' **baq-** 40r:2, **naẓar qıl-** 39r:9; 'to translate' **keltür-** 85r:9, **tarcuma qıl-** 5v:7; 'to put' **sal-** 34v:1, **tarḥ qıl-** 71v:8.

2.4 Nouns

2.4.1 Plural

-lar/-lär **yıllar** 'years' 3v:8, **qullar** 'slaves' 4v:3, **şifatlar** 'qualities' 3v:3, **kişilär** 'people' 17r:8.

2.4.2 Possessive suffixes

Singular

1st Person: -m **begim** 4r:8, **qatım** 9v:3.

2nd Person: -ñ/-ng **öziñ** 66v:7, **qolung** 4v:2, **ḥizāmıng** 9v:3.

3rd Person: -ı/-i/-sı/-si **eli** 3r:8, **qolı** 15v:9, **yası** 57v:8, **yergäsi** 4r:8.

Plural

1st Person: -miz/-muz/(-mız)/(-müz) **ᶜilmimiz** 18r:7, **qatımuz** 5r:8.

2nd Person: -ñız/-ñiz/-ngız/-ngiz **ḥusnuñız** 4r:7, **ekingiz** 50v:9, **iḥsānıngız** 4v:8.

3rd Person: -ları/-läri **ayaqları** 19r:6, **tizläri** 9r:5.

In the genitive-possessive structure the first noun takes the genitive suffix, the second, the third person singular possessive suffix: **davrıngnıng kengliki** 'the diameter of your circle' 14v:3, **qılıçnıng cavharı** 'the substance of the sword' 90r:9, **süngüning tüpi** 'the butt of the lance' 48r:7, **üzängü qayışlarınıng eki yanı** 'both sides of the stirrup straps' 8v:8. Sometimes, as is the case in most old and modern Turkic languages, the first noun takes no genitive suffix. The meaning is then more indefinite: **fārislıq ᶜilmi** 'the art of

horsemanship' 3v:2, **maliklär manglayı** 'the preeminent of sovereigns' 5r:5, **Tängri farmānı** 'God's command' 3r:7.

Pronominal **n** follows the third person possessive suffix: **elindä** 'in the land' 3r:8, **dāẕınġa** 'to the justice' 3v:6.

After certain numerals two consecutive possessive suffixes occur: **birisi** 7v:6, **törtisi** 112r:8, **beşisi** 107v:2. The first example also occurs in Modern Turkish.

In one example the modifier follows the modified noun: **aġırlığı Yamanī qılıçnıng** 'the weight of the **Yamanī** sword' 89v:8.

2.4.3 Cases

2.4.3.1 Genitive

The main suffixes are: **-nıng/-ning/-nıñ/-niñ.** After rounded vowels sometimes **-nung/-nüng/-nuñ/-nüñ: maẓlūmlarnıng** 3v:6, **kişilärning** 4r:2, **malikning** 5r:4, **bolmaqlıqnıñ** 7r:4, **süngüngnüñ** 60r:7. After possessive suffixes sometimes **-ıng/-ing: ekingizing** 41v:4. In the genitive-possessive structure the genitive suffix is usually retained: **qılıçnıng yüzi** 89r:3, **aṭlarınıng tizlāri** 96v:3. Sometimes it is not used: **aṭ başı** 11v:9, **süngüng temüri** 65v:8, **Tängri yārī bermäki** 25v:5. Occasionally **-nı/-ni** is used in the same function: **aṭınġnı qarnı** 12v:4. This is more frequent in Eastern Middle Turkic.[5] Genitive usually denotes possession, ownership and belonging.

2.4.3.2 Accusative

-nı/-ni It is the main accusative suffix: **bularnı** 75r:9, **maktūbnı** 4v:9, **qulnı** 5r:7, **yerni** 51v:3.

-n The suffix used after the third person singular and plural possessive suffixes: **ʿamalların** 83r:2, **elin** 4r:2, **nafasın** 16v:3, **qaşın** 56v:9, **yergäsin** 4r:8. However, **-nı/-ni** also occasionally occur after the possessive suffixes: **curḫını** 4v:4, **äyälärini** 3v:7.

-ı/-i It is rather rare. Most occur in the poem at the beginning of the text and may be the result of the requirements of the rhyme: **ayı** 4r:7, **humāyı** 4v:6, **işi** 8r:4, **suyı** 91v:7, **yayı** 4v:9. Accusative is the direct object marker. It comes after the direct object in the sentence.

2.4.3.3 Dative

-ġa/-gä/-qa/-kä It is the main dative suffix: **aṭqa** 4v:1, **qılıçġa** 84v:9, **üzängügä** 30r:2, **yanġa** 34v:5.

-a/-ä After the possessive suffixes: **köksinä** 8v:1, **özingä** 4r:3, **rizqına** 4r:3. It is rare with stems: **ġarīmä** 41v:9, **kimsäyä** 26v:6. After the possessive suffixes **-ġa/-gä/-qa/-kä** may also occur: **dāẕınġa** 3v:6, **yolınġa** 6v:2. Dative suffix is used after the indirect object and functions as an indirect object marker. When it is used with verbs of motion, it indicates the designation of the motion.

2.4.3.4 Locative

-da/-dä elindä 3r:8, **işdä** 45v:1, **qatımda** 77r:3, **qısqalıqda** 114v:4 **yerlärdä** 15v:5. The locative suffix indicates the place where the action takes place.

2.4.3.5 Ablative

-dın/-din The main ablative suffix: **aṭdın** 7v:2, **duşmandın** 4v:2, **eyärdin** 9r:4, **yerdin** 97v:3, **yıqılmaqdın** 7r:8.

-dan/-dän After a few words it is used as ablative suffix: **artından** 32v:5, **içindän** 109r:1, **yıqılmaqdan** 9r:3.

The function of the ablative is to indicate the place from which the action originates. It is governed by certain postpositions such as: **özgä, songra.** It is also used after the noun which is compared to something else, when two or more things are compared. See adjective section.

2.4.3.6 Equative

-ça/-çä izçä 15r:5, **miqdārınça** 8v:9, **tilinçä** 5v:7, **yetgänçä** 5v:8, **qırıġınça** 65r:1.

2.4.3.7 Directive

---

[5]See, for example, J. Eckmann, op. cit., p. 83.

-ra/-rä/-qaru/-gärü The directive suffixes are quite frequent in the text and, since they are used with a variety of nouns, it can be assumed that they were productive: **artqaru** 9r:6, **içgärü** 30v:9, **içrä** 3v:1, **ilgärü** 9r:5, **songra** 11v:9, **tışqaru** 69r:8, **uçqaru** 12r:9, **yoqaru** 21v:6.

2.4.3.8 Instrumental

The old instrumental suffix does not occur in the text. Sometimes postposition **birlä** is used in instrumental function: **çüpräk birlä** 82v:4, **keçä birlä** 75r:1, **süngü birlä** 52r:3.

2.5 Adjectives

There are many adjectives in the text. Some examples: **inçgä** 'thin' 90r:6, **kökçäk** 'beautiful' 108v:9, **tar** 'narrow' 14v:6, **uluġ** 'old' 3v:9, **uzun** 'long' 57v:2, **üküş** 'many' 3v:8.

2.5.1 Comparison

Comparison is expressed either by adding **-raq/räk** with or without the ablative suffix **-dın/-din**, or with the ablative suffix alone: **artqaruraq** 'a little behind' 10r:4, **aşağaraq** 'rather low' 13r:7, **yaḫşıraq** 'better' 11v:4. Also after foreign words: **mäilräk** 'inwards' 105r:7, **säkinräk** 'more slowly' 102r:9; **eki ḫizäm bir ḫizämdın yaḫşıraq turur** 'two girths are better than one' 9v:3, **uzun bolmaqlıq** qısqadın yaḫşıraq **turur** '(it is) better long than short' 9r:1. An example of **-dın/-din** without the **-raq/-räk** suffix: **agar ġarïmingning süngüsi säning süngüngdin uzun bolsa** 'if your opponent's lance is longer than yours' 37v:8. In one example the **-raq** suffix occurs on a postposition: **qarşuraq** 'opposite' 107r:2.

Reduplication for emphasis: **tepteng** 'equal' 87r:6, **tiptik** 'absolutely straight' 36r:1, **tostoġru** 'absolutely straight' 42v:1, **tüptüz** 'absolutely flat' 115r:6.

2.5.2 Numerals

Cardinal numbers: **bir** 'one' 3r:8, **eki** 'two' 8r:8, **üç** 'three' 15v:8, **tört** 'four' 21v:3 or **dört** 'four' 91v:8, **beş** 'five' 61v:1, **altı** 'six' 5v:9, **säkiz** 'eight' 100v:6, **on** 'ten' 81r:2, **on bir** 'eleven' 81r:2, **on yeti** 'seventeen' 113v:1, **on toquz** 'nineteen' 113r:6, **otuz** 'thirty' 106v:5, **qırq** 'forty' 106v:1, **ellig beş** 'fifty-five' 114r:6, **yetmiş** 'seventy' 14v:3, **säksän** 'eighty' 14v:3, **yüz** 'a hundred' 47v:8, **eki yüz** 'two hundred' 39r:5, **ming** 'a thousand' 104v:3.

Ordinal numbers: **avval** 'first' 6r:1, **ekinçi** 'second' 6r:2, **üçünçi** 'third' 6r:3, **törtinçi** 'fourth' 6r:4, **beşinçi** 'fifth' 6r:5, **altınçı** 'sixth' 6r:6.

Approximation is expressed by juxtaposing two numbers: **bir eki kez** 'couple of times' 54v:9.

Multiplication is expressed by the words **qurla** 'time,' **kez** 'time' and **qatla** 'time': **üç qurla** 'three times' 15v:8, **bir kez** 'once' 16r:2, **bir qatla** 'once' 10r:9.

When **bir** is used as an indefinite article for an adjectival group, it usually comes before the adjective: **bir qatıġ nemä** 'a solid thing' 65v:7, **bir yaş qamış** 'a freshly picked reed' 96v:9, **bir uzun aġaç** 'a long stem' 73r:1.

The text has three unusual features related to numbers. The first one is that when the word **buçuq** 'half' occurs with a number the noun modified by the number comes between the number and the word **buçuq: eki barmaq buçuq turur** '(they) are two and a half fingers' 87v:2, **üç qarış buçuq turur** '(it) is three and a half spans' 87v:8. The second is the usage of double possessive suffixes after numbers: **törtisi** 'four' 112r:8, **beşisi** 'five' 107v:2. The third is the occurrence of the locative suffix instead of the genitive in the possessive-genitive structure: **ol tört navʿda törtisindä** 'in all of those four types' 112r:7. Instead one might expect a sentence like: **ol tört navʿıng törtindä** or **ol tört navʿıng barçasında.**

2.6 Pronouns

2.6.1 Personal pronouns

	Singular			Plural		
	1st person	2nd person	3rd person	1st person	2nd person	3rd person
Nom.	**män**	**sän/sen**	**ol**	**biz**		**anlar/alar**
		säning	**anıng**	**bizim**	**sizniñ**	**anlarnıng**
Gen.	**mänim**	**sening**	**anıñ**			
		senüñ/sänüñ	**anuñ/anung**			

Acc.	**säni/seni**	**anı**			**anlarnı/anları**
Dat.	**sanga**	**anga/aña**		**sizgä/sizä**	**anlarġa**
Loc.	**sendä**	**anda**			
Abl.	**sendin/sändin**	**andın/andan**			

2.6.2 Demonstrative pronouns

	Singular			Plural	
Nominative	**bu**	**ol**		**bular**	**anlar**
				bunlar	
Genitive	**munıng**	**anıng**			
	munung	**anıñ, anuñ**		**bularnıng**	**anlarnıng**
Accusative	**munı**	**anı**		**bularnı/buları**	**anlarnı**
Dative	**munga**	**anga**	**anlarġa**	**bularġa**	
Locative	**munda**	**anda**			
Ablative	**mundın**	**andın**		**bulardın**	
Equative	**munça**	**ança**			

2.6.3 Reflexive pronouns

The reflexive pronouns are **öz** and **kendü**. The most common one is **öz**: **öz, özüng, özingni, özingä**. It also occurs in combined forms together with **kendü** or **öz**: **kendü özi** 'self' 7v:3, **öz özi** 'himself' 53v:1, **öz özlüki** 'his own wish' 58r:6.

2.6.4 Reciprocal pronoun

It is the word **biri biri** 'each other' 87r:2.

2.6.5 Interrogative pronouns

They are: **ne** 'what' 40r:2, **neçük** 'how' 40r:2, **qayu** 'which' 42v:9, **ne miqdār** 'how much' 77r:8.

2.6.6 Indefinite pronouns

They are: **barça** 'everyone' 4r:8, **biri** 'one' 8v:7, **birisi** 'one' 7v:6, **har kim** 'whoever' 4v:9, **hēç kimsä** 'anyone' 26v:6, **hēç kimersä** 'no one' 36v:3, **kimersä** 'anyone' 70v:4, **qayu kim ersä** 'whosoever' 6r:7, **tegmä** 'every' 106v:6.

2.6.7 Relative pronoun

It is the word **kim** 'that, which' 7r:2.

2.7 Adverbs

2.7.1 Adverbs of time

abadan, avvalda, bir muddat, birärdä, burun, dāim, dāimā, hamēşa, har dam, hēç, nāgāh, songra.

2.7.2 Adverbs of place

anda, artına, artqaru, aşaġa, içgärü, ilgärü, keri, uçqaru, yaqın, yıraq, yoqaru.

2.7.3 Adverbs of manner

alay, anteg, arqun, arqun arqun, arqurı, asrı, azġına, bek, biräzginä, bulay, çekä çekä, muḥkam, munteg, qabīḥ, qatıġ, qıyıştura, savā, tēz, tēzçä, toġru, tostoġru, tüz, tüptüz, yaḫşı.

2.8 Postpositions

2.8.1 Primary postpositions

They are separate words that express meanings that otherwise cannot be expressed and form a unit with the words they follow: **başqa, birgä, birlä, burun, ġayrı, içrä, kibi, körä, ötrü, özgä, qarşu, saru, songra, teg, tegrü, üçün, üzä, üzärä.**

2.8.2 Secondary postpositions

Certain words such as **alın** 'front,' **alt** 'bottom,' **ara** 'between,' **art** 'back,' **iç** 'inside,' **ilāy** 'front,' **orta** 'middle,' **qat** 'side,' and **üst** 'top' take possessive and case suffixes and are substituted for regular

postpositions. They might be called secondary postpositions. The following secondary postpositions occur in the text: **alnında, altına, altında, altından,** arası, **arasına, arasında, arasından, artıngça,** artında, **artından, cihatından, içindä, içindin, içinä, iläyindä,** ortasında, **qatında, üstindä, üstündä, üstündin, üstündän, üzärindin.**

2.9 Verbs

2.9.1 Verbal nouns

-ġan/-gän Forms agent and action nouns: **aytġanlarım** '(things) which I have said' 19r:7, **bolġan** 'who are' 3v:7, **izdägän** 'who seek' 4v:3, **kirgän** 'that which enters' 15r:7, **tüşgäni vaqtda** 'at the time of dismounting' 53v:9.

-gänçä: -gän+çä **yetgänçä** 'as much as' 5v:8.

-ġanda/-gändä/-qanda: -ġan+da **çapqanda** '(you) ride' 16v:4, **izdägändä** 'when desired' 8v:4, **salġanda** 'when (it) is applied' 89r:2, **säkrigändä** 'when (it) springs up' 7r:8.

-ġay Future-optative tense suffix is used as a verbal noun in one example: **maşġūl bolġay üçün** '(you) will be occupied with it' 59r:1.

-dükçä: -dük+çä **eli tegdükçä** 'whenever he could' 5v:5.

-maq/-mäk Infinitive suffix: **çıqmaq** 'retreating' 77r:7, **temäk** 'to mean' 12r:3. In the text **-maq/-mäk** suffix is very often used together with the suffix **lıq/-lik: qarşu çıqmaqlıq** 'engaging' 36v:2, sanmaqlıq 'to count' 103v:8, **sançmaqlıq** 'to thrust at' 68r:5, **şarḥ qılmaqlıq** 'explanation' 21r:8.

-mas The verbal noun of the aorist tense negative: **olturmasdın burun** 'before getting on' 10v:9, **tüşmäsdin burun** 'before (he) dismounts' 53v:5, **ziyān qılmas ʿayb** 'flaws that do not cause damage' 81r:5.

-mış The verbal noun of the indefinite past: qalmış 'needy' 4r:2, qazılmış 'engraved' 87r:8.

-ış/-iş çapış 'riding' 73r:9, yüriyişingni 'your walk' 51r:5.

-r/-ar/-är/-ur/-ür The verbal noun of the aorist: **işlänür vaqtda** 'at the time of tempering' 88v:8, **minär çaqda** 'while mounting' 11r:5, **oḫşar aşarlar** 'traces that resemble' 87r:1, **olturur yer** 'buttocks' 20v:3, **saqlar kibi bolup** 'as if (you are) protecting' 22r:2, **sıġar miqdār** 'the amount that fits' 73r:6, yetär bolsa 'be equal' 4r:9.

2.9.2 Gerunds

-a/-ä/-ı/-i/-u/-ü A very common gerund. Mostly used as an adverb in the text: **çıqaru** 'by forcing out' 58v:5, **sıyra** 'sliding' 52r:8, **süräyü** 'dragging' 34r:8, **yapuştura** 'pressing' 13r:6. Sometimes it precedes an auxiliary verb: **anglayı bilmädi** 'he could not grasp' 18r:8, **itä bergil** 'quickly push (it)' 24v:4.

-araq 'by doing, while doing.' We only have the variant with back vowels: **qıyışaraq** 'while (sitting) at a slant' 64v:3, **sançışaraq** 'by fighting' 62v:4, **tartaraq** 'by pulling on' 64v:5.

-ġaç/-gäç 'when, as soon as': **alġaç** 'as soon as (you) have' 39r:2, **tutġaç** 'as soon as (he) grabs' 59r:5, **tükängäç** 'when (it) is manufactured' 93r:2, **yetgäç** 'when (it) reaches' 96r:5.

-ınça/-inçä/-ġınça 'until, while': **mustaqirr bolġınça** 'until (you are) firmly settled' 11r:4, **kelmäyinçä** 'until (it) comes' 59r:2, **qalġınça** 'until (there) remains' 97v:3, **sanaġınça** 'until counting' 104r:5, **tartmayınça** 'unless (it is) pulled' 75v:1, **turġınça** 'until (they) stay' 18r:6. As can be seen from the examples above, **-ınça** and **-ġınça** forms both occur in the text. It should be noted, however, that **-ınça** occurs after the negative suffix, **-ġınça** does not. Whether this is a pattern cannot be determined with the few examples that we have in the text.

-kän This suffix, the gerund form of the verb **er-** 'to be,' sometimes loses the verbal part and as a result comes directly after other tense suffixes: **erkän** 'before' 7v:2, **çaparkän** 'after striking' 95r:5.

-p This text does not have **-ban/-bän**, the extended form of this gerund, which is usually used in poetry. It is usually bound with other words in the sentence, on the one hand with the nouns that precede it, on the other with the main verb of the sentence: **alıp** 'took' 5v:4, **bükülüp** 'may bend' 9r:5, **çulġap** 'by tackling' 67r:2, **käyip** 'when (you) put on' 4v:1, **minip** 'when (you) mount' 4v:1, **qoyup** 'leaving' 21v:4.

-mayın/-mäyin 'without': **aşıqmayın** 'without haste' 29r:2, **bolmayın** 'without having' 17r:5, **çıqarmayın** 'without stretching' 21v:7, **kermäyin** 'without sticking out' 12r:9, **ketärmäyin** 'without removing' 34v:6. **-may/-mäy** forms, quite common in Eastern Middle Turkic, do not occur in MG.

2.9.3 Finite forms

2.9.3.1 Definite past tense

-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü The principle that governs whether rounded or unrounded variants are used in combination with certain personal suffixes is as seems: 3rd person singular and plural suffixes always occur with unrounded forms, the 2nd person singular always occurs with rounded variants. 1st person singular and plural suffixes, on the other hand, occur with both variants: **kördüm** 'I have seen' 7r:9, **vaṣf qıldım** 'I have described' 14v:3, **köründüng** 'you have displayed' 39v:8, **tuttung** 'you have reached' 4r:8, **sayr qılduñ** 'you rode' 39v:9, **boldı** 'was' 3r:7, **ăl aldı** 'he assisted' 4r:3, **ketti** 'it went away' 4v:2, **ayıtduq** 'I have indicated' 29r:1, **tedük** 'we said' 85v:2, **ẕikr qıldıq** 'we mentioned' 114v:8, **kestilär** 'they cut' 96v:5, **tavaccuh qıldılar** 'they turned to' 4r:2.

2.9.3.2 Indefinite past tense

This tense is very rare in the text: **ayıtmışlar** 'they have said' 35v:4, **temişlär** 'they said' 69r:3.

2.9.3.3 Aorist

-r/-ar/-är/-ır/-ir/-ur/-ür **körär män** 'I regard' 27r:5, **alursın** 'you capture' 60v:1, **yürirsin** 'you are riding' 64v:5, **sançılur sän** 'you will get thrust' 19v:5, **tapar sän** 'you will meet' 42r:3, **aytur** 'he writes' 4r:4, **batar** 'he sinks' 8v:3, **kelir** 'it will be ' 114r:7, **macrūḥ bolur** 'they get wounded' 4v:3, **oḫşayur** 'he resembles' 3v:1, **soqar** 'he thrusts' 79r:7, **qalır** 'it remains' 51r:1, **uyaltır** 'it makes s.th. ashamed' 4r:7, **yürür** 'it walks' 14v:9, **yüriyür** 'they walk about' 4v:4, **qayıtar siz** 'you return' 51r:2, **ayturlar** 'they say' 83r:9, **çıqarlar** 'they set out' 12v:7, **kelirlär** 'they come' 62v:7, **terlär** 'they call' 87v:4, **yazarlar** 'they write' 88r:4. The negative form of aorist is always **-mas/-mäs: qılmas män** 'I do not employ' 58r:7, **ḫarakāt qılmassın** 'you will not move' 13v:9, **qılmas sän** 'you will not make' 17v:3, **bolmas** 'it will not be' 9r:4, **körünmäs** 'he does not look' 8v:2, **bilmäslär** 'they do not know' 8r:7, **istiʿmāl qılmaslar** 'they do not use' 15r:2.

2.9.3.4 Future-Optative

ġay/-gäy/-qay These suffixes indicate a. a future action: **bolġay siz** 'you will become' 15r:9, **ögränmägäy** '(the enemy) will not learn' 57v:7, **qarşulmaġaylar** 'they will not get together' 60v:9, **qayıtġay** 'it will return' 31r:1; and b. an injunctive mood. When they are used in the injunctive mood, they are usually translated as 'should': **qısqartġay sän** 'you should shorten' 11r:6, **qısqay sän** 'you should press' 22r:9, **takabbur qılmaġay** 'he should not be proud,' **tutġay** 'he should keep' 6v:4.

2.9.3.5 Conditional

Verbal forms in **-sa/-sä** are usually used together with **agar** and **qaçan** to express conditional and temporal meanings: **agar qısqa bolsa** 'if they are short' 9r:3, **agar...tiläsäng** 'if you wish' 25r:1, **agar ol seni ozsa** 'if he surpasses you' 53v:6, **agar...bolsang** 'if you are' 78v:9, **agar ata bilsäng** 'if you are able to shoot' 107r:4, **qaçan tilärsäng** 'when you want' 10r:1, **qaçan...bolsang** 'when you are' 17r:9, **qaçan...ölçsälär** 'when they measure' 76r:7, **qaçan egilsä** 'when he bends down' 113v:4. In a few places instead of **qaçan**, words such as **vaqtī** 'when,' **qaysı vaqtda** 'when' and **çūn** 'when' are used to express the same temporal meaning as **qaçan: vaqtī...tüşsä** 'when (they) fall' 52v:1, **qaysı vaqtda işlänsä işlänsün** 'no matter when it was manufactured' 86r:3, **çūn...yetti ersä** 'when...entered' 5r:5. In almost all cases **agar** is used together with **-sa/-sä** to express the conditional; however, in one place **valakin** 'if' is used instead of **agar: valakin...bolsa** 'if it is' 91v:7, and in a very few places only the suffix provided the conditional meaning without the use of **agar: qanatsa** 'if he causes (his horse) to bleed' 17r:6, **yaraġıng bar ersä** 'if you are prepared' 38v:7, **yoq ersä** 'if not' 38v:8.

In a few cases **-sa/-sä** also indicates the subjunctive: **ayırsa** '(the objective of the horseman is) to separate' 58r:5, **çävürsäng** 'you would translate' 5r:2, **yüz ursa** 'it became necessary to have recourse to' {lit. 'it became necessary for (me) this devoted slave, that I turn my face to that high court'} 5r:2.

2.9.3.6 Imperative

Singular

2nd Person: **-ġıl/-gil/-gül bilgil** 'know' 3r:6, **ala körgül** 'get' 63r:6, **qoyġıl** 'put' 10v:6, **yürigil** 'ride along' 62v:4, **yürügül** 'ride' 61r:5, **eymägil** 'do not pull' 17r:2, **uyalmaġıl** 'do not be embarrassed' 7v:8.

3rd Person: **-sın/-sin/-sun/-sün aqsun** 'let it move' 31r:9, **baqsın** 'it should point' 33r:8, **bolsun** which is' 8r:8, **keçsin** 'until it passes over' 33v:2, **bolmasun** 'which are not' 8r:9, **kirmäsün** 'do not let it go into' 10v:3.

Plural
3rd Person: **-sünlär kirmäsünlär** 'they should not attack' 62v:7.

2.9.3.7 Voluntative
Singular
1st Person: **ayım çıqarayım** 'let me take out' 65v:9, **şarḥ qılayım** 'let me explain' 52v:5.
3rd Person: **-a ağa** 'it would rise' 5r:1.
Plural
1st Person: **alum/-älim kirälim** 'let us attack' 61r:7, **taġyīr qılmayalum** 'let us not alter' 85v:2.

2.9.4 Compound tenses

The verbs er- 'to be' and bol- 'to be, to become' are used to form compound tenses.

Definite Past of the Definite Past: **tuttung erdi** 'you held' 21r:4.

Definite Past of the Aorist: **kelür erdi** 'should he come' 4r:9, **körär erdilär** 'they had considered' 58r:1, **daʿvâ qılurlar erdi** 'they claimed' 7v:1, after the negative suffix: **taqdīm qılmas erdilär** 'they did not offer' 58r:2.

Indefinite Past of the Aorist: **tutar ermiş** 'he is holding' 40r:4.

Conditional of the Definite Past: **yet(t)i ersä** 'when (I) entered' 5r:6, **qaytardıng ersä** 'you had returned' 24r:7, **qıldung ersä** 'you did' 22v:6.

Conditional of the indefinite Past: **ṣābit qılmış bolsang** 'if you have mastered' 8r:2, **çekmiş bolsa** 'if (someone else) tightened' 26v:8.

Conditional of the Aorist: **yetär bolsa** 'he would be equal' 4r:9.

Future-Optative of the Indefinite Past: **bilmiş bolġay** 'you will know' 77v:4.

2.9.5 Descriptive verbs

Descriptive verbs come after gerunds **-a, -ı, -p** and describe the action. They take tense and personal suffixes.

al- It indicates ability together with -a gerund. **ʿamal qıla almas** 'he cannot use' 94r:6.

bar- Together with -a gerund it indicates continuation. **tura barġaylar** 'they will stay apart' 61r:1.

ber- Together with **-a** gerund it indicates a quick action. **ıya bergil;** 'send' 74r:8, **qoya bergäningdin** 'because you let (him)' 37r:1, **qoya bersäng** 'if you let' 38r:2, **sala bermäklik** 'swinging' 111r:1, **qoya bermägil** 'do not let it go' 59r:2. This is one of the most commonly used auxiliary verbs.

bil- Together with -a gerund it indicates ability. **qıla bilgäy sän** 'you will be able to do' 44r:6, **qıla bilirlär** 'they were able to' 96v:3, **sança bilsäng** 'if you are able to thrust at' 44v:7, **minä bilmägäy sän** 'you will not be able to mount' 11v:8, **żabṭ qıla bilmäs** 'he cannot master' 19r:2. In one example it is used after **-ı** gerund: **anglayı bilmädi** 'he could not grasp' 18r:8. It occurs with affirmative or negative forms.

kör- Its function is very similar to that of the **ber-**. **çıqaru körgil** 'you should force' 58v:5, **keçä körgil** 'go (behind him)' 40v:5, **oza körgil** 'you should surpass' 58v:6, **sança körgil** 'strike (him) quickly' 46r:6. All the examples of this auxiliary verb are in the affirmative.

tüş-: **qayta tüşüp** 'by leaning back' 44v:9.

2.10 Particles

2.10.1 Corroborative particles

oq/ök 'the very, exactly, etc.' It emphasizes the word that immediately precedes it. **anda oq** 'immediately' 80v:4, **qırıġındın oq** 'from the very edge' 60v:7, **tēz ök** 'quickly; 8v:5, **tutġaç oq** 'as soon as (he) grabs' 59r:7. There is also one in the frozen form: **neçük** (<neçä ök) 'how' 40r:2.

2.10.2 Vocative particles

ī, ayā, yā, zīnhār They are used for addressing people. **ī** 'o' 4r:2, **ayā** 'hark ye' 4r:6, **yā** 'o' 7r:2, **zīnhār** 'beware' 57v:5.

2.10.3 Negation particles

tögül/dögül They are used for negation. tögül 'not' 11r:2, dögül 'not' 7v:2, ermäs 'not' 35v:5.

2.11 Conjunctions

The following conjunctions occur in the text: **agar** 'if' 7r:5, **amma** 'but' 6r:9, **au** 'or' 25v:9, **balkim** 'but rather' 19v:2, **daqı** 'and' 104r:9, **illā** 'except' 11v:2, **kaannahu** 'as if' 61v:7, **kim** 'that' 3r:6, **maʿahazā** 'in addition' 109r:1, **magar** 'unless' 6v:3, **tā** 'so that' 20r:5, **taqı** 'and' 5v:7, **va** 'and' 3v:9, **valakin** 'but' 16v:8, **yā** 'or' 14v:9, **yāḫōẕ** 'or' 9v:1, **yaʿnī** 'that is to say' 15v:1, **anıng üçün** 'because' 11v:4, **anıng üçün kim** 'because' 64r:3, **bal ḫod** 'however' 108v:5, **nē...nē** 'neither...nor' 9r:1, **tiläsäng...tiläsäng** 'either...or'54r:2, **yā...yā** 'either...or' 54r:7, **yoq ersä** 'if not' 37v:7.

2.12 Sentence structure

The sentence structure of **Munyatuʾl-Ġuzāt** has been influenced by the structures of other languages, especially Persian and Arabic. There are two main reasons for this: first, MG, as has already been noted, is a translation from Arabic and shows the influence of the original. Secondly, it was written in Mamluk-Kipchak, a language which florished in an enrivonment where Arabic was the predominant language. Moreover, the Persian elements that had entered Turkic by the fourteenth century can also be seen in the text. All of these markedly influenced the structure and word order of the original Turkish syntax.

2.12.1 Word order

MG usually retains the Turkish subject (S)–object (O)–verb (V) type of word order, but in many cases, under the influence of Arabic and Persian, S-V-O or O-S-V type sentences are formed: **qaçan eyargä minsäñ, saġ ayaġıñnı, saġ üzängügä qoyġıl, sol ayaġungnı qoyġan kibi** 'when you sit in the saddle, put your right foot on the right stirrup as you placed your left foot (on the left one)' 10v:6; **taqı yügänni saġ elingdin alġıl sol eling birlä süngüning aşaġasındın** 'then take the bridle-reins from your right hand below the lance' 25r:5; **munung birlä män ẕaʿīf qul fārislär birlä sançışur män Tängri yārī bermäki birlä** 'in this way I, the poor slave (of God), fight against (other) horsemen with the help of God' 25v:4; **taqı süngüning uçını saġ eling birlä tutġay sän tüpini yergä sürāyü** 'you should hold the head of the lance with your right hand, dragging its butt on the ground' 34r:7; **pas män şarḥ qılayım sanga bu işning davāsını** 'now let me explain to you the remedy for this problem' 52v:5.

2.12.2 Simple sentences

Most of the simple sentences are short and of the Turkish type: **yaydaq aṭ minmäklikni ögrängil** 'learn to ride bareback' 7v:7; **har birisining arası qırq arşun yer bolsun** 'the distance between each of them should be forty arshins' 106v:1; **bu bāb safarda süngü kötürmäklikni bayān qılur** 'this chapter relates how to carry the lance on trips' 78r:4; **uluġ kiçig, qāsī va dānī anıng ḥażrat-i ʿāliyasınġa tavaccuh qıldılar** 'young and old, those who were his intimate friends as well as those who did not know him well, all turned to this eminent person' 3v:9. Sometimes, however, simple sentences can be enlarged by making use of participles and gerunds and by repeating certain elements of the sentence: **bu fikrini ẕamīrindin keçürüp ol davlatlıġ malikning tabuġınqa tavaccuh qıldı** 'having thought about that, he set out for the presence of that fortunate sovereign' 5r:3; **säning süngüng anga yetip anıng süngüsi saña yetip biri biriñizni sançmaq fārislär qatında ʿayb turur** 'in the view of (experienced) horsemen, it is improper if his lance reaches you, your lance reaches him and you strike each other' 46r:9; **aṭ arqasında özin saqlamaqlıqqa taqı körklüg miniş taqı körklüg yügän tutmaqlıqqa ġarīmini saqlamaqlıqqa taqı süngüsining uçın saqlamaqlıqqa muḥtāc turur** 'he needs to protect himself on horseback, to ride gracefully, to hold the bridle-reins properly, to keep his opponent under control, to be careful with the head of his lance, as well as many other things' 18v:5.

2.12.3 Compound sentences

Two or more simple sentences are joined by a conjunction such as **ammā** 'but,' **balkim** 'but,' **illā** 'except,' **kaannahu** 'as if,' **lābud** 'surely,' **nē...nē** 'neither...nor,' **tā** 'so that,' **taqı** 'and,' and **va** 'and' to form a compound sentence. There are many examples of such sentences in the text; here are a few: **pas bularġa qarşulmaqdın özgä çāra qalmas, lābud munẕam bolurlar** 'they will have no other choice but to get together, so they will surely get together' 61v:3; **taqı bular munça silāḥları bar erkān qılıçdın mustaġnī bolmaslar, ammā qılıç äyäsi macmūʿ silāḥındın mustaġnī bolur** 'although they have many weapons, they will never be able to do without the sword, but those who have a sword can do without all the other weapons' 84r:5; **andın songra süngüni sol qolung içindä boş qoyup, uçını yoqaru kötürgil buçuġına tegrü, tā elingdä aqsun su kibi** 'then hold the lance loosely in your left hand, raise its head upward as far as half the

length (of the lance) until it moves in your hand like water' 31r:7; **andın songra sol egining üzärä salġıl taqı boynuñ üzärä tezgindürgil** 'after that, place it over your left shoulder and make it rotate over your neck' 35r:2; **bu bāb birlä burungılar ʿamal qılurlar erdilär, taqı munı uluġ bāb körär erdilär** 'the previous (horsemen) had employed these (methods that were explained in this) chapter and had considered it as an important chapter' 57v:9.

2.12.4 Complex sentences

A main sentence and one or more subordinate sentences (clauses) constitute a complex sentence. Usually these clauses are joined by **kim** 'that': **ilgärü taqaddum qılmaġıl kim ol ʿayb turur** 'do not go forward for that it is not proper' 69v:3.

In many sentences more than one conjunction is used. As a result, very long, complex, and sometimes cumbersome sentences are formed: **pas bularnı taḥqīq bilgändin songra bu ʿamalnı qılġıl kim, bu ʿamal içindä uluġ ḫaṭar bar turur kim, süngüni baṭallaġanda agar ḥāẕiq bolmasang, ḫavf turur süngüng uçı yergä tüşgäy, taqı sän sançılġay sän, ol säni sançġay** 'perform this maneuver (only) after having learned these (maneuvers) precisely, because in this maneuver there is great danger, for when he parries your lance, if you are not skillful, it is to be feared that the head of your lance will drop, you will (then) be exposed, and he will thrust at you' 44r:7; **agar säni fāris tar yerdä tapsa taqı sän anda fārislıq körsäng kim anıng qadarınça dögül sän, taqı anıng şāṭirlıqındın va fārislıqındın qorqsang taqı ol keñ yerdin kim bu tar yergä kirdiñ anga yaqın bolsang, munung birlä sançışmayın süngüngni imtināʿqa salıp anıng saru keri ol yergä qayıtġıl aṭıngnı qatıġ sürüp taqı eyaringdä anıng saru qıyışaraq olturġıl** 'if a horseman finds you in a narrow place and you regard him as a good horseman, and (you think that) you are not as good a horseman as he, and you are afraid of his smartness and horsemanship, if you are close to him, place your lance to defense (position) without fighting with him (and) return back galloping to that place, the wide place from where you entered this narrow place, while you sit at a slant in your saddle' 64r:5.

Some examples of conditional sentences: **agar sän tēzçā çekip almasang, ḫavf turur kim ol seni sançġay** 'if you do not pull it back quickly, it is to be feared that he will strike you' 44r:2; **agar sän bir tar yergä tüşsäng, taqı artıngça bir fāris kelsä, taqı bir fāris alnıngda çıqsa, pas munda ḫīla ol turur kim aṭıngdın tēzçā tüşgäy sän, taqı qaysı sanga yaqın bolsa yügrüp tēzçā anı sança körgäy sän, taqı birisinä aṭıngnı qalqan qılġay sän** 'if you happen to be in a narrow place and a horseman comes after you and another horseman appears in front of you, in this (position) the maneuver is as follows: you should quickly dismount from your horse, run towards the one who is closer to you and thrust at him, and (at the same time) you should shield your horse against the other one' 63v:5.

In one example the places of the main and the auxiliary clauses are changed: **ol bölāk beş kişi bolġay, mundın taqı artuq bolsa qayırmas, agar muẓmar bolmasalar** 'that group should be made up of five people, if they are more than that, it is proper, unless they are less' 105v:7.

In one type of conditional sentence common in this text, a condition is given and, if that condition is not met, another condition or situation is also given. Usually two clauses are joined with the conjunction **yoq ersä** 'if not': **ol vaqtda sançsang, sançduñ, yoq ersä yıraq turġıl, yaqın kelmägil** 'if you (can) thrust at him then, do it; if not, stay at a distance, do not come close' 54r:5; **agar sança bilsäng, sançġıl, yoq ersä qoyġıl kelsin, sendin keçsin** 'thrust at him if you can; if not, let him come and pass by you' 55v:6.

The use of the conditional together with **bolmas** is very rare in Mamluk-Kipchak. There are two examples in the text: **bu uruşlardın başqa nihāyatsız uruşlar taqı bar turur kim sanasa bolmas** 'there are many strokes other than these that are not to be counted' 110r:9; **taqı bulardın özgä nemälär kim ḥisāb qılsa bolmas** 'and other (strokes) that are not to be accounted' 110v:3.

There are also some examples of so-called asynderic sentences. These are two or more complete and semantically related sentences that are written together. However, they are not joined with conjunctions: **anıng üzärä anı qahr qılġıl taqı saqlanġıl, ol sanga sän anga qılġanıng kibi qılmasun** 'beat him thus, but beware that he does not do to you what you are doing to him' 43r:3; **ol atlar kim anıng üzärä süngü oynarlar, uzun çapmaq birlä ḫarāb bolurlar** 'those horses which are used in jousting matches are (soon) worn out by long (uninterrupted) riding' 16v:8.

2.13 Lexicon

2.13.1 Turkic words

The Turkic word-stock of **MG** mostly belongs to the Kipchak group. However, due to the influence of **Türkmän**, which was probably spoken to a very large extent in Egypt, Syria and neighboring areas, there are also many words that belong to the Oğuz group. In many instances these two types of words are used side by side. Some examples: 'to find' **tap-** 4v:5, **bul-** 4v:6; 'right' **ong** 35r:6, **sağ** 35r:4; 'easy' **uçuz** 66r:6, **qolay** 69r:9; 'side' **qol** 15v:9, **yan** 87r:6, etc. Some words occur in the text in more than one form: 'again' **yenä** 95r:5 and **yana** 95v:4; 'thin' **inçgä** 90r:6 and **inçä** 90v:7; 'sharp' **iti** 92v:1; **yitig** 98r:2; 'to move' **oyna-** 38v:8 and **ayna-** 20v:4; 'long' **uzun** 27v:9 and **uzın** 9r:8; 'lance' **süngü** 20r:4 and **süngi** 20r:1, etc.

Occasionally one meaning is expressed in different words: **yaydaq** 7v:7 and **ʿuryān** 8r:1 'bare, bareback'; **kez** 16r:2, **qurla** 15v:8, and **qatla** 10r:9 'time, times'; **nemä** 19r:6 and **näärsä** 19r:7 'thing.'

Words with rare or unusual meanings are given below:

ayru 'split' 73r:7.

buşmas 'permitted' 27v:8. Cf. **buşmas** in At-Tuhfatuʾz-Zakiyya fī Luġatiʾt-Turkiyya, MS: 39a:1.

qayırmas 'proper' 111v:8.

qol is used for both 'hand' 23r:3, and 'arm' 4v:2. **el** is also used for 'hand' 4v:1.

izdä- 1. 'to follow' 41r:3, 'to chase' 50v:7; 2. 'to desire' 8v:4, 'to wish' 110v:5; 3. 'to seek' 4v:3; 4. 'to watch' 103r:7.

tüş- 1. 'to fall' 45r:1, 'to fall down' 24r:1; 2. 'to dismount' 52v:2; 3. 'to drop' 35v:5.

tağıdıldur- 'to surprise' 59v:1. Cf. **tağdıl-** in Quṭb's Ḫusrav u Şīrīn; A. Zajączkowski, **Najstarsza Wersja Turecka Ḫusrav u Širin Quṭba**, p. 168.

qarşul- 'to get together' 60v:9 (<qarış-u-l).

uzun 1. 'long' 9r:1; 2. 'length' 27v:9. The word is encountered with its second meaning in some Modern Turkic languges, i.e., **Soyon:** K. Gronbech, **The Structure of the Turkic Languages**, p. 26.

ū This Persian conjunction is used to connect two Turkic words: **yaz-u qış** 'Summer and Winter' 95r:3. This is relatively rare; however, some Middle Turkic and Mamluk-Kipchak manuscripts also have the same characteristic, i.e., **bir ū bar** 'the one and existing (God)' in **Kitāb fī ʿIlmuʾn-Nuşşāb**, MS: 1b:2.

suçu- '(for a horse) to buck' 54v:9.

Two interesting idioms should also be mentioned here:

tuymadın tuydurmadın 'in secrecy' {lit. 'without hearing or letting someone hear it'} 75r:4.

yer oğurla- 'to gain ground' 49v:7, or 'to narrow someone's area of movement' 51v:3 {lit. 'to steal ground'}.

2.13.2 Non-Turkic words

Since **MG** was written in an environment where Arabic was the primary language and literate Mamluks were much exposed to it, it is not surprising that MG contains many loanwords from Arabic and Persian. In addition, Persian and Arabic izafat constructions are both frequent. The first two and one-half pages of the text are in Arabic. Section titles are given in Turkish, but chapter titles are always given in Arabic and then translated into Turkish. There are several grammatical mistakes and inconsistencies in the Arabic portions. I have not attempted to correct them and have transcribed them as they are written.

2.13.2.1 Izafat

2.13.2.1.1. Arabic izafat

Some examples: **afżaḥuʾl-fażāyiḥ** 'the most disgraceful' 36r:5, **aslamuʾl-ʿāqiba** 'more secure' 9v:4, **ʿaybuʾl-ʿuyūb** 'the greatest fault,' **şadīduʾl-qalb** 'brave' 19r:1.

2.13.2.1.2 Persian izafat

Some examples: **anvāʿ-i talaṭṭuf** 'all kinds of favors' 5r:7, **dargāh-i ʿālī** 'high court' 5r:2, **ḥadd-i maṭlūb** 'position of the pursued' 50v:3, **miqdār-i muʿtadil** 'medium size' 115r:2, **sanad-i Şarʿī** 'principles of the Shariʾa' 6v:3.

2.13.2.2. Other non-Turkic elements

Some of the Arabic elements in the text include prepositional phrases: **ʿalâ-ġafla** 'unexpectedly' 7v:9, **fiʾl-ḥāl** 'unexpectedly' 42v:6, **lā-naẓīr** 'without equal' 6r:9, **vaʾs-salām** 'and that is all there is to it' 13v:5. Some of the Arabic grammatical forms are rather rare in Middle Turkic: **kaannahu** 'as if' 39v:1, **maʿahaẓā**

'in addition' 109r:1, **qaṭ'atan vāḥidatan** 'as one group' 62r:8; even an idiom: **'alâ ra'sī va 'aynī** 'with the greatest pleasure' 5r:2. Some Arabic phrases usually occur at the end of chapters: **inşā'llāhu ta'ālâ** 'if God, the most high, so wills' 110v:5, **va'llāhu 'ālam bi'ş-şavāb** 'and only God knows the truth better' 56v:5, **va's-salām** 'and that is that' 94r:7. These phrases have two functions: to end one chapter and begin a new one, and, secondly, to fulfill a religious duty by indicating that 'everything is designed by God, and His knowledge is the most complete'; thus, when the writer makes a mistake, it is only natural because he is only a mortal human being.

There are also several loan translations: **ţop urmaq** is for Arabic **żarb bi'l-qurra** 'polo game' 6r:6, **süngüdä ḥīlalarnı** is for Arabic **al-ḥiyāl fi'r-rimāḥ** 'lance tricks' 74r:3, etc.

2.13.3 Technical terms

Because of its technical nature, the text has many technical terms dealing with horsemanship, archery, and various weapons. Some of these terms are Arabic, some are Turkish, a very few are Persian. A study of such manuscripts leads to the discovery of many new vocabulary items. **MG** is no exception. It contains technical terms not attested anywhere else as well as terms found elsewhere but here with different meanings.

kir- 'to enter' and **çıq** 'to exit' are common Turkic verbs, but in this text they are used as equivalents of the Arabic words **karr** and **farr**, respectively. Thus they mean 'to attack' 16v:1 and 'to retreat' 16v:1.

baţalla- Unattested. It seems that the Arabic verb **baţala** is used with the Turkic suffix **-la-** and acquired the meaning 'to defend (with a lance)' 48v:9 and 'to parry (by using a lance)' 44r:9.

hāv qıl- Unattested. In this text it means 'to turn' 15r:8.

tutġa/tutqa 'hilt (of a sword)' 87r:1.

süksüklä- 'to trot' (one of the gaits) 7r:7. The pronunciation of the word is uncertain: **süksük** in G. Clauson, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish**, p. 828, **süksük** or **süksik** in J. Zenker, **Dictionnaire Turc-Arabe-Persan**, p. 527, **säksäk** in G. Jarring, **Materials to the Knowledge of Eastern Turki**, vol. 3 (Lund: C. W. K. Gleerup 1951), p. 131, and **söksök** in E. Esin, "The Horse in Turkic Art," **Central Asiatic Journal** 10 (1965) 203.

nāvard This Persian word has been attested in other works, especially military manuals, with meanings such as 'battle, fight,' etc. In this text it means 'circle,' usually the circle where a maneuver on horseback is performed.

eksük yürüş 'slow walk (of a horse)' (one of the gaits) 12v:8.

qabżada oqnıng yürigän yeri 'arrow-pass' 102r:1.

For a complete inventory of technical terms, see Appendix 1.

TRANSCRIPTION

(2r) Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.

(2) Al-ḥamdu li'llāhi allaẕī sallaṭa'l-muslimīna ᶜalâ'l-kafarati va'ṭ-ṭuġāti (3) va aᶜlā şānahum ᶜalâ'l-mutamarriḍīna va'l-buġāti bi an razaqahum (4) anvāᶜa'l-ḫuyūli va'l-marākibi va ᶜallamahumu'l-ᶜamala bifunūni'l-asliḥati (5) va'l-maẓāribi va'ş-şalātu ᶜalâ sayyidinā Muḥammadin ḫātimi'n-nabiyyīna (6) va rasūli rabbi'l-ᶜālamīna arsalahu dāᶜiyan bi-iẕnihi va naẕīran

(7) /laka ᶜizzun va iqbālun va laka'l-ᶜumru mazīdū /[1]

(2v) /kullu yaumin laka saᶜdu /[2]

(2) va nazzala ᶜalaihi raḥmatan li'l-ᶜālamīna kitāban munīran. "Liyahlika (3) man halaka ᶜan bayyinatin va yaḥya man ḥayyâ ᶜan bayyinatin" va amarahu (4) mucāhadata man ḫālafahu vaḥāda ᶜan amrihi bi-ḫiṭābin muḥkamin (5) fī muḥkami kitābihi va qāla taᶜalâ: "Yā ayyuhā'n-nabiyyu cāhidi'l-kuffāra (6) va'l-munāfiqīna va aġluẓ ᶜalaihim va mā'vahum cahannamu va bi'sa al-maşīru."

(7) /kullu yaumin laka ᶜīdū /[3]

(3r) Va's-salāmu ᶜalâ ālihi va'ṣḥābihi'ṭ-ṭayyibīna'ṭ-ṭāhirīna, āmīn. (2) Yā rabba'l-ᶜālamīna allāhumma'nṣur cuyūşa'l-muslimīna va sarāyāhum (3) va marābiṭihim ḥaysu kānū ayna ḥallū fī maşāriqi'l-arżi (4) va maġāribihā va'nṣurhum naşran ᶜazīzan. Va'ftaḥ lahum fatḥan (5) yasīran valā tacᶜal allāhumma li'l-kāfirīna ᶜalâ'l-mu'minīna (6) sabīlan.

Ammā baᶜdu: Bilgil kim bu risāla Türk tili üzärä (7) taḫrīr qılınmaqlı{q}ġa dāᶜī bu boldı kim, Tängri (8) farmānı birlä Mişr elindä bir ᶜaẓīmu'ş-şān malik (9) ẓuhūrġa keldi. Ḥusn içindä qamar teg, haybat (3v) içrä ᶜUmar teg. Şacāᶜat içrä ᶜAlīgä oḫşayur. (2) Saḫāvat içrä Ḥātimġa tafażżul qılur. Fārislıq ᶜilmi (3) içindä kāmil, körklü şifatlar birlä mutakammil. (4) ᶜĀlimlärni dōst tutġuçı. Şarᶜ-i Muḥammadī üçün qılıç (5) urġuçı. Tängri buyruqı üçün cān baş oynaġuçı. (6) Maẓlūmlarnıng dāẕınġa sabab bolġuçı. Musulmānlıqġa (7) kerāk bolġan hunar äyälärini ḫōş körgüçi: (8) Ḫāşakīlär Ḫāşı Temür beg, bek üküş yıllar davlat (9) va saᶜādat üzärä mustadām bolsun bi Muḥammadin va ālihi.

Uluġ (4r) kiçik, qāşī va dānī anıng ḥażrat-i ᶜāliyasınġa (2) tavaccuh qıldılar. Ī neçä qalmış kişilärning älin (3) aldı. Ī neçä rizqsız kişilärning rizqına sabab (4) boldı. Bu malikniñ madḥında şāᶜir munteg aytur:

(5) Şiᶜr:
(6) Ayā ḥusn u hunar birlä saᶜādat milkining bayı.
(7) Künäştür özingä muştāq, uyaltır ḥusnuñız ayı.
(8) Begim har dam karam birlä bu davlat yergäsin tuttung.
(9) Kelür erdi yetär bolsa özingä Ḥātam-i Ṭāyī.
(4v) Özüng alsa süngü elgä, käyip qarqıl, minip aṭqa,
(2) Saġ olmaq ketti duşmandın, qaçan qursa qolung yayı.
(3) Sizniñ birlä uruşlarda uruşmaq izdägän qullar
(4) Bolur macrūḥ, ketip ᶜaqlı, yüriyür curḥını sayı.
(5) Kim ärsä kim sizä erdi, saᶜādat yergäsin tapdı.
(6) Maşalda salṭanat buldı oşol kim kördi humāyı.
(7) Bu davlat sizgä, ī sarvar, hamēşa mustadām bolsun.
(8) Sizniñ iḫsānıngız sizgä qılur alqışçı barçayı.

---

[1]On the bottom of the page.

[2]On the top of the page.

[3]On the bottom of the page.

(9) Begim har kim bu maktūbnı oqurda anglayu keçsä,
(5r) Anga har kim ġarīm bolsa, kök{k}ä aġa anıng vāyı.(2).

Pas vācib boldı bu duᶜāçı qulġa taqı ol dargāh-i (3) ᶜālīġa yüz ursa. Bu fikrini żamīrindin keçürüp (4) ol davlatlıġ malikning tapuġınqa tavaccuh qıldı. (5) Çūn bu żaᶜīf qul ol maliklär manglayı, Ḫāṣakī (6) lär Ḫāṣınıng ḫizmatınġa yet{t}i ersä, bu żaᶜīf (7) qulnı anvāᶜ-i talaṭṭuf birlä ḫōş taptı. Taqı işārat (8) munteg qıldı kim: "Bizim qatımuzda bir ᶜArabī Silāḥ (9) nāma bar turur, anı Türk tilingä çävürsäng kim, bu ġāzi (5v) Türklär andın intifāᶜ alsalar, sanga taqı ṣavāb (2) bolsa" tedi. Bu duᶜāçı qul taqı "**ᶜalâ raᵓsī va ᶜaynī**" tep, (3) buyruqlarınga imtiṣāl qılıp, ol ᶜArabī kitābnı (4) alıp, murācaᶜat qıldı.

Taqı bir muddat beglär tapu(5)ġındın eli tegdükçä ol kitābgä maṣġūl boldı. (6) **Al-ḥamdu liᵓllāhi vaᵓl-minnatu.** Tängri tavfīqi birlä ol kitābnı (7) Türk tilinçä tarcuma qılıp, taqı **Munyatuᵓl-ġuzāt** teyü ad (8) berdi. Küçi yetgänçä körklü tartīb (9) berip, altı fan üzärä taḥrīr qıldı:

(6r) Avval fannı: Aṭqa minmäkdä.
(2) Ekinçi fannı: Süngü tutmaqda.
(3) Üçünçi fannı: Qılıçqa taᶜalluq ᶜamallarda.
(4) Törtinçi fannı: Qalqan tutmaqda.
(5) Beşinçi fannı: Oq atmaqda.
(6) Altınçı fannı: Ṭop urmaqda.
(7) Qayu kim ersä kim bu fanlarnı yaḫşı bilip, (8) ḥācat vaqtında ᶜamalġa ketürsä, cihān içindä (9) lā-naẓīr bolġay **vaᵓs-salām.** Ammā vaṣiyyat ol turur kim (6v) fāris kerāk kim niyyatın iḫlāṣ birlä Tängri (2) yolunġa ⌜qılġay⌝.[4] Taqı muᵓmin muvaḥḥid musulmānlar üzärä qılıç (3) tartıp, bu ᶜamallarını anda ṣarf qılmaġay, magar sanad-i (4) ṣarᶜī birlä. Taqı özini dāim ᶜibādat içindä tutġay. (5) Taqı Tängriġa şukr qılġay kim munteg uluġ (6) hunarlarını anga rōzī qıldı. Taqı musulmānlar üzärä (7) tacabbur, takabbur qılmaġay. Dāimā tavāżuᶜ va maskanat (8) üzärä bolġay. Netä kim Rasūl, **ṣallâᵓllāhu ᶜalaihi va sallama,** buyurur kim: (9) **"Man tavāżaᶜa liᵓllāhi rafaᶜahuᵓllāhu va man takabbara vażaᶜahuᵓllāhu."**

(7r) **Avval fannı: aṭqa minmäkdä:**

(2) Bilgil kim yā mucāhid va murābiṭ va ġāzī kim fārislıqnıng (3) aṣlı aṭ üzärä ṣābit bolmaqlıq turur. Aṭ üzärä ṣābit (4) ḅolmaqlıqnıñ aṣlı ᶜArabī aṭ üzärä ṣābit bolmaqlıq (5) turur. Agar ᶜArabī aṭ üzärä ṣābit bolmasa, anıng (6) minmäkliki taqı ṣābit va ṣaḥīḥ bolmaġay. Taqı aṭ(7)nı süksüklägändä dāim ezär içindä qalaqda (8) bolġay. Taqı aṭ sekrigändä yıqılmaqdın (9) īmīn bolmaġay. Üküş kişilärni kördüm kim (7v) fārislıq daᶜvâ qılurlar erdi, ᶜArabī aṭ üzä ṣābit (2) dögül erkän, süngü[5] oynaġanda aṭdın (3) yıqıldılar.

Pas vācib boldı fārisqa kendü özini (4) ᶜArabī aṭ üzärä ṣābit qılġay. üküş minmäk birlä, hēç (5) taqsīr qılmaġay, **vaᵓs-salām.** Taqı bilgil kim (6) fārislıqdın birisi taqı yaydaq aṭqa minmäklik (7) turur. Yaydaq aṭ minmäklikni ögrängil. (8) Hēç uyalmaġıl kim ḥācat vaqtında kärāk bolġay. (9) Birärdä bolur kim duşman **ᶜalâ-ġafla** kişining üstünä (8r) kelür taqı aṭ ᶜuryān bulunur. Agar ᶜuryān minmäk(2)ni ṣābit qılmış bolsang ol vaqtda minip, fārislıq (3) ᶜamalları birlä Tängriġa sığınıp, duşmannı radd (4) qılursın. Zīnhār, taqsīr qılmaġıl! Bu işi üküş (5) minmäk birlä ṣābit qılġıl kim, yaḫşı ᶜamallardın (6) birisi taqı bu turur kim, üküş fārislär bu işni[6] (7) bilmäslär.

Andın songra bir eyär alġıl kim aġaçı (8) ḳavī bolsun, maclisi keng bolsun taqı eki qaşı (9) qatıġ büyük bolmasun kim aṭ nāgāh säkrigändä (8v) alın qaşı kögsinä urup aġrıtmasun. Taqı fāris (2) munteg eyär içindä körklüg körünmäs. Eyär (3) içinä batar. Taqı üzängü qayışları muḥkam bolsun. (4) Taqı üzängü aġır bolsun kim, izdägändä ayaq (5) anı tēz ök[7] tapsun. Taqı üzängüning altında teşiklär (6) bolsun kim, aṭ säkrigändä üzängü ayaqdın tayıp (7) çıqmasun. Taqı üzängü biri birisindin (8) aġır bolmasun, teng bolsun.

---

[4]On the left margin.
[5]Ms. سُوْنكوُا
[6]Ms. ايشني
[7]Ms. تَيزِگ

Taqı üzängü qayışları(9)nıng eki yanı barābar bolsun ayaqı miqdārınça. (9r) Nē uzun bolsun, nē qısqa bolsun. Ammā uzun (2) bolmaqlıq qısqadın yaḫşıraq turur, anıng üçün (3) kim agar qısqa bolsa, aṭnı çapıp tartġanda yıqılmaqdan (4) īmīn bolmas. Taqı aṭ säkrigändä eyärdin çıqmaqdın (5) īmīn bolmas. Taqı tizläri eki bükülüp ilgärü (6) çıqar, ayaqları artqaru muta'aḫḫir bolur. Taqı aṭ (7) säkrigändä eyärning art qaşı sınmaqdın īmīn (8) bolmas. Pas ma'lūm boldı kim, uzını qısqadın yaḫşı (9) ermiş.

Taqı bir yaḫşı kizdin murabba' yaġırlıq qılġıl (9v) kim ḫaşvı yaḫşı yumşaq bolġay yāḫōz mudavvar yaġır(2)lıq qılġıl, ol şifat üzärä. Taqı muḥkam ḫizām alġıl. (3) Ḫizāmıngnı eki qılġıl kim mänim qatımda eki (4) ḫizām bir ḫizāmdın yaḫşıraq turur, va **aslamu'l-'āqiba** (5) turur. Qaçan muḥkam qılsañ bu vaṣf qılġanlarım(6)nıng camī'isin säning ālatıngdın taqı aṭnıñ (7) ālatındın. Pas aṭıñnı eyärlätgil taqı ḫizām(8)ıñnı öz eling birlä çekgil. Agar aṭıngnı (9) eyärlig tapsang, ḫizāmıngnı iḫtiyāṭ qılup mingil (10r) kim eyär aġmaqdın īmīn bolġay.

Sän qaçan tilär(2)säng kim aṭġa mingäy sän, aṭnıng sol yanına (3) turup, qamçıñnı sol eliñdä tutup, üzäñügä (4) barābar yā azġına artqaruraq tutup, mingil. (5) Andın soñra tonuñnı açıp, tüzätgil (6) taqı yügänni sol eling birlä tutup, aṭnıng (7) yalın birgä tutġıl. Agar aṭnıng yalı bolmasa, (8) eyärning ilgärü qaşın içindin tutġıl. (9) Andın songra üzängüni ilgärü bir qatla burġıl. (10v) Andın songra sol ayaġungnı üzängügä (2) qoyġıl taqı saqlanġıl, ayaġıng aṭnıng qoltuġına (3) kirmäsün. Andın songra saġ eling birlä (4) eyärning ilgärü qaşın tutup, arqunluq (5) birlä taqı quvvat va libāqa birlä mingil. Qaçan(6) eyärgä minsäñ, saġ ayaġıngnı saġ üzängügä qoyġıl, (7) sol ayaġungnı qoyġan kibi. Andın songra (8) tonuñnı tüzätgil. Agar tiläsäng kim eyärgä (9) olturmasdın burun tüzätgil kim, fārislär (11r) munteg taqı qılmışlar turur, ammā mänim qatımda ol (2) mustaḥsan tögül. Mustaḥsan bu turur kim, yügänni (3) tutġay sän eyär birlä minip aṭqa eyärdä mustaqirr (4) bolġınça. Andın songra tonungnı tüzätgäy sän. (5) Taqı kerāk kim yügänni minär çaqda saġ (6) yanındın birázginä qısqartġay sän kim üzängü (7) aṭdın yıraq bolmaġay. Agar aṭ tezginsä, üzängü (8) sanga yaqın kelgäy. Agar tiläsäng kim minär (9) çaqda eyärniñ art qaşını saġ eling birlä (11v) tutup mingäy sän, mingil. Bularnı barça (2) şavāb körüp tururlar. İllā ançası bar turur kim, eyärning (3) ilgärü qaşın saġ eli birlä tutup minmäk (4) mänim qatımda yaḫşıraq turur, anıng üçün kim agar aṭ (5) minär erkän säkrisä, taqı saġ eling ilgärü (6) qaşında bolsa, minmäk sändin qurtulmas. Agar (7) saġ eling art qaşında bolsa, ḫavf turur kim aṭ (8) säkrisä minä bilmägäy sän. Taqı tamām mingändin (9) songra yügänni tutup aṭ başın köndärgil. Taqı (12r) bilgil kim, fārislıqnıng aṣlı yügänni yaḫşı (2) tutmaq turur, taqı ṯābit olturmaqlıq turur taqı (3) libāqa turur. Ammā libāqa temäk fārisning yaḫşı ḫarakatları (4) turur, taqı boyun tüz tutup eyärdä körklüg (5) olturmaqlıq turur, taqı eki ayaġını teng tutup (6) ṭaraflarını teng tutmaqlıq turur. Ammā eyärdä körklüg (7) olturmaqlıq ol turur kim, boyungnı tüz tutup (8) tik olturmaq, hēç egilmägäy taqı kögsin asrı (9) kermäyin, taqı ayaqlarıngnı üzängüdä uçqaru (12v) basqay sän qıyıştura.

Andın songra maydānda (2) sayrgä çıqġıl atınggа ökçäng birlä işārat (3) qılıp. Egilip, eling teprätmäk birlä çıqmaġıl. (4) Taqı ol ḫālda eki ayaġıngnı teprätip, aṭıngnı (5) qarnına tepip çıqmaġıl, anıng üçün kim munteg (6) qılmaq qabīḥ turur. Fārislär bulay qılmaslar, azġına (7) işārat birlä çıqarlar.

Andın songra arqunluq birlä (8) sayr qılġıl aṭıngnıng eksük yürüşi birlä taqı (9) anıng kibi bolġıl, neçük[8] kim sanga vaṣf qıldım, aṭ (13r) üzärä körklüg olturmaq içindä. Taqı arqang (2) birlä eginläringni anıng kibi tüz tutġıl (3) kim, Tängri ta'ālâ säni yaratdı tüptüz. Nē ilgärü (4) egilgil, nē artqaru egilgil. Taqı olturur (5) yeringni eyärdä bek tutġıl taqı butlarıngnı (6) eyärgä yapuştura, muḥkam tutġıl. Taqı ayaqlarıngnı (7) üzängüdä bek basġıl. Ökçängni aşaġaraq tutup, (8) taqı ayaqlarıngnı üzängüdä iḫtiyāṭ etgil kim, (9) basġandın songra tepränmägäy. Ayaqlarıngnıng (13v) şadrı üzängüdin ayrılmaġay. Taqı ayaġıñnı (2) asrı ilgärü, taqı asrı artqaru tutmaġıl. Orta(3)çaqlı tutġıl, anıng üçün kim fārisqa ayaġın artqaru (4) va taqı ökçäsin kötürüräk tutmaqdın 'aybräk (5) yoq turur, **va's-salām.**

Qaçan kim muḥkam qılsañ anlarnı (6) kim sanga vaṣf qıldım taqı anlarnı özingä mu'avvad (7) qılsang kim ol sanga sayr-i 'anaqda taqı ṭabī'at va (8) 'ādat bolsa taqı minmäkni taqı anıng üzärä kim vaṣf (9) qıldım muḥkam qılsañ, pas hēç ḫarakāt qılmassın, (14r) magar libāqa birlä.

---

[8]Ms. نیچون

Pas andın songra aṭıngnı (2) süksüklämäklikkä qaytarġıl mahmīzniñ işāratı (3) birlä neçük kim vaṣf qıldım. Andın songra süksüklägil (4) taqı özingni saqlaġıl, yaẖşı olturġıl, neçük (5) kim sanga vaṣiyyat qıldım, anıng üçün kim süksük(6)lämäklik ṣa^{c}b turur: yaqın bolur kim fārisni eyärdin (7) çıqarġay. Pas qaçan munda taqı muḥkam bolsang (8) neçük kim sanga vaṣf qıldım, andın songra aṭıngnı (9) naqlġa çıqarġıl tostoġru, aqrın naqlı birlä (14v) licāmıngnı qoya berip. Andın songra sol yanınga (2) qayıtġıl davr içindä arqunluq birlä neçük kim vaṣf (3) qıldım. Taqı davrıngnıng kengliki yetmiş zirā^{c} ⌜birlä säksän zirā^{c}⌝[9] (4) arasında bolsun. Qaçan davrıng keng bolsa, aṭqa (5)taqı fārisqa tezginmäk uçuz bolur. Taqı aṭnı (6) naqllamaqlıqqa yaẖşı bolur. Qaçan davr tar bolsa, (7) aṭ neçä kim zīrak bolsa, yangılur. Ḫayr yoq ol (8) aṭda kim zīrak bolmaġay. Qaçan munteg bolsa, aṭ (9) tuyaġınıng qırığı birlä yürür, sürünmäkdin yā yañılmaqdın (15r) īmīn bolmas. Davrnı tar qılmaqnı taqı tēz qayıtmaqlıqnı (2) isti^{c}māl qılmaslar illā ḥācat vaqtında ^{c}azīm (3) birlä.

Davrnıng körklüsi ol turur kim, ḥalqanı (4) kökçäk tüz tezgingäy sän. Qaçan qayıtġanda (5) ol izçä qayıtġay sän. Qaçan tiläsäng kim qayıtġay (6) sän, davrıng izindin azġına çıqġıl, qayıtıp izingä (7) kirgän miqdārınça arqunlaq birlä. Qayıtmaġa ol (8) tēzräk bolur. Munteg hāv qılmaqlıqqa kerāk (9) kim sän taqı aṭıng dāimā mu^{c}avvad bolġay siz taqı kerāk (15v) kim sanga nāvard dāimā keng bolġay, ya^{c}nī maydān (2) tezginmäkning ḥalaqası. Bir vach taqı ol (3) turur kim nāvardta solınga davr etgäy sän.(4) Qaçan hāv qılmaq tiläsäng, havıngnı ḥalaqa içindin (5) qılġay sän. Munteg hāv qılmaq tar yerlärdä taqı (6) tar maydānlarda taqı ẖalāiq sizniñ üzärä ḥalaqa (7) urup turġanda yaẖşı turur.

Andın songra ta^{c}līmgä (8) qayıtġıl. Qaçan üç qurla solınga davr qılsang, (9) aṭıngnı saġ qolı saru qaytarġıl. Üç qurla taqı (16r) anıng üzärä davr qılġıl. Taqı solı üzärä qaytarġıl.(2) Bir kez davr qılġıl taqı saġ üzärä qaytarġıl. Bir kez (3) taqı anıng üzärä davr qılġıl. Taqı hāv etgändä (4) mahmīzniñ birlä işārat qılıp, aṭıngnı biraz (5) tēzlägil. Andın songra saġ qolı üzärä bir davr, (6) sol qolı üzärä bir davr qılġıl. Taqı ol davrdın (7) tostoġru çıqar kibi çıqıp, yarım davr qılġıl. (8) Taqı aṭıngnı qaytarıp bir qolı üzärä taqı yarım davr (9) qılġıl. Bu davrnı bir maydān qadarınça qılġıl kim (16v) ol kirmäkkä taqı çıqmaqqa taqı nāfi^{c} turur. (2) Andın songra aṭıngnı ḥabs etgil. Taqı birāzginä (3) tek turġıl kim aṭıng nafasın alsun, (4) tinglänsün. Har bir çapqanda ḥabs qılıp (5) turmaqnı isti^{c}māl qılġıl kim, aṭıng nafas alsun, (6) taqı rāḥat qılsun. Andın songra tonungnı (7) taqı ālatıngnı tüzätgil taqı aṭıngnı tēzlägil,(8) valakin uzun çapmaġıl. Ol atlar kim anıng (9) üzärä süngü oynarlar, uzun çapmaq birlä ẖarāb (17r) bolurlar. Andın songra üç kez arqunluq birlä (2) tartġıl, törtinçidä tutġıl, eymägil. Taqı saqlanġıl,(3) aṭıngdın qan çıqarmaġıl. Anıng üçün kim mänim (4) qatımda andın qatıġraq ^{c}ayb yoq turur kim, uruş-(5)tartış vaqtı bolmayın, yāẖōz burundın eski (6) yarası bolmayın, fāris aṭını hēç yerdä qanatsa. Munteg (7) qılmaq uluġ ^{c}ayb turur. Bilgil kim aṭnı ^{c}illatsız (8) qanatmas, illā ol kişilär kim anlarnıng yügän (9) tutmaqda ma^{c}rifatı yoq turur. Qaçan ol näärsälärni (17v) kim sanga vaṣf qıldım, camī^{c}sindä ẖāẕiq[10] (2) bolsang taqı sanga ṭabī^{c}at va ^{c}ādat bolsa, pas (3) sän hēç ḥarakat qılmas sän minmäkdä, illā ḥikmat (4) birlä. Qaçan sahv qılsang, yāẖōẕ könglüng özgä (5) nemä birlä maṣġūl bolsa, körklüg minmäking (6) taqı körklüg ḥarakatlarıng taġyīr bolmas.(7)

Pas mundın songra fārislıqnıng işlärinä ta^{c}arruż[11] (8) qılġıl. Taqı közing açġıl yügän tutmaq ṣan^{c}atı (9) birlä, tā säning könglüngdä murakkab, muḥkam (18r) bolsun kim, fārislär munıng birlä ġarīmlärini qahr (2) etärlär. Muta^{c}allim kişining aṣlı ol turur kim, bu işlärdä (3) körklü fikr etgäy, taqı ol näärsälärini kim (4) sanga vaṣf qıldım, anıng içindä baẖṣ etgäy.(5) Taqı anıng üzärä ṣabr etgäy, tā fahm etip könglindä (6) ol turġınça. Taqı könglin tar tutmasun ol (7) kişi kim bizim ^{c}ilmimizni ögränmäklikkä başladı (8) taqı anga ṣa^{c}b keldi, avval ḥālda ma^{c}nâsın anglayı (9) bilmädi, anıng üçün kim barça ^{c}ilm avval ḥālda ṣa^{c}b (18v) bolur. Ḫāṣṣa bu ^{c}ilm barça ^{c}ilimdin duşvārraq turur, (2) munça türlüg ^{c}ilm va ṣanā^{c}at munıng içindä muctami^{c} (3) bolup turur.

Bu ^{c}ilmning ṣāḥibi könglindä üküş (4) näärsälärni saqlamaqlıqqa muḥtāc turur, ẖāṣṣa kim (5) ġarīmgä qarşu turġanda. Aṭ arqasında özin saqla(6)maqlıqqa taqı körklüg miniş taqı körklüg yügän (7) tutmaqlıqqa

---

[9]On the left margin.

[10]Ms. حَادِقْ

[11]Ms. تَعَرّص

ġarīmini saqlamaqlıqqa taqı süngüsining (8) uçın saqlamaqlıqqa taqı mundın özgä (9) üküş näärsälärni saqlamaqlıqqa muḥtāc turur. (19r) Agar bu fāris **ṣaḥīḥu°z-zihn, ṣadīdu°l-qalb** bolmasa, (2) munlarnı żabṭ qıla bilmäs. Munıng üçün ayıttım (3) kim, fāris muḥtāc bolur yaḫşı minip ṯābit bolmaqlıqqa (4) taqı yügän tutmaqlıqqa ḥāẕiq bolmaq ṭabī°at va (5) °ādat bolsa kerāk tep. Pas mumkin dögül bir kişigä (6) eki nemäni könglindä tutmaqlıq, ḫāṣṣa kim munça (7) näärsälärni. Qaçan bu aytġanlarım sanga ṭabī°at va (8) °ādat bolsa, ol vaqtda bularnı fikr etmäklikkä (9) muḥtāc bolmas sän. Qaçan kim bular sendä barçası (19v) cam° bolsa, könglüngni ulġaytıp ġarīmingni[12] (2) yıqmaq artınça bolmaġıl, balkim özingni saqlamaqlıq (3) °artınça bolġıl. Munda şakk yoq turur kim, özingni saqlamaqlıq[13] yaḫşıraq turur, ġarīmni yıqmaq artınça bolmaqlıqdın. (4) Qaçan ġarīmingni yıqmaq birlä maşġūl bolsang, (5) lābud sançılur sän. Bu ma°nālarnı fahm etgil (6) taqı Tängrigä şukr qılġıl. **°Alā mā a°ṭāka°llāhu subḥānahu** (7) **va ta°ā-lā şukru°l-mun°imi vācibun.**(8)

Ekinçi fannı: süngü tutmaqda:

Bāb fī°t-taşdīdi°l-Ḫorāsānī°l-qadīm. (9) Taşdīd-i Ḫorāsānī-i qadīm ol turur kim, sol eling birlä (20r) bir arşun miqdārı süngidin yügän birlä birgä (2) tutġay sän. Taqı eling yügän altında bolġay. Aṭnıng (3) yaġrınına yapuştura tutġıl taqı saġ eling birlä (4) süngüning tüpindin tutġıl, tört barmaq miqdārı (5) artqaru qoyup, tā süngü yengiñä kirmäsün. Taqı (6) saġ elingni beli bağınggа süngü tüpi birlä (7) yapuştura tutġıl. Taqı saġ biläkingni taqı saġ (8) tirsäkingni saġ yanınga yapuştura tutġıl taqı (9) elingni qatıġ uzatġıl taqı aṭ üzärä qıyışa olturġıl. (20v) Süngüning uçın aṭnıng sol yañaqına (2) mulşāq qılġıl, taqı sol üzängü üzärä azġına takya (3) qılġıl eyäringdin[14] olturur yeringni taqı (4) ayaqlarnı burungı ḥālindin aynatmayın, tā yaġrını{ng}(5)nıng başı taqı aṭnıng qulaqı taqı süngüngning (6) uçı barçası bir ḫaṭ üzärä bolġay savā. Qaçan (7) bu vaṣf qılġanlarım kibi qılmasang, yüzing taqı (8) kögsing açılġay. Pas bu ḫalaldın ötrü sanga (9) süngü yol bulġay. Pas bu işlärdä qatıġ saqlanġıl (21r) kim, aṣl bular turur. Qaçan tiläsäng kim saġınga (2) taşdīd qılġay sän, saġ eling birlä süngü birlä (3) yügänni birgä tutġıl neçük kim sol eling birlä (4) tuttung erdi. Solıngnı saġıng yerindä (5) tutġıl, neçük kim vaṣf qıldım sanga solınga (6) taşdīd qılġanda. Ne yerdä kim sanga taşdīd-i Ḫorāsānī (7) tep ẕikr qılsam, bu şifat üzärä qılġıl. Ekinçi (8) şarḥ qılmaqlıqqa muḥtāc dögül. Pas munı bu yerdä (9) fahm etgil, yaḫşı ögüngdä tutġıl, unutmaġıl. (21v)

Bāb fī°t-taşdīdi°l-muḥdiṯi°ṯ-Ṯaġrī. (2)

Taşdīd-i muḥdiṯ-i Ṯaġrī ol turur kim sol eling (3) birlä süngüning tüpindin tört barmaq miqdārı (4) qoyup, yügän birlä tutġay sän kim, eling yügän (5) üstündin bolġay taqı saġ eling birlä süngüning (6) yoqaru yanındın bir arşun miqdārındın azġına (7) artuqraq tutġay sän taqı elingni üküş çıqarmayın (8) sançġay sän. Taqı tēzçä taşdīdgä qayıtġay sän. (9) Aṭıngnıng saġ yangaqı birlä bu taşdīdni qılġanda (22r) azġına kedärgirāk yatıp qılġay sän yüzingni[15] (2) saqlar kibi bolup. Qatıġ artqaru yatmaġıl kim, (3) ol uluġ °ayb turur. Sol yanġa taqı taşdīd qılmaq (4) munteg turur. Bu kitāb içindä ne yerdä sanga taşdīd-i (5) muḥdiṯ-i Ṯaġrī tep ẕikr qılsam, bu şifat üzärä qılġıl. (6)

Bāb fī°t-taşdīdi°ş-Şāmī va huva°r-Rūmī.(7)

Taşdīd-i Şāmī ol turur kim, saġ eling birlä süngüning (8) tüpindin bir arşun miqdārı yoqaru tutup, qoltuqınga[16] (9) qısqay sän taqı süngüni aṭ yangaqına mulşaq (22v) qılġay sän. Qaçan sol yanınga taşdīd qılmaq (2) tiläsäng, süngüni sol yanınga keçürgil, (3) aṭnıng başından aşurup saġ elingni süngü tutġan (4) yerdin teprätmäyin, süngü tüpin qoltuġıngdın (5) çıqarmayın. Agar kendü özingä ınansañ, saġ (6) eling birlä neçük °amal qıldung ersä, sol eling (7) birlä taqı anteg °amal qılġıl. Ammā bu mänim qatımda qatıġ (8) ża°īf turur. Bu taşdīd birlä fārislär fārislärni (9) aldarlar. Bu kitābda ne yerdä kim sanga taşdīd-i (23r)

---

[12]Ms. غرّيعنيڭ

[13]On the left margin.

[14]Ms. ايّيارڭنيڭ دين

[15]Ms. يوزڭنينكني

[16]Ms. قولتق غينكا

Şāmī tep ẕikr qılsam, bu sifat üzärä qılġıl. Ammā sol (2) el birlä taşdīd qılġannı az kördüm. Barça ʿālam saġ (3) qolı birlä qılurlar,[17] neçük kim vaṣf qıldım, magar (4) kim fāris solġay bolġay. **Vaʾllāhu āʿlam biʾṣ-ṣavāb.**(5)

Bāb fīʾt-taşdīdiʾd-Daylamī va yuqālu lahuʾl-Yamanī.(6)

Taşdīd-i Daylamī ol turur kim saġ eling birlä (7) üç arşun miqdārı süngüning tüpindin yoqaru (8) tutġay sän. Ayangnı süngüning altında tutġay sän. (9) Süngü saġ qolung üstündä biläkingä mulṣaq (23v) bolġay. Bu bāb qatıġ żaʿīf turur, **vaʾs-salām.**(2)

Bāb fī naqliʾl-Ḫorāsānīʾl-qadīm fīʾt-taşdīd maʿaʾl-ʿinānī.(3)

Naql-i Ḫorāsānī-i qadīm yügän birlä (4) taşdīd qılġanda ol turur kim solınga muşaddad (5) erkän tiläsäng kim naql qılġay sän neçük kim (6) sanga vaṣf qıldım atnıng başı üzärindin, (7) saġ elingni süngü tüpindin ketärgil (8) taqı tüpini alnıngdın keçürgil taqı sol qolungnıñ (9) biläkinä terägil kim qavī bolsun. Uçı yergä (24r) tüşmäsün. Taqı uçını atnıng yanına keçürgil. (2) Taqı yügänni saġ eling birlä alıp, sol eling (3) tutġan yerlärni tutġıl. Taqı sol elingni aşaġa (4) sıyrıp, saġ eling tutġan yerini tutġıl. Taqı sol (5) qolungnı süngü birlä sol yanıngda quşağınga (6) yapuşturġıl. Agar süngüni solınga qaytarmaq (7) tiläsäng, neçük kim sağınga qaytardıng ersä, (8) anteg qaytarġıl. Ne yerdä kim bu kitāb içindä sanga (9) naql-i Ḫorāsānīni taşdīd-i Ḫorāsānī içindä ẕikr qılsam, (24v) bu şifat üzärä qılġıl. **Vaʾllāhu āʿlam biʾṣ-ṣavāb.**(2)

Bāb fī naqliʾl-muḥdiṯiʾṣ-Ṣaġrī. (3)

Qaçan tiläsäng kim taşdīd-i Ḫorāsānīdä naql-i muḥdiṯ-i(4)Ṣaġrī qılġay sän, saġ eling birlä süngüni itä bergil (5) sol elingni biraz boşatıp, tā süngü yaḫşı (6) yügürgäy kim, tüpi sol elingdä yügän birlä (7) birgä bolġay. Taqı süngining uçını atnıng saġ (8) yanına keçürgil. Taqı yügänni elingä alıp, (9) sol eling tutġan yerni tutġıl. Andın songra (25r) taşdīd qılġıl solınga. Agar naql taqı qılmaq tiläsäng, (2) munung kibi qılġıl. Qaçan kim taşdīd-i muḥdiṯ-i Ṣaġrī (3) içindä solınga naql qılmaq tiläsäng, saġ elingni (4) aşaġa sıyırġıl, tā sol elingä yetişsün. Taqı yügänni (5) saġ elingdin alġıl sol eling birlä süngüning (6) aşaġasındın. Taqı süngü uçını atnıng (7) solına keçürgil. Qaçan sağınga naql qılmaq tiläsäng,(8) sol elingni saġ eling tutġan kibi tutġıl. Naql-i (9) Ṣaġrī bu turur. Bu kitābda ne yerdä kim sanga ẕikr (25v) qılsam, naql-i muḥdiṯ-i Ṣaġrī tep, bu şifat üzärä (2) qılġıl. Ammā bilgil kim bu naqıl taqı bu taşdīd mänim (3) qatımda ʿamallarnıng yaḫşıraqı turur. Munung birlä (4) män żaʿīf qul fārislär birlä sançışur män Tängri (5) yārī bermäki birlä. **Vaʾllāhuʾl-muvaffiqu vaʾl-muʿīnu.** (6)

Bāb fī naqliʾş-Şāmī. (7)

Şāmīlärinüñ naqlı yoq turur, ammā bularnıñ naqlı (8) ol turur kim süngüniñ uçını atnıng sol (9) yanına au saġ yanına keçürmäk turur, süngü tüpin (26r) qoltuqındın çıqarmayın. **Vaʾs-salām vaʾllāhuʾl mustāʿan.**

(2) **Bāb fīʾn-naqli min aş-Şāmīyi ilâʾṣ-Ṣaġrīyi.**

(3) Şāmīdin Ṣaġrīgä naql qılmaq ol turur kim, süngüning (4) tüpini qoltuqıngdın çıqarġay sän. Taqı sol elingä (5) alıp, saġ eling birlä yügänni alġay sän yerindin (6) teprätmäyin. Taqı taşdīd-i muḥdiṯ-i Ṣaġrīni qılġıl kim, (7) bu naql yaḫşı naql turur. **Al ʿilmu ḥasanun vaʾl-cahlu qabīḥun.**

(8) **Bāb fī ibtidāʾi ʿilmi ʿamaliʾr-rumḥ.**

(9) Qaçan tiläsäng kim süngü ʿilmin ögrängäy sän, kärāk (26v) kim atnıng yaḫşısın alġay sän kim, ayaqları qavī (2) bolġay taqı özi yoġın bolġay taqı ṭāyiʿ bolġay, ḥarūn (3) bolmaġay taqı **ḥāddu'n-nafas** bolmaġay. Taqı yaḫşı yügrük (4) bolġay, aġzı qatıġ bolmaġay, anıng üçün kim bu şifatlıġ (5) atlarġa ögrätmäk uçuz bolur.

Andın songra (6) ālatıngnı muḥkam qılġıl, ḫāṣṣa ḥuzāmıngnı. Hēç kimsäyä (7) ḥuzāmıngda iʿtiqād qılmaġıl. Öz eling birlä berkitgil. (8) Agar özgä kişi çekmiş bolsa, minär çaqda[18] (9) iḥtiyāṭ etgil. Andın

---

[17]Ms. قيلورلا

[18]Ms. حاقدا

songra yügänni qısqartġıl (27r) tā qarabüsqa yaqın kelsün. Taqı etäkingni artqarudın (2) belingä soqġıl. Agar tiläsäng, tonıngnıng (3) baṭānasında ilgik, tügmä tikgil. Mingändin songra (4) tügmälägil. Bularnı barça fārislär qılıp tururlar. (5) Ammā män etäkni belgä soqmaqnı qabīḥ körär män, **va'ṣ-ṣalām.**

(6) Taqı süngü ortaçaqlı bolsun, anıng üçün kim (7) agar yoġun bolsa, eldä yaḫşı turmas. Barmaqlar taqı anıng (8) üzärä yaḫşı baġlanmas. Neçä küçüng yetsä süngüng (9) yengil bolsun kim, ᶜayiblig yengil süngü yaḫşıraq (27v) turur, ᶜayibsiz aġır süngüdin. Agar sän küçlüg (2) bolsang, qādir bolsang aġırını kötürmäkkä yengil (3) sening elingdä andın yaḫşıraq kelür taqı sän (4) anıñ birlä ᶜamal qılmaqlıqqa tilägän kibi qādir (5) bolur sän. Neçä küçüng yetsä silāḥıngnı yengil qılġıl, (6) ḫāṣṣa süngüngni, **va'ṣ-salām.** Taqı süngüngni uruş (7) vaqtında on arşun qılġıl. Mundın taqı qısqa bolsa (8) buşmas. Andın songra qamçıngnı sol[19] barmaqlarıng (9) arasına alġıl. Qamçıngnıng uzunını tört (28r) qarış qılġıl taqı ᶜalāqasın ża'īf qılġıl, anıng (2) üçün kim birärdä bolur yayaġ kişi fārisning maqraᶜasın (3) tutup aşaġa çekär. Qaçan ᶜalāqa qavī bolsa, (4) ḫavf turur kim ⌜fāris⌝[20] yıqılġay. Qaçan ża'īf bolsa üzülür,(5) ol kişi anıng birlä maşġūl bolur, fāris tilägänin (6) qılur. Qaçan kim qaṣd qılsang bu ᶜamallarnı ögränmäklikkä, (7) anlarnı kim sanga ẕikr qıldım, üküş ᶜamal (8) qılġıl, tā sanga ṭabīᶜat va ᶜādat bolsun. Qaçan kim (9) qādir bolsang neçük kim sanga vaṣf qıldım, pas (28v) süngüni elingä alġıl taqı saġ eling birlä saġ (2) yanıngda ortasından tutġıl kim, saġ eling taqı (3) süngü saġ butungnıng artında eyär qaşına barābar (4) bolsun. Taqı süngüning uçını aṭnıng saġ qulaqına (5) barābar kötürürāk tutġıl taqı süngüning tüpüni saqlaġıl, (6) yergä tegmäsün. Yer birlä anıng arası bir (7) arşundın artuqraq bolsun. Andın songra (8) çıqıp aṭıngnı nāvardqa salġıl sol yanı üzärä (9) arqunluq birlä taqı davrnı keng baġlaġıl, neçük kim (29r) sanga ḥadd ayıtduq. Taqı arqun süksük birlä davr (2) qılġıl aşıqmayın. Munuñ kibi eki qurla davr qılġıl. (3) Andın songra süngü uçın aṭnıng sol yanına keçürgil. (4) Andın songra sol eling birlä saġ eling tutġan yerdä (5) yügän birlä birgä arqurı tutġıl. Süngü uçı sol (6) üzängügä barābar bolsun. Taqı süngüning eki uçın (7) teng kötürgil. Andın songra saġ elingni (8) sunġıl, saġ butung artında eyärning art qaşı (9) barābarında süngüni aşaġasından tutġıl. Munung üzärä (29v) eki davr qılġıl. Andın songra saġ elingni başıngdın (2) yoqaru kötürgil. Körklüg işārat birlä naṣb (3) qılġıl sol qoluñ üzärä. Taqı süngüni saġ eling birlä (4) sol qoluñ tutġan yerini tutġıl yoqarusından. Pas (5) munuñ kibi taqı bir davr qılġay. Andın songra (6) süngüni eling birlä birgä başıng üzärä kötürgil (7) taqı solınga tezgindürgil bir käz tā süngüning (8) uçı saġ yanınga kelgäy. Taqı eling süngü aşaġasında (9) bolġay taqı süngüni arqurı tutġıl, uçını biraz (30r) aşaġaraq qılıp, taqı süngüning eki uçın eki (2) üzängügä barābar qılıp. Bularnı barça aṭnıng sol (3) yanı üzärä davr qılur erkän qılġıl. Munung üzärä (4) bir davr tamām qılġıl.

Andın songra süngüning tüpüni (5) başıngdın keçürgil, tā süngü saġ qolung üzärä (6) bolġay taqı uçı aṭıngnıng saġ yañaqı birlä bolġay. (7) Munuñ üzärä taqı bir davr tamām qılġıl. Andın songra (8) süngüni ilgärü çıqarġıl taqı solınga taşdīd (9) qılġıl Ḫorāsānī taqı eki qurla davr qılġıl. Andın (30v) songra süngüni aṭıng başı üzärä naql-i Ḫorāsānī (2) qılġıl. Andın songra yügänni naql qılġıl. Har bir naql va qalb (3) qılganıngda aṭıngnı ol saru qaytarıp qılġıl. (4) Andın songra taşdīd qılġıl saġınga, taqı aṭıngnı (5) çävürgil taqı çıqarġıl. Saġ yanınga naql qılıp munung (6) üzärä taqı eki davr qılġıl. Andın songra süngüni imtināᶜqa (7) qaytarġıl. Aṭıngnı saġ yanġa[21] qaytarıp solınga (8) imtināᶜ qılġıl taqı aṭıngnı sol yanınga qalb qılġıl tēzçä, (9) tā süngü uçı içgärü baqġay taqı aṭıng anıng üzärä (31r) qayıtġay. Munung üzärä taqı eki qurla davr qılġıl. Andın (2) songra süngüni taşdīdgä çävürgil taqı taşdīd qılġıl. (3) Har bir taşdīddä taqı imtināᶜda kerāk kim süngü uçı (4) dāira içinä baqġay. Taqı aṭ ol qol üzärä davr qılġay (5) kim süngü uçı anga baqġay. Andın songra aṭıngnı toġru (6) çıqarġıl süngüni solınga tostoġru taşdīd qılıp, (7) buçuq maydān qadarınça. Andın songra süngüni sol qolung (8) içindä boş qoyup, uçını yoqaru kötürgil buçuġına (9) tegrü, tā elingdä aqsun su kibi.

Taqı aṭıngnı taqı (31v) süngüngni **daf'atan vāḥidatan** ḥabslägil. Taqı süngüni (2) arqurı tutup, arqun arqun sayr qılġıl yeringä (3) kelginçä. Qaçan tiläsäng kim süngüni artqaru aqıtġay sän, (4) har bir yerdä

---

[19]Ms. شوُلْ

[20]On the right margin.

[21]Ms. يَانْغَاقاً

saġ eling birlä sol eling içindä (5) çekä çekä qaytarmaġıl. Ol qatıġ ᶜayb turur taqı (6) fārislär qatında qabīḥ turur. Ammā burun ayıtġanım kibi qılġıl. (7)

Bābun fī ibtidāᵓi aḫar. (8)

İbtidāᵓi aḫar ol turur kim yügäningni sol eling birlä (9) tutup süngüning uçını saġ elingä alġay sän (32r) taqı saġ butungning artında tutup yergä sürgäy sän. (2) Andın songra aṭıng üzärä süksük birlä buçuq maydān (3) qadarınça çıqġay sän, tā ḫalāiq yüzindin yıraq bolġay sän. (4) Anıng üçün {kim} ᶜamal qılmaqlıqqa yaḫşı turur, ᶜayb (5) bolsa mastūr bolur. Andın songra aṭıngnı arqun naql (6) birlä çıqarġıl taqı sol yanı üzärä eki qurla davr qılġıl. (7) Andın songra süngüni başıng üzärä qalb qılġıl (8) artqarudın saġ eling birlä sol yanınga neçük kim (9) imtināᶜda naql qılduñ, andın songra süngüning uçını (32v) sol eling birlä tutġıl taqı yügänni saġ eling birlä (2) tutġıl. Andın songra aṭıngnı saġ qolı üzärä (3) qaytarġıl. Süngüni sol yanınga qalb qılur erkän, (4) sol elingni süngü uçı birlä sol butungning (5) artından tutġıl taqı tüpini sürägil neçük kim saġ (6) qolung birlä süräding. Munung kibi eki qurla davr (7) qılġıl. Andın songra süngüni saġ eling birlä başıng (8) üstündin saġ yanınga qalb qılġıl. Andın songra (9) saġ eling birlä tutġıl, neçük kim burun tuttung (33r) erdi. Taqı aṭıngnı qalb qılġıl. Süngüni qalb qılur (2) erkän, sol yanıng üzärä eki qurla taqı davr qılġıl. (3) Andın songra saġ eling birlä süngüni qalb (4) qılġıl, tā sol yanınga kelsün taqı tüpi birlä taşdīd-i Ḫorāsānī qılġıl. Aṭıngnıng sol yangaqı birlä birgä (6) tutup bir kez taqı davr qılġıl. Andın songra süngüni (7) aqıtġıl saġ yanınga, tā tüpi yügän birlä birgä sol qolungda (8) bolsun. Uçı artqaru baqsın kim anıng birlä manᶜ (9) qılġay sän. Bir kez taqı munung kibi davr qılġıl. Andın songra (33v) saġ eling birlä süngüni imtināᶜdın qaytarġıl, ilgärü (2) uzatġıl, tā aṭıngnıng sol qulaqı üstündin keçsin (3) tēzçä taqı taşdīd-i Ḫorāsānī qılġıl aṭnıng sol qulaqı (4) üzärä. Bu işni davr qılur erkän qılġıl. Bir käz taqı (5) munıng kibi davr qılġıl. Andın songra naql-i Ḫorāsānī (6) qılġıl aṭnıng başı üstündin yügän birlä birgä (7) taqı aṭıng başını çävürgil naql qılur erkän saġınga. (8) Andın songra süngüni artqaru aqıtıp imtināᶜ qılġıl (9) saġınga, solınga imtināᶜ qılġan kibi. Andın songra (34r) süngüni ilgärü qaytarġıl, taqı taşdīd-i Ḫorāsānī qılġıl (2) solınga. Andın songra süngüni aqıtġıl sol qolung (3) içindä buçuqına tegrü, taqı ḥabslägil aṭıngnı (4) taqı süngüngni **dafᶜatan wāḥidatan, waᵓllāhu āᶜlam.** (5)

Bābun fī ibtidāᵓi aḫar. (6)

Üçünçi ibtidā qılmaqlıq ol turur kim sol eling birlä (7) süngüni taqı yügänni tutġay sän. Taqı süngüning uçını (8) saġ eling birlä tutġay sän tüpini yergä süräyü. Andın (9) songra sol yanınga eki qurla davr qılġıl. Andın songra (34v) elingni süngü birlä kötürüp sol egninggä salġıl, (2) kim tüpi solġa ilgärü bolsun. Taqı eyär içindä birägzinä (3) burılġıl, tā süngü tüpi aṭ başına yaqın bolsun. Munung (4) kibi taqı eki qurla davr qılġıl. Andın songra (5) tüpin aṭ başı üzärindin saġ yanġa keçürgil, (6) süngüni sol egning üstündin ketärmäyin. (7) Andın songra süngü uçın elingdin qoyġıl boynıñ (8) üzärä tezgünsün taqı saġ eling birlä tutġıl. Andın (9) songra ortasındın tutġıl. Taqı başıng üzärä eki (35r) qurla tezgindürgil, taqı saġ qoluñ üzärä salġıl. (2) Andın songra sol egining üzärä salġıl taqı boynuñ (3) üzärä tezgindürgil. Taqı saġ qolung birlä tēz tutġıl, (4) taqı eki qurla tezgindürgil. Andın songra saġ eling (5) birlä aṭıngnıng kömüldürüki üzärä tezgindürgil, (6) taqı sol qolung birlä tēz tutġıl. Taqı süngüni ong (7) elingä alġıl taqı başıng üzärä eki qurla tezgindürgil, (8) tā qolung üzärä kelsün. Andın songra beling üzärä (9) tezgindürgil taqı butıng altından tezgindürgil. (35v) Andın songra süngüni ilgärü çıqarıp saġqa (2) solġa taşdīd, imtināᶜ qılġıl. **Allāhu kāfī man tawakkala ᶜalaihi (3) qāla camāᶜatun minaᵓl-fursāni mimman taqaddama fīᵓl-furūsiyyati.** (4) Yaᶜnī burungı fārislär ayıtmışlar kim fārisqa yıqılmaqı (5) yāḫōẕ elindin süngüsi yā silāḥı tüşmäki {ᶜayb} ermäs, ammā {fā}risqa (6) ᶜayb ol turur kim aṭ üstündä yaman oltursa, taqı aṭda (7) yaḫşı ṣābit bolmasa, taqı libāqatı az bolsa, taqı üküş ḫaṭā (8) qılsa, taqı fārislıqda tadbīri az bolsa. Taqı zuᶜm buları (9) qıldılar kim fārisning ᶜalāmatı ḥusn şamāᵓili taqı sukūn-i[22] (36r) cavāriḥi turur tep, yaᶜnī aṭ üstündä tüptüz tiptik (2) turup bükülmäyin, egilmäyin, ḫāric ḥarakat (3) qılmayın oynamaqlıqı turur tep. Mänim qatımda taqı bunlar (4) zuᶜm qılġanları kibi turur, illā ançası bar kim mänim (5) qatımda fārisning sançılmaqı **ᶜaybuᵓl-ᶜuyūb** va **afżaḥuᵓl-(6)fażāyiḥ** turur, yaᶜnī andın uluġ ᶜayb yoq turur. (7) Anıng üçün kim ol fārislär kim daᶜvâ qılıp(8) sançılurlar, anlarnıng qahrı artuqraq turur, ol (9) kimersälärning qahrından kim daᶜvâ qılmayın sançılurlar. (36v)

---

[22]Ms. سُكُوْنُ

Bābun fī ibtidāʾil-ḥurūci ilâʾl-qirani fīʾl-ḥurūbi.(2)

Bu bāb uruşda ġarīmġa qarşu çıqmaqlıq bābı turur. (3) Bilgil kim hēç kimersägä qarībungdın au baʿīdungdın (4) dōstungdın au duşmanıngdın ġarīm oynaġanda (5) yāḫōẕ uruş vaqtında qarşu çıqmas sän, illā ol (6) senüñ üzärä ẓafar bulmaqın[23] izdär. Pas kerāk kim ġāfil (7) bolmaġay sän, boş turmaġay sän, muḥābā qılmaġay sän. Anıng (8) üçün kim agar bulay qılur bolsang, taqı ol sening (9) üzärä ẓafar bulsa, taqı sançsa, anı ol säning qoya (37r) bergäningdin saġınmaslar. Taqı ol dāimā fārislär (2) qatında maẕkūr bolur, "fulān yengildi" tep. Pas közüng (3) açġıl, yaḫşı oynaġıl. Köz açuqluġı yaḫşıraq turur (4) ġarīmni sançmaqdın.

Taqı sanga vaşiyyatum ol turur kim (5) uruşda ʿamal qılmaġay sän illā yaḫşı aṭ üzärä, magar kim żarūrat (6) bolġay. Taqı üküş aṭlar bar turur kim anları uruşda (7) minmäkä yaramas. Birisi başı qatıġ aṭ, taqı birisi (8) tişlägän aṭ, taqı birisi ḫārūn aṭ, taqı birisi (9) qatıġ ürkägän aṭ, taqı birisi bir közi soqur aṭ. "Bular (37v) üzärä uruşmaq yaḫşı dögül" tep tururlar. Ammā maydānlarda (2) taqı ḥalqalarda taqı maliklär iläyindä oynamaġay sän (3) illā bir aṭ üzärä kim ınamlu taqı sınanmış bolġay, yügrük (4) taqı säkin yengil aṭ bolġay. Aġzı qatıġ bolmaġay.[24] (5) Taqı sän ālatıngnı, taqı tonıngnı, taqı barça ʿuddangnı(6) mustavī qılġay sän. Agar bular muhayyā bolsa, sançışġıl, (7) yoq ersä, hēç kimersägä taʿarruż qılmaġıl.

Agar ġarīmingning (8) süngüsi säning süngüngdin uzun bolsa, kestürgil, (9) hēç uyalmaġıl. Agar qısqa bolsa, ġarīminggä bildürmägil. (38r) Taqı bilgil kim agar sän bu bāblardın bilip, ġarīminggä (2) qoya bersäng, taqı sançılursang, andın songra (3) aṭıng birlä yāḫōẕ sāġıtıng birlä, süngüng birlä (4) bahāna qılsang, ol sändin qabūl bolmas. Taqı sanga (5) ʿayb va faẓīḥat multazim bolur. Taqı fāris ol aṭ üzärä kim (6) sançış qılur, muḥtāc turur kim bir neçä vaqt anı (7) mingäy, tā ol aṭ birlä ögränişgäy. Bulay (8) taqı ayıtmışlar kim fāris muḥtāc bolur bilmäklikkä (9) ol aṭnı kim süngügä yarar, anıng üçün kim (38v) bu işdä üküş maʿnâlar bar kim ol barça aṭda bulunmas. (2) Bu vaşiyyatlarımnı mänim fahm etgil. Bu bābda üküş (3) kişilärni kördüm, qaçan kim sançıldılar munung (4) teg işlär birlä bahāna qıldılar. Bulardın eşitilmädi. (5) Pas közüng açġıl, ġāfil bolmaġıl. "Uruş vaqtında (6) turuşmayın qaçtı" temäk yaḫşıraq turur, "sançıldı, (7) yengildi" temäkdin. Pas yaraġıng bar ersä, (8) oynaġıl, yoq ersä, oynamaġıl.

Qaçan tiläsäng kim fāris (9) birlä sançışmaġa çıqġay sän, sanga vaşiyyat (39r) qılġanım kibi yaḫşı aṭ minip süngüni elingä (2) alġaç, anıng süngüsi birlä bir tüz yerdä qiyās (3) qılġıl. Taqı tonıngnı muşammar qılġıl taqı macmūʿ-i(4) ālatıngnı muḥkam qılġıl. Taqı yügäningni (5) qısqartıp ġarīmingdin eki yüz arşun miqdārı (6) yer yıraq turġıl. Süngüni saġ yanıngda arqurı.(7) tutup uçını biräzginä yoqaruraq kötürüp (8) eyäringdä tik olturġıl, egilip olturmaġıl. (9) Taqı ġarīminggä haybat birlä naẓar qılġıl taqı aṭıngnı (39v) qılındurġıl, tā sendin haybat alsun **kaannahu** sän anı (2) aṭ üstindä eyärdin qapar sän. Andın songra (3) maydānnıng arqurısına ellig arşun miqdārı (4) yerdin artuqraq sayr qılġıl. Qaçan qayıtsang (5) yüzüngni anıng sarı qılġıl, arqangnı ġarīming (6) saru qılmaġıl. Taqı süngüning uçını ne ḥāl üzärä (7) bolsang ġarīmingning şūratından ketärmägil, (8) taqı ol haybat birlä kim ġarīminggä köründüng. (9) Naqllaġıl ol ḫaṭ üzärä kim sayr qılduñ. Bir neçä qurla (40r) sayr qılġıl. Andın songra turġıl, taqı ġarīmingä (2) baqġıl kim ne qılur, taqı ayaqların neçük basar, (3) taqı aṭda neçük olturur, taqı yügänni neçük tutar (4) ermiş. Agar közi açuq taqı bu işlärdä ḥāẓiq bolsa, (5) sanga maʿlūm bolur. Agar mutakallif bolsa, taqı maʿlūm (6) bolur. Andın songra arqunluq birlä naqllaġıl, (7) neçük kim burun naqlladıng erdi. Taqı anga alay (8) körgüzgül kim **kaannahu** anga yaqın barursın. (9) Andın songra süngüni ilgärü çıqarġıl taqı sol (40v) yanınga taşdīd qılġıl taqı anıng üzärä ḥamla qılġıl. (2) Agar sanga qarşu tursa taqı sän anga yaqın kelsäng, (3) süngüni aṭıng başı üzärä naql qılġıl qatıġ sürüp. (4) Qaçan yaqın kelsäng, tēzçä artından saru keçmäkni (5) talaşġıl. Cahd qılıp artına keçä körgil. Qaçan (6) artına keçsäng, hēç ayrılmaġıl, kesilmägil. Agar imkān (7) tapsañ, sançġıl. Agar ġarīming tostoġru qaçsa, çıqsa, (8) arqası açıq qalır. Ol vaqtda sançġıl. Agar saġına kasr (9) qılsa, taqı maydānnı sanga tar qılsa, säning anıng (41r) artına keçgäning kibi, pas sän saġınga imtināʿ (2) qılġıl kim sanga bu işdin özgä iş qalmadı. Pas saġ (3) yanın izdägil. Agar sanga maydān qatıġ tar bolsa, (4) yüz qaytarġıl taqı maydāndın çıqġıl.

---

[23]Ms. بُولْماَق

[24]There is an additional تَقي at the end of the line (4).

Ekinçi qurla ḥamla (5) qılġıl qarşusına, taqı mutaḥayyir qılġıl. Taqı atıngnıng (6) ta°dībinä taqı tadrībinä şurū° qılġıl taqı saqlanġıl (7) sän qılġanıngnı sanga qılmasun. Andın songra (8) qayıtġıl taqı ḥamla qılġıl. Har bir ḥamla qılġanda anı (9) mutaḥayyir qılġıl. Süngüni solınga tutup qarşu kirgil. (41v) Qaçan anga yaqın kelsäñ, süngüni saġınga (2) naql-i Saġrī qılıp saġınga tapġıl. Taqı unutmaġıl (3) süngüngni anıng süngüsi üzärä qılmaqnı. Agar (4) ol kişi sanga ḥarakat birlä yürisä, ekingizing (5) süngüsi taqı bāṭil bolur. Agar ol säning bu ḥamlalarınga (6) ögränsä, anıng üzärä bir taqı ḥamla qılġıl. (7) Qaçan anga yaqın kelsäng, özingni aña burungı (8) kibi naql qılur körgüzgil, valakin naql qılmaġıl. Taqı (9) atıngnı anga biraz yaqın qılġıl kim, ol säni naqllar tep (42r) naqllar. Pas anı solınga tapġıl kim ol ḥālda sän süngüni (2) solınga taşdīd-i Saġrī qılmış bolġay sän. Pas sän (3) anı saġına burungı kibi naql qılmış tapar sän, pas solı (4) açıq qalur. Agar ol anı anglasa, taqı süngüsini (5) solına naql qılmaq tiläsä, ol naqlġa maşgūl bolur. Sän (6) anga furşat tapar sän, sançġıl. Oşbu °amalnı üküş (7) kişilär qılurlar. Sän taqı yaḫşı fahm etgil kim dāimā °amal qılġay sän. (8)

Bāb fī°l-mavācahati. (9)

Bu bāb ġarīmä qarşu turup sançışmaqlıqnı bayān edär. (42v) Süngüni atnıng eki qulaqı arasında tostoġru Şāmī (2) tutup ġarīminggä ḥamla qılġıl. Taqı yaqın barġıl. (3) Qaçan yaqın kelsäng taqı körsäng kim süngüsini (4) saġına ṭarḥ qılur, pas sän solınga ṭarḥ qılġıl. Agar (5) ol solına ṭarḥ qılsa, sän saġınga ṭarḥ qılġıl. (6) Taqı **fī°l-ḥāl** Şāmī tutup tapġıl, taşdīd-i Saġrī qılıp (7) tapmaġıl. Taqı ġarīming üzärä süngüni Şāmī tutup (8) saġınga solınga ḥamla qılġıl tēzçä. Tēzçä kim ġarīming (9) äng mäng bolsun, bilmäsün kim süngüni qayu sarıdın (43r) salır sän. Qaçan yaqın kelsäng süngüni ol (2) sarudın salġıl kim anıng süngüsi anda bolmaġay. (3) Anıng üzärä anı qahr qılġıl taqı saqlanġıl, ol sanga (4) sän anga qılġanıng kibi qılmasun. Bu işlärni (5) yaḫşı fahm qılġıl, unutmaġıl, **inşā°llāhu ta°ālâ.**(6)

Bābun ayżan fī°l-mavācahati. (7)

Bu bāb taqı ġarīmqa qarşu turmaqlıqnı bayān qılur. (8) Kerāk kim ġarīminggä bir kez saġına, bir kez solına (9) ḥamla qılġay sän. Andın songra naql-i Saġrī qılġay sän (43v) saġınga taqı ġarīmni tapġay sän qarşu taqı ġarīmingdin (2) yıraq turġay sän süngüñ birlä süngüsin urġandın (3) songra, tā ol anıng birlä mu°avvad bolġay. Qaçan (4) ol anıng birlä mu°avvad bolsa taqı alay saġınsa kim sän (5) munung üzärä dāim munteg ḥamla qılur sän tep, taqı (6) naqllaġıl taqı anga burungıdın yaqın kelgil. (7) Taqı saġ elingni artqaru sungıl, taqı süngüning (8) tüpindin tutup yaqın kelgil taqı ġarīmning (9) yüzinä yā köksinä sançġıl. Ol ḥālda kim bilgäy[25] (44r) sän kim hēç ḫaṭā qılmas sän, anıng üçün kim sançılġanda, (2) süngüng qatıġ uzanur. Agar sän tēzçä çekip (3) almasang, ḫavf turur kim ol seni sançġay. Pas (4) munteg iş qılmaġıl, tā bilgäy sän kim hēç ḫaṭā (5) qılmas sän, taqı süngüngni yügän birlä birgä tēzçä (6) tartıp yärinä qaytarıp taşdīd-i Saġrī qıla bilgäy sän. (7) Pas bularnı taḥqīq bilgändin songra bu °amalnı (8) qılġıl kim, bu °amal içindä uluġ ḫaṭar bar turur kim, süngüni (9) baṭallaġanda agar ḥāẓiq bolmasang, ḫavf turur süngüng (44v) uçı yergä tüşgäy, taqı sän açılġay sän, ol säni (2) sançġay. Pas kerāk kim iḥtiyāṭ qılġay sän kim anı (3) sançġanda säning süngüng anung süngüsi üzärä (4) bolġay.

Qaçan yetişip anı sançsang, atıngnı taqı (5) özingni qatıġ saqlaġıl taqı solınga kasr qılġıl, (6) taqı andın keçä körgil, tā sanga anıng süngüsi (7) yetişmäsün. Agar sän anga yetiştürüp sança bilsäng (8) süngüngni tēzçä yärinä qaytarġıl, taqı qayta (9) tüşüp anıng süngüsini altından urġıl kim (45r) süngüsi engsäsinä tüşsün, taqı sen tilägäning (2) qılġıl, **va°s-salām.** Taqı bilgil kim hēç fārisqa yoluqup (3) anga yaqın barmaġıl, illā atıngnı ġāyat säkin qılıp, (4) tā tilägäning kibi işlägäy sän. Ya°nī ol aṭ üzä (5) sançışġıl kim ol aṭ säning tilägäning kibi (6) qılınġay. Taqı kerāk kim açıq yerläringni ġarīmġa (7) qarşu turġanda yaqın barmasdın burun örtgäy sän. (8) Säning açıq yerläringni taqı atıngnıng (9) açıq yerlärini, qaçan ġarīmġa yaqın barsang bularnı (45v) yaḫşı saqlaġıl. Barça işdä aṣl bu turur. Munı unutmaġıl kim (2) barça muvācahatda i°timād anıñ üzärä turur. **Va°llāhu ā°lam.** (3)

Bābun fī ibtidā°in aḫar fī ḫurūcin Saġriyyin. (4)

Bu bāb ġarīmġa bir türlüg taqı qarşu ḥamla qılmaqlıqnı (5) bayān qılur. Süngü tüpin saġ eling birlä tutup, (6) uçını yoqaru kötürüp, saġ çigining üzärä salıp, (7) ġarīminggä ḥamla qılġıl. Agar tiläsäng,

---

[25]Ms. بيلكان

süngüni (8) taşdīd qılġıl yıraqdın taqı ġarīming üzärä salġıl. Agar (9) tiläsäng kim ġarīmingni mutaḥayyir qılġay sän kim bilmägäy (46r) kim qaysı yandın salır sän, pas naẓar qılġıl kim ol süngüsin (2) qaysı yandın salır, sen anıng boş yanındın (3) salġıl. Agar ol ḥāẓiq bolsa süngüsin aṭ başı üzärä (4) tēzçä naql qılıp sänüñ saru ṭarḥ qılsa, pas ol çaqda (5) ol tavdulmayın bolmas taqı naql birlä maşġūl bolur. Sän (6) anda anı sança körgil, taqı saqlanġıl, kirmägil (7) anuñ süngüsi säning saru erkän, anıng üçün kim (8) anıng taqı säning süngüng kibi süngüsi bar, säning (9) eling kibi eli bar. Säning süngüng anga yetip (46v) anıng süngüsi saña yetip biri biriñizni sançmaq (2) fārislär qatında ᶜayb turur. Pas munuñ kibi ᶜamal qılmaqlıqdın (3) saqlanġıl. Agar süngüngni sol eling üzärä (4) alıp çıqsang, neçük kim vaṣf qıldım, saġ eling (5) birlä qılġan kibi qılsang, bu ᶜamal ġarīb ᶜamal turur. (6) Munuñ birlä az ᶜamal qılurlar. Taqı ġarīming üzärä bir ᶜamal (7) qılur sän kim anı hēç körmäyin turur. Pas bu işni işlämäs, (8) magar ol kişi kim özinä bäzär. (9)

Bābun aḫar fiʾl-ḫurūciʾs-Saġriyyi. (47r)

Bu bāb taqı ġarīmġa süngüni Saġrī tutup çıqmaqlıqnı (2) bayān qılur. Süngüning tüpüni saġ eling birlä (3) tutġıl. Uçını yoqaru kötürüp taqı tüpüni elingdin (4) butuñ üzärä qoyġıl taqı ġarīmġa anıng kibi ḥamla qılġıl. (5) Qaçan yaqın bolsañ, ne yeri açuq bolsa süngüni aña salġıl, **tamma.** (6)

Bābun aḫar ayżan. (7)

Süngüning tüpini saġ eling birlä tutup aṭnıng (8) saġ yanınıng kömüldürükining ᶜaqdı üzärä qoyġıl. (9) Uçını havāġa toġru kötürüp ḥamla qılġıl. Qaçan yaqın (47v) kelsäng, taşdīd qılġıl qaysı yanġa tiläsäng. (2)

Bābun fiʾl-ḫurūci fiʾl-caryi. (3)

Bu bāb ol bāb turur kim saġ eling birlä süngüni (4) uçındın tutġıl taqı naqllap maydānnıng ᶜarżına (5) çıqġıl. Bu işni toġru çıqġanda qılġıl, hāv qılġanda (6) qılmaġıl, Taqı qaytġıl ġarīminggä yaqın kelgil (7) naqllap. Qaçan yaqın kelsäng, taqı säning birlä (8) anıng arasında yüz arşun miqdārı yer qalsa, süngüni (9) ilgärü çıqarıp saġ eling birlä ortasındın (48r) tutġıl aṭıngnı naqllar erkän. Taqı ġarīminggä (2) qarşu kirip süngüni taşdīdqa salġıl, **vaʾllāhu āᶜlam.** (3)

Bābun fiʾl-muvācahati ayżan. (4)

Bu bāb taqı ġarīmġa qarşu çıqmaqlıqnı bayān qılur. (5) Ġarīmġa qarşu çıqġıl, neçük kim sanga vaṣf qıldım (6) avvalda. Anıng saru taşdīd-i Ḫorāsānī qılıp anıng (7) üzä iḫtirāz qılġıl. Qaçan yaqın kelsäng süngüning (8) tüpi birlä naql qılur kibi işārat qılġıl, naql (9) qılmaġıl. Ol saġ yanına naql qılur. Sän aṭıngnı azġına (48v) ongungġa kasr qılġıl kim anı solı üzä tapġay sän. (2) Agar ol şāṭir bolsa süngüsin solına tēzçä qaytarsa, (3) lābud naql birlä qaytar. Pas sän anga ol vaqtda (4) furṣat tapar sän taqı saġıng birlä, solıng birlä (5) sançar sän. Agar ġarīming naql qılmasa, sanga hēç ḥīla (6) mumkin bolmas. Pas aṭıngnı arqın yüritgil. Qaçan (7) säning barābarınggä kelsä, artındın saru kasr (8) qılġıl taqı süngüngni ġarīminggä yetiştürgil (9) kim ol säning alınga tüşär. Agar solına baṭallasa, (49r) ḥamla qılıp kirip sançġıl kim solına baṭalla(2)maqlıq{qa} qādir bolmas neçä taqı şātir bolsa. **Vaʾllāhu āᶜlam.** (3)

Bābun ayżan fiʾl-muvācahati. (4)

Bu bāb taqı ol bir türlüg ġarīmġa qarşu çıqmaqlıqnı (5) bayān qılur. Ġarīminggä taşdīd-i Ḫorāsānī qılıp ḥamla (6) qılġıl. Qaçan yaqın kelsäng, süngüning tüpüni (7) saġ qoltuġınggä soqġıl taqı saġ eling birlä tamām kötürüp (8) işārat qılġıl. Alay saġınsun kim sän naql qılur sän. (9) Säni naql qılur tep ol saġına naql qılur. Andın (49v) songra elingni tēzçä süngüning tüpünä qaytarġıl (2) kim ol saġına naql qılur, sän anı solı üzärä tapar sän. (3) Bu işlär muhayyā bolmas, magar kim yügän tutmaq birlä (4) ḥāẓiq bolġay sän. Qaçan tiläsäñ kim solınga tapġay sän (5) aṭıngnı ol ṭarīq üzärä yüritgil kim (6) anıng közi säning süngüng birlä maşġūl (7) bolġay. Pas sän yer oġurlamaq birlä maşġūl bolġıl kim (8) ḥācatingä yetgäy sän. Män bu işlär birlä qahr (9) qıldım üküş kişilärni kim bu ṣanᶜat içindä ḥāẓiqlıq (50r) daᶜvâ qılurlar erdi. Qaçan kim fāris işindä (2) şātir bolsa, süngüsin Şāmīdin Saġrī-i muḥdisgä (3) tezgindürsin taqı Saġrī-i muḥdisdin Ḫorāsānīġa, (4) Ḫorāsānīdin Şāmīġa taqı Saġrī-i muḥdisgä tezgindürsin. (5) Keräkmäs kim bir vach üzärä ᶜamal qılġay (6) taqı qalġan vachlarnı qoyġay. Valakin vācib anga (7) ol turur kim barça vachlarnı bilgäy taqı har vachnı (8) yerindä istiᶜmāl qılġay va mustaḥaqqında işlägäy. (9)

Bābun fī'n-nāvardi cayyidun bāliġun. (50v)

Bu bāb ġarīm birlä tezginmäkni bayān qılur. Qaçan ġarīming (2) birlä tezginmäklik{k}ä çıqsang, ṭālib bolup yā (3) maṭlūb bolup taqı ġarīmingni ḥāẕiq körsäng, ḥadd-i (4) maṭlūbdın ḥadd-i muvāzinġa çıqġıl. Qaçan ġarīmingdin (5) qorqsang, süngüni tutġıl taqı aṭıngnıng art (6) singiri qatındın naql qılġıl. Qaçan ġarīmni sän (7) izdäsäng davrını anga tar qılġıl taqı saġ yanınga (8) kasr qılġıl, taqı dāiraġa kirgil taqı solınga kasr (9) qılġıl. Bu eki kasrda ekingiz arasında yer keng (51r) qalır taqı ekingiz bir kezdin ol muvācahatgä (2) qayıtar siz kim sanga vaṣf qıldım. Agar sança bilsäng (3) anda sançġıl, yoq ersä artına azġına kasr qılġıl (4) taqı naql birlä maṣġūl qılġıl, tā alnıngda naql qılsun. (5) Taqı yüriyişingni yumşaq qılġıl. Anı ozmaġıl kim (6) iläyinä tüşär sän yāẖōẕ ol säning üzä ḥabs qılġay, (7) taqı säni sançġay. Taqı ġarīminggä hēç ḥamla qılmaġıl, (8) taqı anıng saru kirmägil, anıng süngüsi säning (9) üzärä muşaddad erkän, magar säning süngüng uzun (51v) bolġay. Taqı ġarīming üzärä kirmägil, magar kim açıq (2) tapġay sän. Taqı ġarīmingni davrda ṭalab qılsang, andın (3) yerni azġına azġına oġurlaġıl, tā sän anga teg{g}äy sän, (4) agar tiläsäng, **inşā'llāhu ta'ālâ.** Taqı andın qatıġ saqlangıl (5) säning üzärä saġına kasr qılmasun kim sän anıng (6) saġına tüşär sän. Pas bu yerdä Şāmīni taqı Saġrīni isti'māl qılġıl. (7) **Va ba'dahu fāidatun calīlatun cadīdatun.** (8) Oşbu işlärdä süngüng içgärüdin bolsun, aṭıng (9) taqı anıng üzärä davr qılsun.

Qaçan kim fārisni maydānġa (52r) izdäsäng, saġınga solınga kasr qılġıl. Andın {songra} (2) ġarīmni qarşuġa salġıl Şāmī birlä. Qaçan yaqın kelsäng, (3) saġıngdın süngü birlä sıpqın kibi tutup yüzinä sançġıl (4) taqı süngüning ilgärüsin saġ eling birlä tutup (5) anıng süngüsin yoqarusındın urġıl. Taqı azġına (6) qayta tüşgil kim anda yer oġurlaya[26] bilgäy sän. (7) Taqı säning süngüngni anıng süngüsi üzä tutup(8) sıyra sançġıl kim lābud sançılur, **tammat.** (9)

Fāidatun cadīdatun miṣluhā. (52v)

Fārislärdin ba'żīläri vaqtī kim ġarīming iläyinä (2) tüşsä, aṭındın tüşär taqı yerdä turup ġarīmni (3) süngü birlä tapar, neçük kim tiläsäng anıng kibi (4) sançar. Anıng üçün kim fāris yer üzärä[27] mutamakkinräk (5) turur sançmaqlıqqa aṭ üzärindin. Pas män şarḥ qılayım (6) sanga bu işning davāsını. Qaçan ġarīming tüşmäk (7) tiläsä sanga ẓāhir bolur ḥarakatındın, anıng üçün (8) kim ol muḥtāc bolur bir ayaqını kötürüp aṭnıng (9) boynı üzärä qoyġay. Agar ġarīminä qarşu tüşmäk tiläsä (53r) andın özgä türlüg anga çāra yoq turur. Pas sän (2) naẓar qılġıl. Qaçan ol saġ ayaqını kötürüp aṭnıng (3) boynı üzärä qoysa, sän solınga taşdīd qılġıl, (4) taqı anıng saġın izdägil kim anuñ imkānı (5) bolmas säni baṭallamaqlıqqa. Anı sän anda sançar sän. (6) Agar ol ayaqın keri qaytarıp süngüsin naql (7) qılmaq tiläsä, ol {anıng} birlä maṣġūl bolur. Ol ḥālda sançġıl. (8) Agar sän anı sançsang ayaqı aṭı boynı üzärä erkän (9) çārasız yıqar sän. Agar ol sanga ol ḥālda multafit (53v) bolsa öz özi aṭdın sançmayın yıqılur. Agar sol (2) ayaqını kötürüp qaṣd qılsa kim saġına tüşgäy, (3) pas sän saġınga taşdīd qılġıl, taqı solını izdägil. (4) Bu işlärni fahm qılġıl, ġalaṭ qılmaġıl. Agar (5) ol tüşmäsdin burun sança bilsäng, sançdıñ. (6) Agar ol säni ozsa, yergä tüşsä, pas naẓar qılġıl ol (7) vaqtda kim salınur tüşmäklikkä. Agar ol saġ (8) yandın tüşsä aṭıngnı qatıġ sürgil, yetişgil kim (9) ol tüşgäni vaqtda tezginür, engsäsin (54r) säning saru çävürür çārasız. Sän anıng arqasın (2) tapar sän. Tiläsäng anı sançġıl, tiläsäng aṭın (3) sançġıl kim ol at birlä quvvatlıġ turur. Taqı anıng (4) barça tadbīr qılġanları anıng üzärä fāsid bolur. Ol (5) vaqtda sançsang, sançduñ, yoq ersä yıraq turġıl, (6) yaqın kelmägil. Qaçan minmäk tiläsä, ḥamla qılġıl. (7) Yā sançar sän, yā minmäkdin man' qılursın. Pas sän (8) neçä kim yıraq turur sän, anga minmäk mumkin bolmas. (9) Agar 'aduv ersä, oq birlä aṭġıl. **Va'llāhu ā'lam.**

Agar bir fārisni (54v) ṭalab qılsang kim anıng arqasında qalqanı bolsa, sanga (2) mumkin bolmas anı arqasındın sançmaqlıq. Pas sän (3) anıng aṭını sançġıl kim, aṭı säkrisä, qalqanı zā'il bolur. (4) Pas ol vaqtda sançġıl. Taqı bilgil kim qalqan yaramas, (5) magar oq aṭġanda yā sıpqın aṭġanda ġarīm ġarīmġa aṭ (6) birlä tapuşmasdın burun. Qaçan tapuşsala{r}, qalqan (7) äyäsinä maşġala bolur, ḫāṣṣa kim süngü äyäsinä.

---

[26]Ms. أوغرلاغاي

[27]Ms. لأوزار

Qaçan (8) ġarīmni qovsang, taqı tiläsäng kim aṭı birlä birgä yıqġay (9) sän, pas aṭını bir eki kez sançġıl kim aṭı suçuġay. (55r) Art ayaqların yoqaru kötürgändä eyärining (2) art qaşını sançġıl, kim çārasız aṭı birlä birgä (3) yıqılır. Agar tiläsäng kim sançmayın aṭı birlä (4) birgä yıqġay sän, pas çapup yürür erkän aṭının (5) quyruġındın tutup, qatıġ tartġıl yoqaru kötürüräk (6) kim çārasız yıqılır. Agar säni ġarīm qavsa, süngüngni (7) aṭının eki eli arasında salġıl, taqı biräzginä (8) egilgil kim ol çārasız yıqılır. Agar aṭıngnı (9) ḥabsläsäng anıng aṭının kögsinä, anıng (55v) aṭı yüzi üzärä yıqılur çārasız.

Vachun Aḫaru. (2)

Qaçan maydānda fārisning alnına tüşsäng, davrnı (3) qoyġıl. Tostoġru çıqġıl. Arqangnı aña açġıl, (4) taqı süngüngni qısqartġıl. Agar säni qavsa, taqı (5) sanga yaqın kelsä, süngüngni uzatġıl taqı (6) sağınga qayıtġıl taqı yeringdä turġıl. Agar sançа (7) bilsäng, sançġıl, yoq ersä qoyġıl kelsin, sendin (8) keçsin. Sän taqı aṭıng başın qaytarġıl, artına (9) tüşgil. Ol sening alnınga tüşär maṭlūb (56r) ekän ṭālib bolur sän çārasız. Qaçan ġarīmning (2) alnında bolsang, ġāfil bolmaġıl aṭının kögsinä yā yüzinä (3) yā biläkinä sançmaqdın kim ol vaqtda ol sürünür (4) taqı sän aña furṣat tapar sän, **inşāʾllāhu taʿālâ.** (5)

Vachun aḫaru.

Qaçan fāris alnına tüşsäng, davrıngnı (6) keñ qılġıl. Har bir davr qılġanda ekinçisi burunġısından[28] (7) keng bolsun, tā ekingiz arasında yer keng (8) bolsun. Andın songra davrıngnıng ḥalqasına (9) kirgil ortasın bulup. Ġarīmning artına tüşgil. (56v) Ol säning alnınga tüşär çārasız. Agar ol taqı (2) qaytıp sanga qarşu kirsä, sän taqı anga qarşu (3) ḥamla qılġıl, Ammā az bolur kim bu vāqiʿ bolur. Qaçan (4) sanga barābar kelsä, artına kasr qılġıl kim ol (5) säning alnınga tüşär. **Vaʾllāhu āʿlam biʾṣ-ṣavāb.** (6)

Va vachun aḫar fīʾn-nāvardi.

Qaçan maṭlūb bolsang, (7) taqı ġarīmingning alnına tüşsäng, solınga imtināʿ (8) qılġıl taqı süngüni sol biläking üzärä qoyġıl. (9) Taqı sağ eling birlä eyärning art qaşın tutup (57r) ayağıngnı aṭının boynı üzärä qoyġıl. Qaçan sanga (2) yaqın kelsä, aṭıng birlä arqurı turup, süngüngni (3) ilgärü tutup, tēzçä tüşgil kim sançmaġa (4) yetişgäy sän qaçmasdın burun. Taqı sançа körgil. (5) Agar yaḫşı sançılsa säning birlä aṭıng arasında (6) yıqılır. Agar sançа bilsäng sançdıng, yoq ersä (7) qaçan sendin kelip keçsä, sän minmäkni tēzlägil (8) taqı artına tüşgil. Agar ol şāṭir bolsa sendin (9) saqlansa taqı sanga sançmaġa qoymasa, aṭını sançġıl. (57v) Qaçan kim bu ʿamalnı qılur bolsang, keräk kim sändä (2) bir uzun yip bolġay. Bir uçı belingä bağlı (3) bolġay taqı bir uçı licāmning ḥalaqasına bağlı (4) bolġay, tā aṭıng tüşgändä sendin qaçmaġay. (5) Zīnhār saqlanġıl, bu ṭarīqanı duşman ellärindä istiʿmāl (6) qılmaġıl kim munıng kibi körklüg hunarlarnı (7) duşman körüp ögränmägäy. Taqı ol kişi birlä kim anıng (8) oqı yası bar, taqı dōst birlä ġarīm oynaġanda bularnı (9) bu yerlärdä istiʿmāl qılmaġıl. Bu bāb birlä burunġılar (58r) ʿamal qılurlar erdilär, taqı munı uluġ bāb körär erdilär. (2) Bu ṭarīqa üzärä hēç ṭarīqanı taqdīm qılmas erdilär. (3) Ammā män bu ṭarīqanı maṭlūbāt bābında karīh körär män (4) aṭdın tüşmäkni. Anıng üçün kim fārisning izdägäni (5) ol turur kim, ġarīmin aṭdın ayırsa. Qaçan kim ol (6) öz özlüki birlä yayağ bolur, pas fārisning izdägäni (7) ḥāṣil boldı. Män bu bābnı istiʿmāl qılmas män. Anı neçä (8) kişilär mänim birlä bu bābnı ḫalīfalar alnında istiʿmāl (9) qıldılar, bularġa hēç ḥīla mumkin bolmadı, qılġanları (58v) özläri üzä vāqiʿ boldı. Ammā mänim qatımda ʿamallarnıng (2) yaḫşıraqı ol turur kim qaçan sän ḥarb yerindä bolsang, (3) ġarīminggä naẓar qılġay sän. Qaçan kim anı bir ṭarīqada (4) körsäng, anı ol ṭarīqadın özgä ṭarıqağa (5) çıqaru körgil. Taqı har yerdä kim qorqar sän ġarīming (6) säni bir iş birlä ozġa{y} tep, sän anı ol iş birlä oza (7) körgil.

Taqı fārislär alay buyurup tururlar kim (8) ġarīmning elindin süngüsin ala körgil tep, (9) ammā män anı üküş vaqtlarda karīh körär män, anıng birlä (59r) maşġūl bolġay üçün. Ammā qaçan ġarīm säning süngüngni (2) tutsa, qoya bermägil, tā buçuqına kelmäyinçä. Qaçan (3) buçuġına yetsä, süngüni qoya berip solınga qayta (4) tüşüp sağıngdın qılıç birlä çapġıl. Ammā baʿẓī ḫalāiqlar (5) ayıtdılar süngüni ġarīming tutġaç salġıl (6) tedilär, ammā ol mänim qatımda şavāb dögül, anıng (7) üçün kim agar tutġaç oq salsang,

---

[28]Ms. بورُونغي شنداً

taqı anıng (8) saru kirsäng, süngüni elindin salıp, sän (9) anga erişmäyin ol sanga ḫīla qılġay. Qaçan anga (59v) yaqın kirip sala bersäng, tağıdıldurur sän taqı (2) ne kim tiläsäñ qılur sän.

Qaçan ġarīmingdin süngüni (3) alsang taqı säning elingdä bolsa, üzängü qayışı (4) birlä butuñ arasına soqġıl taqı uçını qoltuġıngdın (5) artqaru toġru yoqaru çıqarġıl. Yoq ersä (6) süngüni saġ butung altına soqġıl, uçını (7) temüri birlä buçuġındın azraq ilgärü çıqarġıl. (8) Agar anıng birlä sançmaqlıqqa muḥtāc bolsang, (9) ol sanga ḫāżir bolġay. Agar duşmanning süngüsin (60r) elindin alsang bir eling birlä temürindin tutup, (2) bir eling birlä taqı aġaçındın tutup, eyärniñ (3) qaşına urup sındurġıl, yāḫōẕ qılıç birlä (4) kesgil. Maqṣūd saġ qoymaġıl.

Qaçan tiläsäng (5) kim ġarīmingning süngüsin elindin tartıp küç (6) birlä alġay sän, süngüsin tutġıl taqı qoltuġung (7) altına soqġıl, taqı süngüngnüñ üstündän aṭ (8) yalını muḥkam tutup, aṭıngnı anıng muḫālif (9) yanına işārat birlä qaytarġıl kim sän ol aṭ yalın (60v) tutmaqlıq birlä süngüsin elindin alursın. Ya'nī (2) iñän ṭālibning elindin süngüsin almaqlıq (3) turur ne vach birlä bolsa bolsun. Bu ṭarīqa{nı} duşman (4) birlä qılmaġıl kim üküş ḫaṭarlıġ turur, **va'ṣ-ṣalām.** (5)

Bābun ḫurūcu'l-fārisi ilâ'l-fārisaini. (6)

Qaçan eki fārisqa qarşu çıqsang, bularnıng üzärä (7) maydānnıng qırığından oq ḥamla qılġıl. Agar bular (8) säning üzärä ayrılsalar, munżamm bolmasalar, agar bular (9) ḥāẕiq va ṣāṭir bolsalar, hēç birgä qarşulmaġaylar taqı yıraqdın (61r) tura barġaylar. Bularġa mundın yaḫşı iş yoq turur. (2) Pas sän taqı bulardın yıraq turġıl. Andın songra (3) süngüni egining üzärä qoyġıl Saġrī tutup. (4) Tüpi saġ elingdä bolsun uçı yoqaru. Taqı bularġa (5) tostoġru yürügül bularnıng arasından keçmäklikkä (6) taqı bulardın keçgil. Anlar sanga ṭam' (7) qılġaylar kim "ekimiz eki yarudın kirälim, agar ol (8) süngüsin birimizgä salsa, birimiz anı sançġay" (9) tep. Sän bularnı cahd etip, tēzçä keçä körgil. (61v) Qaçan bulardın beş arşun miqdārı yer ısra keçsäng, (2) aṭıngnı qatıġ çapmaqdın ḥabslägil taqı naqllaġıl. (3) Pas bularġa qarşulmaqdın özgä hēç çāra qalmas, lābud (4) munżam bolurlar. Pas sän bular üzärä qayta tüşgil (5) taqı qaysı sanga yaqın bolsa anıng üzärä ḥamla qılġıl. (6) Kişi muḥtāc bolmas ḫīlagä, illā qaçan fāris eki bolsa. (7) Qaçan kim ekisi munżam bolsalar **kaannahu** bir fāris (8) birlä sançışur sän. Ammā bu ṭarīqa ḫīlanı qılmaġıl magar (9) ol aṭ üzärä kim qatıġ yügrük bolġay taqı yaḫşı bilgäy sän (62r) kim bularnıng arasından säni ol aṭ çıqarur. (2) Qaçan bu ekisining arasından çıqsang süngüng (3) uçın ol yanġa salġıl kim anga qayıtmaq tilär sän. (4)

Bābun ayżan fī'l-ḫurūci ilâ fārisain au ilâ camā'atin. (5)

Qaçan eki fārisgä qarşu çıqsang yāḫōẕ üküş (6) fārislärgä qarşu çıqsang, saqlanġıl ġarīmläring (7) säning üzärä eki yandın bölünüp kirmäsünlär. Qaçan (8) sanga **qaṭ'atan vāḥidatan** yürüsälär, qaysı yaqın ersä, sän (9) anga ḥamla qılġıl. Birisinä işārat qılıp taqı (62v) birisini sançġıl. Agar bu ekisi ṣāṭir bolsalar säning (2) üzärä mutafarriq bolsalar, neçük kim sanga vaṣf qıldım, (3) anıng kibi qılġıl.

Agar bir böläk camā'atqa uçrasang (4) bulardın qatıġ qaçmaġıl. Bular birlä sançışaraq yürigil, (5) taqı bularnıng alınlarınça tostoġru[29] qaçġıl, tā bular (6) säning artıngça üzülüp, sanga ṭam' qılıp bir bir (7) kelirlär. Pas qayıtġıl ol kişi üzärä ḥamla qılġıl kim (8) sanga yaqın kelip turur. Agar aṭıng yaḫşı bolsa, (9) taqı qamçılaġıl kim bular seni alay körsälär ṭam' qılıp (63r) bular taqı aṭların qamçılap sürärlär. Taqı artıngça (2) bir bir kelirlär pas sän bir kişi birlä sançışır sän. (3) Taqı saqlanġıl bir yerdä turmaġıl, dāimā ḥarakat üzärä (4) bolġıl. Taqı könglüng va ḫirşing qaysısı yaḫşı (5) silāḥlıġ ersä taqı qaysınıng aṭı yügrük taqı (6) özi bahādur ersä, anıng qatında bolsun. Anı ala körgül. (7) Agar birisi oqlıġ yalıġ bolsa, burun süngülüg{g}ä (8) ḥamla qılġıl, oqlusından taqı saqlanġıl, ġāfil (9) bolmaġıl.

Agar tar yergä kirsäng taqı sanga bir fāris (63v) yetsä, tēzçä yergä tüşüp anı sançġıl. Saqlanġıl (2) aṭ üzärä turup sançmaġıl kim nāgāh ḫaṭā qılġay sän (3) taqı ol säni sançġay. Valakin ḫīlalarıngnı barça (4) bu fāris birlä isti'māl qılġıl, ammā aṭdın tüşüp (5) sançmaqlıq barçadın[30] yaḫşıraq turur. Agar sän (6) bir tar

---

[29]Ms. توس توغروا

[30]Ms. بارجازدين

yergä tüşsäng, taqı artıngça bir fāris kelsä, (7) taqı bir fāris alnıngdayın çıqsa, pas munda ḫīla (8) ol turur kim atıngdın tēzçä tüşgäy sän, taqı (9) qaysı sanga yaqın bolsa yügrüp tēzçä anı sança (64r) körgäy sän, taqı birisinä atıngnı qalqan (2) qılġay sän. Bu tüşmäkdä licāmınga bir uzun yip (3) bağlamayın bolmağıl. Anıng üçün kim özgä yergä (4) bağlı bolsa, nägāh aṭ qaçsa, yā ürksä, äyäsin süräp (5) yıqġay. Bu iş duşmanġa yaḫşı kelgäy. Agar säni bir (6) fāris tar yerdä tapsa taqı sän anda fārislıq körsäng kim anıng (7) qadarınça dögül sän, taqı anıng şāṭirlıqındın va fāris(8)lıqındın qorqsang taqı ol keñ yerdin kim bu tar yergä (9) kirdiñ anga yaqın bolsang, munung birlä (64v) sançışmayın süngüngni imtinā^{c}qa salıp anıng saru (2) keri ol yergä qayıtġıl atıngnı qatıġ sürüp (3) taqı eyäringdä anıng saru qıyışaraq olturġıl. (4) Taqı andın iḫtirāz qılġıl. Anga alay körgüzgil (5) kim sän atıngnı tartaraq yürürsin tep sağınsun. (6) Qaçan ol tar yerdin çıqsang anıng birlä anda sançışġıl. (7) Bu mänim qatımda ol tar yerdä toquşmaqdın yaḫşıraq (8) turur. Agar ^{c}askarda üküş atlıġlarġa (9) qarşu yoluqsang, bularnıng orta yerinä kirip (65r) sançışmağıl, qırığınça yürüp çävrä yanında sançışġıl (2) agar sän süngülüg bolsang anıng üçün kim (3) süngü äyäsi ġalabalıqda iş qıla bilmäs. Tar yerlär qılıç (4) äyäsining turur, **va^{ɔ}llāhu ā^{c}lam.** Agar aṭlıġ bolsang yayaġ (5) kişidin qaçġıl imkān yetgän qadarınça. Hēç yaqın barmağıl. (6) Bu işni dāimā isti^{c}māl qılġıl. **Va^{ɔ}s-salāmu^{ɔ}l-ḥarbu ḫuz^{c}at.** (7)

Bābun kayfa yataḫallaṣu^{ɔ}r-rumḥa iẕā ṭa^{c}ana. (8)

Bu bāb süngüni neçük ḫalāṣ qılmaq kerāk anı ögrätür (9) qaçan sançılsa. Anı bayān qılur. Qaçan kim ġarīmni (65v) solıng üzärä sançmış bolsang, sağınga qayta (2) tüşgil, taqı elingni süngü tüpi birlä kötürüp (3) egining üzärä qoyġıl. Taqı muḥkam tutġıl. Yüzingni (4) solġa çävürüp atıngnı tepip süngüngni tartıp (5) alġıl. Agar sağınga sançmış bolsang, solınga (6) qayta tüşüp munung kibi qılġıl kim süngüng (7) ḫalāṣ bolur. Agar sän yerni yā ḫāyṭnı yā bir qatıġ (8) nemäni sançsang, taqı süngüng temüri anda muḥkam (9) bolsa qalsa, agar sän anı burmaq birlä çıqarayım (66r) tesäng, çāra yoq kim temüri burulsa, agar sän burulsang (2) ol muḥkam erkän süngüng taqı temüri sınġay (3) yāḫōẕ temüri aġaçındın oynaġay [boşangay].[31] Ḫāṣṣa yerni (4) sançmaq qatıġ şarp turur. Qaçan munteg sançsang, (5) butung birlä eyäringni qısıp tostoġru qatıġ (6) çekgil atıng başın qaytarıp kim uçuzluq (7) birlä çıqar.

Bāb fi^{ɔ}t-ta^{c}ṯīl. (8)

Bu bāb süngüni baṭallamaqlıqnı bayān qılur. Ba^{c}ẓī ḫalāiq(9)lar süngüni aşağadın yoqaru baṭallarlar. Män anı barça (66v) yerdä ḫōş körmäs män. Taqı bilgil kim süngüçining (2) şāṭirlıġı süngüçilikdä baṭallamaqlıq turur. (3) Pas süngüngni dāimā ġarīmingning süngüsi üzärä (4) qılġıl taqı saqlanġıl süngüsin urmağıl abadan, tā (5) anıng süngüsi üzärä mutamakkin bolmayın.[32] Ol vaqtda baṭallağıl (6) kim bilgäy sän hēç ḫaṭā qılmas sän. Agar ḫaṭā (7) qılsang, süngüng yergä tüşgäy, taqı sän öziñni (8) özing baṭallamış bolġay sän taqı sançılġay sän. (9) Taqı sağınga taşdīd-i Ṣağrī qılmış bolsang, baṭallamaqlıqdın (67r) saqlanġıl kim bu yerdä üküş ḫaṭā vāqi^{c} bolur. Ammā (2) **fatl** ol durur kim süngüñni anıng süngüsinä çulġap (3) daf^{c} qılmaq turur sançmaq üçün. Qaçan ġarīming säniñ (4) süngüñni baṭallasa, sän baṭallamasdın burun, sän (5) süngüñni {anıng} süngüsi altındın tartıp çıqarġıl (6) taqı sançġıl, anıng üçün kim anıng süngüsi baṭallağanda (7) ağır bolur yergä tüşär. Agar süngüngni yoqaru (8) baṭallasa, sän süngüngni ġayb etgil ketärä bergil (9) anıng süngüsi yoqaru kötrülür. Sän taqı kirgil (67v) sançġıl.

Ammā Şāmī baṭal qılınmas magar aşağadın yoqaru, (2) anıng üçün kim süngüsining tüpi qoltuġında turur. (3) Qaçan sän yoqarudın aşağa baṭallasang, anıng qoltuġı (4) süngüsin aşağa tüşmäkä qoymas. Agar ġarīming süngüsin (5) Şāmī tutup kelsä, baṭallağanda saqlanġıl (6) kim ḫaṭā qılmağay sän, anıng üçün kim süngüni ḫaṭā (7) qılġanda yoqarudın aşağa qaytarmaq ṣa^{c}b turur (8) yerdän yoqaru kötürmäklikdin esä. Qaçan ġarīmingdin (9) qorqsang, süngüngni anıng süngüsi üzärä makinn (68r) qılġıl. Anıng süngüsin qatıġ üzüp baṭallamağıl (2) balkim aşağaraq qaytara işārat etgil kim çārasız (3) ekingizning süngüsi taqı baṭallanur. Taqı dāimā saqlanġıl (4) süngüsin säning süngüng altındın çıqarıp (5) sançmaqlıqdın. Pas saqlanġıl bu ḫīlalarnı (6) kim sanga ayıttım, ögrättim, ol anı sanga (7) qılmasun. Qaçan säning birlä süngü

---

[31]On the right margin.

[32]Ms. بُولْمَايَنْ

bolmasa, maqraᶜa birlä (8) baṭallaġıl. Agar qamçıng bolmasa, çalmang birlä baṭallaġıl (9) yumurlap. Neçä kim säni sançsa anıng birlä baṭallaġıl (68v) kim bu tamkinn turur taqı özgälärni munga qiyās qılġıl. (2)

Bābun fiʾl-mihmāz va ġayrihi. (3)

Bu bāb mihmāznı taqı andın özgä nemälärni[33] bayān (4) qılur. Yaḫşısı ol turur kim mihmāznıñ ekisin (5) eki ayaġınga käygäy sän. Taqı aṭıngnı mihmāzlägändä (6) qatıġ mihmāzlämägäy sän, balkim[34] eki yandın (7) qısıp sürütgäy sän. Munteg qılmaq avlâ (8) va afżal turur. Agar mihmāznı bir ayaġınga käysäng (9) taqı cāiz turur, ammā saġ ayaġınga keymäklik aşlaḥ (69r) turur, anıng üçün kim ol aṭqa ᶜaqr qılmas. Ammā ahl-i (2) Ṣaġir kim çıqrıqlıġ mihmāz birlä istiᶜmāl qılurlar, ol (3) yaramas. Aṭnı fāsid qılur temişlär.

Agar aṭqa süngü birlä (4) minmäk tiläsäñ, yügänni sol elingdä eyärning (5) qarbūsı birlä birgä tutġıl. Taqı süngüni saġ elingdä (6) boyungdın eksükräk tutup tüpüni saġ yanıngda (7) tikgil ayaġıng qatında. Taqı yügänni elingdä saġ (8) yanın qısqartġıl, tā aṭıng başı biraz tışqaru mayl (9) qılsun kim sanga minmäkä qolay bolġay. Agar aṭıng minär (69v) erkän tezginsä sanga yaqın kelür, ammā qatıġ qısqartmaġıl (2) kim ol yaḫşı dögül. Qaçan minmäkkä kelsäng, (3) üzängüdin azġına artqaruraq turġıl. İlgärü (4) taqaddum qılmaġıl kim ol ᶜayb turur. Fārislär {a}nı qabīḥ (5) körärlär. Andın songra ayaġıngnı üzängügä (6) qoyġıl taqı süngügä takya qılıp mingil. Qaçan (7) yoqaru çıqsang takyagä iḫtiyācıñ qalmas. Süngüngni (8) minär erkän aṭıngnıng saġrısı üstündin (9) saġ yanınga aylandurġıl, taqı sol qolunga alıp yügän (70r) birlä birgä tutġıl. Andın songra saġ eling birlä (2) tonuñnı taqı ālatıngnı tüzätgil.

Agar bir şaḥrāda (3) bolsang kim yaqınıñda kişi bolmasa, taqı qorqsang (4) kim aṭıng maᶜqūl bolġay tep, pas süngüni ortasından (5) sol eling birlä taqı aṭıngnıng yalı (6) birlä birgä tutġıl, taqı beri eling birlä eyärning (7) alın qaşın yā art qaşın tutup mingil. Qaçan (8) tüşmäk tiläsäng, süngüni sol elingdä yügän (9) birlä birgä aṭıng sol qolı yanında tik tutup (70v) taqı saġ qolung birlä eyärniñ qaşın tutup (2) tüşgil. Qaçan yergä[35] tüşsäng süngünü saġ (3) elingä algıl, tā aṭıng çävrilüp sındurmasun, (4) yāḫōẕ kimersäni macrūḥ qılmasun. Pas bu maᶜnâlarnı (5) fahm qılġıl. Qaçan süngüng yergä tüşsä aṭ (6) üstündin almaqlıqqa taᶜarruż qılmaġıl kim maḫāṭara (7) turur. Pas munuñ kibi yerdä tüşüp, süngüngni (8) alıp, mingil, **inşāʾllāhu taᶜālâ.** (9)

Bābun fiʾl-ᶜamali vaʾl-aᶜlami vafīhi favāʾidu. (71r)

Bu bāb ᶜalamlig süngü birlä ᶜamal qılmaqlıqnı bayān (2) qılur. ᶜAlamlig süngüni algıl taqı buçuqındın (3) tutup başıng üzärä çävürgil. Arqurı tutġandın (4) songra, süngü ᶜamallarına başlaġıl (5) imkānıng yetgän qadarınça. Taqı saqlanġıl munda (6) ᶜalam yüzingä yā aṭ yüzinä çulġaşmasun kim yel anı (7) birärdä alay qılur. Ol fārislär qatında yaman turur, (8) anıng üçün kim fāris anıng ketärmäkliki birlä (9) maşġūl bolur, ġarīmi anga ẓafar bulur. Vaʾllāhu **āᶜlam.** (71v)

Andın songra aṭıngnı taşdīdä çıqarġıl. Taqı (2) aṭıngnı solġa tezgindürgil ᶜalamnı saġınga tutup, (3) taqı aṭıngnı saġınga tezgindürgil ᶜalamnı solınga (4) tutup. Andın songra taşdīd qılġıl, taqı imtināᶜ qılġıl. (5) Bu işlärdä yelni saqlaġıl. Agar yel sanga ol vaqtda (6) kim ġālib bolur süngüni eginiñ üzärä salġıl. Qaçan kim ᶜalam (7) birlä sançışsang ḥīla qılġıl: ᶜAlamnı yeldin sarudın, (8) ġarīming üzärä ṭarḥ qılġıl. Ol anı kör qılur (9) taqı anıng birlä maşġūl bolur, yāḫōẕ aṭının yüzi üzärä (72r) salġıl kim yel ᶜalamnı anıng yüzinä yapuşturur, (2) sän ḥācatınga yetär sän. Agar ol (3) duşman bolsa anıng yüzinä salġıl agar yel (4) anıng üzärä bolsa. Andın songra kirgil taqı (5) qılıç birlä çapġıl. **Vaʾs-salām.**

Bāb (6) fī aḫaziʾl-burcāsi min al-arżi biʾr-rumḥ. (7)

Bu bāb süngü birlä yerdin burcās almaqlıqnı (8) bayān qılur. Ḫayzarān aġaçındın bir ḥalaqa (9) qılġıl burcās kibi ayaqsız. Andın songra (72v) anga ton keydürgil ḫāmdın yā aq cilddin (2) taqı keltirip maydān ortasında salġıl. (3) Taqı aṭ birlä çapup kelip anı süngü temüri (4) birlä sançıp yoqaru kötürgil beş yerdä.

---

[33]Ms. نِي مَارْلَارْنِي

[34]Ms. بِل كِمْ

[35]Ms. بِيْرْكَا

Ruqᶜa (5) salıp sançmaqlıq taqı munung kibi turur. Birin (6) alıp yoqaru kötürür sän, taqı birisin andın songra (7) sançar sän. **İnşāʾllāhu taᶜalâ. Vaʾs-salām.** (8)

Bāb fiʾl-ḥalaqi. (9)

Bu bāb süngü birlä aġaç üstündin ḥalaqa (73r) almaqlıq bābı turur. Süngü sınığındın bir uzun (2) aġaç alġıl barcās qāiması kibi. Uçını eki (3) ayırġıl, yāḫōz bir teşik teşgil taqı bir (4) ḥalaqa yaraşturġıl temürdin, yāḫōz könglüng (5) nedin tiläsä. Kengliki tört barmaq sıġar (6) miqdārı bolsun yumulup. Taqı bu ḥalaqanı ol (7) ayru üzärä qoyġıl yāḫōz bu ḥalaqanıng (8) tüpindä uzınçaġına qılġıl sap kibi. (9) Taqı ol teşikkä soqġıl. Taqı aṭıngnı maydānda sürüp qatıġ çapış (73v) birlä ol ḥalaqanı süngü uçı birlä andın alġıl. Ammā (2) bu işni anvāᶜ-i taşdīd birlä qılurlar. Munteg (3) turur beş ḥalaqanı beş qāima üzärä tikip almaqlıq. (4) Taqı valakin har bir ḥalaqada bir kesäk ḥarīrginä (5) bağlaġıl kim anıng birlä körklüg körinür. Qaçan (6) ḥalaqanı andın alsang süngü uçın yoqaruraq (7) kötürgil ol andın tüşmäsün. Taqı tiläsäng (8) bu ḥalaqalarnı süngüdin çıqarıp elingdä camᶜ (9) qılġıl, tiläsäng ol ḥarīrginädin tutġıl (74r) tā beşi süngüdä camᶜ bolsun. **Vaʾs-salām.** (2)

Bābun al-ḥiyāl fiʾr-rimāḥ. (3)

Bu bāb süngüdä ḥīlalarnı bayān qılur. Bilgil kim (4) fārislär süngüçilikdä vāṣil bolġandın songra (5) ḥīlalarnı taqı istiᶜmāl qıldılar. Qaçan tiläsäng kim (6) ġarīming birlä ḫişmāna oynaġay sän, ġarīming süngüsining (7) miqdārını bilgil. Taqı bir süngü tüzätgil (8) andın uzunraq taqı bir kişi birlä ıya bergil kim (9) hēç kimärsägä körgüzmäsün. Taqı maydānnıng bir başında (74v) salsun kim sän ol yerni bilgäy {sän}. Qaçan süngüñizni (2) ölçüp uzunın kessälär, sän aṭıngnı (3) naqllar kibi bolup ol süngüdin saru barġıl. (4) Taqı aṭıngdın tüşüp ḫizāmıngnı yaraşturur[36] (5) kibi bolup, yāḫōz yaraġqa baqar kibi bolup, (6) elingdäki süngüni yergä salıp, ol süngüni (7) alıp mingil. Taqı kerāk kim bu eki süngü (8) lavnda taqı yoġunluqda taqı biri birinä oḫşayur (9) bolġay. Taqı andın sürüp kelip hēç turmayın (75r) ġarīminggä ḥamla qılġıl. Agar ol kişi anı keçä birlä (2) eltip topraqqa kömä bilsä,[37] kömsün. Ol (3) taqı cāiz turur. Ammā bu ḥīlalarnı qılmaqlıqqa äyäsi (4) ḥāẕiq va ḫafīf kerāk kim tuymadın tuydurmadın (5) qıla bilgäy.

Vachun aḫar ayẓan fiʾl-ḥiyali. (6)

Taqı bir ḥīla bu turur kim bir yaḫşı aġaçdın süngü (7) yaraşturġay sän. Taqı içini qovuş qılġay sän, (8) yāḫōz qamış süngüning boġunların yetiştürgil. (9) Taqı yumşaq qum[38] birlä bularnı tolturġıl taqı tüpüni (75v) balçıq birlä, yāḫōz bir nemä birlä kim, tartmayınça (2) tüşmäsün, tıqġıl taqı berkitgil. Andın songra (3) bir qatıġ yoġun süngü alġıl kim asrı aġır bolsun. (4) ekisin taqı maydāngä salġıl taqı ġarīminggä (5) ekisindin birisini iḫtiyār qıldurġıl. (6) Ol lābud süngüning yengilin iḫtiyār qılur. Pas (7) säniñ elingdä qumlusı qalur. Andın songra (8) tüpini yergä urġıl, tā balçıqı tüşsün, qumı[39] tölük(9)sün. Andın songra neçük kim tiläsäng anıng (76r) kibi ᶜamal qılġıl.

Ayẓan fiʾl-ḥiyaliʾl-vaṣl fī asfaliʾr-rumḥi. (2)

Bu taqı vaṣla ḥīlalar{ı}nı bayān qılur. Bir arşun (3) miqdārı süngü aġaçındın alġıl kim süngüng (4) lavnı kibi bolsun. Taqı anı süngüngä aşaġasındın (5) vaṣla qıldurġıl kim hēç belgirmäsin. (6) Taqı ol vaṣlanı etükingdä yā eyäringdä kizlägil. (7) Qaçan süngüläringizni ölçsälär taqı uzun{ını} kessälär (8) pas sän ġarīmingdin birazginä yıraqraq turup (9) qolung içindä sanᶜat birlä ulaşturġıl kim ġarīming (76v) taqı özgä kişilär hēç körmäsün. Qaçan vaṣlanı (2) muḥkam qılsang vaṣla dāimā eki eling arasında bolsun (3) kim ġarīming anı körmägäy. Taqı kerāk kim vaṣlası (4) yaḫşı bolġay kim oynar erkän tüşüp rusvāy (5) bolmaġay sän, taqı ġarīmni sançsang bu munı ḥīla birlä (6) sançdı temägäylär. Aṣl bu işlärdä çävüklük, (7) şāṭirlıq turur. Hēç kimärsägä bildürmägäy, tā mastūr (8) qalġay, **vaʾs-salām.** Bilgil süngüning ḥīlaları (9)

---

[36]Ms. يَراشْتُورُرُوزْ

[37]Ms. كُومَابيلْسانْك

[38]Ms. قَومْ

[39]Ms. قَومْي

üküş turur, valakin biz bu kitābda ẕikr qılmaqlıqnı (77r) karīh kördük, tā kitāb uzanmasun tep, kişi (2) erikmäsün tep. Ammā män munuñ birlä ᶜamal qılmaqlıqnı (3) ḫōş körmäs män. Bu ḥīlalar mäniñ qatımda barçası żaᶜīf (4) turur. Fārislikdä bu işlär barçası eksüklük turur, (5) anıng üçün kim fārislārning süngüsi uzanmaġı (6) körklüg oynamaqlıqındın, taqı aṭnı yaḫşı (7) qılındurmaqlıqdın, taqı yaḫşı kirmäk çıqmaq (8) birlä turur. Vaṣla birlä süngü ne miqdār uzanġay? (9) Qaçan fāris işindä ᶜālim bolsa taqı kirgändä çıqġanda (77v) ġarīmindin yer oġurlasa anıng süngüsi anda uzanur, (2) bu iş fārisni tilägäninä yetgürür. Ammā män bu ḥīlalarnı (3) bu kitābda anıng üçün ẕikr qıldım kim (4) sän bilmiş bolġay {sän}, agar kimersä sanga munteg (5) qılsa ġāfil bolmaġay sän, taqı munteg işlärdä közüng (6) açġay sän, saqlanġay sän dāimā. Qaçan bu işlärdin qorqsang (7) ġarīmingning süngüsin tüpindin kesgil (8) kim agar vaṣla tadbīrin qılmış bolsa tadbīri (9) bāṭil bolġay. Ammā süngü birlä fārislıq ol turur kim (78r) sanga ẕikr qıldım, aṭ üzärä kör{k}lüg olturmaq (2) turur, taqı ġarīmin sançmaq turur, **vaᵓs-salām.** (3)

Bābun fī ḥaml ar-rumḥi fīᵓl-asfari. (4)

Bu bāb safarda süngü kötürmäklikni bayān qılur. (5) Süngüning buçuqını safarda yügän birlä birgä (6) tutġıl taqı baᶜżīsin saġ butung üzärä qoyġıl (7) uçı ilgärü. Agar tiläsäng, tüpüni saġ eling (8) birlä tutġıl, taqı uçın yoqaru baqtırıp egning (9) üzärä salġıl. Agar tiläsäng, sol eling birlä (78v) taqı munteg qılġıl. Agar tiläsäng tüpini butung (2) üzärä qoyġıl tik tutup, yā eyäring üzärä (3) qoyġıl. Agar tiläsäng tüpini üzängügä soqġıl (4) taqı berkitgil. Taqı bilgil kim süngü kötürmäkdä (5) iḫtiyār yoq turur. Fārisqa neçük kim yengil(6) bolsa taqı yaḫşı kelsä anıng kibi kötürsün. (7) Qaçan īmīn yerdä bolsang taqı tar yerlärgä kirmäk (8) tiläsäng süngüng uçın ᶜalamı birlä artqaru (9) baqtırıp kirgil. Agar duşman elindä bolsang (79r) ilgärü baqtırıp kirgil taqı saqlanġıl uçı (2) ḫāyiṭqa yā aġaççqa sançılıp sınmasun. **Va rubbamā** (3) fāris süngüni kötürgäy bu ᶜamallardın mustaġnī (4) bolġay. Ol turur kim süngüning tüpindin teşip {yip} (5) birlä anga yumru top kibi qılıp baġlaġay yāḫōẕ (6) bir aşıqnı yā bir topuqnı teşip baġlar taqı (7) beli baġına soqar uçın artqaru yergä sürär. Yāḫōẕ (8) ol yipni keng ḫalaqa qılıp saġ qolına keçürür. (9) Bu oq atmaqlıqqa yaḫşı kelür. Qaysı qolay bolsa (79v) anı qılġıl.

Bābun fī alvāniᵓr-rimāḥ. (2)

Bu bāb süngüning lavnların bayān qılur. Lavnlarda (3) yaḫşı lavn süngüdä sarı lavn bolur, taqı qalġan (4) lavnlar biri birisindin yaḫşıraq turur, ammā qara (5) lavnda ḫayr yoq turur, **vaᵓs-salām.**

Bābun (6) fī ṣifatiᵓn-nādiri min ar-rimāḥi.

Bu bāb süngüniñ yaḫşısın (7) bayān qılur. Süngüniñ yaḫşısı ol turur kim yoġun (8) taqı etli bolġay. Taqı qişrası layyin bolġay taqı (9) nāᶜim bolġay. Anıng üçün kim agar ṣulb bolsa taqı (80r) qatıġ yābis bolsa taqı yamġır tegsä taqı kün ursa (2) tözmägäy, mufarraz[40] bolġay. Yaᶜnī muşaqqaq bolġay, yarılġay. (3) **Vaᵓllāhu āᶜlam.** Taqı kerāk kim süngü yumru bolġay. Taqı (4) ortası qavī bolġay kim titrätgändä qatıġ titrämägäy. (5) Taqı uçı qatıġ inçgä bolmaġay, vasṭānī bolġay. (6) Taqı yaḫşı bitişlig bolġay, boġunları[41] mudavvar (7) bolġay taqı muḫattam bolġay taqı butaq yerläri çuġur (8) bolmaġay. Taqı anda bıçaq aşarı bolmaġay.

Taqı bilgil (9) kim mänim qatımda süngüning muḥkamı taqı yaḫşı{sı} ol (80v) turur kim **asmaruᵓl-lavn** bolġay. Anıng üçün kim (2) bu lavn yerning yoqarusında taqı beyik yerdä bitär (3) taqı yamġur künäş anga tegär. Agar ᶜaybı bolsa (4) anda oq ẓāhir bolur. Pas bu lavnlig süngüdä iḫtiyāṭ (5) qılmaq ḫācat ermäs, ammā sarıġ lavnlı süngü taqı aq (6) lavnlı süngü qollarda bitär. Kün anga tegmäs kim (7) ᶜaybı bar ersä ẓāhir bolġay, **vaᵓs-salām.** Taqı kerāk (8) kim süngü qatiġ yoġun bolmaġay kim elgä siġmaġay. (9) Taqı qatıġ inçä bolmaġay kim barmaqlar elgä (81r) yetişgäy ayangnı urġay.[42] Taqı süngüning (2) qatıġ uzunı onbir arşun turur. On arşundın (3) yoqarusı tamām ḫuffatda turur. **Vaᵓllāhu āᶜlam.** (4)

Bābun fī ᶜuyūbiᵓr-rimāḥiᵓl-qalīlatiᵓż-żarari. (5)

---

[40]Ms. مُفَزَّز

[41]Ms. يُوغُونْلارَي

[42]Ms. اوُرُورْغَايْ

Bu bāb süngüning qatıġ ziyān qılmas ᶜaybların (6) bayān qılur. Ol ol turur kim süngüning lavnlarında (7) ol lavnlar yaramas tep zikr qıldım sanga. (8) Bilgil kim lavn ᶜaybı qatıġ ziyānlıġ ᶜayb ermäs. (9) Yoġunluq inçgälik taqı beyik yerdä taqı (81v) qollarda bitmäklik, taqı ol çızıq[43] qaynarlar[44] (?) kim (2) yarıqqa oḫşar taqı anlar yarıq dögül turur, balkim {boġun} (3) yeri bolġay taqı süngüning eki uçı içgärügä (4) egri bolmaqlıq. Bular barçası süngüdä ziyān (5) qılur ᶜayb ermäs. **Vaᵓllāhu āᶜlam biᵓṣ-ṣavāb.** (6)

Bābun fī ᶜayūbiᵓr-rimāḥiᵓl-kaṣīratiᵓż-żarari. (7)

Bu bāb süngüniñ ziyānlıġ ᵓaybların bayān qılur. (8) Süngüning ziyānlıġ ᶜayblarından baᶜżīsi ol (9) turur kim sınuq bolġay, taqı asrı qatıġ yoġun (82r) bolġay taqı qatıġ titrägän bolġay taqı qurt (2) yegän bolġay taqı kiçik kiçik ötä teşikläri (3) bolġay, anga ᶜArab tilinçä **akal** terlär, taqı tegirmi (4) tegirmi teşikläri bolġay valakin ötä teşik bolmaġay, (5) boġunnıng içindä yemiş bolġay, anga ᶜArab (6) tilinçä **qādiḥ** terlär taqı süngüniñ şadrında yarıqlar (7) bolġay taqı zaḫmlar bolġay taqı süngüning uçları (8) qatıġ inçgä bolġay, taqı asrı qatıġ aġır (9) bolġay. Süngüning ziyān qılur ᶜaybları bular turur. (82v) Qaçan tiläsäng kim süngü satın alġay sän, pas (2) anı bir neçä kün yaġ birlä yaġlap qatıġ ıs{s}ı küngä (3) qarşu qoyġıl. Bir neçä kün munteg qılġıl taqı sürtgil (4) çüpräk birlä. Taqı yoqarusın aşaġa, aşaġasın yoqaru (5) qılġıl taqı küngä qarşu qoyġıl. Agar ol süngüning (6) ᶜaybı bolsa barça ẓāhir bolur.

Üçünçi fannı: qılıç birlä (7) ᶜamal qılmaqda:

Taqı qılıçnıng yaḫşısın ⌜taqı⌝[45] yamanın bilmäkdä, (8) taqı qılıçnıng miqdārın bilmäkdä, uzunı ne miqdār (9) kerāk, aġırı ne miqdār kerāk anı bayān qılur. (83r)

Bismillāhiᵓr-raḥmāniᵓr-raḥīm (2) **iᶜlam ayyadakaᵓllāhu taᶜālâ.**

Üçünçi fann qılıçnıng ᶜamalların (3) bayān qılur. Bilgil kim silāḥlarda hēç silāḥ (4) yoq turur kim karm birlä vaṣf qılġaylar, taqı (5) qatıġ aġır bahālıġ bolġay kim äyäsi anıng birlä faḫr (6) etgäy, taqı anıng birlä nuṣrat bulġay, magar kim (7) qılıç. Anıng üçün kim anıng haybatı taqı faẓlı bar (8) camīᶜī silāḥlar üzä. Taqı ᶜaskarlarnı anıng atı birlä (9) sındururlar. Ayturlar kim "qılıç birlä alduq' terlär. (83v) Taqı bu bir silāḥ turur kim munuñ birlä macmūᶜ ḫalāiq (2) ᶜamal qılurlar; bilgän taqı bilmägän, taqı qarı (3) taqı yigit, taqı macmūᶜ yerlärdä anıng birlä arqa(4)lanurlar. Taqı ol bir yaḫşı qarındaş turur kim keng (5) yerdä taqı tar yerdä muᶜaṭṭal bolmas. Taqı barrda[46] va baḥrda (6) va ziḥāmda kärāk bolur. Taqı qatıġ yelli kündä süngü (7) äyäsinä aġır bolur, bu ol kündä hēç bāṭil bolmas. (8) Taqı ol kündä oq äyäsining oqı toġru yürümäs, (9) hēç kimersä qılıçdın mustaġnī bolmas. Ne qadar (84r) qatında silāḥ üküş bolsa, taqı yaqīn bolur kim ayıtġay sän (2) "ḫalāiqlarnıng har bir şınfında va macmūᶜ el{l}ärdä (3) hēç silāḥ yoq turur kim anıng birlä uruşqaylar, (4) taqı ol silāḥ anlarġa mansūb qılınġay qılıçdın (5) özgä." Taqı bular munça silāḥları bar erkän (6) qılıçdın mustaġnī bolmaslar, ammā qılıç äyäsi macmūᶜ (7) silāḥından mustaġnī bolur. Taqı ol silāḥlarnıng (8) körklüräki turur taqı macmūᶜ bezäkläring körklüräki (9) turur. Taqı īmīn yerdä va qorquluġ yerdä anıng (84v) birlä ᶜamal qılmaqlıq körklüg kelür. Taqı anı (2) kötürmäklik yaᶜnī belgä asınmaqlıq yaraşır. (3) Taqı munuñ faẓlını taqı munuñ birlä faḫr qılmaqlıqda (4) anıng kibi rivāyat qılmışlar kim: "**Lā yamassahu illā (5) ṭāhirun,**" yaᶜnī munı arısız kişi arınmayın tutmaġay. Taqı (6) ḥāiż ebçigä qılıçnı körgüzmägäylär. Taqı (7) bahāsı munça aqça turur temägäylär. Taqı yalang qılıç (8) qınsız kimersä kimersägä sunmaġay, yaᶜnī bu işlärni (9) qılmaġaylar qılıçġa taᶜẓīm va ᶜizzat üçün.

Taqı (85r) rivāyat qılındı kim: "**İnnaᵓl-mutaqallida biᵓs-sayfi fī sabīliᵓllāhi** (2) **taᶜālâ yuṣallī ᶜalaihiᵓl-malāᵓikatu mādāma fī ᶜunuquhi.**" Taqı rivāyat (3) qılındı kim: "**İnnaᵓs-suyūfa mafātīḥuᵓl-cannati.**" Taqı rivāyat (4) qılındı kim: "**İnnaᵓllāhu taᶜālâ yubāhīᵓl-malāᵓikata bi mutaqallidī**(5)ᵓs-suyūfi fī sabīlihi." Taqı rivāyat qılındı kim: "**Manu taqallada** (6) **sayfan fī sabīliᵓllāhi qallodaᵓllāhu lahu bi vaṣāḥiᵓl-karāmati yaumaᵓl-qiyamati** (7) **va man salla sayfan fiᵓllāhi bāyaᶜahuᵓllāhu yaumaᵓl-qiyamati.**" Pas qılıçnıng (8)

---

[43]Ms. جَزيقْ

[44]Ms. قَيْنَارلاَرْ

[45]On the left margin.

[46]Ms. برَدْاَ

faẕīlatı üküş turur, ammā biz bu kitābda sanga baʿżīsin (9) ẕikr qılduq taqı ⌜ʿArab⌝[147] tilindin Türk tilinä keltürmädük, (85v) anuñ üçün kim "ol uluġlarnıng lafẓların taġyīr (2) qılmayalum' tedük, balkim "bularnıng bu lafẓları birlä (3) bizim bu kitābımız muşarraf bolsun" tedük, **vaʾs-salām.** (4)

Pas kerāk kim qılıçnıng türlüglärindä eskisin (5) iḫtiyār qılıp kötürgäy sän, ammā bu yerdä äskisindin (6) maqṣūd eski qılıç dögül, balkim karīm käsägän (7) qılıç turur. Neçük kim ʿArab aytur: **"farasun ʿatīqun"** (8) ter, ḥāl bu turur kim ol aṭ ṭay turur. Maqṣūdı (9) karīm yaḫşı aṭ temäk bolur. Bu yerdä taqı **sayfun** (86r) **ʿatīqun** temäklik yaḫşı hunarlig qılıç temäk bolur. (2) Qaysı qılıç kim karam ḫāṣiyyatları anga yapuşqay, (3) ol eski turur, qaysı vaqtda işlänsä işlänsün. (4) Yängisin kötürmägil. Yängisi maʿnâda eskinüñ (5) ʿaksi turur, yaʿnī ol qılıç turur kim eski ḫāṣiyyatı (6) anda bolmaġay, agar ol ʿĀd zamānından burun taqı işlänmiş (7) bolsa, **vaʾs-salām.**

⌜Emdi⌝[148] eskisi üç qism üzärä munqasim turur, (8) bu üç türlüg qılıçnıng yaḫşısı **Yamanī** qılıç turur. (9) Andın songra **Qalʿī** qılıç turur, anıng artınça üçünçisi (86v) **Hindī** qılıç turur. Ammā yängi qılıç qılıçlarnıng (2) anḥası turur, anga ʿArab tilinçä **muḥdaṯ** terlär. Ammā (3) ol qılıç kim **ʿatīq** dögül, **muḥdaṯ** dögül, anga (4) **mutavassiṭ** ayturlar. Ol qılıçnı Yaman elindä **Bailmānī**[149] temür(5)din, yā **Sarandībī** temürdin işlärlär, ammā **Yamanī** qılıçnıng (6) cavharı muʿarrac turur, taqı ʿaqdları mutasāvī turur, (7) ʿaqdınıng baʿżīsi baʿżīsindin köp dögül. (8) Ammā baʿżī qılıç aq cavharlig bolur va baʿżīsining (9) yerliki qızıl bolur, baʿżīsining yaşıl bolur. (87r) Tutġasına yaqın qurtġa oḫşar aq aq aṣarlar bolur, (2) kümüş aqlıġı kibi. Saġınġay sän kim biri biri (3) artınça yürür. Taqı bilgil kim cāhiliyyatda işlänmiş (4) eski qılıçnıng, yaʿnī yaḫşı qılıçnıng ʿalāmatı (5) ol turur kim sorġuçında eki teşik bolur. Ekisining (6) taqı teşiki bir yandın turur tepteng. Orta (7) yeri tar turur. Taqı Baʿżī ʿalāmatı ol turur kim (8) tört ṣaṭbı bolġay, taqı qazılmış ⌜yerläri⌝[150] bolġay, olaq kibi (9) mudavvar. Egä birlä mudavvar qazılmış bolġay. Taqı baʿżīsi (87v) üç yol qazılmış bolġay, birisi ortasında, ekisi yalmanında (2) qazılmış bolġay. Bu qılıçlarnıng üküş{i}ning ʿarżı eki (3) barmaq buçuq turur, ol yengil turur. Ammā baʿżīsinä (4) **qabūrī** terlär, ol eki batmandın artuqraq turur. Ammā ol (5) **qabūrī** kim yengil turur, ol sādac bolur, hēç anda ṣaṭb (6) yeri qazılmış bolmas. Ammā uzunlıqda muḫtalif turur üç (7) qarış ⌜birlä tört qarış⌝[151] arasında tört qarışqa tegrü. Ammā enli qılıçnıng (8) uzunluġı üç qarış buçuq turur, aġırlıġı eki batman (9) buçuqdın üç batmanġa tegrü turur **ġayru murabbaʿin.** Ammā ol (88r) qılıç kim üç batmandın bolġay **ġayru murabbaʿin,** ol qılıç qatıġ (2) titrägän bolur taqı qatıġ egilgän bolur.

Ammā (3) **Yamanī** qılıçnıng üküşi ʿurūqdan sālim bolmas. Taqı ol (4) ʿurūqlar üzärä şūratlar yazarlar taqı üküş duʿālar yazarlar (5) tā ol ʿurūqlar körünmäsün tep. Har kitāb kim qılıçda (6) körärsin tört barmaqdın köprāk tutġasından aşaġa (7) arqurısına yazılmış bolġay, ol yazu sınuqdın turur. (8) Agar ḫaṭṭ-i ġalīẓ yā ḫaṭṭ-i daqīq körsäng, ol ʿurūq üzärä (9) turur. Agar kişi şūratın kāmil altun birlä yazılmış körsäng (88v) ol qılıçnıng ʿaybı üzärä turur, anga anlar tilinçä (2) **kabākī** terlär. Qaçan ersä ol qılıç ol yerdin sınar. (3)

Qaçan Yamanī qılıçda oġlanlarġa oḫşaşu şūrat körsäñ, (4) taqı biraz turġanda qızarsa, bu iş bolınmas, magar kim **Yamanī** (5) eski qılıçda, yāḫōẓ **qabūrī** qılıçda. Taqı ol qılıçlar (6) birlä sovuq vaqtlarda urmaġıl kim qorqunç turur. Taqı (7) bu ʿalāmat ʿirqlıġ qılıçda, yaʿnī tamırlıġ qılıçda ḥāṣil (8) bolmas, magar ol dārūdın kim işlänür vaqtda temiri üzärä (9) salırlar yaḫşı qarışġay. Ammā ʿurūq kim qılıçda bolur (89r) yaʿnī tamırlar ol ḥāṣil bolmas, magar kim dārū anıng birlä (2) salġanda yaḫşı qarışmas, taqı ol tamır yerläri yumşaq (3) qalır. Qaçan bu ʿurūq qılıçnıng yüzinä kelsä, urġanda (4) kesmäs, qaytar. Ammā baʿżīsi kim ʿirq kibi körünür taqı ol (5) ʿirq dögül, ol suvarġanda sudın bolur. Ol yerlärgä (6) su kirär taqı ʿirqqa oḫşap qalır. Bilgil kim (7) bu ʿirqlar qılıçġa ziyān qılmas, magar yüzining kesär yerinä (8) kelgäy, taqı suġarġanda

---

[147] At the bottom.

[148] On the right margin.

[149] Ms. سَلْمَاني

[150] On the right margin.

[151] On the left margin.

su içmäyin qalġay. Ol qılıç (9) birlä neçä ursang kesmäs. Baʿżī **Yamanī** qılıç balçaqı qatında (89v) aşlanmış bolur, baʿżīsi şadrındın aşlanmış bolur (2) bu vaşlalar bularġa ḥāşil bolmas, magar yaman żarbdın. (3) Taqı Yamanda üküş qılıçlar işlärlär kim anlarnıng yanlarında (4) üküş şaṭblar bolur kiçikäz kiçikäz. Ammā ol (5) qılıç kim anıng şaṭbı, yaʿnī qazılmış yeri bir turur taqı (6) qalġanı sāẕac turur, anıng uzunı tört qarışdın artuqraq (7) yā eksükräk turur, yaʿnī üküş dögül. Taqı ʿarżı (8) tört barmaq turur **lā-ġayr**. Ammā aġırlıġı Yamanī qılıçnıng üç (9) batman tamām bolmas abadan. **Vaʾllāhu āʿlam biʾṣ-ṣavāb.** (90r)

Bābun fī suyūfiʾl-Qilaʿiyyati. (2)

Bu bāb Qilaʿīlärning qılıçların bayān qılur. Bilgil kim (3) **Qilaʿī** qılıçda yoq turur kim anıng ʿarżı tört barmaq (4) bolġay ⌜yāḫōẕ üç barmaq tamām bolġay⌝.[52] Ammā uzunı tört qarış {birlä beş qarış} arasında turur taqı (5) qaddi tüz turur. Yoqarıġısı aşaġası kibi turur. Taqı (6) tutġasındın aşaġa uçına tegrü **Yamanī** qılıçdın inçgäräk (7) taqı itiräk turur, taqı temiri kümüş kibi aq turur. (8)

Bābun fī suyūfiʾl-Hindiyyati. (9)

Bu bāb Hindīlärning qılıçın bayān qılur. **Hindī** qılıçnıng (90v) cavharı **Yamanī** qılıçnıng cavharına oḫşar, illā ançası bar kim (2) Hindīning cavharı qara turur, taqı sındursang, sınuġınıng (3) yeri qaraġa urar. Taqı oġlan tuġura bilmäs ḫātūnnıng (4) boynına assang yaraġay. Ol qılıç kim Ḫorāsāndın (5) kelmiş bolġay.

Bābun fī suyūfiʾl-Firanciyyati. (6)

Bu bāb **Francī** qılıçlarnı bayān qılur. **Francī** qılıçnıng (7) tutġasına yaqın yassı bolur. Uçı inçgä bolur, inçäliki (8) eski **Yamanī** qadarınça bolur. Taqı ortasında olaq kibi (9) qazılmış keng bir yol bar turur. Taqı baʿżīsining (91r) şadrında ay kibi bar turur, yāḫōẕ altındın ḫāç bar (2) turur. Taqı baʿżīsining altun mismārı bar turur. Taqı (3) baʿżīsining bir ʿalāmatı bar turur ol qazılmış uzun (4) yolnıng qatında, ammā bu qılıçnıng uçı **Yamanī** qılıçdın (5) inçgäräk turur. **vaʾs-salām.**

Al-Sulaymāniyyatu. (6)

Sulaymānī qılıçnıng yängisi **Francī** qılıçġa oḫşaşur, (7) illā ançası bar kim birāzginä andın kiçakräk taqı (8) körklüräk turur. Taqı şanʿatı andın ġarībraq (9) turur. Taqı bu qılıçnıng avvalı āḫiri birlä barābar turur, (91v) yaʿnī uçı inçgä dögül taqı anda hēç şūrat yoq, (2) ḫāç yoq. Taqı munuñ saylānı **Yamanī** qılıçnıng saylānına (3) oḫşar. Ammā **Francī**ning saylānı taqı munteg turur, (4) illā ançası bar kim **Francī**ning saylānı biraz artuqraq (5) turur, valakin maʿnâsı savā turur, yaʿnī ⌜barābarā turur⌝.[53] **Vaʾllāhu āʿlam.** (6)

Dimişqiyyatu.

Dimişqī qılıç kes{ä}gän turur, (7) valakin avvalki suyı üzärä bolsa, ammā naşlı uzun turur (8) taqı cavharı muḫtalif turur. Taqı uzunluġı dört (9) qarış taqı ʿarżı dört barmaqdın azġına eksükräk (92r) turur, ammā **Dimişqī** qılıç barça yängi qılıçlardın käsägänräk (2) turur.

Al-Miṣriyyatu.

Miṣrī qılıç uzun bolur (3) taqı yüzi tüz bolur. Taqı muḥkam va qavī bolur.

Ammā bilgil (4) kim **macmūʿ** qılıçnıng käsägänliki cavharı cihatından (5) dögül, balkim işi yaḫşılıqından taqı işkālı yaḫşılıqından (6) turur. Qaçan qılıçnıng arqası tüz bolsa, taqı yanları (7) musāvī bolsa, qalınglıġı barābar bolsa taqı baʿżī yeri (8) dāḫil bolup, baʿżī yeri ḫāric bolmasa, taqı baʿżī yeri (9) qalıñ bolup, baʿżī yeri yuġa bolmasa, taqı şafrası qalınġ (92v) bolsa taqı yüzi qatıġ iti bolsa, ammā itiliki yüzindä (2) bir saç miqdārı bolġay, munung teg qılıç qatıġ (3) käsägän bolur. Ammā ol qılıç kim yalang kişidä va tonda (4) va etdä käsägän bolġay, anıng yüzi qatıġ yuġa bolsa (5) käräk, kim bu qılıç qılıçlarda

---

[52]On the right margin.

[53]On the left margin.

maḥmūd dögül, anıng üçün (6) kim qaçan qatıġ żarbqa yoluqsa, bükülür, eki qat bolur. (7) Ammā qılıçnı mu^{c}tadil suġarmaq kesmäklik{k}ä mu^{c}īn turur. (8) Anıng üçün kim agar suyı qatıġ bolsa, urġanda ke{r}tilür, (9) agar yumşaq bolsa, qaytır. Qılıçnıng çapar yeri (93r) tutqasındın bir qarış yer aşaġa turur.

Ammā ba^{c}żī ḫalāiqlar (2) munteg ayıtmışlar kim "qılıç işlänip tükängäç, (3) anıng rāyiḥaları bar turur" temişlär. Ammā ol qılıç kim (4) anıng rāyiḥası sıġır sidükinä oḫşar, yāḫōz baġa (5) rāyiḥasına oḫşar, yāḫōz balçıq rāyiḥasına oḫşar, (6) yāḫōd it rāyiḥasına oḫşar, ol qılıçlar barça (7) yaḫşı turur. Ammā ol qılıçlar kim anlarnıng rāyiḥası (8) qaburçuqlı baqa[54] rāyiḥasına oḫşar, yāḫōz qan rāyiḥasına (9) oḫşar, ol qılıçlarnıng aşarrı turur taqı (93v) yamanraqı turur.

Taqı ba^{c}żī ḫalāiqlar bulay temişlär kim (2) "qılıç vaqtlarda bir käz yingildär, munteg eşitilür (3) āvāzı" temişlär, "anıng ol ingildüsi eyälärining (4) ölümi turur" temişlär. ⌜Taqı qınındın çıqıp ḥarb vāqi^{c} bolmaqlıqı tururlar⌝.[55] Taqı bilgil kim "fārisning qısqa (5) qılıç kötürmäkining üküş faẓlı bar ġarīmi üzärä" (6) temişlär, cumlasından birisi ol turur kim fāris (7) kerāk kim silāḫnıng yaḫşısın taqı yengilin kötürgäy (8) kim anga küçi yetgäy, taqı anıng birlä ^{c}amal (9) qılmaqlıqqa qādir bolġay. Yoq ersä hēç bular birlä (94r) **muntafi^{c}un bihi** bolmas, ya^{c}nī bularnıng anga hēç naf^{c}ı yoq (2) turur. Qılıç munung kibi turur. Agar äyäsining elindä (3) ḫafīf bolmasa kim anıng üzärä qādir bolġay, qaçan çapsa, (4) elin titrätgäy, yaġrının silkgäy taqı qabżası (5) elindä boşanġay. Qaçan fāris bu ḥāl üzärä maġlūb (6) bolsa, pas qılıçı birlä hēç ^{c}amal qıla almas, balkim qılıçı (7) elindin tüşgäy, **va's-salām.**

Ammā fāris qılıçını (8) belinä baġlap kötürür, yā ḥamāil qılıp boynına salıp (9) kötürür. Bu eki türlüg kötürmäklik taqı cāiz turur. (94v) Andın songra agar uzun bolsa, qısqartġay, agar qısqa (2) bolsa, uzatġay. Taqı käräk kim ḥamāilning arasında (3) bir qayış bolġay muḥkam, taqı anı belinä baġlaġay, tā ol (4) uruş vaqtında fārisning belindin ayrılmaġay. Ammā belgä (5) baġlamaq muḥkamräk turur taqı ilzamräk turur ḥamāil (6) qılmaqdın. Ammā yayaġ yürigändä biraz emgäk turur.

Taqı (7) käräk kim qılıçnıng qabżası tarbī^{c}gä māil bolġay, (8) tā urġanda elniñ içindä terkinmägäy. Taqı barmaqlarıng (9) anıng üzärä baġlanġayda biri birinä (95r) käräk kim yetişgäy. Taqı kerāk kim qabżanıng (2) mismārı muḥkam bolġay.

Taqı kerāk kim qılıç qınında (3) yaz-u qış boş bolġay kim aqa turġay. Taqı käräk kim avval (4) qılıçnıng qınında aqġanın i^{c}tiqād qılġay sän, andın (5) songra yenä qayıra qılınçnı çaparkän qınına soqmaqnı (6) ögrängäy sän. Qaçan tiläsäng kim qılıçıngnı çıqarġay sän, (7) pas sol elingni qabża birlä butuñ ortasında (8) qoyup sol elingning arqası üstündin (9) çekgil, sol eling birlä yügänni tutup erkän. (95v) Pas sän mustaġnī bolur sän sol eling birlä qınnı (2) tutmaqdın. Sol elingni qayışı üzärä qoyup çekmäklik (3) taqı munung kibi turur. Qaçan tiläsäng (4) kim yana qayıra qınına soqġay sän, sol elingni çekgändä (5) qayda qoyduñ esä, **kamāna** anda qoyġıl. Taqı qılıçnıng (6) arqasınıng qırıġını qınınıng aġzı üzärä qoyġıl (7) taqı çekgil, tā qılıçnıng uçı qınnıng içinä tüşgäy. (8) Taqı azġına buzup soqġıl qınına. Taqı munung (9) bir ẓarīf ^{c}amalginäsi bar turur. Anı qınnıng aġzında (96r) isti^{c}māl qılurlar. Ol ol turur kim qın aġzının (2) yoqarıġı yanın kesärlär, azġına kertärlär, tā yoqarıġı (3) yanı aşaġa yanındın bir eki barmaq qısqa bolur. (4) Qaçan kim qılıçnıng qırıġın anıng içinä qoyup (5) çekgil kim ol yergä yetgäç, qılıçnıng uçı (6) anga tüşär, hēç ḫaṭā qılmas.

Taqı bilgil kim (7) qılıç äyäsi muḥtāc turur aṭ üstündin çavgān birlä (8) ṭop urmaqlıqqa. Anıng üçün kim ol iş anı ol (9) işdä ḥāziq qılur taqı mafāşillārni yumşatır. Taqı mān (96v) ḫalāiqlarda üküş kişi kördüm kim anlar maydānlarda (2) taqı īmīn yerlärdä qılıç urarlar erdi, taqı qılıç birlä ^{c}amal (3) qıla bilirlär erdi, uruş vaqtında aṭlarının (4) tizlärini çapdılar, yā qulaġını yā qolını yāḫōz özining (5) ayaqlarını çaptılar taqı kestilär. Silāḫlarda hēç silāḥ (6) yoq turur kim äyäsi andın saqlanġay, magar kim qılıç. (7) Kerāk kim äyäsi andın qatıġ saqlanġay.

Qaçan tiläsäng (8) kim aṭ üstündä qılıç çapmaġa ögrängäy sän, (9) pas bir yaş qamış ḥāṣil qılġıl, yāḫōz bir yaş inçgä (97r) aġaç, taqı uzunı fārisning uzununça bolsun. Taqı (2) bir yerdä muḥkam tikgil kim hēç

---

[54]Ms. باقلة

[55]On the left margin.

tepränmäsün. (3) Andın songra andın yıraq ketip anı sağınga (4) alıp atıngnı qatığ çapġıl oq atmağa çarpar kibi. (5) Qaçan anga yaqın kelsäng, taqı barābar bolsang qılıçıngnı (6) körklüg ḥarakat birlä qınından çıqarıp sağ (7) egining barābarında kötürüp, ol qamışnı yā ol ağaçnı (8) çapġıl, kesgil. Kerāk kim qılıçnı çıqarġanıng (9) çapġanıng birgä bolġay libāqa birlä. Munteg üküş (97v) qılġıl kim eling ögränsün. Taqı har bir kelgändä (2) mundın bir qarış miqdārı çapıp aşağadın kesgil, (3) tā bir arşun miqdārı yerdin yoqarı qalġınça. (4) Taqı munung birlä ança ᶜamal qılġıl kim eling tamām idmān (5) alġay, çapmağa ögrängäy taqı ḫafīf bolġay.

Pas (6) andın songra beş oq tikgil sağ yaning (7) üzärä. Tegmä oq arası on arşun bolsun. Taqı (8) atıngnı qatığ çapıp, kelip bu oqlarnı yunglar (9) aşağasında barçasın bir kibi çapġıl, kesgil (98r) kim bir oq bir oqdın hēç artuq eksük bolmasun. (2) Bu ᶜamalnı yuġan yüzlig taqı yitig qılıç birlä qılġıl. (3) Munung[56] birlä ançağa tegrü ᶜamal qılġıl kim aṭ üzärä (4) bularnı kesmäk sanga ḫafīf bolġay. Qaçan bu işdä (5) taqı ḫāẕiq bolsang taqı bularnı ḫafīflıq birlä (6) kes{s}äng, pas beş oq taqı sol yanınga tikgil. (7) Taqı atıngnı çapıp, kelip orta yerdin bu oqlarnı (8) sağğa solġa kesä çıqġıl. Agar tiläsäng kim (9) bular üzärä arturġay sän, ne qadar köng{l}üng tiläsä (98v) ança arturġıl.

Qaçan tiläsäng kim qılıç birlä ᶜamal (2) qılġay sän, maydānlarda yā uruş künlärindä ayaqlarıngnı (3) üzängüdä uçqaru basġıl, tā barmaqlarıngdın (4) hēç nemä üzängü temirindin tışqaru körinmäsün. (5) Qaçan qılıç çapġanda biläkingni tışqaruraq bura (6) çapġıl taqı saqlanġıl özingdin taqı atıngdın. Qaçan (7) żarbıng tostoġru bolsa yüzüngä qarşu, pas ol (8) vaqtda ayaqıngdın taqı atıngdın taqı atıngnıng (9) başından saqlanġıl. Qaçan kim bu işdä taqı ḫāẕiq (99r) bolsang taqı sanga ṭabīᶜat va ᶜādat bolsa, pas (2) andın songra atıngnıng kömüldürüki alnında (3) çapa başlağıl. Andın songra solınga taqı çapġıl, (4) har bir cihatgä taqı çapġıl. ⌜Ayağıng alnında taqı artında çapa başlağıl⌝.[57] Anıng üçün kim (5) küçsizning iᶜtimādı zāil bolur, küçlügning iᶜtimādı (6) zāil bolmas. ⌜**Tamma, biᶜavniᵓllāhi. Vaᵓs-salām**⌝[58]

{Beşinçi fannı: oq atmaqda:}

Qaçan yumşaq ya birlä ögränsä, qatığ (7) ya birlä taqı ol miqdārı çeksün kim ögrängäy (8) anıng kibi. Andın songra oq birlä taqı taᶜlīm (9) qılsun āmāçda. Avval yumşaq birlä, andın (99v) qatığ birlä, tā tamām ögrängäy. Andın songra (2) bir şaḥrāğa çıqġıl, taqı bir nişān üzärä özingni (3) emgätgil. Üküş atġıl tā ömāçda atġan kibi (4) atġay sän, ammā saqlanġıl kim atmağıngnı azdırmağay sän. (5) Bu işning āfatı ol turur kim {agar} avvalkü urmağa (6) ṭamaᶜ bolġay sän, ol çaqda azar sän. Pas kerāk kim (7) avvalkü urmağa ṭamaᶜ bolmağay sän, atmağıngnı (8) tüzätmäk artınça bolġay sän.

Taqı kerāk kim rāmīning (9) yası quvvatı qadarınça bolġay, tā yası üzärä qādir va qāhir (100r) bolġay taqı kerāk kim oqı yasına körä bolġay uzunluqda (2) qısqalıqda. Ammā ya taqı kerāk kim oq miqdārınça (3) bolġay. Ammā oqnıng uzunluqı yanıng başı (4) tüpindin taqı bir başına tegrü bolġay, qabżadın (5) başqa. Agar oq yadın uzun bolsa, rāmī emgänür, (6) taqı üküş ᶜayblar ẓāhir bolur. Agar ya oqdın (7) uzun bolsa bu qiyās üzärä kim sanga ayıttım, tamām (8) tartmayın oq qabżadın aşġay pas yaḫşı çekä bilmägäy, (9) çekmäki qabīḥ köringäy.

Pas (100v) bilgil kim oqnıng uzunı rāmīning qolı (2) qadarınça taqı tartqanı qadarınça kerāk turur. Taqı ya (3) oq miqdārınça kerāk turur. Pas kerāk avval (4) oq uzunluġın bilgäy, andın songra yanı (5) anga körä alġay. Taqı kerāk kim yanıng qabżası (6) säkiz barmaq bolġay. Bu qabża barça qabżalardın (7) yaḫşıraq turur. Ammā qabżanıng inçgäliki yoġunluġı (8) äyäsining qabżası qadarınça kerāk. Agar inçgä (9) bolsa, bir nemä çulġasın. Bu ᶜamal içindä üküş (101r) nemälär bar kerāklüsin ẓikr qılduq, qalġanını (2) ẓikr qılmadıq, bu yerdä bu miqdār yetär tep, taqı (3) kitābımız uzun bolup oqıġan kişi malūl (4) bolmasun tep. Baᶜżī zāidini muḫtaṣar qılduq. **Vaᵓllāhu āᶜlam.** (5)

Bābun fī ṣifati(6)ᵓl-qaus liᵓramīᵓl-burcāsiᵓl-murtafiᶜi vaᵓl-qilāᶜi va(7)ᵓr-ramī ilâᵓl-ḥişniᵓl-ᶜālī vaᵓş-şayyiᵓl-muşrifi. (8)

---

[56]Ms. مُونْ نُونُكْ

[57]On the right margin.

[58]On the left margin.

Bu bāb ol yanıng şifatın bayān qılur kim beyik yer(9)lärdäkilärni taqı qalᶜalardağılarnı atmaqlıq üçün (101v) bolġay. Kerāk kim munteg yanıng yoqarugı bağırı (2) başı birlä uzun bolġay miqdār-i vācibdin kim aşaqa (3) yerdin yoqaru beyik yergä atġanda tā aşaġa bağrınıng (4) küçi artuq bolsun oqını dafᶜ qılmaq içindä. Taqı ol (5) ya birlä kim yoqarudın aşaġa atarsın kerāk kim anıng (6) yoqarugı bağrı başı birlä qısqa bolġay. Ammā özgä (7) yalarnıng barça yeri kerāk kim bir tüzgä bolġay (8) yaᶜnī eki bağırı taqı teng bolġay. Taqı dāimā ᶜāda yalarnıng (9) yoqarugı bağrı başı birlä aşağasından artuqraq (102r) bolġay. Taqı kerāk kim qabżada oqnıng yürigän (2) yeri yanıng buçugı bolġay. **Savā-i muḥarrar.** Kirişdä taqı (3) kez yeri munteg bolġay. **Savā-i muḥarrar. Vaᵓs-salām.** (4)

Bāb fiᵓn-nuşşāb. (5)

Bu bāb oqnı bayān qılur. Rāmīlär iḫtilāf qıldılar kim (6) oqlarnıng şifatlarında. Baᶜżīläri ayıttılar kim (7) "oqnıng uzunı yaḫşı turur" tedilär. Baᶜżīläri (8) oqnıng qısqasın iḫtiyār qıldılar. Alay zuᶜm (9) qıldılar kim uzunı yadın sākinräk çıqar tep (102v) taqı qısqası itiräk çıqar tep. Alay turur kim zuᶜm (2) qıldılar, **vaᵓs-salām.**

Bābun fiᵓr-ramīᵓl-ḥuşūni. (3)

Qaçan tiläsäng kim uruşda sän aşaġa turup yoqaru (4) qalᵓadağılarnı atġay sän, qalqanıng altında turup (5) yanı çekgil. Qaçan tamām toltursang elingni (6) yoqaru kötürüp, ġarīmingni közläp, atġıl, **vaᵓs-salām.** (7)

Bābun fiᵓr-ramī min fauqiᵓl-ḥişni ilâᵓl (8) asfali fī aşliᵓl-ḥişni fiᵓl-ḥarbi. (9)

Qaçan tiläsäng kim yoqarugı qalᶜadın aşaġa qalᶜa (103r) tüpindäki kişilärni atġay sän, pas ġarīmingning üstündä (2) turġıl, taqı yanıng aşaġa başını saġ yanıngdın (3) saru keçirgil, taqı yanı arqurısına tutup yoqarudın (4) aşaġa çekgil. Arqangnı azġına büküp oqungnı (5) eki ayaġıng arasından tutup turġıl taqı atġıl. (6) Saqlanġıl, uruşda bir yanġa turup atmaġıl, balkim (7) bir yerdin bir yergä yürüp ġarīmni izdä{p} atġıl, **vaᵓs-salām.** (8)

Bābun fī nazᶜiᵓl-qausi. (9)

Bu bāb yanı çekmäkni bayān qılur. Aşl yanı çekmäkdä (103v) kerāk kim qaşıng üzärä tartġay sän, taqı şahādat (2) barmaqıngnı bıyığıng üstündin keçirgäy sän, (3) anıng üçün kim ustādlar bulay tep tururlar. (4) Ammā qatıġ yanı bıyığıng üzärä çekgäy sän (5) taqı anıng üzärä turġay sän. Taqı elingni tartġanda (6) yoqarı kötürmägäy sän. Taqı maᶜlūm bolsun kim (7) çekgändän songra ḥabsläp turmaqnıng ḥaddı (8) beş san sanmaqlıq turur. O{l} beş san miqdārınça (9) turġay sän. Baᶜżīlär ayıtmışlar kim ol miqdār ḥabslägäy {sän} (104r) kim yüzing taqı közläring qızarmayın (2) atġay sän. Ammā ḥabslämäklikning az ḥaddı üç (3) san sanmaqlıq miqdārı turur, valakin ḥabs(4)lämäklikning yaḫşısı ol turur kim üç (5) san sanaġınça tek turup[59] atġay sän, **vaᵓs-salām.**

(6) **Bābun fiᵓr-ramī biᵓl-ḥusbān vaᵓl-macrâ.**

(7) Bu bāb qovuş[60] nāvakdin oq atmaqlıqnı bayān qılur. (8) Bu şanᶜat yaḫşı şanᶜat turur barçaġa beyik qalᶜa(9)dağılarnı atmaqlıq üçün daqı yıraq yerdäkilärni (104v) atmaqlıq üçün taqı bulardın[61] ġayrı üküş nemälär (2) üçün. Anıng üçün kim munıng teg oqı (3) yıraq ketär tā ḥaddı ming arşun yer taqı artuqraq (4) yer yürür tep tururlar. Ammā nāvak oqı (5) ol turur kim uzunı bir qarış bolġay taqı temräni (6) tört barmaq bolġay. Ḫorāsānīdä taqı bu oqnı atarlar anda (7) anga alar tilinçä ᶜaus terlär. Anıng temräni tırnaqdın (8) kiçirāk turur. Nāvakgä **nāzil** taqı terlär. (9) Ammā nāvakni üküş nemädin qılurlar. İnçgä süngü (105r) qamışdın qılurlar taqı qaşab-i fārsīdin qılurlar taqı (2) sögüt aġaçındın qılurlar taqı munga oḫşar (3) yengil, yumşaq aġaçdın qılurlar. Kerāk kim qamçıdın (4) yoġunraq bolġay. Uzunı **ᶜāda** oq{ı}nıng (5) qadarınça bolġay taqı eki barmaq andın uzunraq (6) bolġay. Taqı anıng bir yanındın açġıl

---

[59]Ms. تـوُرُوزْ

[60]Ms. قَـاوُشْ

[61]Ms. بـوُلاَرْتـيـنـيـك

sulṣ (7) miqdārı. Taqı eki ṭarafı içgärü mäilräk bolsun, (8) tā oqnı tışqaru çıqmaġa qoymaġay. Taqı anga bir tasma (9) taqġıl taqı barmaqınga keçirgil. Taqı oqnı nāvak[62] (105v) içinä qoyup kezlägil. Oq tartar kibi ya içindä (2) tartġıl. Qaçan tartġanda biläkingni taqı zirāʿıngnı (3) ʿażdıngnı tik turġızġıl **kaannahu** barçası bir (4) süngük kibi bolsun. Avval oqnı atġanda (5) elingni eginiñ üzärä birazginä tutup atġıl. (6) Andın songra hēç turmaġıl. Ammā bu nāvak oqını (7) musulmānlar çıqarıp tururlar. Munıng bir ʿacāib (8) qiṣṣası bar turur. Ṭabarī atlıġ bir kişi munı ḫikāyat (9) qılmış terlär, **vaʾs-salām.**

Bābun fīʾr-ramī (106r) **ʿalâʾl-farasi rakżan va fihi anvāʿun minaʾẓ-ẓarāʿifi.** (2)

Bu bāb aṭ üstündä oq atmaqlıqnı bayān qılur. Taqı (3) munıng içindä anvāʿ ẓarāif bar turur bu işdä. (4) Kerāk kim aṭıng yaḫşı aṭ bolġay. Neçük kim (5) sanga vaṣf qıldım oq atmaqlıqqa ṣāliḥ bolur (6) aṭnı avvallarda. Qaçan tiläsäng kim aṭ üstündä (7) oq atmaġa başlaġay sän çapıp, pas bir yumşaq (8) ya alġıl taqı bir oq alġıl kim bu fan{n}gä yarar bolġay. (9) Andın songra beş barcās tikgil biri biri artınça. (106v) Har birisining arası qırq arşun yer bolsun. (2) Andın songra beş oq alġıl taqı aṭıngnı qatıġ (3) sürüp bularnı biri biri artınça atġıl. Qaçan (4) bularnı yaḫşı atar bolsang, har birisining arasını (5) otuz arşun qılġıl. Tegmä qurla munung (6) kibi eksitgil, tā har birisining arası (7) yeti atlam qalsun. Qaçan munda taqı ḫāẓiq bolsang, (8) tēz atmaqlıqnıng artınça[63] {bolġıl}. Pas bu işning ḫaddı (9) ol turur. Andın songra bir türlüg taqı tikgil, (107r) yaʿnī sol yanınga üç barcās taqı saġ yanınga (2) qarşuraq eki tikgil. Taqı çapup kelip avval sol (3) yanıngdaġını atġıl, andın songra saġ yanıngdaġın (4) atġıl, agar ata bilsäng. Qaçan munda taqı māhir bolsang, (5) pas bir qatıġ ya alġıl anıng birlä taqı ança atġıl kim (6) yumşaq birlä neçük atar erding. Pas bu vaqtda kāmil (7) qıldıng yaḫşı atmaqlıqnı, barça yerdä mundın songra (8) körklüg atar sän, yaʿnī uruş vaqtlarında (9) taqı avda keyik{gä} atġanda taqı maydānlarda. Pas bu vaqtdın (107v) songra oq atmaqlıqdın qorqmas boldıng. (2)

Pas mundın songra on barcās tikgil beşisini (3) saġınga beşisini solınga **muḫtalifuʾn-naṣb.** (4) Taqı har birisining arası burunġı barcāsnıng (5) kim anda ḫadd aytuq ol miqdār bolsun. Taqı on (6) oq alġıl kim bu işgä yarar bolġay. Taqı beşisini (7) qabża birlä tutġıl taqı beşisini saġ qolungnıng (8) barmaqları arasına soqġıl. Qaçan barmaqlarıngdaġı[64] (9) oqnı atıp tükätsäng, qabżadaġı (108r) oqlarını alıp barmaqlarınggä soqıp burunġı kibi (2) atġıl. Ammā bu oqlar kerāk kim inçgä oqlar bolġay, (3) tā barmaqlarınga atar vaqtda sıġ{ġ}ay, **vaʾllāhu āʿlam.** (4)

Altınçı fannı: ṭop urmaqda: (5)

Altınçı fannı ṭop urmaqda neçä kärāk anı bayān qılur. (6) Bilgil kim ṭop urmaqlıq fārislıqnıng uluġ (7) manfaʿatlig işlärindän turur. Fārislıqnıng qayısı (8) fannındın tiläsäng, ḫāṣṣa kim qılıç birlä taqı süngü (9) birlä taqı oq birlä ʿamal qılmaqlıqda yaʿnī bu işlärdä (108v) bu fann qatıġ kerāk bolur, anıng üçün kim munda (2) üküş vāqiʿ bolur ḫamla qılmaqlıq taqı qapmaqlıq taqı (3) qayıtmaqlıq taqı mudāfaʿa qılmaqlıq taqı cavlān qılmaq (4) taqı biri birisinä kirişmäk taqı aṭ sürmäk taqı (5) aṭnı ögrätmäk. Bal ḫod ol mänim qatımda cārī (6) bolur mucrī illā żamār, yaʿnī aṭ taqı fāris uruş üçün (7) yaraġ bolurlar, taqı idmān ḫāṣil bolur, taqı köngülläri (8) uruşqa muʿavvad bolur. Anıng üçün kim körmäklikkä (9) kökçäk oyun turur. Uruş üçün cidd{ī} iş turur. (109r) Maʿahaẓā eyär içindän tonıngnı çıqmaqlıqdın (2) tüzätür,[65] yaʿnī çıqmas bolur taqı ayaġıngnı üzängüdä (3) tüzätür, yaʿnī ayaġıngnı körklüg basmaqlıqqa (4) muʿavvad qılur. Taqı bu oyun bir ṣanʿat turur kim (5) sulṭānlarnıng taqı beglärning lazzatları (6) anıng birlä ḫāṣil bolur. Taqı fārisgä fārislikindä (7) qazanç turur. Taqı sanga vaṣf qılayım kim ol (8) nemäni kim fāris anga muhtāc turur, yaʿnī aṭlar fannında (9) taqı çavgān oynının ṣanʿatında, taqı maydān ḫaddında (109v) taqı ol aḥkāmlarda kim anda urmaqlıq cāiz (2) dögül, magar kim anıng birlä qaçan andın keçsäng żarbıng (3) bāṭil bolur. Taqı bu oyunda qarşu aṭ birlä toquşmaqdın (4) taqı çavgān közgä au yüzgä tegmäkdin saqınġıl (5) kim bu oyunda bu işlärdin ḫavf turur, saqlanġıl. (6)

---

[62]Ms. ناوُکی

[63]Ms. آتماقلیق داشرطینجا

[64]Ms. بارماقلارینکداغی

[65]Ms. تورُاوتورُ

Bābun al-abyan (7)

Bu bāb maydānda ṭop urmaqlıqnı bayān qılur. Çavgān (8) birlä maydānda ṭop urmaqlıq tört navᶜ üzärä turur. (9) Avvalkisi kim ol maᶜrūf turur barça ḫalāiqlar (110r) anıng birlä ᶜamal qılurlar. Ol ṭopnı tostoġrı (2) urmaqlıq turur saġ yanında aṭnıng saġ yangaqındın (3) keçürä. Taqı birisi ṭopnı qaytara urmaq (4) turur saġ yanındın aṭnıng saġrısındın taqı (5) quyruġındın keçürä. Taqı birisi ṭopnı sol (6) yanındın tostoġrı urmaqlıq turur aṭnıng (7) sol yangaqındın keçürä. Taqı birisi ṭopnı sol (8) yanındın qaytara urmaqlıq turur saġrısındın (9) taqı quyruġındın keçürä. Bu uruşlardın başqa nihāyatsız (110v) uruşlar taqı bar turur kim sanasa bolmas, kim aṭnıng (2) tört ayaġı altındın taqı qarnı altındın taqı tuyaqları (3) altındın taqı bulardın özgä nemälär kim ḥisāb (4) qılsa bolmas. Ammā biz baᶜżīsin ẕikr qılduq, baᶜżīsin (5) taqı izdägän tapar, **inşāᵓllāhu taᶜālâ**. Ammā avvalki (6) navᶜda körklüg ṭop urmaqlıq ol turur kim (7) ṭopnı çavgān birlä urup tostoġru taqı elini (8) çavgān birlä aṭ başındın aylandırıp sol egini (9) üzärä keltirgäy. Taqı ekinçi navᶜda körklüg (111r) ol turur kim çavgānnı artqarı sala bermäklik (2) turur uzatıp aṭnıng saġ qulaġı ḥaddından ⌜quyruġındın⌝[166] (3) keçürä qulaġına tegirmäyin. Taqı üçünçi navᶜda ol (4) turur kim çavgān birlä ṭopnı sol yanından ilgärüsinä (5) elini uzatıp qoya bergäy. Taqı elining (6) qayıtıp barġan yeri saġ yanı üzärä bolġay arqasından (7) sarı. Törtünçi navᶜda ol turur kim sol (8) yanından ṭopnı çavgān birlä qaytara urġay elini (9) sala berip aṭnıng saġrısındın taqı quyruġından (111v) keçirä. Taqı kerāk kim bu tört navᶜda kim tafsīr (2) qılduq ṭop urmaqlıqda elining maḫracı çavgān (3) birlä başının üstündin bolġay, magar kim tezginür (4) yeri tar bolġay, yaᶜnī zaḫm bolġay yāḫōẕ qorqġay ol (5) zaḫm qılġanlarġa çavgān teggäy tep yāḫōẕ aṭ andın (6) tēzçä keçgäy yāḫōẕ ṭop bir yerdä tüşgäy (7) kim qatıġ urmaqlıq imkān bolmaġay. Munteg yerlärdä (8) başıng üstündin urmasang qayırmas, yaᶜnī dāimā (9) başıng üstündin urmaq kerāk sän. Agar bu yerlärdä (112r) munteg qılmasa, pas bu ol kişining yaman urmaġındın (2) bolġay, yāḫōẕ urmaqda ḫaṭā qılġanındın (3) bolġay.

Taqı ṭopnı sürüp urġanda dāimā üzängüning (4) yā ḥizāmnıng barābarındın urġay. Agar ṭopnı sürüp (5) yürüp urġanda yazsa, taqı ṭop yanınça qatlap yürür (6) bolsa, żarbını eki kez üç kez qılġıl aṭnıng saġrısındın (7) taqı quyruġındın. Ol tört navᶜda (8) törtisindä taqı munteg qılġıl. Bu uruşġa muşannâ va muşallaş (9) terlär. Agar bu ṭarīqa urup ura bilmäsä, aṭınıng (112v) qatıġ yügürmäkindin bolġay. yāḫōẕ ṭopı maydānnıng (2) bir yanına tüşmäkdin bolġay kim anı bu şifat (3) üzärä urmaqlıqqa çāra tapmaġay. Pas ol çaqda (4) neçük kim imkānı bolsa anıng kibi ursun eyärdin (5) çıqmayın, kim eyärdin çıqmaqlıq fārislär qatında (6) uluġ ᶜayb turur.

Bābun fī şifatiᵓd-dābbati allatī (7) **yuẓribuᵓş-şavlica ᶜalaihā.**

Bu bāb ol atlar kim ṭop urmaqlıqqa (8) yarar anı bayān qılur. Ol aṭ kim anıng üzärä ṭop (9) oynalır, kerāk kim yoġun bolġay taqı tēz nafas bolġay (113r) taqı **maᵓmūnuᵓl-ᶜāqibatu** bolġay, yaᶜnī ayaqları ṣaḥīḥ bolġay (2) taqı yügrüşi yumşaq bolġay. Taqı qayıtmaq tilägändä (3) tēzçä qayıtġay. Taqı başın tartġan yerdä tura barġay. (4) Bu şifatlıġ aṭlar ṭop urmaqlıqqa yarar, **vaᵓllāhu āᶜlam**. (5)

Bābun fī maqādīriᵓş-şavlica. (6)

Bu bāb çavgān miqdārını bayān qılur. Çavgānnıng (7) miqdārı kim anıng üzärä ustādlarnıng rāyları camᶜ (8) bolup turur, kerāk kim urġan kişining qabżası {birlä} (9) on toquz qabża bolġay. Agar mundın artuq bolsa (113v) qolına qolay bolmaġay taqı qısqasınıñ miqdārı on (2) yeti qabża kerāk kim bolġay äyäsining qabżası (3) birlä. Agar mundın eksük bolsa urġan kişi muhtāc (4) bolur egilmäklikkä. Qaçan egilsä lābud eyärdin (5) çıqġay, ol ᶜayb turur. Agar ṭop sendin birāzginä (6) yıraq bolsa, ol taqı munteg turur. Ammā ġayr-i mavżīᶜindä (7) egilmäk[67] taqı tik olturmaqnı tark qılmaqlıq taqı (8) eyärdin ṭop urġanda çıqmaqlıq bular barça (9) qatıġ ᶜayblar tururlar. Ammā elini uzatmaqlıq taqı (114r) belini egmäklik çavgān birlä birgä eyärdin (2) çıqarmayın olturur yerini, ol ᶜayb dögül. (3) Agar eyärdin çıqarsa, ᶜayb turur.

---

[66]On the right margin.

[67]Ms. يكيانماكى

Ammā çavgān neçä (4) uzun bolsa aqvâ turur agar mufriṭ[68] bolmasa, ol miqdār (5) kim ṭopdın seni manᶜ qılġay. Taqı çavgānnıng aġırı (6) kerāk kim ellig beş miṣqāl bolġay. Agar mundın (7) aġır bolsa, aġır kelir ṭob urmaqlıqqa, qolay (8) bolmas, magar kim äyäsi andın küçlüg bolġay. Ammā (9) yengili kerāk kim qırq miṣqāl bolġay. Agar mundın (114v) eksik bolsa elindä titrägäy, ura bilmägäy, (2) magar kim äyäsi andın küçsiz bolġay. Ammā aġır birlä (3) ḫafīf ortasında ne miqdār kim äyäsinä muvāfiq kelsä (4) anıng kibi qılġay. Uzunlıqda qısqalıqda taqı aṭnıng (5) taqı äyäsining uzunluġına taᶜalluq turur. Ne (6) miqdār kim uzun bolsa ol miqdār qılsun, ammā (7) ustādlar anıng kibi ẕikr qılıp tururlar. Biz taqı (8) sanga anı ẕikr qıldıq ᶜilmung bolsun üçün, **vaʾs-salām.** (9)

Bābun fī maqādīriʾl-mayādīn. (115r)

Bu bāb maydānlarnıng miqdārını bayān qılur. Ammā (2) yaḫşısı ol turur kim miqdār-i muᶜtadil bolġay. (3) Uzunı ming arşun bolġay, eni taqı ol miqdār (4) bolġay. Ol maydān kim ziyādada taqı nuqṣanda munga (5) yaqın bolġay, ol yaḫşı maydān turur. Taqı kerāk kim (6) yeri tüptüz bolġay. **Vaʾllāhu āᶜlam biʾṣ-ṣavāb.** (7)

Bābun fī tasmiyatiʾlᶜiddatiʾllati yaṣluḥu bihimiʾż-żarbu. (8)

Bu bāb ṭopnı neçä kişi birlä oynamaqlıq yaḫşı kelir (9) anı bayān qılur. Ṭop oynamaqlıqnıng yaḫşısı (115v) on kişi turur, yaᶜnī azı kerāk kim on kişi bolġay. (2) Agar mundın üküş taqı bolsa cāiz turur. Anıng üçün (3) kim bu eki böläkning har birisinä bir başçı kerāk (4) taqı bir kişi kim anıng artın saqlaġay kim agar (5) ol ḫaṭā qılsa, ol anga madad qılġay. Taqı qalġan (6) kişilär orta yerdä oynaġaylar, pas bular beş kişi (7) bolġay. Ol böläk beş kişi bolġay mundın taqı (8) artuq bolsa qayırmas, agar muẓmar bolmasalar, **vaʾs-salām.** (9)

Bābun fī ᶜilmi żarbiʾl-mazārīq. (116r)

Bu bāb sıpqun urmaqlıq ᶜilmindä bayān qılur. (2) Sıpqun birlä urmaqlıqnıng ᶜilmi ol turur kim (3) sıpqunı ortasından tutġay artqarı maqlūb. (4) Andın songra üç qurla titrätgäy üç atlam (5) ilgärü basġay taqı ol qaṣd qılġan (6) yerni egrirāk turup macmūᶜ quvvatı birlä ġarīmi (7) üzärä atġay. Cahd qılıp, ura körgäy. (8) **Vaʾl-ḥamduliʾllāhi vaḥdahu va ṣallāʾllāhu ᶜalâ sayyidinā Muḥammadi va ālihi va ṣaḥbihi va sallim** (9) **va fī ᶜāmin ḫamsīna va ṣamāna miʾyata min hicratiʾn-Nabī ṣalavātuʾllāhi ᶜalaihi.**

[68]Ms. مُفرَط

ENGLISH TRANSLATION

(2r) **In the name of God, the Merciful, the Compassionate**

Thanks be to God Who granted the Muslims supremacy over the infidels and despots, Who raised their value and their standard over that of the rebels and those who are indecent by blessing them with various kinds of horses and saddle-animals and Who taught them the art of using arms, and blessing upon our lord Muḥammad, the last of the prophets and the messenger of the God of the universe Who sent him to call unto God (by His permission) as a warner[1] (2v) and[2] revealed the Clear Book to him so that the universe might be granted salvation. **Whosoever perished might perish by a clear sign and by a clear sign he might live who lived,**[3] and ordered him to fight against whosoever disagreed with him or disobeyed him, through a firm speech in the Perfect Book, (God) the most high said: **"O prophet, struggle with the unbelievers and hypocrites, and be thou harsh with them; their refuge is hell an evil homecoming."**[4]

(3r) Peace[5] be upon his (Muḥammad's) family and his companions, the good and pure people. O Lord of all Being,[6] we pray You to bring victory to Muslim armies, scouts and frontier soldiers wherever they settle; whether in the Eastern part of the world or in the Western and grant them great victory. Make things easy for them[7] and do not let the infidels gain advantage over the believers.

But now let us turn to our topic: Know that the reason for the composing this treatise in the Turkish language was that, at God's command, a most glorious sovereign appeared in the land of Egypt. He is like the moon in beauty, like ʿUmar in grandeur. (3v) He resembles ʿAlī in bravery. He surpasses Ḥātim[8] in generosity. He is a master in the art of horsemanship and is well endowed with excellent qualities. He holds scholars in esteem. He wields the sword for the sake of Muḥammad's law. He risks his life for God's command. He becomes a means by which the oppressed obtain justice. He bestows favors upon the craftsmen who are (so) important for the Muslim community. (This paragon of virtue is) **Temür Beg,** commander of the Sultan's bodyguards,[9] may he live in continuous happiness and good fortune for many years **in (the way of) Muḥammad and his house.**

(4r) Young and old, those who were his intimate friends as well as those who did not know him well, all turned to this eminent person. O how many needy people he assisted! O, for how many people without provisions did he become a means of sustenance! In praise of this sovereign the poet writes:

---

[1]There is a phrase at the bottom of page 2r which is not related to the text. It reads: 'May greatness and long life be yours.' See notes 2 and 5 for two similar phrases on page 2v.

[2]The translation of the phrase at the top of page 2v is: 'For you every day is happiness.' See note 1.

[3]From the **Qurʾān**, 8:42. See A. J. Arberry, **The Koran Interpreted** (New York: Macmillan Publishing Co., 1974), p. 202.

[4]From the **Qurʾān**, 9:73. See Arberry, p. 216.

[5]The translation of the phrase at the bottom of page 2v is: 'For you every day is a feast.' See note 1.

[6]This is a frequently used **Qurʾānic** phrase. See, for example, **Qurʾān**, 1:2. See Arberry, p. 29.

[7]Another **Qurʾānic** phrase, i.e., **Qurʾān**, 2:181: 'God desires ease for you, and desires no hardship.' Arberry, p. 52.

[8]The name of the legendary Arab chief famous for his generosity. Later in the text, it also occurs as **Ḥātam-i Ṭāyī.**

[9]Most Mamluk Kipchak works were written at the request of a certain **amīr** or a beg, i.e., **Kitāb Bayṭaratuʾl-Vāżiḥ**, MS at the Topkapı Sarayı Müzesi Library, Revanköşk 1695, was composed at the request of Tolu Beg (2r:4). Similarly, a Mamluk Kipchak treatise on archery, **Kitāb fī ʿİlmuʾn-Nuşşāb**, was probably written at the request of the same Tolu Beg (2r:6). The MS is at the Beyazıt Devlet Library in Istanbul, Veliyüddin 3176.

Poem:[10]

Hark ye, who in beauty and skill are the lord of the land of prosperity. The sun is filled with desire for you, your beauty makes the moon ashamed.

My lord, through your constant generosity you have reached this place of happiness. Should he come, only Ḥātam-i Ṭāyī[11] would be equal to you.

(4v) When you take the lance into your hand, put on your armor, mount your horse, and set up the bow, your enemy will lose (all chance of) remaining alive.

Those slaves who seek to engage you in combat will (always) get wounded. (Then) having lost their minds,[12] they walk about taking stock of their wounds.

Whoever reached your (reign) also reached the post of happiness. According to the legend, he who beheld the Phoenix found the kingdom.[13]

O preeminent one, may this good fortune remain with you forever. Your generosity makes everyone praise you.

My lord, whoever passes by while this composition is being read and understands it, (5r) (even) those who are his enemies, whould send their sounds of astonishment to heaven.

It became necessary for (me,) this devoted slave, to have recourse to that high court. Having thought about that, he set out for the presence of that fortunate sovereign. When (I,) this poor slave, entered the service of this commander of the bodyguards, the preeminent of sovereigns, (the latter) welcomed this poor slave with all kinds of favors. He then pointed out: "In our presence is an Arabic book concerning arms. If you would (be good enough to) translate it into the Turkish language so that these Turkish warriors for the Faith (5v) may benefit from it, you may also obtain recompense," he said. This devoted slave, having replied, **"With the greatest pleasure,"** carried out his orders, took that Arabic book, and departed.

He busied himself with (the translation of) this book as far as service of the lords permitted him. **Thanks and gratitude be to God.** With God's assistance he translated that book into the Turkish languge and named it **Munyatu'l-ġuzāt** (Wish of the warriors of the Faith). Having organized (the subject matter) as best he could, he composed (it) into the six basic skills:

(6r) The first skill: Mounting the horse.
The second skill: Holding the lance.
The third skill: The use of the sword.
The fourth skill: Holding the shield.
The fifth skill: Archery.
The sixth skill: The game of polo.

Whosoever has learned these skills well and can use them in time of need, will be without equal in the world, **and of that there can be no doubt.** But (my) advice is that (6v) the horseman should, with sincerity, state his intention (to follow) in the path of God.[14] He should not draw (his) sword against the believers, the orthodox and the **Muslims** nor (ever) carry out these acts, unless they are in accord with the principles

---

[10]The presence of poetry in the introductory chapters of military works was traditional in this sort of literature in Arabic. It was not the case, however, with Turkish works of the early period. In this regard **MG** is unique. Some later translations follow this tradition, i.e., **Tuḥfatu'l-Mulūk**, an early seventeenth-century Ottoman translation, has an abundance of poetry—Topkapı Sarayı Müzesi Library, Istanbul, No. Hazine 415.

[11]See note 8.

[12]Here the line means 'They are utterly confused, they are totally helpless.'

[13]An allusion to the well-known legend according to which the person upon whom the shadow of the Phoenix **(humā, sīmurg** or **zümrüt anka)** falls will become king.

[14]In Islam intention **(niyyat)** is mandatory. A person should state his intention before doing the act. Without the statement, the action is not valid.

of the Shari'a.[15] He should always keep himself in God's service.[16] He should also thank God for bestowing such great skills upon him.[17] Also he should not be arrogant and proud toward fellow Muslims.[18] He should always be modest and humble toward (them). As the Messenger, **may God commend and salute him**, says, **"God elevates him who humbles himself before God and God humiliates him who is proud."**[19] (7r)

The First Skill: Mounting the Horse

Mark well, O warrior for the Faith, ascetic, champion of Islam, that the essence of horsemanship is to acquire a firm seat on the horse. The best kind of having a firm seat is having a firm seat on an Arab horse.[20] If (a person) cannot have a firm seat on an Arab horse, his riding will neither be firm nor correct. And also when he is trotting (his) horse he should always be moving in (his) saddle. And when the horse springs up, he will not fall off. I have seen many people (7v) who claimed to be (good) horsemen before they had had a firm seat on an Arab horse and, thus, they fell off (their) horses in a jousting match.

So it became necessary for a horseman to acquire a firm seat on an Arab horse through (much practice) in riding, which he should never neglect. And also know that another (skill essential for good) horsemanship is to (be able) to ride bareback. Learn to ride bareback. Do not be embarrassed (when doing so), because (sometimes) it may be necessary (to ride like this). Sometimes your enemy may attack you unexpectedly (8r), and your horse may be without a saddle. If you have mastered how to ride bareback, then (when your enemy is upon you) you will mount (your horse), taking refuge in God,[21] (together) with (your) skill in horsemanship, and defeat your enemy. Beware, do not neglect (to practice). Master this skill (bareback riding) through much practice in riding. This is one of the valuable skills which many horsemen do not know.

Then purchase a saddle made of strong wood, the seat of which is wide and the two pommels of which are not so large that, should the horse suddenly spring up (8v), the front pommel will strike (the horseman's) chest and hurt him. Furthermore, the horseman does not look good in such a saddle. He sinks into it. Moreover, the straps of the stirrups should be strong. The stirrups should also be heavy so that, when desired, (one's) feet will find them quickly.[22] And there should be some projections along the bottom part of the stirrup so that, when the horse springs up, the stirrup will not slip off the (rider's) foot. And one stirrup should not be heavier than the other: they should be of equal (weight). Also, both stirrup straps should be as long as the legs (of the rider): (9r) they should be neither long(er) nor short(er than the rider's legs). But better long than short, because, if they are short, when (the rider) pulls on (the rein

---

[15]Muslim religious law is based on the Qur'ān.

[16]According to the Qur'ān, God has created man to serve Him. See 51:56. 'I have not created jinn and mankind except to serve Me' (Arberry, p. 239).

[17]Again according to the Qur'ān, a person should be thankful to God for what he receives. See Qur'ān, i.e., 8:26, 'and provided you with the good things, that haply you might be thankful' (Arberry, p. 200).

[18]Muslims should not be arrogant, for arrogance **(takabbur, tacabbur)** is a great sin in Islam. See, i.e., Qur'ān 39:60, 'is there Gehenna a lodging for those that are proud' (Arberry, p. 172).

[19]I have not been able to find this tradition in the way it was quoted. The following version is included in A. J. Wensinck and J. P. Mensing, **Concordance et Indices de la Tradition Musulmane** (Leiden, 1969), v.7, p. 249: من يتواضع الله درجة رفعه الله درجة

[20]The celebrated thoroughbred horse. According to **Bayṭaratu'l-Vāżiḥ**, another Mamluk Kipchak manuscript on horses, if both the mother and the father of a horse are Arab, then that horse is called in Arabic **'atīq** (6r). MS Topkapı Sarayı Müzesi Library, Revanköşk 1695.

[21]This is a commonly used Qur'ānic phrase; see, i.e., 2:67, 11:47, 19:18, et passim.

[22]This was very important because the rider gathers strength and balances himself when attacking or defending by putting his foot firmly in the stirrup.

of) his horse while riding he may fall (from the saddle). Also, when the horse springs up, he (the rider) may lose his seat. Also, his knees may bend and go forward while his feet remain behind (his knees). Also, when the horse springs up, the rear pommel of the saddle may break. Thus it is obvious that a long (stirrup strap) is better than a short one.

Then make a square saddle-blanket out of good felt and (9v) (make sure) that the stuffing for it is very soft, or make a round saddle-blanket with the same features. And take (some) strong girths. Use two of them, for in my view two girths are better than one and are more secure. When you tighten all of your equipment and the equipment of the horse as I have described, then have your horse saddled, (but) tighten the girths with your own hands. If you find your horse (already) saddled, mount it carefully (watching) the girths (10r) so that the saddle will not rise.

When you want to mount the horse, stand on the left side of it, hold your whip in your left hand at the same level as the stirrup or a little behind it and then mount (the horse). Then open your coat and arrange it and then hold the bridle-reins in your left hand together with the mane of the horse. If the horse does not have a mane, (then) hold onto the inside of the front pommel of the saddle. Then twist your stirrup forward once. (10v) After that put your left foot on the stirrup, but be careful not to let your foot go into the horse's elbow. Then, holding the front pommel of the saddle with your right hand, mount it gently but with strength and skill. When you sit in the saddle, put your right foot on the right stirrup as you placed your left foot (on the left one). Then arrange your clothes. If you wish, arrange them before getting on the saddle as some (11r) horsemen do, but in my view that is not good. The better one is this: that you should hold onto the bridle-reins together with the (front pommel of the) saddle until you mount the horse, (and) are firmly seated upon the saddle. Then arrange your clothes. And while mounting you should shorten the bridle-reins a little on the right side so that the stirrup will not be (too) far from (the side of) the horse. If the horse turns around, the stirrup will come clos(er) to you. If you wish to mount while holding on to the rear pommel of the saddle with your right hand, (11v) do so. Everyone regards this as correct. However, in my view it is better to mount (the horse) while holding onto the front pommel of the saddle with the right hand because, if the horse (suddenly) springs up while you are mounting it and your right hand is on the front pommel, you will not fail to get on. If your right hand is on the back pommel, it is to be feared that, if the horse springs up, you will not be able to mount it. And after you have mounted (the horse) completely, pull on the bridle-reins and (thus) straighten the horse's head. And (12r) know that the essence of (good) horsemanship is to hold the bridle-reins properly, to have a firm seat and also **libāqa.**[23] That means the graceful movements of the horseman, holding his body straight while sitting properly in the saddle having a perfect position with his feet. As for sitting in the saddle properly, that means sitting upright, holding your body straight (so that your body) will never be bent, and you should put your feet in the stirrup towards the front, (12v) sideways, without sticking your chest out too far.

And then ride your horse at a walk in the hippodrome, by giving a signal to your horse with your heel. Do not ride out bent (forward) and by shaking your hands. Also, in that position do not ride out moving both your feet (vigorously) and kicking your horse in the belly, because to do so is unseemly. (Good) horsemen do not behave in that manner, they set out with (only) a small signal.

Then ride (your horse) at a slow walk slowly. Proceed as I indicated in (the chapter) (13r) on sitting properly on the horse. (So) hold your shoulders and your back straight as (I have stated), because God the Most High created you absolutely straight.[24] Neither lean forward nor backward. Also, keep your seat (i.e., buttocks) firmly in the saddle and press your thighs firmly against the saddle. Keep your feet firmly on the stirrups. Hold your heel rather low and watch your feet when they are in the stirrups so that they will not tremble once your feet are in them. The upper-front part of your feet (13v) should not be away from the stirrups. Also, do not hold your feet too far forward or backward. Hold them in the middle,

---

[23]libāqa, as it is explained in the MS, means the proper and skillful acts of the rider.

[24]This may be a reference to the Qur'ān 95:4, 'We indeed created man in the fairest stature' (Arberry, p. 343).

because there is nothing worse for a horseman than to hold his feet too far back and his heel too high **and that is all there is to it.**

When you have perfected (all) these that I have indicated to you and have made it second nature, and when these will also become your habits in slow walk, and when you have perfected (your) riding in the manner that I have explained (to you), you will not move (14r) except with skill.

And then turn your horse to trotting with a signal of the spur as I have described. Then trot (your horse) on and take care and sit firmly (in the saddle), as I have already advised you because trotting is difficult: it almost forces the horseman out of (his) saddle. When you reach perfection at this as I have described to you, then, giving the horse reins, ride out your horse at an easy gallop in a straight (line). (14v) And then turn to your left side in a circle slowly as I have described. And the diameter of your circle should be between seventy and eighty **ẕirāᶜs**[25] When (the diameter of) your circle is wide, it is easy for both the horse and the horseman to turn. It is also better to gallop the horse. No matter how intelligent the horse is, he gets confused when (the diameter of) the circle is too narrow. A horse which is not intelligent is of no value. Such a horse walks on the edge of his hoof and may either drag his (hoofs) or take a wrong step. (15r) (Good horsemen) do not use a narrow circle and do not turn suddenly, except with determination when the need arises.

A proper circle is such that you should revolve on the circle very evenly. When you return, you should return on the same track. When you wish to return, go a bit outside of the track of your circle, as much as will enable you to return and enter your track slowly. This way is quicker to return. The necessity for such a turn is that you and your horse will become accustomed to this and (15v) so that you will always have a large **nāvard,**[26] that is to say riding in a circle in a hippodrome. Another aspect is that you should circle to your left at the **nāvard.** When you wish to turn, you should make your turn inside the circle. Such a turn is appropriate in narrow places, in narrow hippodromes, and when people form a circle around you.

Then return to practice (i.e., circling around). When you (have finished) circling to your left three times, turn your horse toward its right side. Circle on that (pattern) three times. (16r) Then turn it (i.e., the horse) to its left. Circle once then turn it to the right. Circle once on that (pattern) too. Then when you turn, make your horse go a little faster by spurring him on. And then circle once toward its right side and once to its left side. (Then) leave the circle as if you were going out straight ahead, make a half circle. Then turn your horse toward one direction and make a half circle. Make this circle the same size as the hippodrome (16v) so that it will be useful both to attack and to retreat. Then stop your horse. (Pause and) remain silent for a while so that your horse may catch its breath and rest. Each time you ride him, make it a habit to stop (your horse) and wait so that your horse may catch his breath and be comfortable. Then arrange your clothes and your equipment and ride your horse fast, but do not ride too long. Those horses which are used in jousting matches are (soon) worn out by long (uninterrupted) riding. (17r) Then pull back (on the bridle-reins) slowly three times (then let them go, but) hold on to them the fourth time. Do not pull toward any one side. Take care not to make your horse bleed (by pulling too hard on the bit). Because in my opinion there is no mistake worse than when a horseman causes his horse to bleed at any time except during a battle or if no old wound is present. To do so is a great mistake. Know that no one causes a sound horse to bleed except those with no skill in horsemanship. When you (17v) become skilled in all these matters which I have explained to you and if they have become your habits, then you will make no movement in riding without wisdom. When you (unwittingly) make a mistake or if you are preoccupied, your skillful riding and maneuvers will not change for the worse.

Then after that, turn your attention to matters related to horsemanship. And understand the art of horsemanship well, until you have mastered this,[27] (18r) (since) horsemen defeat their enemies in this

---

[25]**ẕirāᶜ**, a measure of length of about 68 cm. Its Turkish equivalent, arshin, also occurs in the text.

[26]**nāvard** is a Persian word that had been borrowed into Arabic and used extensively in the military manuscripts with the following meanings: 'battle, combat, battle-field.' However, in this text it has an additional meaning: 'circle where a maneuver on horseback is performed.'

[27]Lit., 'until this has become firm and fixed in your mind.'

way.[28] The good student is he who considers these matters thoroughly, and he searches into those things that I have described to you (before). And he should be patient in (carrying) them (out) until he learns them fully and they stay in his mind (permanently). He who has begun to learn our science and finds it difficult and cannot grasp it at first should not get depressed, since in the beginning all sciences are difficult. (18v) This science in particular is more difficult than all (the other) sciences, (because) so many sciences and crafts are gathered in it.

The master of this science needs to keep many things in his mind, in particular when he engages his opponent. He needs to protect himself on the back of the horse, to ride gracefully, to hold the bridle-reins properly, to keep his opponent under control, to be careful with the head of his lance, as well as many other things. (19r) If this horseman is not intelligent and brave, he cannot master these things. That is why I have said that a horseman needs to be skilled in riding well, having a firm seat and in holding on to the bridle-reins (properly), and (all these procedures) should be second nature (to him). It is not possible for a person (when learning) to keep two things in mind (at once), especially things such as these. When these things which I have said have become second nature to you, you will not need to think about them at that time.[29] When you have gathered all these (skills), (19v) do not become arrogant and seek to knock down your opponent, seek rather to protect yourself. There is no doubt that it is better to protect yourself than to seek to knock down the opponent. Whenever you are concerned about knocking down your opponent, you will surely get thrust. Learn these things and thank God. **Thank God for what God, the most high and the most exalted, has given to you, since one must (always) thank anyone who has bestowed a benefit upon you.**

The Second Skill: Holding the Lance:

A chapter on the old Khorasan (style) of tilting.[30]

The Old **Khorasan** (style) of tilting is (performed by) holding the bridle-reins in the left hand (20r) together with the lance at a distance of one arshin[31] (from the head). Your hand should be under the bridle-reins. Hold it pressing against the shoulderblade of the horse, and with your right hand hold the butt of the lance, leaving a distance of about four fingers from the end so that the lance will not go into your sleeve. Also, hold your right hand so that it and the butt of the lance will press against your belt. And hold your right wrist and right elbow so that they press against your right side, and stretch your arm out well and sit on the horse at a slant. (20v) Keep the head of the lance close to the left cheek of the horse and lean on the left stirrup a little without moving your buttocks from the saddle and the feet from their previous position, until the end of your shoulder and the ear of the horse and the head of the land are all in one line exactly. If you do not do as I have indicated, your face and chest will be left exposed. Moreover, because of this fault,[32] (your opponent's) lance will reach you. Pay close attention to these points (21r) for they are of the essence. When you wish to tilt to your right side, hold the lance together with the bridle-reins in your right hand in the same way as you held it in your left. Replace the left with the right, as I have described to you, when you were tilting to your left. Whenever I mention **Khorasan** (style) tilting, proceed as I have (just) described. A second explanation is not required. Thus understand this at this point, keep it firmly in your mind, do not forget it. (21v)

Chapter on the new Saġr (style) of tilting.[33]

---

[28]I.e., by being skilled in horsemanship.

[29]I.e., in the time of fighting or a jousting game.

[30]Tilting exercises are performed when the horseman holds the lance in a particular manner. They were very important in the training of a medieval Muslim horseman. The MS mentions four different styles of tilting: Khorasan (old Khorasan), Saġr (new Saġr), Damascus and Daylam. Illustrations of these tilting exercises and positions are given in the seventeenth-century Ottoman Manuscript **Tuḥfatu'l-Mulūk**. For a reference to this MS see note 10.

[31]**arshin**, a Turkish measure of length, is the equivalent of Arabic ẕirā'. See note 25.

[32]I.e., this exposure.

[33]This is the second tilting style. See note 30.

The new Saġr (style) tilting is carried out as follows: with your left hand hold the lance at a distance of about four fingers from the butt together with the bridle-reins so that your hand is over the bridle-reins, and with your right hand hold the lance toward the upper side at a distance of a little more than one arshin from the head, you should thrust (with the lance) without stretching your arm out too (far). And you should return to tilting quickly. When you do this tilting parallel to the right cheek of your horse, (22r) do it by leaning back a little as if you are protecting your face. Do not lean backward too much, for that is a grave error. Tilting to the left side is done in the same way as (above). In this book whenever I mention the new Saġr (style) tilting, do as (I have just) described.

Chapter on the Damascus (style) tilting,[34] which is an Anatolian (style).

Damascus style tilting is carried out as follows: hold the lance with your right hand at a point one arshin from the butt and press it in toward your armpit and hold it very close to the cheek of the horse. (22v) When you wish to tilt to your left side, move the lance over to your left side without moving your right hand from the place on the lance where you had been holding it, having passed it over the horse's head without letting the butt of the lance out of your armpit. If you feel confident of yourself, do exactly the same thing with your left hand that you did with your right. But in my opinion this is very ineffective. With this type of tilting the horsemen trick one another. In this book whenever I say **Damascus** (style) tilting (23r) do as I have indicated above. But I have seen few people who tilt with their left hands. Everyone performs it with their right hands in the manner I have described to you, unless the horseman is left-handed. **But (of these matters only) God knows the truth.**

A chapter on the Daylam (style) of tilting,[35] also called the Yaman (style).

Daylam (style) tilting is done as follows: with your right hand hold the lance at a point three arshins from the butt. You should hold the lance with your palm under it. The lance should be held so that it is resting on your right wrist. (23v) This chapter is very slight, **and that is that.**

A chapter on the transfer in the old Khorasan (style) of tilting while riding.

The transfer in the old **Khorasan** (style) while tilting together with bridle-reins is done as follows: while you are tilting to your left, if you wish to transfer (your lance) over the head of the horse as I have described to you, remove your right hand from the butt of the lance and have the butt (of the lance) pass by in front of you. And you should support it with the wrist of your left arm so that it will be firm. Do not let the head fall down to the ground. (24r) Then move over the head of the lance to the side of the horse. Then taking hold of the bridle-reins with your right hand, hold the places that you held with your left hand. Then, sliding your left hand down, take hold of the place where your right hand was earlier. Then press your left arm together with the lance to the belt on your left side. If you wish to turn the lance to your left, turn it as you did to your right (side). Wherever in this book I mention **Khorasan** (style) transfer, while performing **Khorasan** (style) tilting, (24v) do as I have just indicated. **But (only) God knows the truth.**

A chapter on the new Saġr (style) transfer.

Whenever you wish to carry out a new Saġr (style) transfer while you are performing the **Khorasan** (style) tilting, push the lance with your right hand, having loosened your left hand on it a little in order that the lance will move freely so that the butt (of the lance) will be in your left hand together with the bridle-reins. Then move the head of the lance to the right side of the horse. Then take the bridle-reins into your (right) hand (and) hold it at exactly the same place where you held it with your left hand. And then (25r) tilt to your left. If you also wish to transfer, do as I indicated. Whenever you wish to transfer to your left when performing the new Saġr (style) tilting, slide your right hand down until it reaches your left hand. Then take the bridle-reins from your right hand with your left hand below the lance. Then move the head of the lance to the left (side) of the horse. Whenever you wish to transfer to your right, hold (the lance

---

[34]See note 30 above.
[35]See note 30 above.

with) your left hand as you did with your right hand. This is the Ṣaġr (style) transfer. In this book wherever (25v) I mention to you transfer in the new Ṣaġr (style), proceed as I have just indicated. And know that in my opinion this transfer and tilting is the best of the techniques. In this way I, the poor slave (of God), fight against (other) horsemen with the help of God. **God is the one who helps and brings good luck.**

A chapter on transfer in the Damascus (style).

There is no transfer in the **Damascus** (style) but the transfer in this style is carried out by moving the head of the lance either to the left side or to the right side of the horse, without removing the butt of the lance from your armpit. (26r) **(Upon you) be peace and God is the one to seek aid from.**

A chapter on carrying out the transfer from the Damascus (style) to the Ṣaġr (style).

To transfer from the **Damascus** (style) to the Ṣaġr (style) is as follows. Remove the butt of the lance from your armpit. Then, taking it (the butt of the lance) in your left hand, take the bridle-reins in your right hand without moving it from its place. Then tilt in the new Ṣaġr (style), for this is an effective transfer. **Knowledge is good and ignorance is bad.**

A chapter on taking up (the lance) and the science of using the lance.

When you wish to learn the science of (using) the lance, you should (26v) select a good horse, that is, one the legs of which are strong, which is well built and obedient and which is not hot-tempered or a balker. And it should be fleet and should not be unruly, because it is easy to train horses with these characteristics.

And then tighten your equipment, especially your girth. Do not entrust that task to anyone. Tighten it with your own hands. If somebody else has tightened it, be careful when you are mounting. Then pull up tight on the bridle-reins, until they come close to (27r) the saddle-bow. Then tuck your skirt into your belt from behind. If you wish, sew a button on the lining of your garment and make a buttonhole (on the corresponding place). Button up after you have mounted. All (good) horsemen to this. But I regard it unseemly to tuck the skirt into the belt, **and that is that.**

And the lance should be of medium size (in thickness), because if it is thick, it will not easily remain in one's hand. And also the fingers will not grasp (tightly) around it. No matter how strong you are, let your lance be as light as possible, because a light lance with defects is (still) better than a heavy lance without them. (27v) If you are strong and able to wield a heavy (lance), you will still do better with a light one, and you will be able to perform with it as you wish. No matter how strong you are, make your weapon as light as possible, especially your lance, **and that is that.** And in time of combat, use a lance ten arshins long. If it is shorter, it is also permitted. And then grasp your whip in the fingers of your left (hand). Make your whip (28r) four hand spans long. Make the strap (of the whip) weak, because sometimes a foot soldier takes hold of the horseman's whip and pulls down upon it. If the strap is strong, it is to be feared that the horseman will fall down. If it (the strap) is weak, it will break and that person will become distracted with it, so the horseman will do whatever he wishes. If you intend to learn these maneuvers that I have mentioned to you, practice them often, until they become second nature to you. When you are able to carry out (the maneuvers) that I have described to you, then (28v) take the lance in your hand and with your right hand hold (the lance) in the middle on your right side so that your right hand and the lance will be behind your right thigh on the same level with the pommel of the saddle. And hold the head of the lance upward and at the same level as the right ear of the horse and take care that the butt of the lance doesn't touch the ground. (The distance) between the ground and the lance should be more than one arshin. After doing so, go out and ride your horse slowly in a circle so that its left side is toward (the center), and complete a wide circle, as I have indicated (its) limit to you. (29r) Without haste, circle in a slow trot. Circle twice in this manner. After that, move the head of the lance over to the left side of the horse. Then, with your left hand hold (it) where you held it with your right hand crosswise together with the bridle-reins. The head of the lance should be on a level with the left stirrup. Then raise both ends of the lance equally. After that, stretch out your right hand, take hold of the lower end of the

lance at the place behind your right thigh on the same level as the rear pommel of the sadde. (29v) Circle twice in this position. Then raise your right hand above your head. With a graceful gesture raise it over your left arm. And with your right hand, take hold of the upper end of the lance at the place you previously held it with your left hand. Then, in this manner, make one circle. After that raise the lance with your hand, over your head, then rotate it to your left once, until the head of the lance reaches your right side. Your hand should be on the lower end of the lance, and hold the lance across and lower the head (30r) a little more, so that both ends of the lance are in one line with the two stirrups. Perform all these (movements) while you are circling towards the left side of the horse. In this fashion complete one circle.

After that, move the butt of the lance over your head until it is over your right arm and its point is level with the right cheek of your horse. In this fashion also complete a circle. Then thrust your lance forward and tilt to your left in the **Khorasan** (style) and (then) circle twice. Then (30v) transfer your lance in the **Khorasan** (style) over the head of the horse. Then transfer the bridle-reins. In every transfer and change, turn your horse in the same direction. Then tilt (the lance) to your right, turn your horse around, and take him out (of the circle). Transfer to your right side and then circle twice in this way. Then return your lance to the defense. Returning your horse to the right, defend to your left, and turn your horse quickly to your left side until the head of the lance points toward the inside (of the circle) and your horse will return in that way. (31r) In this way also circle twice. Then turn the lance to the tilting (position) and perform the tilting. In every (maneuver of) tilting and defense the head of the lance should point toward the inside of the circle. And the horse should circle in the direction at which the lance points. Then lead your horse straight ahead about half the length of the hippodrome tilting the lance directly to your left. Then hold the lance loosely in your left hand, raise its head upward as far as half the length (of the lance), until it moves in your hand like water.

(31v) And stop your horse and your lance all at once. Holding the lance crosswise, walk (your horse) slowly until you come to your place. If you wish to slide your lance (freely) backwards, never return it by pulling it repeatedly with your right hand (when the lance is) in your left hand. This is a grave mistake, and it is inappropriate according to the (expert) horsemen. Rather do as I told you earlier.

A chapter on another introduction.

Another introduction is done by holding your bridle-reins with your left hand and taking the head of the lance into your right hand (32r) and holding it behind your right thigh, you should drag it on the ground. Then you should ride out on horseback and trot about half the length of the hippodrome until you are well away from (other) people. It is good to practice this, since if you make a mistake, it will be unobserved. Then lead your horse at an easy gallop and circle to its left side twice. Then with your right hand move the lance over your head from behind to your left side as you transferred at defense; then grasp the head of the lance with your left hand (32v) and hold the bridle-reins with your right. Then turn your horse towards its right side. As you transfer the lance to your left side, hold your left hand with the head of the lance behind your right thigh and drag its butt as you did with your right hand. Circle twice like this. Then with your right hand transfer the lance over your head to your right side. Then hold it with your right hand as you held it before. (33r) Then turn your horse. Also circle twice to your left side as you transfer the lance. Then transfer the lance with your right hand so that it comes to your left side and do **Khorasan** (style) tilting with its butt. Holding it on a level with the left cheek of your horse, circle once. Then let the lance move (freely) to your right side until its butt is in your left hand together with the bridle-reins. Its head should point to the back so that you can defend with it. Circle also once in this position. Then (33v) return the lance from the defense with your right hand, move it forward until it passes over the left ear of your horse quickly and tilt in the **Khorasan** (style) over the left ear of the horse. Do this while you are circling. Circle once like that. Then transfer in the **Khorasan** (style) over the head of the horse together with the bridle-reins, and turn the head of the horse to your right, as you transfer. Then move the lance (freely) backward and defend to your right as you defended to your left. Then (34r) return the lance forward and tilt to your left in the **Khorasan** (style). Then move the lance in your left arm to the half length and stop your horse and lance all at once, **but God knows better.**

A chapter on another introduction.

The third introduction is performed by holding the lance and the bridle-reins in your left hand. You should hold the head of the lance with your right hand dragging its butt on the ground. Then circle to your left side twice. Then (34v) raising your hand together with the lance, put it on your left shoulder, so that the butt (of the lance) will point to the left front. And turn a little in the saddle until the butt of the lance is close to the head of the horse. Also circle twice like this. Then pass its butt over the head of the horse to the right side, without removing the lance from above your left shoulder. Then release the head of the lance from your hand, let it rotate over your neck and hold it with your right hand. Then hold it in the middle. Then make it rotate twice over your head (35r) and place it on your right arm. After that place it over your left shoulder and make it rotate over your neck. Then grab it quickly with your right hand and rotate it twice. Then rotate it with your right hand over the breastband of your horse and with your left hand seize it quickly. Then take the lance into your right hand and rotate it twice over your head, until it is over your arm. Then turn it around your waist and under your thigh. (35v) Then stretching the lance out to the right and to the left, tilt and defend. **God grants sufficiency to people who entrust themselves to Him according to what a group of horsemen** have said. That is to say, the horsemen of former times have said that for a horseman to fall down (from his horse) or to drop his lance or weapon from his hand is not (a fault), the fault is for him to sit on (his) horse badly, not (to be able) to have a firm seat on the horse, (to show) lack of skill, to make too many mistakes, and (to demonstrate) little expertise in horsemanship. They (expert horsemen) claimed these as being the sign and good qualities (as well as) the perfect position of the extremities of a horseman, (36r) that is to say, jousting while sitting on the horse absolutely straight without bending down and without making any unnecessary moves. In my view these are as they claimed, but a horseman's being struck[36] is the greatest fault and the most disgraceful, that is to say, there is no greater mistake than this. That is why (when) those horsemen who claim (to be good) are struck, their grief is greater than the grief of those who are struck without claiming (to be good). (36v)

An introductory chapter on engaging the opponent in battles.

This is a chapter on engaging an opponent in a battle. Know that everyone, be he close to you or distant, your friend or enemy, when he engages you in a joust or a battle, seeks to be victorious over you. So you must never be heedless, idle or scared. Because, if you are and (if) he beats you and thrust at you, (people) will not think that you let him (defeat you). (37r) (Such a defeat) is always mentioned among horsemen (with the word) "so and so is defeated." So open your eyes and perform well. Being alert is better than (trying) to strike (your) opponent.

(Thus) my advice to you is that you should not perform in battle on a horse that is not a good one, unless (absolutely) necessary. There are many horses which are not good for riding in battle. These are unruly, biting, balking, easily scared, and one-eyed horses. (37v) It is said that fighting on these is not good. You should not perform in hippodromes, rings and before sovereigns unless you are on a horse which is trustworthy, has been tested, and is fleet, light and calm. It should not be unruly. (After mounting the horse) you should arrange your equipment, clothes and accessories. If these are prepared, fight, if not, do not attack anybody.

If your opponent's lance is longer than yours, have it cut off, do not be ashamed (to insist on this). If it is shorter than yours, do not let your opponent know it. (38r) Know that, if, knowing all of these (things), you engage your opponent and are struck, the excuses you make regarding your horse, equipment or lance will not be accepted. And shame and disgrace will become attached to your (name). The horseman needs to ride the horse on which he is going to fight for some time, until he and the horse become accustomed to each other. It is commonly stated that the horseman must know the qualities of a horse that is good for jousting, because (38v) there are many (necessary) qualities which do not exist in all horses. Heed these counsels of mine. In this connection I have seen many people who brought up such

---

[36]The verb **sanç-** has no exact equivalent in English; therefore three different English verbs are used to translate it: 'to thrust at,' 'to strike,' and 'to lance.'

excuses when they were lanced. They (the horsemen) were not excused. So keep your eyes open, do not be heedless. It is better (for them) to say, "in time of combat, he ran away without engaging in combat," rather than, "he was lanced and beaten." If you are prepared, fight; if you are not, do not.

When you wish to engage in a joust with (another) horseman (39r), as soon as you are on a good horse (whose qualities) as I have described above and have the lance in your hand, compare (your lance) with his on a flat ground. Prepare your clothes and tighten all of your equipment. Pull in on your bridle-reins, stand at a site 200 arshins away from your opponent. Holding your lance at your right side crosswise and raising its head a little bit upward, sit upright in your saddle, not in a bent position. And look at your opponent fiercely and agitate your horse, (39v) so that (your opponent) will be intimidated by you as if you would snatch him from (his) saddle. Then ride swiftly across the hippodrome to a place at a distance of more than 50 arshins. When you turn, face your opponent, do not turn your back to him. Whatever your position, do not remove the head of your lance away from your opponent's face, with the fierceness that you have displayed to your opponent. Gallop (your horse) on the (same) line that you rode (before). Ride several times (around the circle). (40r) Then stop and look at your opponent (to see) what he is doing, how he is standing on his feet, how he is sitting on his horse, and how he is holding the bridle-reins. It will be obvious to you if he is alert and skilled in these matters. It will also be obvious if he is pretentious. After that, ride your horse at an easy gallop in the same way that you did before. And give him (your opponent) the impression that you are approaching him. Then bring your lance forward and tilt to your left (40v) side and attack in that way. If he opposes you and you come close to him, riding fast, transfer your lance over the head of your horse. When you come close to him, struggle to take a position behind him quickly. Strive to go behind him. When you are behind him, do not leave (him) and do not move away from (him). If you find an opportunity, thrust at him. If your opponent flees straight ahead and moves out, his back will be left exposed. At that moment thrust at him. If he takes a cut to his right and narrows down your area of movement, in the same (41r) way you (did when you) went behind him, defend to your right, because there is nothing left for you to do except this. Then follow (him) by going toward (his) right side. If the area of your movement becomes (too) narrow for you, turn back and leave the hippodrome.

The second time make a surprise attack (against) him. Then begin your horse's training and drilling and take care that he (your opponent) will not do to you what you have done to him. After that return and attack (him). Catch him off guard with every attack. Holding your lance to your left, charge (him). (41v) When you come close to him, transfer your lance to your right in the Sağr (style), and meet (him) at your right. And do not forget to put your lance on his lance. If that person moves against you, both of your lances (will) become ineffective. If he discovers your (style of) charging, then charge him once more (but in the following manner). When you come close to him, pretend that you are transferring as you did before but do not do so. Also bring your horse quite close to him, because he will transfer (thinking) that you are transferring. (42r) Then meet him to your left, since by then you will tilt the lance to your left in the Sağr (style). Then you will meet him transferring to his right as before; thus his left side will remain exposed. If he realizes that and wishes to transfer his lance to his left, he will be engaged in transferring. (Thus) you will find an opportunity to thrust at him. Many people employ this (tactic). Also, learn it well, so that you may always employ it.

A chapter on engaging the opponent.

This chapter relates how to engage one's opponent in a jousting match. (42v) Holding your lance absolutely straight between the two ears of your horse in the **Damascus** style, attack your opponent. (First) move in on him. When you have come close to him and see that he has set his lance to his right, set (yours) to your left. If he has set (it, his lance) to his left, set (yours) to your right. And meet him unexpectedly in the **Damascus**, not in Sağr, (style) of tilting. Holding your lance against your opponent in the **Damascus** (style), quickly charge to your right and to your left. (Do it) quickly so that your opponent will be surprised, so that he will not know from which side you are going to throw the lance. (43r) When you have come close to him, throw the lance on the side not covered by his lance. Beat him thus, but beware that he does not do to you what you are doing to him. Learn these tactics well, do not forget them, **if God, may his name be exalted, wills.**

Another chapter on engaging the opponent.

This chapter also relates how to engage (in combat) with an opponent. You must charge your opponent once to his right, once to his left. Then transfer to your right in the Saġr (style) (43v) and meet your opponent facing you. You should stay at a distance from your opponent after you have hit his lance with yours, until he has the impression that this is your style of fighting. As soon as he is under that impression and he assumes that you will always charge him in this style, then gallop and come closer to him than you did before. Stretch your right hand toward the back and, holding your lance at the butt, come close to him and strike your opponent on the face or on the chest. In that situation you should (44r) make sure not to make any mistakes, because when (you) strike (him), your lance may extend too far. If you do not pull it back quickly, it is to be feared that he will strike you. Thus, do not proceed in this way, until you are certain that you will not make any mistake and that you will be able to pull your lance together with the bridle-reins quickly, return them to their places, and tilt in the Saġr (style). Perform this maneuver (only) after having learned these (maneuvers) precisely, because in this maneuver there is a great danger, for when he parries your lance, if you are not skillful, it is to be feared that the head of your lance (44v) will drop, you will (then) be exposed and he will thrust at you. So take care that as you strike him your lance is above his lance.

When you catch up with him and thrust at him, guard your horse and yourself very carefully and turn to your left and pass by him quickly, so that his lance will not reach you. If you are able to reach and thrust at him (with your lance), return your lance quickly to its position then lean back and hit his lance from below, so that (45r) his lance will fall on his neck, then do whatever you wish, **and that is that.** And know that you should not engage any horseman by going close to him, unless you (first) calm your horse, so that you can proceed as you wish. That is to say, fight only on a horse that moves as you wish. And it is necessary that, when engaging (your) enemy, before you go close to him, you should cover the exposed parts of your (body). Guard the exposed part of your horse and yourself well when you go close to your opponent. (45v) This is the essence in every action. Do not forget it, since confidence depends on it in every engagement. **God knows the truth better.**

Another introductory chapter on Saġr (style) attack.

This chapter relates another type of attack against an opponent. Holding the butt of the lance with your right hand, raising its point upward, and putting it over your right shoulder, attack your opponent. If you wish, tilt your lance at a distance, then thrust it toward your opponent. If you wish to confuse your opponent (46r) as to which side you will thrust from, watch from which side he thrusts his lance, then thrust yours toward his unprotected side. If he is skillful and he wishes to transfer his lance over the head of the horse quickly and sets (it) towards you, at that time he will inevitably be surprised and be occupied with the transfer. Try to strike him quickly there, but beware, do not attack when his lance is directed against you, because he also has a lance like yours, and he also has a hand like yours. In the view of (experienced) horsemen, it is improper if his lance reaches you, (46v) your lance reaches him and you strike each other. So take care not to act in this fashion. If you retreat holding your lance with your left hand, as I have described, and do as you did with your right hand, this is an uncommon maneuver. It is employed rarely. You are employing against your opponent a skill that he has never seen before. Nobody employs it except a person who does unexpected things.[37]

Another chapter on Saġr (style) of attacking.

(47r) This chapter also relates how to charge an opponent by holding the lance in the Saġr (style). Hold the butt of the lance in your right hand. Raising its head upward, rest the butt on your thigh, then attack your opponent thus. When you are close to him, thrust your lance into any exposed place. **Ended.**

Still another chapter.

---

[37]Since the meaning of the sentence here is not very clear, the translation of the Arabic original has been given.

Holding the butt of the lance with your right hand, put it on the knot of the breast-strap of your (horse) on the right side. Raising its head upward in the air, attack. When you come close, (47v) tilt at whichever side you wish.

A chapter on attacking while running.

This chapter deals with the following: Hold the head of the lance with your right hand and gallop to the center of the hippodrome. Do this (only) when you ride out straight ahead, not when you turn. Then return and come close to your opponent galloping. When you approach him and there is (still) a hundred arshins between you, stretch out your lance, hold it in the middle with your right hand, (48r) as you gallop your horse. Then attack your opponent, tilting the lance. **God knows the truth better.**

Still another chapter on engaging the opponent in combat.

This chapter also relates how to engage an opponent (in combat). Engage your opponent as I have described before. Tilt (your lance) toward him in the **Khorasan** (style) and be cautious. When you come close to him, signal with the butt of the lance as if you are going to transfer (but) do not do so. He will transfer to his right side. Turn your horse a little bit (48v) to your right, so that you will meet him to his left. If he is clever and quickly returns his lance to his left, he will of necessity return it with a transfer. At that time you find an opportunity so that you can strike him at your right or at your left. If your opponent does not transfer, it is not possible for you to employ this trick against him. Then ride your horse slowly. When he reaches your side, turn toward his rear and make your lance reach your opponent, because he will be in front of you. If he defends to his left, (49r) attack and strike him; he cannot defend to his left no matter how clever he is. **God knows the truth better.**

Another chapter on engaging an opponent in combat.

This chapter also relates how to engage an opponent. Tilt in the **Khorasan** (style) and attack your opponent. When you come close to him, place the butt of the lance under your right armpit; then, raising it all the way up with your right hand, signal. Let him think that you are transferring. He will transfer to his right, thinking that you are transferring. After that (49v) bring your hand back to the butt of the lance quickly, since he will transfer to his right and you will meet him to his left. These maneuvers are not easy to carry out unless you are skilled in horsemanship. If you wish to meet (him) to your left, ride your horse in such a way that he will be busy watching your lance. But you should be busy with gaining ground (at his expense) so that you will reach your goal. With these maneuvers I have defeated many people who had claimed mastery in this art. (50r) If the horseman is smart, he should alternate his lance from the **Damascus** (style) to the new **Ṣaġr**, and from the new **Ṣaġr** to the **Khorasan** (style), from the **Khorasan** (style) to the **Damascus** and the new **Ṣaġr** (styles). One should not employ (only) one of them and leave the rest (of the maneuvers). On the contrary, one should know all the maneuvers and employ each of them in its place and when it is necessary.

A chapter on a perfect and rigorous (jousting match) in a circle.

(50v) This chapter relates (a jousting match) in a circle against an opponent. When you go out (for a jousting match) in a circle with your opponent, either as a pursuer or the one being pursued, and see your opponent as a skillful (horseman), move yourself from the position of the pursued up to the equal (of the opponent). If you are afraid of your opponent, hold the lance and transfer it beside the back sinew of your horse. If you chase the opponent, force him to make a narrow circle and turn to your right side and enter into the circle; then turn to your left. During these two turns there remains a wide area between the two of you (51r) and both of you return to engage each other (in the manner) that I have described to you. If you are able to thrust at him, do it then; if not, turn towards his back slightly and force him to occupy himself with a transfer, so that he will transfer in front of you. Walk your horse gently. Do not pass him; (if you do), you will be in front of him or he will confine you and thrust at you. Never attack your opponent when his lance is tilted against you unless your lance is longer (than his). (51v) Do not attack your opponent unless you find (some parts of his body) exposed. If you challenge your opponent in a circle, narrow his area of movement[38] little by little until you reach him (with your lance), if you wish and

if God, the most high, so wills. Be very careful that he does not turn to his right (when coming) against you, because you will be on his right. In that position employ the **Damascus** and Saġr techniques. **And then there is a new and significant benefit.** In these maneuvers your lance should be inside and your horse should circle in the same direction (that the lance is tilted to).

When you follow the horseman in the hippodrome (52r) turn to your right and left. Then, employing the **Damascus** technique, place the opponent opposite you. When you come close (to him), hold the lance like a spear, thrust his face from your right side and, holding the upper part of the lance with your right hand, hit his lance from above. Pull yourself back a little so that you will be able to gain ground there.[39] Then hold your lance over his lance, slide (your lance) and strike him. Without any doubt, he will be struck, **ended.**

A new benefit similar to the previous one.

(52v) Some of the horsemen dismount from the horse when they fall in front of their opponent, stand on the ground and meet the opponent with a lance (in their hands), and thrust at (him) in whatever position they like, because a horseman on the ground is more able to thrust (than the one who is) on horseback. Now let me explain the remedy to you for this problem. When your opponent wishes to dismount, it will be obvious to you because of his movement, since he will need to raise one of his feet and put it on the horse's neck. If one wishes to dismount (in order to) face the opponent, (53r) (other than that) there is no way to do it. So you watch him. Whenever he raises his right foot and puts it on the horse's neck, you tilt (your lance) to your left and follow his right side, because he will not have the opportunity to parry you(r attack). You strike him there (at that moment). If he wishes to return his foot back and transfer his lance, he will be occupied with it. Thrust at him in that position. If you thrust at him while his foot is on his horse's neck, you will surely knock him down. If he looks at you at that moment, (53v) he himself dismounts from the horse without being thrusted. If he raises his left foot and intends to dismount to his right, you tilt (your lance) to your right and follow towards his left. Understand these matters well and do not commit an error. If you are able to thrust at him before he dismounts, do it. If he surpasses you (in quickness) and dismounts (before you), look at him when he is about to dismount. If he dismounts to the right side, ride your horse fast and catch up with him, because at the time of dismounting he turns around and inevitably turns his neck towards you. (54r) You will find his back (exposed to you). Thrust at either him or his horse, since he is (only) strong with his horse. All of the precautions (that he has taken) will be void. If you (can) thrust at him then, do it; if not, stay at a distance, do not come close. When he wants to mount (his horse again), attack him. You will either thrust him down or prevent him from mounting (his horse). As long as you stay at a distance, it is not possible for him to mount. If he is the enemy, shoot him with an arrow. **Only God knows better.**

If you challenge a horseman (54v) who has a shield on his back, it is not possible for you to thrust at him on the back. So you thrust at his horse so that, when his horse jumps, his shield will be lost. Then you thrust at him at that moment. Know that the shield is not useful except when (the opponent) is shooting an arrow (at you) or throwing a spear (at you), before you meet him. Once one meets his opponent on horseback, the shield becomes a distraction to its possessor, especially to the possessor of the lance.

If you chase the opponent and wish to knock him down together with his horse, thrust at his horse a couple of times, so that his horse will buck. (55r) When it raises its rear legs upward, thrust at the rear pommel of his saddle so that he will surely fall down together with his horse. If you wish to knock him down together with his horse without thrusting (your lance), hold the tail of his horse while he is riding; raising upward, pull it very hard so that he will surely fall down. If the opponent chases you, put your lance suddenly between the two front legs of his horse and bend down a little so that he will surely fall down. If you press your horse against his horse's chest, (55v) his horse will surely fall down on its face.

---

[38]Lit., 'to steal ground from him.'
[39]Lit., 'to steal ground.'

Another way.

When you fall in front of (another) horseman in the hippodrome, leave the circle. Exit straight ahead. Expose your back to him and shorten your lance. If he chases you and comes close to you, stretch your lance, turn to your right and stay where you are. Thrust at him if you can; if not, let him come and pass by you. Then you turn your horse's head and follow him. He will be in front of you. When you are pursued, (56r) you surely (must) become the pursuer. When you are in front of the opponent, do not forget to thrust at the chest, face or foreleg of his horse, so that at that time it (his horse) will stumble and you will find an opportunity to get him, **if God, the most high, so wills.**

Another way.

When you are in front of the (other) horseman, make your circle wide. In every circle, let (the track of your circle) be wider than the previous one, so that the distance between the two of you will be wide. Then find the middle and enter the circle. Follow the opponent. (56v) He will surely be in front of you. If he also turns and attacks you, you also attack him, but this happens very rarely. When he reaches your side, turn towards his back so that he will be in front of you. **And only God knows the truth better.**

Another way on (a jousting match) in a circle.

When you are pursued and are in front of your opponent, defend (with your lance) to your left and put your lance on your left wrist. Then hold the rear pommel of your saddle with your right hand, (57r) put your foot on the neck of the horse. When he comes close to you, stay with your horse across, hold your lance forward and dismount quickly so that you will have time to catch and thrust at him before he flees. Then thrust at him quickly. If he is struck well, he will fall down between you and your horse. Thrust at him if you can; if not, after he passes by you, mount (your horse) quickly and follow him. If he is smart and protects (himself) from you and does not let you thrust at him, then thrust at his horse. (57v) Whenever you employ this method, it is necessary that you should have a long rope. One end (of the rope) will be tied to your waist, and the other end should be tied to the ring of your bridle-rein, so that, when you dismount, your horse will not run away from you. Be very careful not to employ this method in the lands of enemy, so that the enemy seeing such skills will not learn them. Also, do not employ these (methods) against those who have arrows and bow or against friends in the jousting matches. The previous (horsemen) had employed these (methods that were explained in this) chapter (58r) and had considered it as an important chapter. They did not offer better methods than (those given) in this (chapter). But I see this method, dismounting from the horse, as inappropriate when one is pursued. Because the objective of the horseman is to separate his opponent from his horse. When he (the opponent) (dismounts from his horse and) is on foot by his own wish, that means that the horseman's objective has been achieved. I (never) employ this method. Before the caliphs, many people have employed this method against me; they could never have their tricks work; they themselves have become the victims of the tricks that they have employed. (58v) But in my opinion the better method is this that, when you are in the battlefield, you should watch your opponent. When you see him (employing) a certain method, you should force him to change his method from one to the other. Wherever you are afraid of your opponent's surpassing you on something, you should (try to) surpass him on the same thing.

The horsemen have said that you should capture your opponent's lance, but I see it as inappropriate most of the time, because you will be (overly) occupied with it. (59r) But when the opponent grabs your lance, do not let it go until he reaches half the length (of the lance). If he reaches half the length let your lance go, turn to your left and strike with the sword from your right side. Some of the people have said that you should let your lance go as soon as the opponent grabs it, but that is not proper in my opinion, because if you let (your lance) go as soon as he grabs it and attack him after you let go of your lance, before you reach him, he will employ a trick against you. (But) when you go close to him (59v) and let go of your lance, you will surprise him, and you can do whatever you wish.

If you take away the lance from your opponent and have it, stick it between your thigh and the stirrup-strap and bring its head to the back upwards under your armpit. If not, stick the lance under your right thigh, bring forward its head with its iron (part) a little more than half the length. If you need to

thrust at (someone) with that, it will be ready for you. If you take the lance of the enemy from his hand, (60r) hold the iron part of (the lance) with your one hand and the wooden part with the other, hit it against the pommel of the saddle and break it, or cut it with the sword. The intention is not to leave it intact.

If you wish to take the opponent's lance by pulling it from his hand by force, hold his lance and put it under your armpit, hold the mane of the horse over the lance tightly (together with the lance), with a signal turn your horse to the opposite direction from him, because you can (only) capture his lance by holding the horse's mane. (60v) That is to say, the very (objective) is to capture the opponent's lance in whatever way it may be. Do not employ this method against the enemy that it is very dangerous, and that is that.

A chapter on the horseman's engaging two horsemen.

When you engage two horsemen, attack them from the very edge of the hippodrome. If they (come) against you separately and not together, if they are smart and skillful, they never (confront) you together, but they will stay apart. (61r) For them there is nothing better to do than this. You also remain far away from them. Then, holding your lance in the Sağr (style), put it on your shoulder. Its butt should be in your right hand, its head upward. Then, in order to pass through them, ride directly towards them and pass through them. They will be tempted (to attack) you by thinking "Let us attack from both sides; if he throws his lance at one of us, the other one will thrust at him." Strive and pass by them quickly. (61v) When you pass by them five arshins, slow down your horse and then gallop. They will have no other choice but to get together, so they will surely get together. Then return towards them and attack whoever is closer to you. One does not need tricks except (when) one is (engaging) two horsemen. When they get together, it is as if you are engaging a single horseman. But do not employ this type of a trick unless you are on a very fleet horse and you know very well (62r) that that horse will lead you through them. When you pass through them, place the head of the lance in the direction that you wish to turn.

Another chapter on engaging two horsemen or a group (of horsemen).

When you engage two or more horsemen, beware that your opponents divide and attack you from both sides. If they come against you as one group, attack whoever is closer to you. Give a signal to one of them (as if you are going to attack him) and (62v) thrust at the other one. If these two (horsemen) are smart and divide (before they attack you), do in the way that I have described to you before.

If you run into a group of (horse)men, do not run too (far) from them. (Instead), fight with them as you ride along and then run straight ahead in front of them, so that they will be tempted (to get) you, and they will be dispersed and come one by one. Then return towards and attack the one who is coming close to you. If your horse is good, whip it, so that when they see you as such they will have the temptation (to get you) (63r) and they also ride their horses whipping. They will come after you one by one, so you will fight with one person (at a time). And pay attention not to stay in one place; always move. Let your ambition and mind be after whoever is better equipped with weapons and has a fleet horse and is brave. (Try) to get him. If one of them is equipped with a bow and arrow(s), first attack the one who has a lance and protect yourself from the one who has arrow(s); do not be careless.

If you enter into a narrow place and a horseman catches up with you, (63v) dismount quickly and thrust at him. Beware not to thrust at him (while you are) on horseback, because you may make a mistake and he will thrust at you (instead). But (try to) employ all of your tricks against this horseman, but dismounting and thrusting at someone (while you are on the ground) is the best. If you happen to be in a narrow place and a horseman comes after you and another horseman appears in front of you, in this (position) the maneuver is as follows: you should quickly dismount from your horse, run towards the one who is closer to you and thrust at him (64r) and (at the same time) you should shield your horse against the other one. Do not dismount without tying a long rope to your bridle-reins. Because, if it is tied to some other place, when the horse suddenly runs away or is frightened, it will drag along its owner and knock him down. The enemy will benefit from it. If a horseman finds you in a narrow place and you regard him as a good horseman, and (you think that) you are not so good a horseman as he, and you are afraid of his smartness and horsemanship, if you are close to him (64v) place your lance to defense

(position) without fighting with him (and) return back galloping to that place, the wide place from where you entered this narrow place, while you sit at a slant in your saddle. Guard yourself against him. Pretend you are riding your horse by pulling on the reins (to slow it down). Engage him (only) after you come out of that narrow place. In my opinion this is better than to fight in that narrow place. If you run into many horsemen as a group, do not fight with them after you entered into the middle of the group, (65r) (but rather) move at the edge (of the group) and fight all around (the group) if you are equipped with a lance, because one who has a lance cannot perform (well) in the crowd. Narrow places belong to the one who has a sword, **only God knows better.** If you are on horseback, run away from a foot-soldier as much as possible. Never go near (him). Always utilize this principle. **And safety in the war is the trick.**

A chapter on how to free the lance (after) you thrust with it.

This chapter teaches how to free the lance after it has been thrust. It explains that. If (65v) you have thrust at the opponent to your left, turn to your right, raise your hand together with the butt of the lance and put it on your shoulder. Then hold it tightly. Turn your face to the left, kick your horse and pull out your lance. If you have thrust (the lance) to your right, turn to your left and do the same so that your lance will be freed. If you have thrust it into the ground, into a wall or a solid thing and the iron (part) of your lance is stuck and you want to take it out by twisting, (66r) if its iron (part) is twisted or you are twisted when it is stuck, your lance and its iron (part) will surely be broken, or its iron (part) will move and get loose from its wooden (part). It is especially difficult (to free the lance after you) have thrust it into the ground. When you have thrust (your lance) as such, press it (between) your saddle and your thigh, turn the head of the horse and pull it (the lance) very hard so that it will come out easily.

A chapter on parrying.

This chapter relates how to parry (with) the lance. Some people parry (by hitting) the lance upwards from below. I never approve of it. (66v) And know that parrying is the skill of the lancer in the art of jousting. Always put your lance on top of your opponent's lance and pay attention not to hit his lance unless (your lance) is firmly fixed on top of his lance. Only then parry it. Know that (in that position) you will never make a mistake. If you make a mistake, your lance will fall down on the ground, and thus you will (let him) parry you, and you will get thrust. If you tilt (your lance) to your left in the Saġr (style), pay attention not to parry (67r) because in that position many mistakes are committeed. But **fatl** is to get rid of (the opponent's) lance by tackling it with your lance in order to thrust at them. If your opponent parries your lance before you do, pull and bring out your lance from underneath his lance and thrust at (him), because when he parries (with his lance, if you pull your lance) his lance becomes heavy and falls down on the ground. If he parries your lance upwards from below, conceal your lance, raise it upward, so his lance will be raised upwards (too). Then attack (67v) and thrust at him.

One cannot parry (the lance in any way) in the Damascus (style) except upwards from below, because the butt of his lance is under his armpit. If you parry (his lance) downwards from above, his armpit does not allow his lance to fall down. If your opponent comes (at you) holding his lance in the **Damascus** (style), be sure not to make any mistake when you parry, because if you make a mistake it is more difficult to bring down your lance from above, rather than to bring it upwards from below. If you are afraid of your opponent, set your lance firmly on his lance. (68r) Do not parry his lance by pressing it hard, but rather move it by bringing it downwards so that the lances of both of you will, without any doubt, be parried. Always be alert that he might bring out his lance from underneath yours and thrust at you. Take heed of the tricks that I have taught you, so that he will not apply those to you. If you do not have a lance, then parry (his lance) with a whip. If you do not have a whip, collect your turban (in your hand) and parry (his lance) with it. (Always) parry (his lance) no matter how much he thrusts at you. (68v) This is an established (rule) and compare other (methods) with this.

A chapter on spurs and other (equipment).

This chapter relates the (use of the) spur and other things. It is better if you put spurs on both your feet. When you spur on your horse, do not spur (too) hard, but rather rub from both sides (gently). Doing this is better and preferable. If you put a spur on (only) one of your feet, it is also possible, but it is more

proper to put it on your right foot, (69r) because it does not cause any wound on the horse. The roweled spur that is used by the people of the frontier is not good. It has been said that it ruins the horse.

If you wish to mount the horse with a lance (in your hand), hold the bridle-reins in your left hand together with the saddle-bow. Hold the lance in your right hand lower than your height, put its butt beside your foot on your right side. Then shorten the right side of the bridle-reins in your hand until the head of your horse leans outward, so that it will be easy for you to mount. If your horse turns while you mount, (69v) it will come close to you, but do not shorten (the bridle-reins) too much for that is not good. When you approach (the horse) in order to mount, stay a little behind the stirrup. Do not go forward for that is not proper. The horsemen regard it as unseemly. Then put your foot into the stirrup and lean on the lance for support and then mount. When you go up (and mount the horse), you do not need a support. While you mount, rotate your lance over the buttocks of your horse to your right side and take it in your left hand and hold it together with the bridle-reins. (70r) Then with your right hand arrange your clothes and equipment.

If you are in a desert where there is no one around you and you are afraid that your horse will struggle to be free, hold your lance with your left hand in the middle together with the mane of your horse and with the other hand hold the front or the back pommel of the saddle and mount. When you wish to dismount, hold the lance upright in your left hand together with the bridle-reins on the left side of the horse (70v) and, holding the pommel of the saddle with your right hand, dismount. When you dismount, take the lance in your right hand, so that your horse (by an unexpected) turn will not break it, or so that it will not injure anybody. Now mark these well. If your lance falls to the ground, do not try to pick it up while you are on horseback because that is risky. In such a situation, dismount, pick up your lance, and mount (again), **if God, the most high, so wills.**

A chapter on using (the lance with) a banner which has a benefit.

(71r) This chapter relates the use of the lance with a banner. Take the lance with a banner, hold it in the middle, rotate it over your head. After holding it across, start lance maneuvers as much as you are able to. And beware that the banner does not wrap around your face or your horse's face, since the wind unexpectedly (may catch) it. In the opinion of horsemen, this is bad because, while the horseman is busy with getting rid of it (the banner), his opponent defeats him. **And only God knows better.** (71v) Then take your horse out to the tilting (exercises). Circle your horse to your left (while) holding the banner to your right, and circle your horse to your right (while) holding the banner to your left. Then tilt and defend (with your lance). Beware of the (direction and the strength) of the wind during these maneuvers. If the wind is more powerful than you, place the lance on your shoulder. When you fight with (the lance that has) a banner, employ a trick: put the banner against your opponent from the direction of the wind. It makes him blind, and he becomes occupied with it, or put it against his horse's face, (72r) and the wind presses it on its face and you can do whatever you wish. If he is the enemy, put it against his face if the wind is (blowing) towards him. Then attack him and strike (him) with a sword. **And that is that.**

A chapter on picking up the burcās from the ground by a lance.

This chapter relates how to pick up the **burcās**[40] from the ground by lance. Make a ring out of reed like a **burcās** without a foot. Then (72v) put on it a dress made out of (dark) leather or white hide (on each one) and put it in the center of the hippodrome. Then ride your horse, come and thrust each one from beneath upwards with the iron (part) of the lance in (each of the) five places. Placing a piece of cloth and thrusting it is also like this. Take the first one and raise it upward and then thrust the other one. **If God, the most high, so wills. And that is that.**

A chapter on the ring.

---

[40]**burcās** or **barcās** (in other texts also **bircās**) has two meanings: 'a mark to shoot at,' 'a hoop mounted on a spear for use in lance exercises or in archery.' For more information on **burcās**, see J. D. Latham and W. F. Paterson, **Saracen Archery** (London, 1970), pp. 83-84.

This is the chapter on picking up the ring (73r) from the top of a pole with a lance. Take the long stem of a broken bamboo, like the stand of a **barcās**. Split its point into two or carve a hole and fix in it a ring out of iron or out of whatever you wish. Its width should be four fingers wide (the fingers are) closed. Then put this ring on that split or make it long at the bottom of this ring like a handle. Then stick it into that hole. Then ride your horse in the hippodrome fast (73v) and pick up that ring with the head of the lance in it. This is done with (different) types of tilting. This is how to place five rings on five stands and pick them up. However, if you tie a piece of silk on every ring, these look pretty with it. When you pick up the ring, raise the head of the lance upwards so that it (the ring) will not fall off. Either take the rings off the lance and gather them in your hand or hold each by the silk (cloth) (74r) until all five of them are collected on the lance. **And that is that.**

A chapter on tricks with lances.

This chapter relates tricks concerning the lance. Know that, after the horsemen have excelled in (the art of) jousting, they also have employed tricks. When you wish to engage an opponent in a jousting match, know the length of the opponent's lance. Then prepare a lance which is longer than that of (his lance) and send it with somebody who does not show it to anyone. Let him put it at one end of the hippodrome (74v) in a place that you know. When they measure your lances and cut off the extra length, go towards that lance (which was previously hidden) as if you are galloping your horse. Then dismount your horse as if you are adjusting your girth or checking out your equipment, put down the lance in your hand and pick up the other lance and mount (your horse again). But it is necessary that these two lances are similar in thickness and color. Then ride (your horse), come and attack your opponent without stopping. (75r) If that person is able to take (the other lance) away and bury it in the earth at night, let him do it. That is also proper. But one must be smart and agile in order (successfully) to employ these tricks, so that he will be able to do them in secrecy.

Also, another way in tricks.

Another trick is as follows: prepare a lance out of a suitable tree. Then carve a hole inside or empty the joints of a bamboo lance. Then fill them with soft sand. And stuff its butt with clay (75v) or something else that will not fall unless it is pulled and make it firm. Then take a thick lance that is extremely heavy. Bring both of them to the hippodrome and let your opponent choose one of them. He will surely choose the light one. You will end up with the one that has sand in it. Then hit its butt on the ground until the clay drops out (and) the sand pours out. After that do whatever you wish. (76r)

Also, on tricks of an extension to the bottom of the lance.

This (chapter) also relates the extension tricks (for lances). Take an arshin of bamboo whose color is the same as your lance. Make an extension to the bottom of your lance (out of that bamboo) that will not be noticeable (when it is added to the lance). Then hide that extension in your boot or behind your saddle. When they measure your lances and cut off the extra length, stay a little farther away from your opponent and connect it (to the bottom of the lance) in your hand skillfully so that your opponent (76v) and other people will never see it. When you join the extension firmly, let it always be between your two hands, so that your opponent will not see it. It is also necessary that the point of connection should be so good that, when you are in action, it will not fall down and disgrace you (in public) and, if you thrust your opponent, (people) will not say that so-and-so thrust (his opponent) using tricks. The essence of these is agility and cunningness. One should not tell anybody about it, so it will not be known. **And that is that.** Know that there are plenty of tricks (employed with) lances; however, we thought it inappropriate to mention all of them in this book, (77r) so that the book will not be long and the person (who reads it) will not get bored. But I disapprove of employing these (tricks). In my opinion all of these tricks are (signs of) weakness. In horsemanship all of these matters are deficiency because the real lengthening of the horseman's lance is the result of his (ability and skill in) performing (with the lance) well and his maneuvering his horse and attacking and retreating well. How much longer will the lance get with an extension? If the horseman is knowledgeable in his job and gains ground from his opponent when he is attacking or retreating, (77v) his lance will get longer there and will make the horseman reach his wish. But I mentioned these tricks in this

book so that you will know them and, if somebody employs them against you, you will not be negligent and will be always alert and wary in these matters. If you are afraid of these (tricks), cut your opponent's lance at the bottom so that, if he had an extension planned, his plan will be void. But (the essence of) horsemanship in jousting, as I have described to you, is (78r) to have a good seat on the horse and (to be able) to thrust the opponent. **And that is that.**

A chapter on carrying the lance on trips.

This chapter relates how to carry the lance on trips. On trips hold the lance in the middle together with the bridle-reins and put a portion of it on your right thigh (in such a way that) its head is directed forwards. If you wish, hold its butt with your right hand and, having its head directed upwards, put it on your shoulder. If you wish, do it like that also with your left hand. (78v) If you wish, hold it upright and put its butt on your thigh or on your saddle. (Or) if you wish, stick its butt into the stirrup and make it firm. Know that there is no preference as to how to carry the lance. Whatever (method) is good and easy for the horseman, let him carry the lance in that (way). If you are in a safe place or if you wish to enter into narrow places have the head of your lance together with its banner pointed backwards and enter. If you are in the land of the enemy, (79r) have it pointed forwards and then enter, and be careful that its head will not thrust into a wall or a tree and be broken. (And) sometimes the horseman carries the lance without being in need of these practices. This is how: he should make a hole in the butt of the lance and tie it with a rope, forming it like a round ball, or he makes a hole through a bone or a knuckle-bone and ties it (to the lance) and thrusts it into his belt, and he drags its head on the ground backwards. Or he makes a wide ring out of that rope and puts it on his right arm. This is good when one is shooting arrows. Do whichever is easy (for you). (79v)

A chapter on the colors of the lances.

This chapter relates the colors of lances. The most beautiful color for a lance is yellow, and the remaining colors are also good, but the color black is not good. **And that is that.**

A chapter on the rare qualities of lances.

This chapter relates the best lances. The best lance should be thick and plump. Its bark should be soft and smooth. Because if it is hard and (80r) very dry, when it stays under the rain and sunshine, it will not endure, it will be **mufarraz**, that is to say, it will be cracked, it will split. **And only God knows better.** It is also necessary that the lance should be round. Its center should be strong so that, when one shakes it, it does not vibrate too much. Its head should not be very thin; it should be of medium (size). It should be well grown. Its joints should be circular and ringed, and its knots should not be hollow. It should not have knife marks.

Know that in my opinion the best and strongest lance (80v) is the one with brown color. Because (bamboo[41] with that) color grows on high grounds and rain and sunshine reach it. If it has a flaw, it becomes immediately apparent. One does not need to be cautious with lances of this color, but yellow and white bamboo grow on low grounds. Sunshine (does) not reach it so, if it has a flaw, it does not become apparent, **and that is that.** It is necessary that the lance not be very thick, so that it should fit into the hand. It should not be very thin; if so, the fingers reach the hand (81r) and touch the palm. The longest lance is eleven arshins. (The ones that are) more than ten arshins have the perfect weight. **And only God knows better.**

A chapter on the lance flaws that do not cause great damage.

This chapter relates the lance flaws that do not cause great damage. I have mentioned the colors (of lances) that are not good (in the chapter) on the color of lances. Know that the flaw concerning the color (of a lance) is not a flaw that causes great damage. Its thickness or thinness, whether it grows on high

---

[41]In the text **süngü** has two meanings, 'reed, bamboo,' 'lance.' Sometimes the two meanings are identical, i.e., 'a lance made from bamboo.'

grounds or (81v) on low grounds, those splits that resemble cracks but are not cracks, rather they are (joint) places, and whether the two ends of a lance are bent inwards or not, all of these are not the flaws that cause damage. **And only God knows the truth better.**

A chapter on the lance flaws that cause great damage.

This chapter relates the damaging flaws of lances. Some of the damaging flaws of the lance are as follows: if it is broken or extremely thick (82r) or one that vibrates too much, one that has been eaten by worms, or the one that has small see-through holes, in the Arabic language it is called **akal**; the one that has round holes, but these are not the see-through holes, one that is decayed at the joints, and that is called in the Arabic language **qādiḥ**; and the one that has cracks and bruises on its shaft, or the one that is thin at the ends, and the one that is very heavy. These are the damaging flaws of the lance. (82v) When you wish to purchase a lance, (after you have bought it), oil it for several days and put it under very hot sunshine. Do it like this for several days, then wipe it with a piece of cloth. Then turn it upside down and put it under the sun. If that lance has a flaw, all of it will be apparent.

The third skill is using the sword.

(This chapter) relates good and bad swords; knowledge of the range of the swords and that which is the proper length and weight of the swords. (83r)

In the name of God, the Merciful, the Compassionate. Know that God, the Most High, has taken your side.

The third skill (chapter) relates the usage of the sword. Know that there is no weapon among weapons that is described with (such) nobility, and that is so valuable that its possessor is proud of it and that achieves victory with it, except the sword, because it has respect and superiority over all the weapons. (The people) also beat the armies with its name (the sword). They say: "We conquered it by sword." (83v) This is such a weapon that all the people use it; the one who knows (how to use it) and the one who does not, young and old, are protected by it everywhere. And it (the sword) is (such) a good brother that it does not become inactive in wide or even in narrow places. One needs it on the sea and on the land and in a crowd. On a very windy day the lance becomes a burden for its possessor, but this (the sword) never becomes useless. And on that day the archer cannot shoot his arrow straight, (therefore) no one can do without the sword. No matter how many (84r) weapons are at your disposal, you are certain to say: "Among every class of people and in every land there is no weapon other than the sword with which they (can always) fight and that weapon is identified with them." Although they have many weapons, they would never be able to do without the sword, but those who have a sword can do without all the other weapons. It is also the most beautiful of the weapons and the most beautiful of all the ornaments. It is suited for use in safe (as well as) scary places. (84v) It is also proper to be carried and girded on the waist. They also tell of the (innate) virtue of the sword and to be proud of it thus: "**No one touches it but a clean person,**"[42] that is to say, an unclean person should not hold it without (first) cleansing himself. Also, it should not be shown to a woman who has a period. Its value should not be mentioned. No one should present a bare sword without the sheath to anyone,[43] that is to say, they should not do such things out of respect and honor for the sword. (85r)

It has been narrated that: "**The angels pray for the person who is carrying the sword for the sake of God, the Most High, as long as the sword is on his neck.**" It has also been narrated that: "**Swords are the keys to Paradise.**" It has also been narrated that: "**God, the Most High, (only) appears to the angels with people who wear the swords for his sake.**" It has also been narrated that: "**God will decorate with the robe of honor the one who carries a sword for the sake of God on the Day of Resurrection, and God will**

---

[42]A slightly different version of this quotation is in the Qur'ān: 'none but the purified shall touch' (56:79). See Arberry, p. 256.

[43]There is a tradition about it: 'passing on a sword without a sheath is prohibited.' See A. J. Wensinck, **A Handbook of Early Muhammadan Tradition** (Leiden, 1971), p. 250.

abandon the one who draws the sword against God on the Day of Resurrection." The sword has many virtues, but in this book we only mention a portion of them, and we have not translated (the rest) from Arabic into Turkish, (85v) because we said: "Let us not alter the words of the great (people)," but rather we said: "Let our book be honored with the words of those (people)," **and that is that.**

You should choose and carry the **eski** (sword) among the types of the swords, but here **äski** does not mean old, but rather it means a noble, sharp sword. In the same way the Arab (people) say: "**farasun ʿatīqun.**" In this case the horse is but a colt. It means a noble, good horse. Here also **sayfun** (86r) **ʿatīqun** means good, skillful sword. The sword that has noble characteristics is an **eski** (sword), no matter when it was manufactured. Do not carry the **yängi** (sword). The **yängi** means the opposite of **eski**, that is to say, the one that does not have **eski** characteristics, even if it was manufactured before the time of ʿĀd,[44] **and that is that.**

Now **eski** is divided into three parts. The best among these three types of swords is the **Yamanī**. After that it is **Qalʿī** sword, after it the third one is the (86v) **Hindī** sword. But the **yängi** sword is the most ominous of (all) the swords; it is called **muḥdaṯ** in the Arabic language. The sword that is not **ʿatīq** or **muḥdaṯ** is called **mutavassiṭ**. This sword is manufactured in the country of Yaman out of iron from Bailman[45] or Ceylon, but the damascening of the **Yamanī** sword is streaked and its knots[46] are equal, some of its knots are not bigger than others. But some of the swords are white damascened and the (background) surface of some of them is red and some of them is green. (87r) Close to its hilt there are white traces that resemble worms, (they are) like the whiteness of silver. You might think that (they were) following each other. And know that the sign of the **eski** sword that was manufactured in **cāhiliyyat**,[47] that is to say, the good sword is this that it has two holes on its tip (of the hilt). (Diameter) of the holes are equal on each side. (But) center of (the holes) is narrow. And some of its characteristics are that it should have four **ṣatbs**, that is to say, engraved places curved like a groove. It should be engraved concavely with a file, and some of them (87v) should have three grooves, one of them is in the center and two of them are on the cutting edges. Most of these swords are two and a half fingers wide; they are lightweight. Some of them are called **qabūrī**; these are more than two **batmans**.[48] The **qabūrī** (sword), which is light, is plain; it has no engraved grooves. In length it varies between three and four spans, closer to four spans. The broad sword is three and a half spans long; its weight is from two and a half **batmans** to three **batmans** or less. But as for that (88r) sword that is three **batmans** or less, that sword quivers and bends much.

Most of the **Yamanī** swords are not free from veins. Many illustrations and prayers are written on those veins so that those veins (may) not be seen. Every writing that you see on a sword that is written diagonally more than four fingers away from its hilt, that script is (written) because of a crack (on the blade). Whether you see a thick or a fine script, it is because of the veins. If you see a man's image that is written with genuine gold (88v) it is because of a fault of the sword. It is called **kabākī** in their language. Sooner or later that sword gets broken in that place.

If you see an image resembling children and if it gets reddish after a while, this does not happen except on a **Yamanī eski** sword or a **qabūrī** sword. Do not strike with those swords in cold weather as it is terrifying. The **ʿirqlġ** sword, that is to say, the sword with veins, does not have this sign, unless at the time of tempering the medicine that is applied (to the sword) mixes well with the iron. But if the sword has **ʿurūq**, (89r) that is to say veins, it does not happen unless, when the medicine is applied, it does not mix with it well, and its veins remain soft. If these veins come to the cutting edge of the sword, it does not cut

---

[44]The name of the mythical ancestor of an ancient pre-Semitic people that lived in Arabia. It is used figuratively here, meaning a long time ago.

[45]In the text the word **Bailman** occurs as **Salmān**. This must be a mistake. I followed the original Arabic text which correctly has it **Bailman**, a place name.

[46]These knots may be the 'steps' of the so-called **qırq nardubān** 'forty steps,' a type of damascening.

[47]The period of Arabian Paganism before the time of Muḥammad.

[48]This is a Turkish measure of weight.

when you strike but is thrown back. But some that seem to be veins are not veins; they happen in the time of tempering because of water. Water penetrates into those places and resemble veins. Know that these veins do not harm the sword, unless they are on the cutting edge and (unless) the sword does not absorb water at the time of tempering. No matter how much you strike with that kind of sword, it does not cut. Some of the **Yamanī** swords are joined at the side of the guard, (89v) and some of them are joined on the fore part. These do not have these type of joints unless they are of a bad kind (of iron). Many swords are manufactured in Yaman that have many small grooves in their sides, but that sword that has one **şatb**, that is to say grooved place, the rest being plain, its length is either (a little) more or (a little) less than four spans, that is to say it is not much. And its width is four fingers, nothing else. But the weight of the **Yamanī** sword is never a full three **batmans. And only God knows the truth better.** (90r)

A chapter on the Qilᶜaī swords.

This chapter relates the **Qilᶜaī** swords. Know that the **Qilᶜaī** sword is not four or a full three fingers in width. But its length is between four and five spans and its blade is straight. Its upper end is like its lower end. Downward from its hilt toward its point, it is thinner and sharper than the **Yamanī** sword, and its iron is white as silver.

A chapter on the Indian swords.

This chapter relates the **Indian** swords. The substance of the **Indian** sword (90v) resembles the substance of the **Yamanī** sword, but the substance of the **Indian** (sword) is black and, if you break it, its broken part looks[49] blackish. It is useful (only) for hanging on the neck of a woman who cannot give birth to a son. That sword should come from **Khorasan.**

A chapter on the European swords.

This chapter relates the **European** swords. The **European** sword is flat towards its hilt. Its point is thin, it is as thin as an **eski Yamanī** (sword). In its center there is a wide strip engraved like a groove. And some of them (91r) have (a groove) like a moon or a golden cross (engraved) at the upper part of the sword. Some of them have a golden nail. Some of them have a mark at the side of that long strip, but the point of this sword is thinner than the **Yamanī** sword. **And that is that.**

Sulaymanī (swords).

The **yängi Sulaymanī** sword resembles the **European** sword, but it is a little bit smaller and more beautiful than that. Its workmanship is more remarkable than that. Its upper and lower ends are the same, (91v) that is to say, its point is not narrow and it does not have an image or cross on it. The hilt of this resembles the hilt of the **Yamanī** sword. The hilt of the **European** (sword) is also like this, but the hilt of the **European** (sword) is a little bigger, but its significance is **savā**, that is to say, it is equal. **And only God knows.**

Damascus (swords).

The **Damascus** sword is sharp if it is tempered with its first water, but its blade is long and its substance varies. Its length is four spans and its width is a little bit less than four fingers, (92r) but the **Damascus** sword is sharper than all of the **yängi** swords.

Egyptian swords.

The **Egyptian** sword is long and the surface of its (blade) is smooth. It is strong.

But know that the sharpness of all the swords is not because of their substance but because of their workmanship and their shape. If the back of the sword is straight and its edges are equal, its thickness is

---

[49]The verb **ur-** here means 'to turn into, to become' This meaning is not attested in the dictionaries. The primary meaning of the verb is 'to hit, to strike, etc.' However, **çal-**, another verb used in Modern Turkish with the meaning 'to hit, to strike,' also has the meaning 'to turn into.'

even (everywhere), and some (parts) of it are not hollowed out and some (parts) do not protrude, and some parts of it are not thick, and some parts are not thin and, if its blade is thick (92v) and if its (cutting) edge is sharp, provided that its sharpness is not more than a single hair, that sword is very sharp. Yet a sword that is sharp against the flesh and cloth and skin must have a thin edge, and that sword is not the one that is praised because, if it strikes against a hard (object), it bends, it bends double. Tempering the sword moderately improves its sharpness. If its tempering is hard, it gets notched upon striking; if it is soft, it is thrown back. The striking part of the sword (93r) is one span away from its hilt.

Some people say that "when a sword is manufactured, it has a smell." If it resembles cow urine or the smell of a frog or the smell of clay or the smell of a dog, then this sword is good. But as for those swords the scents of which are like the smell of a tortoise or the smell of blood, those are the worst of the worst swords. (93v)

And some people said thus: "The sword moans only once, its voice is heard thus, and that is when its possessor dies, and when it comes out from its sheath and when the war starts." Know that they said: "A horseman's carrying a short sword against his opponent has many virtues"; one of them is that the horseman must carry a good and light weapon, that being whatever he is able to carry and can use. Otherwise he never (94r) benefits from it; in other words, it is no use to him. So it is with the sword. If it is not light in the hand of its possessor so that he is able to use it, when he strikes it (the sword) will shake his hand, his shoulderblade will be jarred, and he will lose the grip of its hilt. If the horseman is defeated in this way, he cannot use his sword at all, but rather his sword will fall down **and that is that.**

The horseman carries his sword (either) by tying it on his waist or by making a cross-shoulder strap and putting it on his neck. Both of these are proper. (94v) Then if it (the strap) is short, he will lengthen it; if it is long, he will shorten it. It is necessary that the cross-shoulder strap have a strong belt, and he should tie it on his waist so that in time of combat it will not leave the waist of the horseman. But it is stronger and more secure (for the possessor) to tie it on the waist than to make a cross-shoulder strap. But when walking on foot it is a little uncomfortable.

And it is necessary also that the hilt of the sword will be squared (instead of rounded), so that upon striking it will not turn inside the hand. Also, when you grasp it, your fingers (95r) should touch each other. It is necessary that the pin of the hilt be strong.

Also, the sword must be free in its sheath in the winter and in the summer so that it will release (from the sheath when you need it). It is necessary that you first learn how to release the sword smoothly from its sheath, then you learn how to return your sword after you strike. When you wish to draw your sword, put your left hand between the hilt and your thigh and draw (your sword) over the back of your left hand while holding the bridle-reins with your left hand. (95v) Then you will be free from holding the sheath with your left hand. Putting your left hand on its belt and drawing it is as such. When you wish to return it into its sheath, put your left hand exactly where you put it when you drew (your sword). Then put the edge of the back of the sword on the mouth of its sheath and pull it until its point falls into the sheath. Then, pushing it down a little bit, put it into its sheath. It has an elegant device that they make on the mouth of the sheath. (96r) The upper side of the mouth of the sheath is cut and it is notched a little bit, until its upper side becomes one or two fingers shorter than its lower side. If you put the edge of the sword in it and pull it, when it reaches that place, the point of the sword will fall in it, and there will be no mistake.

Also, know that the possessor of the sword needs to hit the ball with the polo stick on horseback. Because that practice makes him skillful in that and relaxes his muscles. I (96v) have seen many people who would strike with their swords in the hippodromes and (other) safe places, and they were able to use the sword, (but) in time of combat they would strike the knees of their horses or their ears and feet, or they would strike and cut their own feet. There is no weapon from which its possessor must protect himself more than the sword. Its possessor must protect himself very well from it.

When you wish to learn to strike with the sword on horseback, obtain a freshly picked reed or a thin fresh (97r) branch whose length should be about the height of the horseman. Then stick it (the reed on the ground) somewhere, so that it will never move. After that, ride away (from it in such a way that when

you return) it is on your right; then ride your horse in the same way that you ride when you shoot an arrow. When you approach it and reach its side, draw your sword from its sheath with a beautiful movement, raise it (the sword) to the level of your right shoulder, strike that reed or branch and cut it off. It is necessary that your drawing of the sword be simultaneous with your striking with skill. Do it many times (97v) so that you will get the habit of it. Every time cut one span of it (the reed), until there remains (only) one arshin of reed above the ground. You should practice in such a way that you will master it completely, and you should learn to strike so that it will be easy.

Then stick five arrows (in the ground) on the right side. The distance between each arrow should be ten arshins. Ride your horse fast and strike and cut all those arrows below the feathers at the same level (98r) in such a way that no arrow will be taller than the others. Use a thin-edged, sharp sword for this. Practice this until cutting these on horseback is easy for you. When you become skilled at this and cut those (arrows) with ease, then also stick five arrows (in the ground) on the left side. Then, riding your horse fast, come between them and move through them and cut them in the right and in the left. If you wish to add to these, increase them as much as you wish. (98v)

When you wish to use the sword in the hippodromes or in time of combat, put your feet forward in the stirrup so that none of your toes will be seen out of the iron of the stirrup. When you strike the sword, strike bending your ankle outward and beware of yourself and your horse. When your blow comes from the direction of your face, at that time beware of your feet and your horse and your horse's head. When you become skillful at it (99r) and it becomes second nature to you, then start striking in front of the breast-strap of your horse. After that, strike also on your left, strike in every direction. Start striking in front of your feet and behind your feet. (Do this) because a weak man loses his confidence, but a strong man does not. **Ended, with the help of God. And that is that.**

(The fifth skill: Archery.)

If one learns it with a weak bow, he should also draw the same amount with a strong bow, so that he will learn it like the other one. Then he should also practice with arrow(s) at the butt. First with a weak bow and (99v) then with a strong (bow) until he learns it fully well. Then go out to an open field and practice very hard shooting at a target. Shoot much until you shoot as well as you do at the butt, but be careful not to lose your (accurate) shooting. The worst thing is to try to shoot as well as your previous shot. (If you do) then you will lose (your accurate shooting). So you must not desire to shoot as well as (your) previous shot, but rather you should seek to better your shooting.

The bow of the archer should be in accordance with his strength, so that he will be able to use his bow, (100r) and it is also necessary that his arrow(s) will be in accordance with his bow in length. The bow should also be in accordance with the arrow. The length of the arrow is from one tip of the bow to the other, with the exception of the grip. If the arrow is longer than the bow, the archer suffers and many faults become apparent. If the bow is longer than the arrow, according to the measurement that I have told you, the arrow will fall off the grip before (the bow) is fully drawn, and so (the archer) will not be able to draw it properly. His draw will look bad. (100v)

Know that the length of the arrow should be as long as the arm of the archer and is as long as the length which the archer is able to draw. The bow must be as long as the arrow. One should know the length of the arrow first and then obtain a bow according to that. The grip of the bow must be eight fingers long. This grip (length) is better than all the others. The thickness of the grip should be in accordance with the grasp of its owner. If it is (too) thin, he should wrap something around it. In this subject there are many things (to be said); (101r) we have mentioned only what was necessary and have not mentioned the rest, saying that in this chapter this much is sufficient, saying let our book be not too long so that the one who reads it will not be distressed. We have abridged some of its excesses. **And only God knows better.**

A chapter on the quality of the bow (with which one) aims at high burcās and shoots at fortresses and at something that overlooks.

This chapter relates the quality of a bow that is (used) for shooting at people in high places and fortresses. (101v) Such a bow should have a longer upper limb[50] and tip[51] than the necessary length so that, when it shoots at a high place from a lower ground, the strength of the lower limb will be more when the arrow is loosed. The bow with which you shoot down from a high place should have a shorter upper limb and tip. All the other bows should have (both limbs) equal. But the upper limbs and tips of the ordinary bows should always be longer than their lower (limbs and tips). (102r) The arrow-pass should be at the halfway point of the bow equally. The nocking-point on the string should also be like this equally. **And that is that.**

A chapter on the arrow.

This chapter relates the arrow. The (expert) archers have differed on the qualities of the arrow. Some of them said that "the long arrow is good," and some have preferred the short arrow. But they all have claimed that the long arrow leaves the bow more slowly, and the short arrow leaves (the bow) more quickly. (102v) They have claimed as such. **And that is that.**

A chapter on attacking fortresses.

During a war, if you wish to shoot at (those) in a fortress while standing at the base, you should stay under your shield and then draw the bow. When you bring (the bow) to full draw, raise your hand(s) upwards, aim at your opponent and then shoot. **And that is that.**

A chapter on shooting in war from the top of a fortress at (the people who are) at the base of the fortress.

If you wish to shoot from the top of a fortress at the people who are at the base of the fortress (103r), follow your opponent closely, move the lower tip of the bow over to your right side, hold the bow across and draw it downwards. Bend your back a little, hold the arrow (that is drawn in the bow) between your two legs and shoot it. Beware not to shoot from one place in a war, but rather walk from one place to another, watch your opponent and then shoot, **and that is that.**

A chapter on drawing the bow.

This chapter relates how to draw the bow. The principle of drawing the bow (103v) is that you should draw it to your eyebrow and you should pass your index finger over your moustache because the master (archers) have recommended it as such. You should draw the strong bow to your moustache and hold (it on that anchor-point). When you draw, you should not raise your hand upwards. Let it also be known that the waiting time when the bow is at full-draw is to count until five. You should pause for a count of five. Some (of the expert archers) said that you should hold and (then) release (the arrow) (104r) before your face and eyes turn red. Minimum waiting time (at the full-draw position) is to count until three, but the best way is to remain silent until counting three and shoot it, **and that is that.**

A chapter on shooting short arrows with a guide.

This chapter relates how to shoot (short) arrows through the hollow of a guide. This is a good skill to shoot at the people in high fortresses and the people who are far away (104v) and for many other things. Because an arrow like this travels a long distance; it travels about one thousand arshins and even more, they say. The length of an arrow (to be used with) a **nāvak** (arrow-guide) is one span, and the length of its head is four fingers. They also shoot this arrow in Khorasan, and they call it **ʿaus** in their language there. Its head is smaller than a nail. The arrow guide is also called **nāzil**. The arrow guide is made out of many things. It is made out of a thin reed (105r), a Persian reed or a willow tree and light and soft trees similar to these. It should be thicker than a whip. Its length should be as long as the length of the ordinary arrow (or) two fingers longer than that. Open it from its one side as much as one-third of it. Both its sides

---

[50]**bağır**, lit. 'chest,' is the section of the bow between the grip and the tip. In Arabic it is called bayt.
[51]**baş**, lit., 'head,' is the extreme section of the bow. In Arabic it is called siyah.

should bend inwards, so that it will not allow the arrow to go out. Then put a leather band on it and put it on your finger. Then put the arrow inside the guide and (105v) nock. Draw it as you draw an arrow in the bow. When you draw it, hold your wrist, upper arm and lower arm straight, as if all of them are one bone. When you are shooting the first arrow, pause a little (while) your hand is over your shoulder, then shoot. After that do not pause. The **Muslims** have invented the arrow (shot through the hollow of a) guide. It has a strange story. It has been said that a person called **Ṭabarī** had related it.[52] **And that is that.**

A chapter on shooting arrows (106r) from on top of a galloping horse. It has various graces.

This chapter relates how to shoot arrows on horseback. It has many graceful things. It is necessary that you should have a proper horse. I have described before the horse that is good for shooting. When you wish to start shooting arrows on horseback (while) riding, you should take a weak bow and arrow(s) which are good for this skill. Then erect five **barcās** that are following each other. (106v) The distance between each of them should be forty arshins. Then take five arrows, ride your horse fast and shoot these one after the other. When you become good at shooting at these, make the distance between them thirty arshins. Every time reduce (the distance between the **barcās**) like that, until the distance is seven steps. When you also become skillful at this, try to shoot fast. This (seven steps) is the limit in this practice. Then erect (them) in another way, (107r) that is to say, three **barcās** on your left side and opposite to them two **barcās** on your right side. Then ride (your horse) fast, come and shoot first at the ones that are on your left side and then at the ones that are on your right, if you can. When you become skillful also at this, take a strong bow and shoot with it in the same way that you had done with a weak bow. Once you have perfected your accurate shooting, from then on you will shoot accurately everywhere, that is to say, in the time of war, while shooting deer and in the hippodromes. From then on (107v) you will not be afraid of shooting arrows.

Then erect ten **barcās**, five of them on your left and five of them on your right in various places. The distance between each of them should be in accordance with the limit that we had mentioned earlier. Take ten arrows that are suitable for this practice. Hold five of them together with the grip (of the bow) and insert (the other) five between the fingers of your right hand. When you finish shooting the arrows that were between your fingers, take the arrows next to the grip (108r) and insert them between your fingers, then shoot them as before. These arrows should be thin, so that they will fit between your fingers while you shoot. **And only God knows better.**

The sixth skill concerns the game of polo.

The sixth chapter relates what is necessary to play polo. Know that playing polo is one of the most beneficial skills of horsemanship. This skill (playing polo) is essential for whatever skill of horsemanship you wish (to obtain) especially for using the lance, sword and arrow, that is to say, in (all) these skills, (108v) because such things happen a lot in this (game): charging, snatching away (the ball), turning, defending, running around, confronting each other, riding the horse and training the horse. In my opinion it happens in the training course,[53] that is to say the horse and the horseman prepare for the war, they have a practice and their hearts get accustomed to war. Because it is a beautiful game to watch. It is serious practice for war. (109r) In addition, (it helps one) to keep one's clothes in the saddle and one's feet straight in the stirrups, that is to say, to put one's feet well (in the stirrups).[54] This game is an art that the sultans and lords enjoy very much. It is also a gain for a horseman in his horsemanship. Let me describe to you those things that the horseman needs (to know), that is to say the skills of the horses, the art of the polo game and the measurements of the (polo) field, (109v) and those situations in which hitting is not proper. When you exceed these, your stroke will be void.[55] In this game, beware not to collide with

---

[52]For more information on the short arrows and the arrow guide, see J. D. Latham and W. F. Paterson, op. cit., p. 29.

[53]This sentence is not clear either in this text or in the original Arabic.

[54]This sentence is a little awkward; therefore, the Arabic text is used for clarification.

[55]The text is not clear; therefore, the Arabic text is used for clarification.'

another horse and not to hit with the stick on the eye or on the face. In this game, these things are to be feared, beware.

A chapter which is more clear.

This chapter relates how to hit the ball in the field. There are four types of hitting with a stick in the field. The first one that is well known and is used by everyone. (110r) It is hitting the ball straight forward on the right side, passing it (the stick) beside the right cheek of the horse.[56] The second one is hitting the ball backward on the right side, passing it (the stick) beside the hindquarters and tail of the horse.[57] The third one is hitting the ball straight forward on the left side, passing it (the stick) beside the left cheek of the horse.[58] And the fourth one is hitting the ball backward on the left side, passing it (the stick) beside the hindquarters and the tail of the horse.[59] There are many strokes other than these (110v) that are not to be counted. (Some of) those are (done) below the four feet of the horse, below its belly, its hoofs and other (strokes) that are not to be accounted. We have mentioned only some of them; whoever wishes finds out about the others, **if God, the Most High, so wills.** In the first type, in order to have a good stroke, one should hit the ball with the stick straight forward; swinging his hand together with the stick, he should bring it over to his left shoulder. In the second type, a good (stroke) (111r) is this that one should swing the stick backward, stretching it near the right ear of the horse and passing it beside its tail without hitting the ear. In the third type (of stroke), one should hit the ball forward with the stick by stretching his hand on his left side. He should return his hand to his right towards his back. In the fourth type (of stroke), one should hit the ball backward with the stick; he should swing his hand, passing it beside the hindquarters and the tail of the horse. (111v) It is also necessary that, in (all) these four types that we have explained, the swing of your hand together with the stick should be over your head when you hit the ball, except when the area (for you) to turn is narrow, that is to say (when) there is a crowd or one is afraid of hitting those who are around (him) with the stick, or (when) the horse passes it (the ball) quickly, or (when) the ball is in such a place that it is not possible to hit it hard. In such places, if you do not hit (the ball with a swing) over your head, it is proper, that is to say, you should (otherwise) always hit it (with a swing) over your head. If one does not do it in (the way that I have described), (112r) it is because of his bad stroke or his making a mistake in hitting (the ball).

When one is rolling or hitting the ball, one should always swing (the stick) on the same level as the stirrup or the girth. If one misses while he is rolling and hitting the ball, and if the ball is rolling over at his side, he should try to strike it twice or three times beside the hindquarters and tail of the horse. Do it like that in all of those four types of (stroke). These strokes are called **muṣannâ** (double) and **muṣallaṣ** (triple). If he tries in this manner but is not able to hit (the ball), (112v) it is becaue of his horse's running too fast or the ball's being in such a place in the field that he is not able to hit it as such. At that time let him hit (the ball) in whatever way is possible without losing his seat. Because losing one's seat is a grave mistake in the opinion of the horsemen.

A chapter on the quality of the horses on which polo is played.

This chapter relates the horses that are suitable for playing polo. The horse on which polo is played should be well built and fast breathing (113r) and **maʾmūnuʾl-ʿāqibatu**, that is to say, its feet should be sound and its run should be swift. It should turn quickly when (the rider) wants to turn. It should stop immediately when its head is pulled (by means of the bridle-reins). Horses with these qualities are suitable for playing polo. **And only God knows better.**

A chapter on the measurements of the stick.

---

[56]In modern polo terminology this stroke is called 'offside forehand stroke.'
[57]'Offside backhand stroke.'
[58]'Nearside forehand stroke.'
[59]'Nearside backhand stroke.'

This chapter relates the measurements of the stick. The experts have unanimously (stated) that the length of the stick should be measured nineteen grips with the grip of the person who is hitting with it. If it is more than that, (113v) it will not be easy for his arm. The shorter (stick) should be seventeen grips with the grip of the possessor (of the stick). If it is shorter than that, he who is hitting needs to bend down. When he bends down (too) much, he will lose his seat; it is a mistake. If the ball is a little away from you, it is also like this. Bending down when one is out of position, leaving one's upright sitting (position) and losing one's seat while hitting the ball, all of these are grave mistakes. Yet stretching out one's hand, (114r), bending down one's waist (while holding) the stick without moving one's bottom out of the saddle, all of these are not mistakes. If one moves his bottom out of (the saddle), then it is a mistake.

The longer stick is stronger if it is not so long that it will prevent one from (hitting) the ball. The heavy stick should be fifty-five **miṣqāls.**[60] If it is heavier than that, it will be too heavy to hit the ball; it will not be easy unless the possessor (of the stick) is (even) stronger. The light one should be forty **miṣqāls.** If it is less than (114v) that, it will shake in one's hand; one will not be able to hit (the ball) unless the possessor (of the stick) is (even) weaker. Between the heavy and the light ones, whatever is appropriate to its possessor, he should take that. The length (of the stick) is in accordance with the height of its possessor and the horse. He should have (a stick) in accordance with his height, because the experts had mentioned it as such. We also mentioned it so that you will know about it. **And that is that.**

A chapter on the measurements of the (polo) field.

(115r) This chapter relates the measurements of the (polo) fields. The better one is the medium size (field). Its length should be one thousand arshins long, its width should also be the same. Any field which is more or less the same in (length and width) is a good field. It is necessary that its ground should be absolutely flat. **And only God knows the truth better.**

A chapter on the number of players in the game of polo.

This chapter relates how many players are good for playing polo. A good number for the polo game (115v) is ten, that is to say, that the minimum number is ten. If it is more than that, it is also proper. Each of these two groups needs a leader, and another (player) is needed to back him up, so that when he (the leader) makes a mistake, he (the second player) will help him out. The remaining players should play in the middle, and these are five. That group should be made up of five people; if they are more than that, it is proper, unless they are less, **and that is that.**

A chapter on the art of hitting with a spear. (116r)

This chapter relates the art of hitting with a spear. The art of hitting with a spear is as follows: one should hold the spear in the middle backwards upside down. Then he should shake it three times, take three steps forward and, staying sideways towards the place where he intends to throw, he should throw it at his opponent with all of his strength. He should strive to hit him. **Thanks to the only God, and God prayed for our master Muḥammad and his family and his friends in the year 850 after the Hijra of the Prophet, God prayed for him.**

---

[60]A measure of weight.

ANALYTICAL INDEX TO THE TEXT

Words are arranged according to the following alphabetical order: a, b, c, ç, d, ä, e, f, ġ, h, ı, i, k, l, m, n, o, ö, p, q, r, s, ş, t, u, ü, v, y, z.

The meanings that are given in this index are based on the translation.

Abbreviations:

abl.	ablative	loc.	locative
acc.	accusative	n.	noun
adj.	adjective	num.	numeral
adv.	adverb	P.	Persian
aux.	auxiliary	part.	partical
cf.	confer	phr.	phrase
conj.	conjunction	pl.	plural
dat.	dative	postp.	postposition
i.e.	id est	prep.	preposition
gen.	genitive	pron.	pronoun
i.	intransitive	prop.	proper
interj.	interjection	pu	pronunciation uncertain
lit.	literally	t.	transitive
		v.	verb

A

abadan 'never' 66v:4, 89v:9.

ᶜacāib 'strange' 105v:7.

aç- 'to open,' 'to expose'
- a. -ġay sän 77v:5.
- a. -ġıl 17v:8, 37r:3, 38v:5, 55v:3, 105r:6.
- a. -ıp 10r:5; see **köz a.**

açıl- 'to be exposed, to be left exposed'
- a. -ġay sän 44v:1
- a. -ġay 20v:8

açıq 'exposed'
- a. 40v:8, 42r:4, 45r:6, 45r:8, 45r:9, 51v:1.
- a. qal- 'to be left exposed, to remain exposed' 40v:8, 42r:4.

açuq 'exposed' 40r:4, 47r:5. See **közi a.**

açuqluq 'openness'
- a. -ı 37r:3; see **köz a.-ı**

ad 'name'
- a. ber- 'to name' 5v:7.

ᶜĀd prop. n. an ancient Arabian tribe 86r:6.

ᶜāda 'ordinary' 101v:8, 105r:4.

ᶜādat 'habit'
- ṭabīᶜat va ᶜā. bol- 'to become a habit, to become second nature' 13v:7, 17v:2, 19r:4, 19r:7, 28r:8, 99r:1.

ᶜaduv 'enemy' 54r:9.

āfat 'the worst'
- a. -ı 99v:5.

afżaḥuᶜl-fażāyiḥ 'the most disgraceful' 36r:5.

afżal 'preferable' 68v:8.

aġ- 'to rise,' 'to send'
- a. -a 5r:1
- a. -maqdın 10r:1.

aġaç 'tree, branch, stem (of a bamboo),' 'pole,' 'wood, wooden (part of a lance)'
- a. 72v:9, 73r:2, 97r:1.
- a. -dın 75r:6, 105r:3.
- a. -ı 8r:7.
- a. -ındın 60r:2, 66r:3, 72r:8, 76r:3, 105r:2.
- a. -nı 97r:7.
- a. -qa 79r:2.

agar 'if'
- a. 7r:5, 8r:1, 9r:3, 9v:8, 10r:7, 10v:8, 11r:7, 11r:8, 11v:4, 11v:6, 19r:1, 22v:5, 24r:6, 25r:1, 26v:8, 27r:2, 27r:7, 27v:1, 36v:8, 37v:6, 37v:7, 37v:9, 38r:1, 40r:4, 40r:5, 40v:2, 40v:6, 40v:7, 40v:8, 41r:3, 41v:3, 41v:5, 42v:4, 42v:4, 44r:2, 44r:9, 44v:7, 45v:7, 45v:8, 46r:3, 46v:3, 48v:2, 48v:5, 48v:9, 51r:2, 51v:4, 52v:9, 53r:6, 53r:8, 53r:9, 53v:1, 53v:4, 53v:6, 53v:7, 54r:9, 55r:3, 55r:6, 55r:8, 55v:4, 55v:6, 56v:1,

57r:5, 57r:6, 57r:8, 59r:7, 59v:8, 59v:9, 60v:7, 60v:8, 61r:7, 62v:1, 62v:3, 62v:8, 63r:7, 63r:9, 63v:5, 64r:5, 64v:8, 65r:2, 65r:4, 65v:5, 65v:7, 65v:9, 66r:1, 66v:6, 67r:7, 67v:4, 68r:8, 68v:8, 69r:3, 69r:9, 70r:2, 71v:5, 72r:2, 72r:3, 75r:1, 77v:4, 77v:8, 78r:7, 78r:9, 78v:1, 78v:3, 78v:9, 79v:9, 80v:3, 82v:5, 86r:6, 88r:8, 88r:9, 92v:8, 92v:9, 94r:2, 94v:1, 98r:8, 100r:5, 100r:6, 100v:8, 107r:4, 111v:9, 112r:4, 112r:9, 113r:9, 113v:3, 113v:5, 114r:3, 114r:4, 114r:6, 114r:9, 115v:2, 115v:4, 115v:8.

ağır 'heavy,' 'weight'
- a. 8v:4, 8v:8, 27v:1, 67r:7, 75v:3, 82r:8, 114r:7, 114v:2.
- a. -ı 82v:9, 114r:5
- a. -ını 27v:2.
- a. bahālığ 'valuable' 83r:5.
- a. bol- 'to become a burden' 83v:7.
- a. kel- 'to be heavy' 114r:7.

ağırlıq 'weight'
- a. -ı 87v:8, 89v:8.

ağız 'mouth (of a shield)'
- a. -ı 95v:6.
- a. -ında 95v:9.
- a. -ının 96r:1.
- a. -ı qatığ 'unruly (horse)' (lit. 'with a hard mouth') 26v:4, 37v:4.

ağrıt- 'to hurt'
- a. -masun 8v:1.

āḫir 'lower (end of a sword)'
- ā. -i 91r:9.

aḥkām 'situations' (lit. 'judgments')
- a. -larda 109v:1.

ahl 'people'
- a. -i Saġri 'people of the frontier' 69r:1.

akal 'akal,' a decayed bamboo' 82r:3.

ᶜaks 'opposite'
- ᶜa. -i 86r:5.

al 'front'
- a. -ında 48v:9.

al- 'to take, to obtain, to get,' 'to purchase,' 'to select,' 'to take hold of s.th., to grasp,' 'to pick up,' 'to conquer,' aux. v. 'to be able to'
- a. -dı 4r:2.
- a. -duq 83r:9.
- a. -ursın 60v:1.
- a. -mas 94r:6.
- a. -ġay sän 26r:5, 26v:1, 31v:9, 60r:1, 82v:1.
- a. -ġay 97v:4, 100v:5.
- a. -sang 59v:3, 60r:1, 73v:6.
- a. -masang 44r:3.
- a. -sa 4v:1.
- a. -salar 5v:1.
- a. -ġıl 8r:7, 9v:2, 25r:5, 27v:9, 28v:1, 35r:7, 65v:5, 70v:3, 71r:2, 73r:2, 73v:1, 75v:3, 76r:3, 106r:8, 106v:2, 107r:5, 107v:6.
- a. -sun 16v:3, 16v:5, 39v:1.
- a. -a kör- 58v:8, 63r:6.
- a. -ġaç 39r:2.
- a. -ıp 5v:4, 24r:2, 24v:8, 26r:5, 46v:4, 69v:9, 70v:8, 72v:6, 74v:7, 97r:4, 108r:1
- a. -maqlıq 60v:2, 73r:1, 73v:3.
- a. -maqlıqnı 72r:1.
- a. -maqlıqqa 70v:6; see **çekip a., äl a., eli idmān a. elindin a., haybat a., intifāᶜ a., nafas a., satın a.**

ᶜalâ-ġafla 'unexpectedly' 7v:9.

ᶜalâ raᶜsī va ᶜaynī 'with the greatest pleasure' 5v:2.

ᶜalam 'banner'
- ᶜa. 71r:6, 71v.6.
- ᶜa. -ı 78v:8.
- ᶜa. -nı 71v:2, 71v:3, 71v:7, 72r:1.

ᶜālam See **barça ᶜā.** 23r:2.

ᶜalāmat 'sign, mark, characteristic'
- ᶜa. 88v:7.
- ᶜa. -ı 35v:9, 87r:4, 87r:7, 91r:3.

ᶜalamlig 'having a banner' 71r:1, 71r:2.

ᶜalāqa 'strap (of a whip)'
- ᶜa. 28r:3.
- ᶜa. -sın 28r:1.

alar pron. plu. of ol. 'they' 104v:7; cf. anlar.

ālat 'equipment'
- ā. -ındın 9v:7
- ā. -ıngdın 9v:6
- ā. -ıngnı 16v:7, 26v:6, 37v:5, 39r:4, 70r:2.

alay 'thus, as such' 40r:7, 43v:4, 49r:8, 58v:7, 62v:9, 64v:4, 71r:7, 102r:8, 102v:1.

alda- 'to trick'
- a. -rlar 22v:9.

alın 'front'
- a. 8v:1, 70r:7.
- a. -ınga 55v:9, 56v:1, 56v:5.
- a. -ıngda 51r:4.
- a. -ıngdayın 63v:7
- a. -ıngdın 23v:8.
- a. -ına 55v:2, 56r:5, 56v:7.
- a. -ında 56r:2, 58r:8, 99r:2, 99r:4.
- a. larınça 62v:5.

ᶜAlī prop. n. 'ᶜAlī,' the fourth Khalif
- ᶜA. -gä 3v:1.

ᶜālī See **dargāh-i ᶜā.**
ᶜā. -ġa 5r:2.
ᶜālim 'scholar,' 'knowledgeable'
ᶜā. 77r:9.
ᶜā. -lärni 3v:4.
ᶜāliya See **ḥażrat-i ᶜā.**
ᶜā. -sınġa 4r:1.
alqışçı 'the one who praises'
a. qıl- 'to make s.o. praise s.o.' 4v:8.
alt 'bottom part, under, below'
a. -ına 59v:6, 60r:7.
a. -ında 8v:5, 20r:2, 23r:8, 102v:4.
a. -ından 35r:9, 44v:9, 67r:5, 68r:4, 110v:2, 110v:3.
altı 'six' 5v:9.
altınçı 'sixth' 6r:6, 108r:4, 108r:5.
altun 'gold, golden' 88r:9, 91r:2.
a. -dın 91r:1
āmāç 'butt'
a. -da 99r:9; cf. omāç.
ᶜamal 'use, usage,' 'act, skill,' 'technique, tactic, practice, method,' 'subject,' 'device'
ᶜa. 44r:8, 46v:5, 100v:9.
ᶜa. -larda 6r:3.
ᶜa. -lardın 8r:5, 79r:3.
ᶜa. -ları 8r:3.
ᶜa. -ların 83r:2.
ᶜa. -larına 71r:4.
ᶜa. -larını 6v:3.
ᶜa. -larnı 28r:6.
ᶜa. -larnıng 25v:3, 58v:1.
ᶜa. -nı 42r:6, 44r:7, 57v:1, 98r:2.
ᶜa. -ginesi 95v:9.
ᶜa. -ġa ketür- 'to use' 6r:8.
ᶜa. qıl- 'to do, to act,' 'to employ, to use,' 'to perform' 22v:6, 22v:7, 27v:4, 28r:8, 32r:4, 37r:5, 42r:7, 46v:2, 46v:6, 50r:5, 58r:1, 71r:1, 76r:1, 77r:2, 82v:7, 83v:2, 84v:1, 93v:8, 94r:6, 96v:2, 97v:4, 98r:3, 98v:1, 108r:9, 110r:1.
ammā 'but, rather, and, as for'
a. 6r:9, 9r:1, 11r:1, 12r:3, 12r:6, 22v:7, 23r:1, 25v:2, 25v:7, 27r:5, 31v:6, 35v:5, 37v:1, 56v:3, 58r:3, 58v:1, 58v:9, 59r:1, 59r:4, 59r:6, 61v:8, 63v:4, 67r:1, 67v:1, 68v:9, 69r:1, 69v:1, 73v:1, 75r:3, 77r:2, 77v:2, 77v:9, 79v:4, 80v:5, 84r:6, 85r:8, 85v:5, 86v:1, 86v:2, 86v:5, 86v:8, 87v:3, 87v:4, 87v:6, 87v:7, 87v:9, 88r:2, 88v:9, 89r:4, 89v:4, 89v:8, 90r:4, 91r:4, 91v:3, 91v:7, 92r:1, 92r:3, 91v:1, 92v:3, 92v:7, 93r:1, 93r:3, 93r:7, 94r:7, 94v:4, 94v:6, 99v:4, 100r:2, 100r:3, 100v:7, 101v:6, 103v:4, 104r:2, 104v:4, 104v:9, 105v:6, 108r:2, 110v:4, 110v:5, 113v:6, 113v:9, 114r:3, 114r:8, 114v:2, 114v:6, 115r:1.
ᶜanaq See **sayr-i ᶜa.**
ᶜa. -da 13v:7.
ança 'thus, in the same way'
a. 97v:4, 98v:1, 107r:5.
a. -ġa tegrü 'until' 98r:3.
a. -sı 11v:2, 36r:4, 90v:1, 91r:7, 91v:4.
anda pron. loc. of **ol.** 'in it,' 'there,' 'then' 6v:3, 43r:2, 46r:6, 51r:3, 52r:6, 53r:5, 64r:6, 64v:6, 65v:8, 77v:1, 80r:8, 80v:4, 86r:6, 87v:5, 91v:1, 95v:5, 104v:6, 107v:5, 109v:1.
andan pron. abl. of **ol.** 'him' 64v:4.
andın pron. abl. of **ol.** 'from it, from him, him,' 'than (this)'
a. 5v:1, 17r:4, 27v:3, 36r:6, 44v:6, 51v:2, 51v:4, 52r:1, 53r:1, 68v:3, 73v:1, 73v:6, 73v:7, 74r:8, 74v:9, 91r:7, 91r:8, 96v:6, 96v:7, 97r:3, 99r:9, 105r:5, 109v:2, 111v:5, 114r:8, 114v:2.
a. songra 'then, after that' 8r:7, 10r:5, 10r:9, 10v:1, 10v:3, 10v:7, 11r:4, 12v:1, 12v:7, 14r:1, 14r:3, 14r:8, 14v:9, 15v:7, 16r:5, 16v:2, 16v:6, 17r:1, 24v:9, 26v:5, 26v:9, 27v:8, 28v:7, 29r:3, 29r:4, 29r:7, 29v:1, 29v:5, 30r:4, 30r:7, 30r:9, 30v:2, 30v:4, 30v:6, 31r:1, 31r:5, 31r:7, 32r:2, 32r:5, 32r:7, 32r:9, 32v:2, 32v:7, 32v:8, 33r:3, 33r:6, 33r:9, 33v:5, 33v:8, 33v:9, 34r:2, 34r:8, 34r:9, 34v:4, 34v:7, 34v:8, 35r:2, 35r:4, 35r:8, 35v:1, 38r:2, 39v:2, 40r:1, 40r:6, 40r:9, 41r:7, 43r:9, 49r:9, 56r:8, 61r:2, 69v:5, 70r:1, 71v:1, 71v:4, 72r:4, 72r:9, 72v:6, 75v:2, 75v:7, 75v:9, 86r:9, 94v:1, 95r:4, 97r:3, 97v:6, 99r:2, 99r:3, 99r:8, 99v:1, 100v:4, 105v:6, 106r:9, 106v:2, 106v:9, 107r:3, 116r:4.
anga/aña pron dat. of **ol.** 'him, to him, to it' 5r:1, 6v:5, 18r:8, 31r:5, 40r:7, 40r:8, 40v:2, 41v:1, 41v:7, 41v:9, 42r:6, 43r:4, 43v:6, 44v:7, 45r:3, 46r:9, 47r:5, 48v:3, 50r:6, 50v:7, 51v:3, 53r:1, 54r:8, 55v:3, 56r:4, 56v:2, 59r:9, 62r:3, 62r:9, 64r:9, 64v:4, 71r:9, 72v:1, 79r:5, 80v:3, 80v:6, 82r:3, 82r:5, 86r:2, 86v:3, 88v:1, 93v:8, 94r:1, 96r:6, 97r:5, 100v:5, 104v:7, 105r:8, 109r:8, 115v:5.
angla- 'to understand, to grasp,' 'to realize'
a. -sa 42r:4.

a. -yı bil- 18r:8.
a. -yu keç- 4v:9.
anḥas 'the most ominous'
a. -ı 86v:2.
anı pron. acc. of **ol.** 'him, it, that' 5r:9, 8v:5, 36v:9, 38r:6, 39v:1, 41r:8, 42r:1, 42r:3, 42r:4, 43r:3, 44v:2, 44v:4, 46r:6, 46v:7, 48v:1, 49v:2, 51r:5, 53r:5, 53r:8, 54r:2, 54v:2, 58r:7, 58v:3, 58v:4, 58v:6, 58v:9, 61r:8, 63r:6, 63v:1, 63v:9, 65r:8, 65r:9, 65v:9, 66r:9, 68r:6, 69v:4, 71r:6, 71v:8, 72v:3, 75r:1, 76r:4, 76v:3, 79v:1, 82v:2, 82v:9, 84v:1, 94v:3, 95v:9, 96r:8, 97r:3, 108r:5, 112v:2, 112v:8, 114v:8, 115r:9.
anıng/anıñ pron. gen. of **ol.** 'his, it, its, that'
a. 4r:1, 5r:1, 7r:5, 16v:8, 18r:4, 18r:5, 27r:7, 27v:4, 28r:5, 28v:6, 33r:8, 39r:2, 39v:5, 40v:9, 41v:3, 41v:6, 43r:2, 43v:3, 43v:4, 44v:6, 44v:9, 45v:2, 46r:2, 46r:7, 46r:8, 46v:1, 47v:8, 48r:6, 49v:6, 51r:8, 51v:5, 51v:9, 52r:5, 52r:7, 53r:4, 54r:1, 54r:3, 54v:1, 54v:3, 55r:9, 57v:7, 58v:9, 59r:7, 59v:8, 60r:8, 61v:5, 63r:6, 64r:6, 64r:7, 64v:1, 64v:3, 64v:6, 66v:5, 67r:1, 67r:6, 67r:9, 67v:3, 67v:9, 68r:1, 68r:9, 71r:8, 71v:9, 72r:1, 72r:3, 72r:4, 73v:5, 77v:1, 83r:5, 83r:6, 83r:7, 83r:8, 83v:3, 84r:3, 84r:9, 86r:9, 89r:1, 89v:5, 89v:6, 90r:3, 92v:4, 93r:3, 93r:4, 93v:3, 93v:8, 94r:3, 94v:9, 96r:4, 101v:5, 104v:7, 105r:6, 107r:5, 109r:6, 109v:2, 110r:1, 115v:4; cf. **anung.**
a. kibi 'as, as such, thus, in the way' 12v:9, 13r:2, 47r:4, 52v:3, 62v:3, 75v:9, 78v:6, 84v:4, 99r:8, 112r:4, 114v:4, 114v:7.
a. üçün 'because, since' 9r:2, 11v:4, 12v:5, 13v:3, 14r:5, 17r:3, 18r:9, 26v:4, 27r:6, 28r:1, 32r:4, 36r:7, 36v:7, 38r:9, 44r:1, 52v:4, 52v:7, 58r:4, 59r:6, 64r:3, 64v:2, 67r:6, 67v:2, 67v:6, 69r:1, 71r:8, 77r:5, 77v:3, 79v:9, 80v:1, 83r:7, 92v:5, 92v:8, 96r:8, 99r:4, 103v:3, 104v:2, 108v:1, 108v:8, 115v:2.
a. üzärä 'thus, in the manner, in that way, on that pattern' 13v:8, 16r:1, 30v:9, 40v:1, 43r:3, 54r:4, 103v:5, 112v:8, 113r:7.
anlar pron. plu. of **ol.** 'they'
a. 61r:6, 81v:2, 88v:1, 96v:1.
a. -ġa 84r:4.
a. -ı 37r:6.
a. -nı 13v:5, 13v:6, 28r:7.
a. -nıng 17r:8, 36r:8, 89v:3, 93r:7; cf. **alar.**
anteg 'as, exactly the same thing' 22v:7, 24r:8.
anung/anuñ pron. gen. of ol. 'his' 44v:3, 46r:7, 53r:4, 85v:1; cf. anıng
anvāᶜ 'all kinds, types, many' 5r:7, 73v:2, 106r:3.
aq 'white' 72v:1, 80v:5, 86v:8, 87r:1, 90r:7.
aq- 'to move,' 'to be released'
a. -sun 31r:9.
a. -a tur- 95r:3.
a. -ġanın 95r:4.
aqça 'money' 84v:7.
ᶜaqd 'knot'
ᶜa. -ı 47r:8.
ᶜa. -ınıng 86v:7.
ᶜa. -ları 86v:6.
aqıt- 'to slide,' 'to move'
a. -ġay sän 31v:3.
a. -ġıl 33r:7, 34r:2.
a. -ıp 33v:8.
ᶜāqiba See **aslamu'l ᶜā.** 9v:4.
ᶜaql 'mind'
ᶜa. -ı ket- 'to lose one's mind' 4v:4.
aqlıq 'whiteness'
a. -ı 87r:2.
ᶜaqr 'wound'
ᶜa. qıl- 'to cause a wound' 69r:1.
aqrın 'slowly'
a. naql 'easy gallop' 14r:9.
aqvâ 'stronger' 114r:4.
ara 'distance (between two things),' 'between,' 'in through'
a. -sı 28v:6, 97v:7, 106v:1, 106v:6, 107v:4.
a. -sına 27v:9, 59v:9, 107v:8.
a. -sında 14v:4, 42v:1, 47v:8, 50v:9, 55r:7, 56r:7, 57r:5, 76v:2, 87v:7, 90r:4, 94v:2.
a. -sından 61r:5, 62r:1, 62r:2, 103r:5.
a. -sını 106v:4.
ᶜArab 'Arab'
ᶜA. 85v:7.
ᶜA. tili 'the Arabic language' 82r:3, 82r:5, 85r:9, 86v:2.
ᶜArabī 'Arab, Arabic' 5r:8, 5v:3, 7r:4, 7r:5, 7v:1, 7v:4.
arın- 'to cleanse oneself'
a. -mayın 84v:5.
arısız 'unclean' 84v:5.
arqa 'back (of a person), (of a horse), (of a sword)'
a. -ng 13r:1.
a. -ngnı 39v:5, 55v:3, 103r:4.
a. -sı 40v:8, 92r:6, 95r:8.
a. -sın 54r:1.

a. -sında 18v:5, 54v:1.
a. -sındın 54v:2, 111r:6.
a. -sınıng 95v:6.
arqalan- 'to be protected'
a. -urlar 83v:3.
arqın 'slowly' 48v:6.
arqun 'slow'
a. arqun 'slowly' 31v:2.
a. naql 'easy gallop' 32r:5.
a. süksük 'slow trot' 29r:1.
arqunluq 'slowness, gentleness'
a. birlä 'slowly, gently' 10v:4, 12v:7, 14v:2, 15r:7, 17r:1, 28v:9, 40r:6.
arqurı 'crosswise, across, diagonally'
a. 29r:5, 29v:9, 31v:2, 39r:6, 57r:2, 71r:3.
a. -sına 39v:3, 88r:7, 103r:3.
arşun 'arshin,' a Turkish measure of length of about 58 cm.
a. 20r:1, 21v:6, 22r:8, 23r:7, 27v:7, 39r:5, 39v:3, 47v:8, 61v:1, 76r:2, 81r:2, 97v:3, 97v:7, 104v:3, 106v:1, 106v:5, 115r:3.
a. -dın 28v:7, 81r:2.
art 'back, rear, after, behind, backward, backwards'
a. 9r:7, 11r:9, 11v:7, 29r:8, 50v:5, 55r:1, 55r:2, 56v:9, 70r:7.
a. -ın 115v:4.
a. -ına 40v:5, 40v:6, 41r:1, 51r:3, 56v:4.
a. -ınça 19v:3, 86r:9, 87r:8, 106r:9, 106v:3.
a. -ında 28v:3, 29r:8, 32r:1, 99r:4.
a. -ından 32v:5.
a. -ındın 40v:4, 48v:7.
a. -ıngça 62v:6, 63r:1, 63v:6.
a. -qarı 111r:1, 116r:3.
a. -qaru 9r:6, 13r:4, 13v:2, 13v:3, 20r:6, 22r:2, 31v:3, 33r:8, 33v:8, 43v:7, 59v:5, 78v:8, 79r:7.
a. -qarudın 27r:1, 32r:8.
a. -qaruraq 10r:4, 69v:3.
a. -ına tüş- 'to follow' 55v:8, 56r:9, 57r:8.
a. -ınça bol- 'to seek,' 'to try' 19v:2, 19v:3, 99v:8, 106v:8.
artuq 'more, bigger, longer'
a. 98r:1, 101v:4, 113r:9, 115v:8.
a. -raq 21v:7, 28v:7, 36r:8, 39v:4, 87v:4, 89v:6, 91v:4, 101v:9, 104v:3.
artur- 'to add, to increase'
a. -ġay sän 98r:9.
a. -ġıl 98v:1.
ᶜarż 'width,' 'center'
ᶜa. -ı 87v:2, 89v:7, 90r:3, 91v:9.
ᶜa. -ına 47v:4.
as- 'to hang'
a. -sang 90v:4.
aṣar 'mark,' 'trace'
a. -ı 80r:8.
a. -lar 87r:1.
asın- 'to be girded'
a. -sınmaqlıq 84v:2.
ᶜaskar 'army,' 'numerous'
ᶜa. -da 64v:8.
ᶜa. -larını 83r:8.
aṣl 'essence, principal,' 'good,' 'best kind'
a. 21r:1, 45v:1, 76v:6, 103r:9.
a. -ı 7r:3, 7r:4, 12r:1, 18r:2.
aṣlaḥ 'more proper' 68v:9.
aslamuˀl-ᶜāqiba 'more secure' 9v:4.
asmaruˀl-lavn 'brown colored' 80v:1.
asrı 'too far, extremely'
a. 12r:8, 13v:2, 75v:3.
a. qatıġ 'extremely, very' 81v:9, 82r:8.
aş- 'to fall off'
a. -ġay 100r:8.
aşaġa 'bottom,' 'base,' 'low, lower end, lower,' 'down, downward, downwards,' 'below'
a. 24r:3, 25r:4, 28r:3, 67v:3, 67v:4, 82v:4, 88r:6, 90r:6, 93r:1, 96r:3, 101v:2, 101v:5, 102v:3, 102v:9, 103r:2, 103r:4.
a. -dın 66r:9, 67v:1, 97v:2.
a. -raq 13r:7, 30r:1, 68r:2.
a. -sı 90r:5.
a. -sın 82v:4.
a. -sında 29v:8, 97v:9.
a. -sındın 25r:6, 29r:9, 76r:4, 101v:9.
aşaqa 'lower' 101v:2.
aşarr 'the worst'
a. -ı 93r:9.
aşıq 'bone'
a. -nı 79r:6.
aşıq- 'to be hasty'
a. -mayın 29r:2.
aşlan- 'to be joined'
a. -mış 89v:1.
aşur- 'to pass s.th. over s.th.'
a. -up 22v:3.
aṭ[1] 'horse'
a. 7r:3, 7r:4, 7r:8, 7v:1, 7v:4, 7v:7, 8r:1, 8r:9, 8v:6, 9r:4, 9r:6, 11r:7, 11v:4, 11v:7, 11v:9, 12v:8, 14v:7, 14v:8, 18v:6, 20r:9, 22r:9, 31r:4, 34v:3, 34v:5, 35v:6, 36r:1, 37r:5, 37r:7, 37r:8, 37r:9, 37v:3, 37v:4, 38r:6, 38r:7, 39r:1, 39v:2, 45r:4, 45r:5, 46r:3, 52v:5, 54r:3, 54v:5, 60r:7, 60r:9,

61v:9, 62r:1, 63v:2, 64r:4, 70v:5, 17r:6, 72v:3, 78r:1, 85v:8, 85v:9, 96r:7, 96v:8, 98r:3, 106r:2, 106r:4, 106r:6, 108v:4, 108v:6, 109v:3, 110v:8, 111v:5, 112v:8.
a. -da 14v:8, 35r:6, 38v:1, 40v:3.
a. -dın 7v:2, 11r:7, 53v:1, 58r:4, 58r:5, 63v:4.
a. -ġa 10r:2.
a. -ı 53r:8, 54v:3, 54v:8, 54v:9, 55r:2, 55r:3, 55v:1, 63v:5.
a. -ın 54r:2.
a. -ındın 52v:2.
a. -ıng 15r:9, 16v:3, 16v:5, 30v:9, 32r:2, 33v:7, 38r:3, 40v:3, 51v:8, 55v:8, 57r:2, 57r:5, 57v:4, 62v:8, 66r:6, 69r:8, 69r:9, 70r:4, 70r:9, 70v:3, 106r:4.
a. -ıngdın 17r:3, 63v:8, 74v:4, 98v:6, 98v:8.
a. -ıngġa 12v:2.
a. -ıngnı/-ıñnı 9v:7, 9v:8, 12v:4, 14r:1, 14r:8, 15v:9, 16r:4, 16r:8, 16v:2, 16v:7, 28v:8, 30v:3, 30v:4, 30v:7, 30v:8, 31r:5, 31r:9, 32r:5, 32v:2, 33r:1, 34r:3, 39r:9, 41v:9, 44v:4, 45r:3, 48r:1, 48r:9, 48v:6, 49v:5, 53v:8, 55r:8, 60r:8, 61v:2, 64r:1, 64v:2, 64v:5, 65v:4, 68v:5, 71v:1, 71v:2, 71v:3, 73r:9, 74v:2, 97r:4, 97v:8, 98r:7, 106v:2.
a. -ıngnıng 12v:8, 21v:9, 30r:6, 33r:5, 33v:2, 35r:5, 41r:5, 45r:8, 50v:5, 69v:8, 70r:5, 98v:8, 99r:2.
a. -ını 17r:6, 54v:3, 54v:9, 57r:9.
a. -ınıng 55r:4, 55r:7, 55r:9, 56r:2, 71v:9, 112r:9.
a. -lar 16v:8, 37r:6, 109r:8, 112v:7, 113r:4.
a. -larġa 26v:5.
a. -ların 63r:1.
a. -larınıng 96v:3.
a. -nı 7r:6, 9r:3, 14v:5, 17r:7, 38r:9, 69r:3, 77r:6, 106r:6, 108v:5.
a. -nıng/-nıñ 9v:6, 10r:2, 10r:6, 10r:7, 10v:2, 20r:2, 20v:1, 20v:5, 22v:3, 23v:6, 24r:1, 24v:7, 25r:6, 25v:8, 26v:1, 28v:4, 29r:3, 30r:2, 30v:1, 33v:3, 33v:6, 42v:1, 47r:7, 52v:8, 53r:2, 57r:1, 110r:2, 110r:4, 110r:6, 110v:1, 111r:2, 111r:9, 112r:6, 114v:4.
a. -qa 4v:1, 6r:1, 7r:1, 7v:6, 11r:3, 14v:4, 69r:1, 69r:3.

at^2 'name'
a. -ı 83r:8.

at- 'to throw,' 'to shoot'
a. -ar sän 107r:8.
a. -arsın 101v:5.
a. -ar 106v:4, 108r:3.
a. -arlar 104v:6.
a. -ar erding 107r:6.
a. -ġay sän 99r:4, 102v:4, 103r:1, 104r:2, 104r:5.
a. -ġay 116r:7.
a. -ġıl 54r:9, 99v:3, 102v:6, 103r:5, 103r:7, 105v:5, 106v:3, 107r:3, 107r:4, 107r:5, 108r:2.
a. -maġıl 103r:6.
a. -a bil- 107r:4.
a. -ġan 99v:3.
a. -ġanda 54v:5, 101v:3, 105v:4, 107r:9.
a. -ıp 107v:9.
a. -maġa 97r:4, 106r:7.
a. -maqda 6r:5.
a. -maqlıq 101r:9, 104r:9, 104v:1.
a. -maqlıqdın 107v:1.
a. -maqlıqnı 104r:7, 106r:2, 107r:7.
a. -maqlıqnıng 106v:8.
a. -maqlıqqa 79r:9, 106r:5. See **oq a.**

ᶜatīq "ᶜatīq,' a type of sword 86v:3.

atlam 'step' 106v:7, 116r:4.

atlıġ^1 'horseman, on horseback'
a. 65r:4.
a. -larġa 64v:8.

atlıġ^2 'called (= named)' 105v:8.

atmaq 'shooting'
a. -ıngnı 99v:4, 99v:7.

au 'or' 25v:9, 36v:3, 36v:4, 109v:4.

ᶜaus "ᶜaus,' a short arrow that is shot with an arrow guide 104v:7.

av 'hunt'
a. -da 107r:9.

āvāz 'voice'
ā. -ı 93v:8.

avlâ 'better' 68v:7.

avval 'first,' 'before, previous,' 'upper (end of a sword)'
a. 6r:1, 7r:1, 95r:3, 99r:9, 100v:3, 105v:4, 107r:2.
a. -da 48r:6.
a. -ı 91r:9.
a. -ki 91v:7, 110v:5.
a. -kisi 109v:9.
a. -kü 99v:5, 99v:7.
a. -larda 106r:6.
a. ḥālda 'at first, in the beginning' 18r:8, 18r:9.

ay 'moon'
a. 91r:1.
a. -ı 4r:7.

ay- 'to mention'
a. -tuq 107v:5; cf. ayt-, ayıt-.
aya 'palm of a hand'
a. -ngnı 23r:8, 81r:1.
ayā interj. 'hark ye' 4r:6.
ayaq 'foot (of a person, or of a horse),' 'leg (of a person)'
a. 8v:4.
a. -dın 8v:6.
a. -ı 8v:9, 53r:8, 110v:2.
a. -ın 13v:3, 53r:6.
a. -ınız 12r:5, 52v:8, 53r:2, 53v:2.
a. -ıng 10v:2, 69r:7, 99r:4, 103r:5.
a. -ınga 68v:5, 68v:8, 68v:9.
a. -ıngdın 98r:8.
a. -ıngnı 10v:6, 12v:4, 13v:1, 57r:1, 69v:5, 109r:2, 109r:3.
a. -ları 9r:6, 26v:1, 113r:1.
a. -ların 40r:2, 55r:1.
a. -larnı 20v:4.
a. -laringnı 12r:9, 13r:6, 13r:8, 98v:2.
a. -laringning 13r:9.
a. -larını 96v:5.
a. -ungnı 10v:1, 10v:7.
ayaqsız 'without a foot' 72r:9.
ᶜayb 'mistake, error, fault, improper, defect, flaw,' 'shame,' 'bad'
ᶜa. 17r:4, 17r:7, 22r:3, 31v:5, 32r:4, 35v:6, 36r:6, 38r:5, 46v:2, 69v:4, 81r:8, 81v:5, 112v:6, 113v:5, 114r:2, 114r:3.
ᶜa. -ı 80v:3, 80v:7, 81r:8, 82v:6, 88v:1.
ᶜa. -lar 100r:6, 113v:9.
ᶜa. -ları 82r:9.
ᶜa. -ların 81r:5, 81v:7.
ᶜa. -larındın 81v:8.
ᶜa. -räk 13v:4.
ᶜa. -uᵓl-ᶜuyūb 'the greatest fault' 36r:5.
ᶜayiblig 'with defect' 27r:9.
ᶜayibsiz 'without defect' 27v:1.
ayır- 'to separate,' 'to split'
a. -sa 58r:5.
a. -ġıl 73r:3.
ayıt- 'to tell, to say, to state, to indicate'
a. -tım 19r:2, 68r:6, 100r:7.
a. -duq 29r:5.
a. -dılar 59r:5.
a. -tılar 102r:6.
a. -mışlar 35v:4, 38r:8, 93r:2, 103v:9.
a. -ġay sän 84r:1.
a. -ġanım 31v:6; cf. ay-, ayt-.
aylandır- 'to swing'
a. -ıp 110v:8.
aylandur- 'to rotate'
a. -ġıl 69v:9.
aynat- 'to move'
a. -mayın 20v:4.
ayrıl- 'to leave,' 'to be away from,' 'to be separated'
a. -maġay 13v:1, 94v:4.
a. -salar 60v:8.
a. -maġıl 40v:6.
ayru 'split' 73r:7.
ayt- 'to say,' 'to call,' 'to write (poetry)'
a. -ur 4r:4, 85v:7.
a. -urlar 83r:9, 86v:4.
a. -ġanlarım 19r:7; cf. ay-, ayıt-
az 'little, a little,' 'few,' 'lacking,' 'minimum,' 'rarely'
a. 23r:2, 35v:7, 35v:8, 46v:6, 56v:3, 104r:2.
a. -ı 115v:1.
a. -raq 59v:7.
az- 'to lose (one's accurate shooting)'
a. -ar sän 99v:6.
ᶜażd 'upper arm'
ᶜa. -ıngnı 105v:3.
azdır- 'to lose (to cause to miss)'
a. -maġay sän 99v:4.
azġına 'a little, a bit, a little bit, small,' 'slightly'
a. 10r:4, 12v:6, 15r:6, 20v:2, 21v:6, 22r:1, 48r:9, 51r:3, 52r:5, 69v:3, 91v:9, 95v:8, 96r:2, 103r:4.
a. azġına 51v:3.
ᶜaẓīm 'determination'
ᶜa. 15r:2.
ᶜa. -uᵓş-şān 'most glorious' 3r:8.

B

bāb 'chapter,' 'connection,' 'method'
b. 23v:1, 36v:2, 42r:9, 43r:7, 45v:4, 47r:1, 47v:3, 48r:4, 49r:4, 50v:1, 57v:9, 58r:1, 65r:8, 66r:8, 68v:3, 71r:1, 72r:7, 72v:9, 74r:3, 78r:4, 79v:2, 79v:6, 81r:5, 81v:7, 90r:2, 90r:9, 90r:9, 90v:6, 101r:8, 102r:5, 103r:9, 104r:7, 106r:2, 109v:7, 112v:7, 113r:6, 115r:1, 115r:8, 116r:1.
b. -da 38v:2.
b. -ı 36v:2, 73r:1.
b. -ında 58r:3.
b. -nı 58r:7, 58r:8.
baġ See bel bağı
b. -ına 79r:7.
b. -ıngga 20r:6.
baġa 'frog' 93r:4.
bağır 'limb (of a bow)'

b. -ı 101v:1, 101v:6, 101v:8, 101v:9.
b. -ınıng 101v:3.

baġla- 'to tie'
b. -r 79r:6.
b. -ġay 79r:5, 94v:3.
b. -ġıl 28v:9, 73v:5.
b. -maq 94v:5.
b. -mayın 64r:3.
b. -p 94r:8. See **davr b.**

baġlan- 'to be grasped'
b. -mas 27r:8.
b. -ġayda 94v:8.

baġlı 'tied'
b. 57v:2, 57v:3, 64r:4.

bahā 'value'
b. -sı 84v:7.

bahādur 'brave' 63r:6.

bahālıġ See **aġır b.** 83r:5.

bahāna 'excuse'
b. qıl- 'to bring up an excuse' 38r:4, 38v:4.

baḥr 'sea'
b. -da 83v:5.

baḥṣ 'search'
b. et- 'to search into' 18r:4.

baʿīd 'distant'
b. -ungdın 36v:3.

Bailman prop. n. 'Bailman'
B. -ī 86v:4.

balçaq 'guard (of a sword)'
b. -ı 89r:9.

balçıq 'clay' 75v:1, 93r:5.
b. -ı 75v:8.

bal ḫod 'however' 108v:5.

balkim 'but, but rather'
b. 19v:2, 68r:2, 68v:6, 81v:2, 85v:2, 85v:6, 92r:6, 94r:6, 103r:6.

baq- 'to look at,' 'to check,' '(for a lance) to point'
b. -ar 74v:5.
b. -ġay 30v:9, 31r:4, 31r:5.
b. -ġıl 40r:2.
b. -sın 33r:8.

baqa See **qaburçuqlı b.** 93r:8.

baqtır- 'to cause to point, to cause to direct'
b. -ıp 78r:8, 78v:9, 79r:1.

bar 'existent'; after nouns with possessive suffixes, it means 'to have'
b. 36r:4, 38v:7, 46r:8, 46r:9, 57v:8, 80v:7, 83r:7, 84r:5, 90v:1, 91r:1, 91r:2, 91r:3, 91r:7, 91v:4, 93r:3, 93v:5, 101r:1, 105v:8.
b. turur 'there is, there are' 5r:9, 11v:2, 37r:6, 38v:1, 44r:8, 90v:9, 95v:9, 106r:3, 110v:1.

bar- 'to go,' aux. v. indicating a continuous action
b. -ursın 40r:8.
b. -ġay 113r:3.
b. -ġaylar 61r:1.
b. -sang 45r:9.
b. -ġıl 42v:2, 74v:3.
b. -maġıl 45r:3, 65r:5.
b. -ġan 111r:6.
b. -masdın 45r:7. See **Yaqın b.**

barābar 'same, equal, even, level, same level, on the same level, in one line'
b. 8v:9, 10r:4, 28v:3, 28v:5, 29r:6, 30r:2, 56v:4, 91r:9, 92r:7, 97r:5.
b. -ında 29r:9, 97r:7.
b. -ındın 112r:4.
b. -ınggä 48v:7.

barābarā 'equal' 91v:5.

barcās 'barcās,' a mark to shoot at or a hoop mounted on a spear for use in lance exercises
b. 73r:2, 106r:9, 107r:1, 107v:2.
b. -nıng 107v:4; cf. **burcās**

barça 'all, every, everyone'
b. 11v:1, 18r:9, 18v:1, 27r:4, 30r:2, 37v:5, 38v:1, 45v:1, 45v:2, 50r:7, 54r:4, 63v:3, 66r:9, 82v:6, 92r:1, 93r:6, 100v:6, 110v:6, 101v:7, 113v:8
b. -dın 63v:5.
b. -ġa 104r:8.
b. -sı 19r:9, 20v:6, 77r:3, 77r:4, 81v:4, 105v:3.
b. -sın 97v:9.
b. -yı 4v:8.
b. ʿālam 'everyone' 23r:2.
b. ḫalāiqlar 'everyone' 109v:9.
b. yerdä 'everywhere' 107r:7.

barmaq 'finger'
b. 20r:4, 21v:3, 73r:5, 87v:3, 89v:8, 90r:3, 90r:4, 96r:3, 100v:6, 104v:6, 105r:5.
b. -dın 88r:6, 91v:9.,
b. -ınga 105r:9.
b. -ıngnı 103v:2.
b. -lar 27r:7, 80v:9.
b. -ları 107v:8.
b. -larıng 27v:8, 94v:8.
b. -larınga 108r:3.
b. -larıngdaġı 107v:8.
b. -larıngdın 98v:3.
b. -larınggä 108r:1. See **şahādat b.**

barr 'land'
b. -da 83v:5.

bas- 'to take (a step), to put (one's foot), to stand (on one's feet), to keep (one's feet)'
b. -ar 40r:2.
b. -qay sän 12v:1.
b. -ġay 116r:5.
b. -ġıl 13r:7, 98v:3.
b. -ġandın 13r:9.
b. -maqlıqqa 109r:3.
baş 'head (of a person or a horse),' 'end,' 'tip (of a bow)'
b. 3v:5.
b. -ı 20v:5, 23v:6, 30v:1, 33v:6, 34v:5, 37r:7, 40v:3, 46r:3, 69r:8, 100r:3, 101v:2, 101v:6, 101v:9.
b. -ın 11v:9, 55v:8, 66r:6, 113r:3.
b. -ına 34v:3, 100r:4.
b. -ında 74r:9.
b. -ındın 22v:3, 98v:9, 110v:8.
b. -ıng 29v:6, 32r:7, 32v:7, 34v:9, 35r:7, 71r:3, 111v:8, 111v:9.
b. -ıngdın 29v:1, 30r:5.
b. -ını 33v:7, 103r:2.
b. -ınıng 111v:3.
b. -ı qatıġ 'unruly (horse)' (lit. with a hard head) 37r:7; cf. **aġzı qatıġ**. See **cān b. oyna-, yaġrın b.-ı**
başçı 'leader' 115v:3.
başla- 'to start, to begin'
b. -dı 18r:7.
b. -ġay sän 106r:7.
b. -ġıl 71r:4, 99r:3, 99r:4.
başqa 'other than, with the exception of' 100r:5, 110r:9.
bat- 'to sink'
b. -ar 8v:3.
baṭal qıl- 'to parry' 67v:1.
baṭalla- 'to parry,' 'to defend'
b. -mış 66v:8.
b. -rlar 66r:9.
b. -sang 67v:3.
b. -sa 48v:9, 67r:4, 67r:8.
b. -ġıl 66v:5, 68r:8, 68r:9.
b. -maġıl 68r:1.
b. -ġanda 44r:9, 67r:6, 67v:5.
b. -masdın 67r:4.
b. -maqlıq 49r:1, 66v:2.
b. -maqlıqdın 66v:9.
b. -maqlıqnı 66r:8.
b. -maqlıqqa 53r:3.
baṭallan- 'to be parried'
b. -ur 68r:3.
baṭāna 'lining (of a garment)'
b. -sında 27r:3.
bāṭil 'ineffective, void, useless' 41v:5, 77v:9, 83v:7, 109v:3.
batman 'batman,' a measure of weight
b. 87v:8, 89v:9.
b. -dın 87v:4, 88r:1.
b. -ġa 87v:9.
bay 'lord'
b. -ı 4r:6.
bayān et- 'to relate' 42r:9.
bayān qıl- 'to relate,' 'to explain' 43r:7, 45v:5, 47r:2, 48r:4, 49r:5, 50v:1, 65r:9, 66r:8, 68v:3, 71r:1, 72r:8, 74r:3, 76r:2, 78r:4, 79v:2, 79v:7, 81r:6, 81v:7, 82v:9, 83r:3, 90r:2, 90r:9, 90v:6, 101r:8, 102r:5, 103r:9, 104r:7, 106r:2, 108r:6, 109v:7, 112v:8, 113r:6, 115r:1, 115r:9, 116r:1.
baʿżī 'some, a portion of'
b. 59r:4, 66r:8, 86v:8, 87r:7, 89r:9, 92r:7, 92r:8, 92r:9, 93r:1, 93v:1, 101r:4.
b. -lär 103v:9.
b. -lärı 52v:1, 102r:6, 102r:7.
b. -si 81v:8, 86v:7, 87r:9, 89r:4, 89v:1.
b. -sin 78r:6, 85r:8, 110v:4.
b. -sindin 86v:7.
b. -sinä 87v:3.
b. -sining 86v:8, 86v:9, 90v:9, 91r:2, 91r:3.
bäz- 'to be disgusted with (?)'
b. -är 46v:8.
beg 'lord'
b. 3v:8.
b. -im 4r:8, 4v:9.
b. -lär 5v:r.
b. -lärning 109r:5.
bek 'many,' 'firmly' 3v:8, 13r:5, 13r:7.
bel 'waist,' 'belt'
b. -gä 27r:5, 84v:2, 94v:4.
b. -i 20r:6, 79r:7.
b. -indin 94v:4.
b. -inä 94r:8, 94v:3.
b. -ing 35r:8.
b. -ingä 27r:2, 57v:2.
b. -ini 114r:1.
b. bağı 'belt' 20r:6, 79r:7.
belgir- 'to be noticeable'
b. -mäsün 76r:5.
ber- aux. v. indicating a quick and sudden action
b. -di 5v:8.
b. -gäy 111r:5.
b. -säng 38r:2, 59v:1.

b. -gil 24v:4, 67r:8, 74r:8.
b. -mägil 59r:2.
b. -gäningdin 37r:1.
b. -ip 5v:9, 14v:1, 59r:3, 111r:9.
b. -mäki 25v:5.
b. -mäklik 111r:1. See **ad b., tartīb b. yārī b.**

beri 'the other' 70r:6.
berkit- 'to tighten,' 'to make firm'
b. -gil 26v:7, 75v:2, 78v:4.
beş 'five'
b. 61v:1, 72v:4, 73v:3, 97v:6, 98r:6, 103v:8, 106r:9, 106v:2, 114r:6, 115v:6, 115v:7.
b. -i 74r:1.
b. -isini 107v:2, 107v:3, 107v:6, 107v:7.
beşinçi 'fifth' 6r:6.
beyik 'high'
b. 80v:2, 81r:9, 101r:8, 104v:3, 104r:8; cf. **büyük.**
bezäk 'ornament'
b. -läring 84r:8.
bıçaq 'knife' 80r:8.
bıyıq 'moustache'
b. -ıng 103v:2, 103v:4.
bil- 'to know,' 'to learn,' 'to mark,' to make sure, to be certain,' aux. v. 'to be able to'
b. -mädi 18r:9.
b. -miş 77v:4.
b. -mäs 19r:2, 65r:3.
b. -irlär erdi 96v:3.
b. -mäslär 8r:7.
b. -gäy sän 43v:9, 44r:4, 44r:6, 52r:6, 61v:9, 66v:6.
b. -gäy 50r:7, 74v:1, 75r:5, 100v:4.
b. -mägäy 45v:9, 100r:8, 114v:1.
b. -säng 44v:7, 51r:2, 53v:5, 55v:7, 57r:6, 107r:4.
b. -sä 75r:2.
b. -mäsä 112r:9.
b. -gil 3r:6, 7r:2, 7v:5, 12r:1, 17r:7, 25v:2, 36v:3, 38r:1, 45r:2, 54v:4, 66v:1, 74r:3, 74r:7, 76v:8, 78v:4, 80r:8, 81r:8, 83r:3, 87r:3, 89r:6, 90r:2, 92r:3, 93v:4, 96r:6, 100r:1, 108r:6.
b. -mäsün 42v:9.
b. -gän 83v:2.
b. -gändin 44r:7.
b. -ip 6r:7, 38r:1.
b. -mägän 83v:2.
b. -mäkdä 82v:7, 82v:8.
b. -mäklikkä 38r:8.
b. -mäs 90v:3.

bildür- 'to tell, to let s.o. know'
b. -mägäy 76v:7.
b. -mägil 37v:9.

biläk 'wrist,' 'ankle,' 'foreleg (of a horse)'
b. -inä 23v:9, 56r:3.
b. -ing 56v:8.
b. -ingä 23r:9.
b. -ingni 20r:7, 98v:5, 105v:2.

bir 'one, a, an,' 'same,' 'another, another one'
b. 3r:8, 5r:8, 8r:7, 9r:9, 9v:4, 10r:9, 15v:2, 16r:2, 16r:5, 16r:6, 16r:8, 16r:9, 16v:4, 19r:5, 20r:1, 20v:6, 21v:6, 22r:8, 28v:6, 29v:5, 29v:7, 30r:4, 30r:7, 30v:2, 31r:3, 31v:4, 37r:9, 37v:3, 38r:6, 39r:2, 39v:9, 41r:8, 41v:6, 45v:4, 46v:6, 49r:4, 50r:5, 51r:1, 54r:9, 54v:9, 56r:6, 57v:2, 57v:3, 57v:8, 58v:3, 58v:6, 60r:1, 60r:2, 61v:7, 62v:3, 62v:6, 63r:2, 63r:3, 63r:9, 63v:6, 63v:7, 64r:2, 64r:5, 65v:7, 68v:8, 70r:2, 72r:8, 73r:1, 73r:3, 73v:4, 74r:7, 74r:8, 74r:9, 75r:6, 75v:3, 76r:2, 76v:2, 79r:6, 82v:2, 82v:3, 83v:1, 83v:4, 84r:2, 87r:6, 89v:6, 90v:9, 91r:3, 92v:2, 93r:1, 93v:2, 94v:3, 95v:9, 96r:3, 96v:9, 97r:2, 97v:2, 97v:3, 97v:9, 98r:1, 99v:2, 100r:4, 100v:9, 101v:7, 103r:6, 103r:7, 104v:5, 105r:6, 105r:8, 105v:3, 105v:7, 105v:8, 106r:7, 106r:8, 106v:9, 107r:5, 109r:4, 111v:6, 112v:2, 115v:3, 115v:4.
b. -i 8v:7, 46v:1, 74v:8, 79v:4, 87r:2, 94v:9, 106v:3, 108v:4.
b. -imiz 61r:8.
b. -imizgä 61r:8.
b. -in 72v:5.
b. -inä 74v:8, 94v:9.
b. -iñizni 46v:1.
b. -isi 7v:6, 8r:6, 37r:7, 37r:8, 37r:9, 63r:7, 93v:6, 110r:3, 110r:5, 110r:7.
b. -isin 72v:6.
b. -isindin 8v:7, 79v:4.
b. -isinä 62r:9, 64r:1, 108v:4, 115v:3.
b. -isini 62v:1, 75v:5.
b. -isining 106v:1, 106v:4, 106v:6, 107v:4.
b. bir 'one by one' 62v:6, 63r:2.
b. ...bir 'one...and the other' 57v:2, 63v:3, 103r:7, 106v:3.
b. eki 'a couple of' 54v:9.
b. kez 'once' 16r:2, 29v:7, 33r:6, 33r:9, 33v:4, 43r:8, 93v:2.
b. kişi 'someone' 74r:8.
b. muddat 'as much as' 5v:4.

b. neçä 'some, several' 38r:6, 39v:9, 82v:2, 82v:3.
b. qatla 'once' 10r:9.
b. türlüg 'another, another way' 45v:4, 49r:4, 106v:9.
b. -i biri 'each other' 46v:1, 87r:2, 94v:9, 106r:9, 108v:4.
b. -isi...birisi 'one...and the other one' 62r:9, 72v:5.
See **har b.**, **har b. -isi.**
biräz 'a little,' 'quite' 16r:4, 24v:5, 29v:9, 41v:9, 69r:8, 88v:4, 91v:4, 94v:6.
birärdä 'sometimes,' 'unexpectedly' 7v:9, 28r:2, 71r:7.
birázginä 'a little, a little bit, for a while' 11r:6, 16v:2, 34v:2, 39r:7, 55r:7, 76r:8, 91r:7, 105v:5, 113v:5.
birgä 'together' 10r:7, 20r:1, 21r:3, 24v:7, 29r:5, 29v:6, 33r:5, 33r:7, 33v:6, 44r:5, 54v:8, 55r:2, 55r:4, 60v:9, 69r:5, 70r:1, 70r:6, 70r:9, 78r:5, 97r:9, 114r:1.
birlä 'with, by, through, against'
b. 3r:8, 3v:3, 4r:6, 4r:8, 4v:3, 5r:7, 5v:6, 6v:1, 6v:4, 7v:4, 8r:3, 8r:5, 9v:8, 10r:6, 10v:3, 10v:4, 10v:5, 11r:3 11r:9, 11v:3, 12v:2, 12v:3, 12v:7, 12v:8, 13r:2, 14r:1, 14r:3, 14r:9, 14v:2, 14v:3, 14v:9, 15r:3, 15r:7, 16r:4, 16v:9, 17r:1, 17v:4, 17v:5, 17v:9, 18r:1, 19v:4, 19v:9, 20r:1, 20r:3, 20r:6, 21r:2, 21r:3, 21v:3, 21v:4, 21v:5, 12v:9, 22r:7, 22v:6, 22v:7, 22v:8, 23r:2, 23r:3, 23r:6, 23v:3, 24r:2, 24r:6, 24v:4, 24v:6, 25r:6, 25v:3, 25v:4, 25v:5, 26r:5, 26v:7, 27v:4, 28r:5, 28v:1, 28v:6, 28v:9, 29r:1, 29r:4, 29r:5, 29v:2, 29v:3, 29v:6, 30r:6, 31v:4, 31v:8, 32r:2, 32r:6, 32r:8, 32v:1, 32v:4, 32v:6, 32v:7, 32v:9, 33r:3, 33r:4, 33r:5, 33r:7, 33r:8, 33v:1, 33v:6, 34r:6, 34r:8, 34v:1, 34v:8, 35r:3, 35r:6, 35r:6, 38r:3, 38r:7, 38v:4, 38v:9, 39r:2, 39r:9, 39v:8, 41r:6, 41v:4, 43v:2, 43v:3, 43v:4, 44r:5, 45v:5, 46r:5, 46v:5, 46v:6, 47r:2, 47r:7, 47v:3, 47v:7, 47v:9, 48r:8, 48v:3, 48v:4, 49r:7, 49v:3, 49v:6, 49v:7, 49v:8, 50v:1, 50v:2, 51r:4, 52r:2, 52r:3, 52r:4, 52v:3, 52v:7, 54r:3, 54r:9, 54v:6, 54v:8, 55r:2, 55r:3, 56v:9, 57r:2, 57r:5, 57v:7, 57v:9, 58r:6, 58r:8, 58v:6, 58v:9, 59r:4, 59v:4, 59v:7, 59v:8, 60r:1, 60r:2, 60r:3, 60r:6, 60r:9, 60v:1, 60v:3, 60v:4, 61v:8, 62v:4, 63r:2, 63v:4, 64r:9, 64v:6, 70r:6, 70r:6, 70r:9, 70v:1, 71r:1, 71r:8, 71v:7, 71v:9, 72r:5, 72r:7, 72v:3, 72v:4, 72v:9, 73v:1, 73v:2, 73v:5, 74r:6, 74r:8, 75r:1, 75r:9, 75v:1, 76r:9, 76v:5, 77r:2, 77r:8, 77v:9, 78r:5, 78r:8, 78r:9, 78v:8, 79r:5, 82v:2, 82v:4, 82v:6, 83r:4, 83r:5, 83r:6, 83r:8, 83r:9, 83v:1, 83v:3, 84r:3, 84v:1, 84v:3, 85v:2, 87r:9, 87v:7, 88r:9, 88v:6, 89r:1, 89r:9, 91r:9, 93v:8, 93v:9, 94r:6, 95r:7, 95r:9, 95v:1, 96r:7, 96v:2, 97r:6, 97r:9, 97v:4, 98r:2, 98r:3, 98r:6, 98v:1, 99r:6, 99r:7, 99r:8, 99r:9, 99v:1, 101v:2, 101v:5, 101v:6, 101v:9, 107r:5, 107r:6, 107v:7, 108r:8, 108r:9, 109r:6, 109v:2, 109v:3, 109v:8, 110r:1, 110v:7, 110v:8, 111r:4, 111r:8, 111v:3, 113v:3, 114r:1, 114v:2, 115r:8, 116r:2, 116r:6.
bit- 'to grow'
b. -är 80v:2, 80v:6.
b. -mäklik 81v:1.
bitişlig 'grown'
b. 80r:6.
biz 'we'
b. 76v:9, 85r:8, 110v:4, 114v:7.
b. -im 'our' 5r:8, 18r:7, 85v:3.
boğun 'joint (of a bamboo)'
b. -ları 80v:6.
b. -ların 75v:8.
b. -nıng 82r:5.
bol- 'to be, to become,' 'to be made of,' 'to be present,' 'to proceed,' when the preceding noun has a possessive suffix, it means 'to have'
b. -dıng 107v:2.
b. -dı 3r:7, 4r:4, 5r:2, 5v:5, 7v:3, 9r:8, 58r:7, 58v:1.
b. -madı 58r:9.
b. -ur sän 27v:5, 56r:1, 95v:1.
b. -mas sän 19r:9.
b. -ur 4v:4, 7v:9, 9r:6, 14r:6, 14v:5, 14v:6, 15r:8, 18v:1, 19r:3, 26v:5, 28r:2, 28r:5, 32r:5, 37r:2, 38r:5, 38r:8, 40r:5, 40r:6, 41v:5, 42r:5, 46r:5, 52v:7, 52v:8, 53r:7, 54r:4, 54v:3, 54v:7, 56v:3, 58r,6, 65v:7, 57r:1, 56r:7, 71r:9, 71v:6, 71v:9, 79v:3, 80v:4, 82v:6, 83v:6, 84r:1, 84r:7, 85v:9, 86r:1, 86v:8, 86v:9, 87r:1, 87r:5, 87v:5, 88r:2, 88v:9, 89r:5, 89v:1, 89v:4, 90v:7, 90v:8, 92r:2, 92r:3, 92v:3, 92v:6, 95v:1, 96r:3, 99r:5, 100r:6, 106r:5, 108v:1, 108v:2, 108v:6, 108v:7 108v:8, 109r:2, 109r:6, 109v:3, 113v:4.
b. -mas 9r:4, 9r:5, 9r:8, 15r:1, 17v:6, 38r:4, 46r:5, 48v:6, 49r:2, 49v:3, 53r:5, 54r:8,

54v:2, 61v:6, 83v:5, 83v:7, 83v:9, 87v:6, 88r:3, 88v:8, 89r:1, 89v:2, 89v:9, 94r:1, 99r:6, 110v:1, 110v:4, 114r:8.
b. -urlar 17r:1, 61v:4, 108v:7.
b. -maslar 84r:6.
b. -ġay sän 32r:3, 42r:2, 49v:4, 66v:8, 99v:6, 99v:8.
b. -maġay sän 36v:7, 76v:5, 77v:5, 99v:7.
b. -ġay 6r:9, 6v:8, 7r:8, 7v:8, 9v:1, 10r:1, 15v:1, 20r:2, 20v:6, 21v:5, 23r:4, 23v:1, 24v:7, 26v:2, 26v:4, 29v:9, 30r:6, 37r:6, 37v:3, 37v:4, 43v:3, 44v:4, 49v:7, 51v:1, 57v:2, 57v:3, 57v:4, 59r:1, 59v:9, 61v:9, 69r:9, 70r:4, 74v:9, 76v:4, 77v:4, 77v:9, 79r:4, 79v:8, 79v:9, 80r:2, 80r:3, 80r:5, 80r:6, 80r:7, 80v:1, 80v:7, 81v:3, 81v:9, 82r:1, 82r:2, 82r:3, 82r:4, 82r:5, 82r:7, 82r:8, 82r:9, 83r:5, 87r:8, 87r:9, 87v:1, 87v:2, 88r:1, 88r:7, 90r:4, 90v:5, 92v:2, 92v:4, 93v:9, 94r:3, 9rv:3, 94v:7, 95r:1, 95r:3, 97r:9, 97v:5, 98r:4, 99v:9, 100r:1, 100r:3, 100r:4, 100v:6, 101v:1, 101v:2, 101v:6, 101v:7, 101v:8, 102r:1, 102r:2, 102r:3, 104v:5, 104v:6, 105r:4, 105r:5, 105r:6, 106r:4, 106r:8, 107v:6, 108r:2, 111r:6, 111v:3, 111v:4, 112r:2, 112r:3, 112v:1, 112v:2, 112v:9, 113r:1, 113r:2 113r:9, 113v:2, 114r:6, 114r:8, 114r:9, 114v:2, 115r:2, 115r:3, 115r:4, 115r:5, 115r:6, 115v:1, 115v:7.
b. -maġay 7r:6, 7r:9, 11r:7, 14v:8, 26v:3, 26v:4, 37v:4, 43r:2, 80r:5, 80r:8, 80v:8, 80v:9, 82r:4, 86r:6, 111v:7, 113v:1.
b. -ġay siz 15r:9.
b. -sang 8r:2, 14r:7, 17v:2, 19v:4, 27v:2, 28r:9, 36v:8, 39v:7, 47r:5, 56r:2, 56v:6, 57v:1, 58v:2, 59v:8, 64r:9, 65r:2, 65r:4, 65v:1, 65v:5, 66v:9, 70r:3, 78v:7, 78v:9, 97r:5, 98r:5, 99r:1, 106v:4, 106v:7, 107r:4.
b. -masang 44r:9.
b. -sa 4r:9, 5r:1, 5v:2, 9r:3, 11v:6, 11v:7, 14v:4, 14v:6, 14v:7, 14v:8, 17v:5, 19r:5, 19r:8, 19v:1, 26v:8, 27r:7, 27v:7, 28r:3, 28r:4, 32r:5, 35v:7, 35v:8, 36v:9, 37v:6, 37v:8, 37v:9, 40r:4, 40r:5, 41r:3, 46r:3, 47r:5, 48v:2, 49r:2, 50r:2, 53v:1, 54v:1, 57r:8, 59v:3, 60v:3, 61v:5, 61v:6, 62v:8, 63r:7, 63v:9, 64r:4, 65v:9, 72r:3, 72r:4, 77r:9, 77v:8, 78v:6, 79r:9, 79v:9, 80r:1, 80v:3, 82v:6, 84r:1, 86r:7, 91v:7, 92r:6, 92r:7, 92v:1, 92v:4, 92v:8, 92v:9, 94r:6, 94v:1, 94v:2, 98v:7, 99r:1, 100r:5, 100r:7, 100v:9, 112r:6, 112v:4, 113r:9, 113v:3, 113v:6, 114r:4, 114r:7, 114v:1, 114v:6, 115v:2, 115v:8.
b. -masa 7r:5, 10r:7, 19r:1, 35v:7, 68r:7, 68r:8, 70r:3, 92r:8, 92r:9, 94r:3, 114r:4.
b. -salar 60v:9, 61v:7, 62v:1, 62v:2.
b. -masalar 60v:8, 115v:8.
b. -ġıl 12v:9, 19v:3, 49v:7, 63r:4, 95v:5, 95v:6.
b. -maġıl 19v:2, 38v:5, 56r:2, 63r:8, 64r:3.
b. -sun 3v:9, 4v:7, 8r:8, 8v:3, 8v:4, 8v:6, 8v:8, 8v:9, 9r:1, 14v:4, 18r:1, 23v:9, 27r:6, 27r:9, 28r:8, 28v:4, 28v:7, 29r:6, 33r:8, 34v:2, 34v:3, 42v:9, 51v:8, 56r:7, 56r:8, 60v:3, 61r:4, 63r:6, 73r:6, 74r:1, 75v:3, 76r:4, 76v:2, 85v:3, 97r:1, 97v:7, 101v:4, 103v:6, 105r:7, 105v:4, 106v:1, 107v:5, 114v:8.
b. -masun 8r:9, 8v:8, 98r:1, 101r:4.
b. -ġan 3v:7.
b. -ġandın 74r:4.
b. -ġınça 11r:4.
b. -ġuçı 3v:6.
b. -maq 19r:4.
b. -maqlıq 7r:3, 7r:4, 9r:2, 81v:4.
b. -maqlıqdın 19v:3.
b. -maqlıqı 93v:4.
b. -maqlıqnıñ 7r:4.
b. -maqlıqqa 19r:3.
b. -mayın 17r:5, 17r:6, 66v:5.
b. -up 18v:3, 22r:2, 50v:2, 50v:3, 74v:3, 74v:5, 82r:8, 82r:9, 101r:3, 113r:7.

See **ağır b. artınça b., bāṭil b. camᶜ b., cārī b., fāsid b., eki qat b., ġālib b., ḫarāb b., ḫāẕiq b., ḫalāṣ b., ḫarakat üzärä b., ïmïn b., imkānı b., käräk b., keräk b., köngli özgä nemä birlä maşġūl b., macrūḥ b., maġlūb b., māhir b., māil b., malūl b., maᶜlūm b. maşġūl b. maẕkūr b., muᶜaṭṭal b., muᶜavvad b., muctamiᶜ b., muḥkam b., multafit b., multazim b., munżamm b., murakkab b., mustadām b., mustaġnī b., mustaqirr b., muşarraf b., mutaᵓaḫḫir b., mutafarriq b., muḥtāc b., mumkin b., qabūl b., qādir b., qāhir b., rusvāy b., sabab b., ṣābit b., ṣāliḥ b., sālim b., şavāb b., ṣātir b., ṭabīᶜat va ᶜādat b., taġyīr b., vācib b., vāqiᶜ b., yaraġ b., yaqīn b., yetär b., yıraq b., ẓāhir b., zāᵓil b., żarūrat b.**

bolın- 'to happen'
b. -mas 88v:4.
boş 'unprotected'
b. 31r:8, 36v:7, 46r:2, 95r:3.
b. qoy- 'to hold loosely' 31r:8.
b. tur- 'to be idle' 36v:7.
boşan- 'to get loose'
b. -ġay 66r:3, 94r:5.
boşat- 'to loosen'
b. -ıp 24v:5.
boy 'height,' 'body'
b. -ın 12r:4.b.
b. -ungdın 69r:6.
b. -ungnı 12r:7.
boyun 'neck (of a person or a horse)'
b. -ı 52v:9, 53r:3, 53r:8, 57r:1.
b. -ına 90v:4, 94r:8.
b. -nıñ 34v:7.
b. -nuñ 35r:2.
böläk 'group'
b. 62v:3, 115v:7.
b. -ning 115v:3.
bölün- 'to be divided'
b. -üp 62r:7.
bu 'this'
b. 3r:6, 3v:7, 4r:4, 4r:8, 4v:7, 4v:9, 5r:2, 5r:3, 5r:6, 5r:9, 5v:2, 6v:7, 6v:3, 8r:4, 8r:6, 9v:5, 11r:2, 16r:9, 18r:2, 18v:1, 18v:3, 19r:1, 19r:7, 19v:5, 20v:7, 20v:8, 20v:9, 21r:7, 21r:8, 21v:9, 22r:4, 22r:5, 22v:7, 22v:8, 22v:9, 23r:1, 23v:1, 24r:8, 24v:1, 25r:9, 25v:1, 25v:2, 25v:8, 26r:7, 26v:4, 28r:6, 33v:4, 36v:2, 38r:1, 38v:1 38v:2, 40r:4, 41r:2, 41v:5, 42r:9, 43r:4, 43r:7, 44r:7, 44r:8, 45v:1, 45v:4, 46v:5, 46v:7, 47r:1, 47v:3, 47v:5, 48r:4, 49r:4, 49v:3, 49v:8, 49v:9, 50v:1, 50v:6, 50v:9, 52v:6, 53v:4, 56v:3, 57v:1, 57v:5, 57v:9, 58r:2, 58r:3, 58r:7, 58r:8, 60v:3, 61v:8, 62r:2, 62v:1, 63v:4, 64r:2, 64r:5, 64r:8, 64v:7, 65r:6, 65r:8, 66r:8, 67r:1, 68r:5, 68v:1, 68v:3, 70v:4, 71r:1, 71v:5, 72r:7, 72v:9, 73r:6, 73r:7, 73v:2, 73v:8, 74r:3, 74v:7, 75r:3, 75r:6, 76r:2, 76v:5, 76v:6, 76v:9, 77r:3, 77r:4, 77v:2, 77v:3, 77v:6, 78r:4, 79r:3, 79r:9, 79v:2, 79v:6, 80r:2, 80r:4, 81r:5, 81v:7, 83v:1, 83v:7, 84v:8, 85r:8, 85v:2, 85v:3, 85v:5, 85v:8, 85v:9, 86r:8, 87v:2, 88v:4, 88v:7, 89r:3, 89r:7, 89v:2, 90r:2, 90r:9, 90v:6, 91r:4, 91r:9, 92v:5, 94r:5, 94r:9, 97v:8, 98r:2, 98r:4, 98r:7, 98v:9, 99v:5, 100r:7, 100v:6, 100v:9, 101r:2, 101r:8, 102r:5, 103r:9, 104r:7, 104r:8, 104v:6, 105v:6, 106r:2, 106r:3, 106r:8, 106v:8, 107r:6, 107r:9, 107v:6, 108r:2, 108r:9, 108v:1, 109r:4, 109v:3, 109v:5, 109v:7, 110r:9, 111v:9, 112r:1, 112r:8, 112r:9, 112v:2, 112v:7, 113r:4, 113r:6, 115r:1, 115r:8, 115r:3, 116r:1.
b. -lar 19r:9, 21r:1 37r:9, 37v:6, 60v:7, 60v:8, 61v:4, 62v:4, 62v:5, 62v:9, 63r:1, 81v:4, 82r:9, 84r:5, 93v:9, 98r:9, 113v:8, 115v:6.
b. -lardın 38v:4, 61r:2, 61r:6, 61v:1, 62v:4, 104v:1, 110v:3.
b. -larġa 58r:9, 61r:1, 61r:4, 61v:3, 89v:2.
b. -ları 35v:8.
b. -larnı 11v:1, 19r:8, 27r:4, 30r:2, 44r:7, 45r:9, 57v:8, 61r:9, 75r:9, 98r:4, 98r:5, 106v:3, 106v:4.
b. -larnıng/larnıñ 25v:7, 60v:6, 61r:5, 62r:1, 62v:5, 64v:9, 85v:2, 94r:1.
b. -nlar 36r:3.
b. şifat üzärä 'as indicated, as described, as such' 21r:7, 22r:5, 23r:1, 24v:1, 25v:1, 112v:2.
b. yerdä 'here' 85v:5, 85v:9.
buçuq 'half,' 'middle,' 'halfway point'
b. 31r:7, 32r:2, 87v:3, 87v:8.
b. -dın 87v:9.
b. -ı 102r:2.
b. -ına 31r:8, 34r:3, 59r:2, 59r:3.
b. -ındın 59v:7, 71r:2.
b. -ını 78r:5.
bul- 'to find'
b. -dı 4v:6.
b. -ur 71r:9.
b. -ġay 20v:9, 83r:6.
b. -sa 36v:9.
b. -maqın 36v:6.
b. -up 56r:9. See **nuşrat b., yol b., ẓafar b.**
bulay 'thus, as such, in that manner' 12v:6, 36v:8, 38r:7, 93v:1, 103v:3.
bulun- 'to be,' 'to exist'
b. -ur 8r:1.
b. -mas 38v:1.
bur- 1. 'to twist,' 2. 'to bend'
b. -ġıl 10r:9.
b. -a 98v:5.
b. -maq 65v:9.
burcās 'burcās,' a mark to shoot at, or a hoop used in lance exercises 72r:7, 72r:9; cf. **barcās.**
burıl- 'to turn'

b. -ġıl 34v:3.
burul- 'to be twisted'
b. -sang 66r:1.
b. -sa 66r:1.
burun 'before, earlier, beforehand, previous, of former times'
b. 10v:9, 31v:6, 32v:9, 40r:7, 45r:7, 53v:5, 54v:6, 57r:4, 63r:7, 67r:4, 86r:6.
b. -dın 17r:5.
b. -ġı 20v:4, 35v:4, 41v:7, 42r:3, 107v:4, 108r:1.
b. -ġıdın 43v:6.
b. -ġılar 57v:9.
b. -ġısından 56r:6.
buşmas 'permitted' 27v:8.
but 'thigh'
b. -ıng 35r:9.
b. -larıngnı 13r:5.
b. -ung/uñ 29r:8, 47r:4, 59v:4, 59v:6, 66r:5, 78r:6, 78v:1, 95r:7.
b. -ungnıng 28v:3, 32r:1, 32v:4.
butaq 'joint (of a tree)' 80r:7.
buyruq 'order'
b. -ı 3v:5.
b. -larınga 5v:3. See **Tängri b. -ı.**
buyur- 'to say'
b. -ur 6v:8.
b. -up 58v:7.
buz- 'to push'
b. -up 95v:8.
bük- 'to bend'
b. -üp 103r:4.
bükül- 'to be bent'
b. -ür 92v:6.
b. -mäyin 36r:2.
b. -üp 9r:5. See **eki b.**
büyük 'large' 8r:9; cf. **beyik.**

C

cahd et- 'to strive' 61r:9.
cahd qıl- 'to strive' 40v:5, 116r:7.
cāhiliyyat 'cāhiliyyat,' the period of Arabian Paganism before the time of Muḥammad
c. -da 87r:3.
cāiz 'possible,' 'proper' 68v:9, 75r:3, 94r:9, 109v:1, 115v:2.
cam^{c} bol- 'to be gathered, to be collected' 19v:1, 74r:1, 113r:7.
cam^{c} qıl- 'to gather' 73v:8.
camā^{c}at 'men' 62v:3.
c. -qa 62v:3.
camī^{c} 'all'
c. -isin 9v:6.
c. -sindä 17v:1.
camī^{c}ī 'all' 83r:8.
cān baş oyna- 'to risk one's life' 3v:5.
cārī bol- 'to happen' 108v:5.
cavāriḥ See **sukūn-i c.**
c. -i 36r:1.
cavhar 'substance,' 'damascening'
c. -ı 86v:6, 90v:1, 90v:2, 91v:8, 92r:4.
c. -ına 90v:1.
cavharlig 'damascened' 86v:8.
cavlān qıl- 'to run around' 108v:3.
ciddī 'serious' 108v:9.
cihān 'world' 6r:8.
cihat 'direction'
c. -gä 99r:4.
c. -ından 'because of' 92r:4.
cild 'hide'
c. -din 72v:1.
cumla 'whole'
c. -sından 93v:6.
curḥ 'wound'
c. -ını 4v:4.

Ç

çalma 'turban'
ç. -ng 68r:8.
çap- 'to ride (a horse),' 'to strike (with a weapon)'
ç. -tılar 96v:4.
ç. -ar 92v:9.
ç. -arkän 95r:5.
ç. -sa 94r:3.
ç. -ġıl 59r:4, 72r:5, 97r:4, 97r:8, 97v:9, 98v:6, 99r:3, 99r:4.
ç. -maġıl 16v:8.
ç. -a 99r:3, 99r:4.
ç. -ġanda 98v:5.
ç. -ġanıng 97r:9.
ç. -ıp 9r:3, 97v:2, 97v:8, 98r:7, 106r:7.
ç. -ış 73r:9.
ç. -maq 16v:9.
ç. -maġa 96v:8, 97v:5.
ç. -maqdın 61v:2.
ç. -qanda 16v:4.
ç. -up 55r:4, 72v:3, 107r:2.
çaq 'time'
ç. -da 11r:5, 11r:9, 26v:8, 46r:4, 99v:6, 112v:3.
çāra 'way,' 'choice'
ç. 53r:1, 61v:3, 66r:1, 112v:3.

ç. yoq 'surely' 66r:1.
ç. tap- 'to be able to' 112v:3.
çārasız 'surely, inevitably, without any doubt' 53r:9, 54r:1, 55r:2, 55r:6, 55r:8, 55v:1, 56r:1, 56v:1, 68r:2.
çarp- 'to ride (a horse)'
ç. -ar 97r:4; cf. çap-
çavgān 'polo stick'
ç. 96r:7, 109r:9, 109v:4, 109v:7, 110v:7, 110v:8, 111r:4, 111r:8, 111v:2, 111v:5, 113r:6, 114r:1, 114r:3.
ç. -nı 111r:1.
ç. -nıng 113r:6, 114r:5.
ç. oynı 'the polo game' 109r:9.
çävrä 'around' 65r:1.
çävril- 'to be turned'
ç. -üp 70v:3.
çävüklük 'agility' 76v:6.
çävür- 'to turn,' 'to rotate,' 'to translate'
ç. -ür 54r:1.
ç. -gil 30v:5, 31r:2, 33v:7, 71r:3.
ç. -säng 5r:9.
ç. -üp 65v:4.
çek- 'to pull,' 'to draw (a sword, or a bow),' 'to tighten'
ç. -miş 26v:8.
ç. -är 28r:3.
ç. -gäy sän 103v:4.
ç. -gil 9v:8, 66r:6, 95r:9, 95v:7, 96r:5, 102v:5, 103r:4.
ç. -sün 99r:7.
ç. -ä 31v:5.
ç. -gändä 95v:4.
ç. -gändän 103v:7.
ç. -ip 44r:2.
ç. -mäkdä 103r:9.
ç. -mäklik 95v:2.
ç. -mäkni 103r:9.
ç. -ä bil- 100r:8.
ç. -ip al- 'to pull back' 44r:2.
çekmäk 'draw'
ç. -i 100r:9.
çıq- 'to exit, to go out, to set out,' 'to move up, to move out, to move through,' 'to go, to pass,' 'to ride out,' 'to retreat, to leave,' 'to appear, to come out,' 'to charge'
ç. -ar 9r:6, 16r:7, 66r:7, 102r:9, 102v:1.
ç. -arlar 12v:7.
ç. -mas sän 36v:5.
ç. -mas 109r:2.
ç. -ġay sän 32r:3, 38v:9.
ç. -ġay 113v:4.
ç. -sang 46v:4, 50v:2, 60v:6, 62r:2, 62r:5, 62r:6, 64v:6, 69v:7.
ç. -sa 40v:7, 63v:7.
ç. -ġıl 12v:2, 15r:6, 41r:4, 47v:5, 48r:5, 50v:4, 55v:3, 98r:8, 99v:2.
ç. -maġıl 12v:3, 12v:5.
ç. -masun 8v:7.
ç. -ġanda 47v:5, 77r:9.
ç. -ıp 16r:7, 28v:8, 93v:4.
ç. -maġa 105r:8.
ç. -maq 77r:7.
ç. -maqdın 9r:4.
ç. -maqlıq 36v:2, 112v:5, 113v:8.
ç. -maqlıqdın 109r:1.
ç. -maqlıqnı 47r:1, 48r:4, 49r:4.
ç. -maqqa 16v:1.
ç. -mayın 112v:5. See eyärdin ç., ilgärü ç., sayrgä ç., qarşu ç., tayıp ç.
çıqar- 'to take out, to take off, to bring out, to draw (a sword),' 'to ride out, to lead (a horse),' 'to thrust, to stretch out,' 'to let out, to remove,' 'to force,' 'to invent'
ç. -ur 62r:1.
ç. -ġay sän 26r:4, 95r:6.
ç. -ġay 14r:7.
ç. -sa 114r:3.
ç. -ġıl 14r:9, 30r:8, 30v:5, 31r:6, 32r:5, 40r:9, 59v:5, 59v:7, 67r:5, 71v:1.
ç. -maġıl 17r:3.
ç. -ayım 65v:9.
ç. -ġanıng 97r:8.
ç. -mayın 21v:7, 22v:5, 26r:1, 114r:2.
ç. -ıp 35v:1, 47v:9, 68r:4, 73v:8, 97r:6, 105v:7.
ç. -u kör- 58v:5. See ilgärü ç., qan ç.
çıqrıqlıġ 'roweled (spur)' 69r:2.
çızıq 'split' 81v:1.
çigin 'shoulder'
ç. -ing 45v:6.
çuġur 'hallow' 80r:7.
çulġa- 'to tackle,' 'to wrap around'
ç. -sın 100v:9.
ç. -p 67r:2.
çulġaş- 'to be wrapped around'
ç. -masun 71r:6.
çūn 'when' 5r:5.
çüpräk 'a piece of cloth'
ç. 82v:4.

D

daf^{c} qıl- 'to get rid of, to loose (an arrow)' 67r:3, 101v:4.
daf^{c}atan vāḥidatan 'at once' 31v:1, 34r:4.
dāḫil 'holllowed out' 92r:8.
dā^{c}ī 'reason' (lit. the one who invites) 3r:7.
dāim 'always' 6v:4, 7r:7, 43v:5.
dāimā 'always' 6v:7, 15r:9, 15v:1, 37r:1, 42r:7, 63r:3, 65r:6, 66v:3, 68r:3, 76v:2, 77v:6, 101v:8, 111v:8, 112r:3.
dāira 'circle'
d. 31r:4.
d. -ġa 50v:8.
dam See **har d.** 4r:8.
dānī 'intimate' 4r:1.
daqı 'and' 104r:9; cf. **taqı.**
daqīq See **ḫaṭṭ-i d.** 88r:8.
dargāh-i ^{c}ālī 'high court' 5r:2.
dārū 'medicine'
d. 89r:1.
d. -dın 88v:8.
davā 'remedy'
d. -sını 52v:6.
da^{c}vâ qıl- 'to claim' 7v:1, 36r:7, 36r:9, 50r:1.
davlat 'good fortune'
d. 3v:8, 4r:8, 4v:7.
d. yergäsi 'place of happiness' 4r:8.
davlatlıġ 'fortunate' 5r:4.
davr 'circle'
d. 14v:2, 14v:6, 15v:3, 15v:8, 16r:1, 16r:2, 16r:3, 16r:5, 16r:6, 16r:7, 16r:8, 29r:1, 29r:2, 29v:1, 29v:5, 30r:3, 30r:4, 30r:7, 30r:9, 30v:6, 31r:1, 31r:4, 56r:6.
d. -da 51v:2.
d. -dın 16r:6.
d. -ıng 14v:4, 15r:6.
d. -ıngnı 56r:6.
d. -ıngnıng 14v:3, 56r:8.
d. -ını 50v:7.
d. -nı 15r:1, 16r:9, 28v:9, 55v:2.
d. -nıng 15r:3.
d. baġla- 'to complete a circle' 28v:9.
d. et- 'to circle' 15v:3.
d. qıl- 'to circle' 15v:8, 16r:1, 16r:2, 16r:3, 16r:6, 29r:1, 29r:2, 29v:1, 30r:3, 30r:4, 30r:7, 30r:9, 30v:6, 31r:1, 31r:4, 32r:6, 32v:6, 33r:2, 33r:6, 33r:9, 33v:4, 33v:5, 34r:9, 34v:4, 51v:9.
Daylamī See **taşdīd-i D.** 23r:6.
dāẕ 'justice'
d. -ınġa 3v:6.
Dimişqī 'Damascus (sword)' 91v:6, 92r:1.
dōst 'friend'
d. 3v:4, 57v:8.
d. -ungdın 36v:4.
d. tut- 'to hold s.o. in esteem' 3v:4.
dögül 'not'
d. 7v:2, 19r:5, 21r:8, 37v:1, 59r:6, 64r:7, 69v:2, 81v:2, 85v:6, 86v:3, 86v:7, 89r:5, 89v:7, 91v:1, 92r:5, 92v:5, 109v:2, 114r:2.
d. sän 64r:7.
d. erkän 'although' 7v:2; cf. tögül.
dört 'four' 91v:8, 91v:9; cf. **tört.**
du^{c}ā 'prayer'
d. -lar 88r:4.
du^{c}āçı 'devoted' 5r:2, 5v:2.
durur 'is' 67r:2; cf. turur.
duşman 'enemy'
d. 7v:9, 57v:5, 57v:7, 60v:3, 72r:3, 78v:9.
d. -dın 4v:2.
d. -ġa 64r:5.
d. -ıngdın 36v:4.
d. -nı 8r:3.
d. -nıng 59v:9.
duşvār 'difficult'
d. -raq 18v:1.

Ä

äl al- 'to assist' 4r:2.
äng mäng bol- 'to be surprised' 42v:9.
är- See **kimärsä, näärsä.**
äski 'äski,' a type of sword
ä. -sindin 85v:5; cf. **eski.**
äyä 'possessor,' 'owner'
ä. -lärini 3v:7.
ä. -si 65r:3, 75r:3, 83r:6, 84r:6, 96r:7, 96v:6, 96v:7, 114r:8, 114v:2.
ä. -sin 64r:4.
ä. -sinä 54v:7, 83v:7, 114v:3.
ä. -sining 65r:4, 83v:8, 94r:2, 100v:8, 113v:2, 114v:5. See **hunar ä. -lāri, oq ä. -si;** cf. eyä.

E

e- 'to be'
e. -kän 'when' 56r:1.
e. -sä 67v:8, 95v:5.
ebçi 'woman'
e. -gä 84v:6.
eg- 'to bend down'
e. -mäklik 114r:1.
egä 'file' 87r:9.
egil- 'to bend, to bend down,' 'to lean'
e. -mägäy 12r:8.

e. -sä 113v:4.
e. -gil 13r:4, 55r:8.
e. -gän 88r:2.
e. -ip 12v:3, 39r:8.
e. -mäk 113v:7.
e. -mäklikkä 113v:4.
e. -mäyin 36r:2.
egin 'shoulder'
e. -i 110v:8.
e. -ing/iñ 34v:6, 35r:2, 61r:3, 65v:3, 71v:6, 78r:8, 97r:7, 105v:5.
e. -inggä 34v:1.
e. -läringni 13r:2.
egri 'sideways'
e. -räk 116r:6.
e. bol- 'to be bent' 81v:4.
eki 'two,' 'both'
e. 8r:8, 8v:9, 9r:5, 9v:3, 12r:5, 12v:4, 19r:6, 29r:2, 29r:6, 29v:1, 30r:1, 30r:9, 30v:6, 31r:1, 32r:6, 32v:6, 33r:2, 34r:9, 34v:4, 34v:9, 35r:4, 35r:7, 42v:1, 50v:9, 54v:9, 55r:7, 60v:6, 61r:7, 61v:6, 62r:5, 62r:7, 68v:5, 68v:6, 73r:2, 74v:7, 76v:2, 81v:3, 87r:5, 87v:2, 87v:4, 87v:8, 92v:6, 94r:9, 96r:3, 101v:8, 103r:5, 105r:5, 105r:7, 107r:2, 112r:6, 115v:3.
e. -miz 61r:7.
e. -ngiz 50v:9, 51r:1, 56r:7.
e. -ngizing 41v:4.
e. -ngizning 68r:3.
e. -si 61v:7, 62v:1, 87v:1.
e. -sin 68v:4, 75v:4.
e. -sindin 75v:5.
e. -sining 62r:2, 87r:5.
e. yüz 'two hundred' 39r:5.
e. bükül- 'to be bent' 9r:5.
e. qat bol- 'to bend double' 92v:6.
ekinçi 'second'
e. 6r:2, 19v:8, 21r:7, 41r:4, 110v:9.
e. -si 56r:6.
eksik 'less' 114v:1.
eksit- 'to reduce'
e. -gil 106v:6.
eksük 'less,' 'short'
e. 12v:8, 98r:1, 113v:3.
e. -räk 'less,' 'lower' 69r:6, 89v:7, 91v:9.
e. yürüş 'slow walk (of a horse)' 12v:8.
eksüklük 'deficiency' 77r:4.
el[1] 'hand, front leg (of a horse)'
e. 23r:2.
e. -dä 27r:7.
e. -gä 4v:1, 80v:8, 80v:9.
e. -i 5v:5, 11v:3, 46r:9, 55r:7.
e. -in 94r:4.
e. -indä 94r:2, 94r:5, 114v:1.
e. -indin 35v:5, 58v:8, 59r:8, 60r:1, 60r:5, 60v:1, 60v:2, 94r:7.
e. -ing 9v:8, 10r:6, 10v:3, 11r:9, 11v:5, 11v:7, 12v:3, 19v:9, 20r:2, 20r:3, 21r:2, 21r:3, 21v:2, 21v:4, 21v:5, 22r:7, 22v:6, 23r:6, 24r:2, 24r:4, 24v:4, 24v:9, 25r:5, 25r:8, 26r:5, 26v:7, 28v:1, 28v:2, 29r:4, 29v:3, 29v:6, 29v:8, 31v:4, 31v:8, 32r:8, 32v:1, 32v:7, 32v:9, 33r:3, 33v:1, 34r:6, 34r:8, 34v:8, 35r:4, 45v:5, 46r:9, 46v:3, 46v:4, 47r:2, 47r:7, 47v:3, 47v:9, 49r:7, 52r:4, 56v:9, 60r:1, 60r:2, 70r:1, 70r:5, 70r:6, 76v:2, 78r:7, 78r:9, 95r:9, 95v:1, 97v:1, 97v:4.
e. -ingdä 10r:3, 24v:6, 27v:3, 31r:9, 59v:3, 61r:4, 69r:4, 69r:5, 69r:7, 70r:8, 73v:8, 75v:7.
e. -ingdäki 74v:6.
e. -ingdin 25r:5, 34v:7, 47r:3.
e. -ingä 24v:8, 25r:4, 26r:4, 28v:1, 31v:9, 35r:7, 39r:1, 70v:3.
e. -ingni 20r:6, 20r:9, 21v:7, 22v:3, 23v:7, 24r:3, 24v:5, 25r:3, 25r:8, 29r:7, 29v:1, 32v:4, 34v:1, 43v:7, 49v:1, 65v:2, 95r:7, 95v:2, 95v:4, 102v:5, 103v:5, 105v:5.
e. -ingning 95r:8.
e. -ini 110v:7, 111r:6, 111r:8, 113v:9.
e. -ining 111r:5, 111v:2.
e. -ning/niñ 94v:8.
e. -i ögrän- 'to get the habit of s.th.' 97v:1.
e. -i idmän al- 'to master' 97v:4.
e. -i teg- 'to be permitted' (lit. to touch) 5v:5.
e. -indä qal- 'to end up with' 75v:7.
e. -indin al- 'to take s.th. from s.o.'s hand, to capture' 58v:8, 60r:1, 60v:1, 60v:2.
el[2] 'land'
e. -indä 3r:8, 78v:9, 86v:4.
e. -lärdä 84r:2.
e. -lärindä 57v:5. See Mişr e.-i.
ellig 'fifty'
e. 39v:3.
e. beş 'fifty-five' 114r:6.
elt- 'to take away'
e. -ip 75r:2.
emdi 'now' 86r:7.
emgäk 'uncomforable' 94v:6.
emgän- 'to suffer'
e. -ür 100r:5.

emgät- 'to practice hard'
e. -gil 99v:3.
en 'width'
e. i- 115r:3.
engsä 'neck'
e. -sin 53v:9.
e. -sinä 45r:1.
enli 'wide' 87v:7.
er-1 'to reach'
e. -di 4v:5.
er-2 'to be'
e. -ding 107r:6.
e. -di 7v:1, 21r:4, 33r:1, 40r:7, 50r:1, 96v:2, 96v:3.
e. -dilär 58r:1, 58r:2.
e. -miş 9r:9, 40r:4.
e. -sä 5r:6, 22v:6, 24r:7, 38v:7, 38v:8, 51r:3, 54r:5, 54r:9, 55v:7, 57r:6, 59v:5, 62r:8, 63r:5, 63r:6, 80v:7, 88v:2, 93v:9.
e. -kän 'while,' 'as' 7v:2, 11v:5, 23v:5, 30r:3, 32v:3, 33r:2, 33v:4, 33v:7, 46r:7, 48r:1, 51r:9, 53r:8, 55r:4, 66r:2, 69v:1, 69v:8, 76v:4, 84r:5, 95r:9.
e. -mäs 'is not' 35v:5, 80v:5, 81r:8, 81v:5.
e. -sä 'rather' 67v:8.
erik- 'to get bored'
e. -mäsün 77r:2.
eriş- 'to reach'
e. -mäyin 59r:9.
eski 'old,' 'eski,' a type of sword
e. 17r:5, 85v:6, 86r:3, 86r:5, 87r:4, 88v:5, 90v:8.
e. -nüñ 86r:4.
e. -si 86r:7.
e. -sin 85v:4; cf. äski.
eşitil- 'to be heard,' 'to be excused'
e. -mädi 38v:4.
e. -ür 93v:2.
et 'flesh'
e. -dä 92v:4.
et- aux. v.
e. -är 42r:9.
e. -ärlär 18r:2.
e. -gäy sän 15v:3.
e. -gäy 18r:3, 18r:4, 18r:5, 83r:6.
e. -gil 13r:8, 16v:2, 19v:5, 21r:9, 26v:9, 38v:2, 42r:7, 67r:8, 68r:2.
e. -gändä 16r:3.
e. -ip 18r:5, 61r:9.
e. -mäklikkä 19r:8. See **baḫş e., bayān e., cahd e., davr e., fahm e., faḫr e., fikr e., ġayb e., ḥabs e., hāv e., iḫtiyāṭ e., işārat e., qahr e., şabr e.**

etäk 'skirt'
e. -ingni 27r:1.
e. -ni 27r:5.
etli 'plump' 79v:8.
etük 'boot'
e. -ingdä 76r:6.
ey- 'to pull toward one side'
e. -mägil 17r:2.
eyä 'possessor'
e. -lärining 93v:3; cf. **äyä.**
eyär 'saddle'
e. 8r:7, 8v:2, 10r:1, 11r:3, 28v:3, 34v:2, 109r:1.
e. -dä 11r:3, 12r:4, 12r:6, 13r:5.
e. -din 9r:4, 14r:6, 39v:2, 112v:4, 112v:5, 113v:4, 113v:8, 114r:1, 114r:3.
e. -gä 10v:6, 10v:8, 13r:6.
e. -ing 78v:2.
e. -ingdä 39r:8, 64v:3, 76r:6.
e. -ingdin 20v:3.
e. -ingni 66r:5.
e. -ining 55r:1.
e. -ning 9r:7, 10r:8, 10v:4, 11r:9, 11v:2, 29r:8, 56v:9, 60r:2, 69r:4, 70r:6, 70v:1.
e. içindän çıq- 'to lose one's seat' 109r:1.
e. -din çıq- 'to lose one's seat' 9r:4, 112v:4, 112v:5, 113v:4, 113v:8; cf. **ezär.**
eyärlät- 'to have s.o. saddle (a horse)'
e. -gil 9v:7.
eyärlig 'saddled' 9v:9.
ezär 'saddle' 7r:7; cf. **eyär.**

F

fahm et- 'to understand,' 'to learn,' 'to heed' 18r:5, 19v:5, 21r:9, 38v:2, 42r:7.
fahm qıl- 'to understand,' 'to learn,' 'to mark' 43r:5, 53v:4, 70v:5.
faḫr et- 'to be proud of' 83r:5.
faḫr qıl- 'to be proud of' 84v:3.
fann 'skill,' 'chapter'
f. 5v:9, 83r:2, 108v:1.
f. -gä 106r:8.
f. -ı 6r:1, 6r:2, 6r:3, 6r:4, 6r:5, 6r:6, 7r:1, 19v:8, 82v:6, 108r:4, 108r:5.
f. -ında 109r:8.
f. -ından 108r:8.
f. -ları 6r:7.
fāris 'horseman'
f. 6v:1, 8v:1, 17r:6, 19r:1, 19r:3, 23r:4, 28r:4, 28r:5, 38r:6, 38r:8, 38v:8, 50r:1, 52v:4, 56r:5, 61v:6, 61v:7, 63r:9, 63v:4, 63v:6, 63v:7, 64r:6, 71r:8, 77r:9, 79r:3, 93v:6, 94r:5, 94r:7, 108v:6, 109r:8.

f. -gä 62r:5, 109r:6.
f. -lär 8r:6, 10v:9, 12v:6, 18r:1, 22v:8, 25v:4, 27r:4, 31v:6, 35v:4, 36r:7, 37r:1, 46v:2, 58v:7, 69v:4, 71r:7, 74r:4, 112v:5.
f. -lärdin 52v:1.
f. -lärgä 62r:6.
f. -lärni 22v:8.
f. -lärning 77r:5.
f. -ni 14r:6, 51v:9, 54r:9, 77v:2.
f. -ning 12r:3, 28r:2, 35v:9, 36r:5 55v:2, 58r:4, 58r:6, 93v:4, 94v:4, 97r:1.
f. -qa 7v:3, 13v:3, 14v:5, 35v:4, 35v:5, 45r:2, 60v:6, 78v:5.
fārislıq 'horsemanship'
f. 3v:2, 7v:1, 8r:2, 64r:6, 77v:9.
f. -da 35v:8.
f. -dın 7v:6.
f. -ındın 64r:7.
f. -nıng 7r:2, 12r:1, 17v:7, 108r:6, 108r:7.
f. ʿilmi 'art of horsemanship' 3v:2.
fārislik 'horsemanship'
f. -dä 77r:4.
f. -indä 109r:6.
farmān See **Tängri f. -ı.**
f. -ı 3r:7.
fārsī See qaṣab-i fārsī.
f. -din 105r:1.
fāsid bol- 'to be void' 54r:4.
fāsid qıl- 'to ruin' 69r:3.
fażāyiḥ See **afżaḥuʾl-f.** 36r:6.
fażīḥat 'disgrace' 38r:5.
fażīlat 'virtue'
f. -ı 85r:8.
faźl 'virtue,' 'superiority'
f. -ı 83r:7, 93v:5.
f. -ını 84v:3.
fikr 'thought'
f. 18r:3, 19r:8.
f. -ini 5r:3.
f. et- 'to think, to consider' 18r:3, 19r:8.
fīʾl-ḥāl 'unexpectedly' 42v:6.
Firancī 'European (sword)'
F. 90v:6, 91r:6.
F. -ning 91v:3, 91v:4.
fulān 'so-and-so' 37r:2.
furṣat 'opportunity' 42r:6, 48v:4, 56r:4.

Ġ

ġāfil 'heedless'
ġ. 36v:6, 38v:5, 56r:2, 63r:8, 77v:5.
ġ. bol- 'to be careless, to be negligent,' 'to forget' 56r:2, 63r:8, 77v:5.
ġalabalıq 'crowd'
ġ. -da 65r:3.
ġalaṭ qıl- 'to commit an error' 53v:4.
ġālib bol- 'to be more powerful' 71v:6.
ġalīẓ See ḫaṭṭ-i ġ. 88r:8.
ġarīb 'uncommon,' 'remarkable,'
ġ. 46v:5.
ġ. -raq 91r:8.
ġarīm 'enemy, opponent'
ġ. 5r:1, 36v:4, 50v:1, 54v:5, 55r:6, 57v:8, 59r:1.
ġ. -ä 42r:9.
ġ. -ġa 36v:2, 45r:6, 45r:9, 45v:4, 47r:1, 47r:4, 48r:4, 48r:5, 49r:4, 54v:5.
ġ. -gä 18v:5.
ġ. -i 71r:9, 93v:5, 116r:6.
ġ. -in 58r:5, 78r:2.
ġ. -indin 77v:1.
ġ. -inä 52v:9.
ġ. -ini 18v:7.
ġ. -ing 39v:5, 40v:7, 42v:7, 42v:8, 45v:8, 46v:6, 48v:5, 50v:1, 51v:1, 52v:1, 52v:6, 58v:5, 59r:5, 67r:3, 67v:4, 71v:8, 74r:6, 76r:9, 76v:3.
ġ. -ingdin 39r:5, 43v:1, 50v:4, 59v:2, 67v:8, 76r:8.
ġ. -ingä 40r:1.
ġ. -inggä 37v:9, 38r:1, 39r:9, 39v:8, 40r:1, 42v:2, 43r:8, 45v:7, 47v:6, 48r:1, 48v:8, 49r:5, 51r:7, 58v:3, 75r:1, 75v:4.
ġ. -ingni 19v:1, 19v:4, 45v:9, 50v:3, 51v:2, 102v:6.
ġ. -ingning 37v:7, 39v:7, 56v:7, 60r:5, 66v:3, 77v:7, 103r:1.
ġ. -läring 62r:6.
ġ. -lärini 18r:1.
ġ. -ni 19v:3, 37r:4, 43v:1, 50v:6, 52r:2, 52v:2, 54v:8, 65r:9, 76v:5, 103r:7.
ġ. -ning 43v:8, 56r:1, 56r:9, 58v:8.
ġ. -qa 43r:7.
ġ. oyna- 'to engage s.o. in a joust or in a jousting game' 36v:4, 57v:8.
ġāyat 'very 45r:3.
ġayb et- 'to conceal' 67r:8.
ġayr-i mavżīʿ 'out of position' 113v:6.
ġayrı 'other' 104v:1.
ġayru murabbaʿin 'a quarter less' 87v:9, 88r:1.
ġāzī 'warrior for the faith' 5r:9, 7r:2.
Guzāt See **Munyatuʾl-Ġ.** 5v.7.

H, Ḥ, Ḫ

ḥabs et- 'to stop' 16v:2.

ḥabs qıl- 'to stop,' 'to confine' 16v:4, 51r:6.
ḥabslä- 'to stop,' 'to hold,' 'to wait,' 'to press'
ḥ. -gäy 103v:9.
ḥ. -säng 55r:9.
ḥ. -gil 31v:1, 34r:3, 61v:2.
ḥ. -mäklikning 104r:2. 104r:3.
ḥ. -p 103v:7.
ḥācat 'need,' 'goal'
ḥ. 6r:8, 7v:8, 15r:2, 80v:5.
ḥ -ingä 49v:8, 72r:2.
ḥ -ına yet- 'to do whatever one wishes' 72r:2.
ḫāç 'cross' 91r:1, 91v:2.
ḥadd 'limit,' 'measurement,' 'time'
ḥ. 29r:1, 50v:3, 50v:4, 107v:5.
ḥ. -ı 103v:7, 104r:2, 104v:3, 106v:8.
ḥ. -ında 109r:9.
ḥ. -ından 111r:2.
ḥadd-i maṭlūb 'position of the pursued' 50v:3.
ḥadd-i muvāzin 'position of the equal' 50v:4.
ḥ. -u°n-nafas 'hot-tempered (horse)' 26v:3.
ḫafīf 'light,' 'agile,' 'easy' 75r:4, 94r:3, 97v:5, 98r:4, 114v:3.
ḫafīflıq 'ease' 98r:5.
ḥāiż 'menstruating' 84v:6.
ḥāl 'position, situation,' 'case,' 'way,' 'moment'
ḥ. 39v:6, 85v:8, 94r:5.
ḥ. -da 12r:4, 18r:8, 18r:9, 42r:1, 43v:9, 53r:7, 53r:9.
ḥ. -indin 20v:4. See avval ḥ.-da, fī'l-ḥ.
ḫalāiq 'people'
ḫ. 15v:6, 32r:3, 83v:1.
ḫ. -lar 59r:4, 66r:8, 93r:1, 93v:1, 109v:9.
ḫ. -larda 96v:1.
ḫ. -larnıng 84r:2. See barça ḫ.-lar.
ḫalal 'fault'
ḫ. -dın 20v:8.
ḥalaqa 'ring,' 'circle'
ḥ. 15v:4, 72r:8, 72v:9, 73r:4, 79r:8.
ḥ. -da 73v:4.
ḥ. -larnı 73v:8.
ḥ -nı 73r:6, 73v:1, 73v:3, 73v:6.
ḥ. -nıng 73r:7.
ḥ. -sı 15v:2.
ḥ. -sına 57v:3.
ḥ. ur- 'to form a circle' 15v:6; cf. ḫalqa.
ḫalāṣ bol- 'to be freed' 65v:7.
ḫalāṣ qıl- 'to free' 65r:8.
ḫalīfa 'khalif'
ḫ. -lar 58r:8.
ḫalqa 'circle, ring'
ḫ. -larda 37v:2.
ḫ. -nı 15r:3.
ḫ. -sına 56r:8; cf. ḥalaqa.
ḫām 'leather'
ḫ. -dın 72v:1.
ḥamāil 'cross-shoulder strap'
ḥ. 94r:8, 94v:5.
ḥ. -ning 94v:2.
hamēşa 'forever' 4v:7.
ḥamla 'charge'
ḥ. 40v:1, 41r:4, 41r:8, 41v:6, 42v:2, 42v:8, 43r:9, 43v:6, 45v:4, 45v:7, 47r:4, 108v:2.
ḥ. -larınga 41v:5.
ḥ. qıl- 'to attack, to charge' 40v:1, 41r:4, 41r:8, 41v:6, 42r:2, 42r:8, 43r:9, 43v:5, 45v:4, 45v:7, 47v:4, 47r:9, 49r:1, 49r:5, 51r:7, 54r:6, 56v:3, 60v:7, 61v:5, 62r:9, 62v:7, 63r:8, 75r:1, 108v:2.
har 'each, every'
h. 4r:8, 4v:9, 5r:1, 16v:4, 30v:2, 31r:3, 31v:4, 41r:8, 50r:7, 56r:6, 58v:5, 73v:4, 84r:2, 88r:5, 97v:1, 106v:1, 106v:4, 107v:4, 115v:3.
h. bir 'every, each time' 16v:4, 30v:2, 31r:3, 41r:8, 56r:6, 73v:4, 84r:2, 99r:4.
h. birisi 'each' 106v:1. 106v:4, 106v:5, 107v:4, 115v:3.
h. dam 'constant' 4r:8.
h. kìm 'whoever' 4v:9, 5r:1.
h. yerdä 'wherever' 58v:5.
ḫarāb bol- 'to be worn out' 16v:9.
ḥarakat 'movement, move, maneuver'
ḥ. 13v:9, 17v:3, 36r:2, 41v:4, 63r:3, 97r:6.
ḥ. -ından 52v:7.
ḥ. -ları 12r:3.
ḥ. -larıng 17v:6.
ḥ. qıl- 'to move' 13v:9.
ḥ. üzärä bol- 'to move' 63r:3.
ḥarb 'war'
ḥ. 58v:2, 93v:4.
ḥ. yeri 'battlefield' 58v:2.
ḫāric 'unnecessary,' 'protruding' 36r:2, 92r:8.
ḥarīrginä 'silk'
ḥ. 73v:4.
ḥ. -din 73v:9.
ḥarūn/ḫārūn 'balker, balking' 26v:2, 37r:8.
ḫāş See ḫāşakīlar ḫ.-ı.
ḫ. -ı 3v:8.
ḫ. -ınıng 5r:6.
ḫāşakīlar ḫāşı 'commander of the Sultan's bodyguards' 3v:8, 5r:5.

ḫāṣil bol- 'to be achieved,' 'to have,' 'to happen' 58r:7, 88v:7, 89r:1, 89v:2. 108v:7, 109r:6.
ḫāṣil qıl- 'to obtain' 96v:9.
ḫāsiyyat 'characteristic'
ḫ. -ı 86r:5.
ḫ. -ları 86r:2.
ḫaṣṣa 'especially, in particular'
ḫ. 18v:1, 18v:4, 19r:6, 26v:6, 27v:6, 54v:7, 66r:3, 108r:8.
ḫaşv 'stuffing'
ḫ. -ı 9v:1.
ḫaṭ 'line'
ḫ. 20v:6, 39v:9.
ḫaṭā 'mistake'
ḫ. 35v:7, 44r:1, 44r:4, 63v:2, 66v:6, 67r:1, 67v:6. 96r:6.
ḫ. qıl- 'to make a mistake' 35v:7, 44r:1, 44r:4, 63v:2, 66v:6, 67v:6, 96r:6, 112r:2, 115v:5.
Ḥātam-i Ṭāyī prop. n. 4r:9. See Ḥātim.
ḫaṭar 'danger' 44r:8.
ḫaṭarlig 'dangerous' 60v:4.
Ḥātim prop. n. 'Ḥātim,' a character in Arabic literature who is proverbial for his generosity
Ḥ. -ġa 3v:2.
ḫaṭṭ-i daqīq 'a fine script' 88r:8.
ḫaṭṭ-i ġalīẓ 'a thick script' 88r:8.
ḫātūn 'woman'
ḫ. -nıng 90v:3.
hāv 'turn'
h. 15r:8. 15v:4, 15v:5, 16r:3, 47v:5.
h. -ıngnı 15v:4.
h. et- 'to turn' 16r:3.
h. qıl- 'to turn' 15r:8, 15v:4, 15v:5, 47v:5.
havā 'air'
h. -ġa 47r:9.
ḫavf 'fear' 11v:7, 28r:4, 44r:3, 44r:9, 109v:5.
haybat 'grandeur,' 'fierceness,' 'respect'
h. 3r:9, 39r:9, 39v:1, 39v:8.
h. -ı 83r:7.
h. al- 'to be intimidated' 39v:1.
ḫāyiṭ 'wall'
ḫ. -qa 79r:2; cf. ḫayṭ.
ḫāyr 'good,' 'value' 14v:7, 79v:5.
ḫāyṭ 'wall'
ḫ. -nı 65v:7; cf. ḫāyiṭ.
Ḫayzarān aġaçı 'reed' 72r:8.
ḫāẕiq 'skillful,' 'smart'
ḫ. 17v:1, 19r:4, 40r:4, 44r:9, 46r:3, 49v:4, 50v:3, 60v:9, 75r:4, 96r:9, 98r:5, 98v:9, 106v:7.
ḫ. bol- 'to be skilled, to become skilled,' 'to be skillful, to become skillful' 17v:1, 19r:4, 40r:4, 44r:9, 46r:3, 49v:4, 60v:9, 98r:5, 106v:7.
ḫāẕiqlıq 'mastery' 49v:9.
ḫāżir 'ready' 59v:9.
ḫażrat-i ʿāliya 'eminent person' 4r:1.
hēç 'never, no, not,' 'at all,' 'any'
h. 7v:4, 7v:8, 12r:8, 13v:9, 17r:6, 17v:3, 26v:6, 36v:3, 37v:7, 37v:9, 40v:6, 44r:1, 44r:4, 45r:2, 46v:7, 48v:5, 51r:7, 58r:2, 58r:9, 60v:9, 61v:3, 65r:5, 66v:6, 74r:9, 74v:9, 76r:5, 76v:1, 76v:7, 83r:3, 83v:7, 84r:3, 87v:5, 91v:1, 93v:9, 94r:1, 94r:6, 96r:6, 96v:5, 97r:3, 98r:1, 98v:4, 105v:6.
h. kimsä 'anyone' 26v:6.
h. kimersä 'no one, nobody, anyone, anybody' 36v:3, 37v:7, 74r:9, 76v:7, 83v:9.
h. yerdä 'at any time' 17r:6.
ḫikāyat qıl- 'to relate' 105v:8.
ḫikmat 'wisdom' 17v:3.
ḫīla 'trick'
ḫ. 48v:5, 58r:9, 59r:9, 63v:7, 71v:7, 75r:6, 76v:5.
ḫ. -gä 61v:6.
ḫ. -lar 77r:3.
ḫ. -larnı 68r:5, 74r:3, 74r:5, 75r:3, 76r:2, 77v:2.
ḫ. -ları 76v:8.
ḫ. -larıngnı 63v:3.
ḫ. -nı 61v:8.
ḫ. qıl- 'to employ a trick' 59r:9, 61v:8, 71v:7.
Hindī 'Hindī,' a type of sword, 'Indian'
H. 86v:1, 90r:9.
H. -lärning 90r:9.
H. -ning 90v:2.
ḫirş 'ambition'
ḫ. -ing 63r:4.
ḫisāb qıl- 'to account' 110v:3.
ḫişmāna oyna- 'to engage s.o. in a jousting match' 74r:6.
ḫizām 'girth'
ḫ. 9v:2, 9v:4.
ḫ. -dın 9v:4.
ḫ. -ıngnı 9v:3, 9v:7, 9v:9, 74v:4.
ḫ. -nıng 112r:4; cf. ḫuzām.
ḫizmatınġa yet- 'to enter one's service' 5r:6.
Ḫorāsān prop. n. 'Khorasan,' a province in northeastern Iran

Ḫ. -dın 90v:4.
Ḫorāsānī 'Khorasan, Khorasan (style)'
Ḫ. 21r:6, 24r:9, 30r:9, 33r:5, 33v:3, 34r:1, 48r:6, 49r:5.
Ḫ. -da 24v:3, 104v:5.
Ḫ. -din 50r:4.
Ḫ. -ġa 50r:3. See **taşdīd-i Ḫ., taşdīd-i Ḫ.-i qadīm, naql-i Ḫ., naql-i Ḫ.-i qadīm.**
ḫōş kör- 'to approve,' 'to bestow favor upon' 3v:7, 66v:1, 77r:3.
ḫōş tap- 'to welcome' 5r:7.
ḫuffat 'weight'
ḫ. -da 81r:3.
humā 'the phoenix'
h. -yı 4v:6.
hunar 'skill'
h. 3v:7, 4r:6.
h. -larını 6v:6.
h. -larnı 57v:6.
h. äyäläri 'craftsman' 3v:7.
hunarlig 'skillful' 86r:2.
ḥusn 'beauty,' 'good'
ḥ. 3r:9, 4r:6, 35v:9.
ḥ. -uñız 4r:7.
ḥuzām 'girth'
ḥ. -ıngda 26v:7.
ḥ. -ıngnı 26v:6; cf. ḥizām.

I

ınamlu 'trustworthy' 37v:3.
ınan- See **kendü özinä ı.**
ı. -sang 22r:5.
ısra 'further' 61v:1.
ıssı 'hot' 82v:2.
ıy- 'to send'
ı. -a ber- 74r:8.

İ

ī interj. 'o' 4r:2, 4r:3, 4v:7.
ʿibādat 'God's service' 6v:4.
ibtidā 'introduction' 34r:6.
iç 'inside'
i. -gärü 30v:9, 105r:7.
i. -gärüdin 51v:8.
i. -gärügä 81v:3.
i. -indä 3r:9, 3v:3, 6r:8, 6v:4, 7r:7, 8v:2, 13r:1, 14v:2, 18r:4, 18v:2, 22r:4, 24r:8, 24r:9, 25r:3, 31r:8, 31v:4, 34r:3, 34v:2, 44r:8, 49v:9, 76r:9, 82r:5, 94v:8, 100v:9, 101v:4, 106r:3.
i. -indän 109r:1.
i. -indin 10r:8, 15v:4.
i. -inä 8v:3, 31r:4, 95v:7, 96r:4, 105v:1.
i. -ini 75r:7.
i. -rä 3v:1, 3v:2.
iç- 'to absorb'
i. -mäyin 89r:8.
idmān 'practice' 97v:4, 108v:7. See eli i. al-.
iḫlāş 'sincerity' 6v:1.
iḥsān 'generosity'
i. -ıngız 4v:8.
iḫtilāf qıl- 'to differ' 102r:5.
iḥtirāz qıl- 'to be cautious,' 'to guard oneself' 48r:7, 64v:4.
iḫtiyācı qal- 'to need' 69v:7.
iḫtiyār 'preference'
i. 75v:5, 75v:6, 78v:5, 85v:5, 102r:8.
i. qıl- 'to choose, to prefer' 75v:6, 85v:5, 102r:8.
i. qıldur- 'to have s.o. choose s.th.' 75v:5.
iḫtiyāṭ et- 'to be careful,' 'to watch out' 13r:8, 26v:9.
iḫtiyāṭ qıl- 'to be careful, to take care, to be cautious' 9v:9, 44v:2, 80v:4.
iläy 'front'
i. -inä 51r:6, 52v:1.
i. -indä 37v:2.
ilgärü 'front, forward,' 'upper part'
i. 10r:8, 10r:9, 10v:4, 11v:3, 11v:5, 13r:3, 13v:2, 30r:8, 33v:1, 34r:1, 34v:2, 57r:3, 69v:3, 78r:7, 79r:1, 116r:5.
i. -sin 52r:4.
i. -sinä 111r:4.
i. çıq- 'to go forward' 9r:5.
i. çıqar- 'to bring forward, to stretch out' 35v:1, 40r:9, 47v:9, 59v:7.
ilgik 'buttonhole'
i. 27r:3.
illā 'except,' 'but,' 'unless'
i. 11v:2, 15r:2, 17r:8, 17v:3, 36r:4, 36v:5, 37r:5, 37v:3, 45r:3, 61v:6, 90v:1, 91r:7, 91v:4, 108v:6.
i. ...birlä 'without' 17v:3.
i. ançası bar turur kim 'however, but' 36r:4, 90v:1, 91r:7, 91v:4.
ʿillatsız 'sound (healthy)' 17r:7.
ʿilm 'science,' 'art'
ʿi. 18r:9, 18v:1, 18v:2.
ʿi. -din 18v:1.
ʿi. -i 3v:2, 116r:2.
ʿi. -imizni 18r:7.
ʿi. -indä 116r:1.
ʿi. -ning 18v:3.
ʿi. -ung 114v:8.

ᶜi. -i bol- 'to know' 114v:8. See fārislıq ᶜi.-i.
ilzam 'secure'
i. -räk 94v:5.
īmīn 'safe'
ī. 7r:9, 9r:4, 9r:5, 9r:7, 10r:1, 15r:1, 78v:7, 84r:9, 96v:2.
ī. bol- 'may, will' (lit. to be secure from doing s.th.) 7r:9, 9r:4, 9r:5, 9r:7, 10r:1, 15r:1.
imkān 'opportunity'
i. 40v:6, 65r:5, 111v:7.
i. -ı 53r:4, 112v:4.
i. -ıng 71r:5.
i. bol- 'to have an opportunity,' 'to be possible' 53r:4, 111v:7, 112v:4.
i. yet- 'to be possible' 65r:5.
i. -ı yet- 'to be able to' 71r:5.
imtināᶜ 'defense'
i. 30v:8, 33v:8, 33v:9, 35v:2, 41r:1, 56v:7, 71v:4.
i. -da 31r:3, 32r:9.
i. -dın 33v:1.
i. -qa 30v:6, 64v:1.
i. qıl- 'to defend' 30v:8, 33v:8, 33v:9, 41r:1, 56v:7, 71v:4.
imtiṣāl qıl- 'to carry out (an order)' 5v:3.
inçä 'thin' 80v:9.
inçälik 'thinness'
i. -i 90v:7.
inçgä 'thin,' 'narrow'
i. 80r:5, 82r:8, 90v:7, 91v:1, 96v:9, 100v:8, 104v:9, 108r:2.
i. -räk 90r:6, 91r:5.
inçgälik 'thinness'
i. 81r:9.
i. -i 100v:7.
iñän 'very' 60v:2.
ingildü 'moan'
i. -si 93v:3.
intifāᶜ al- 'to benefit' 5v:1.
ᶜirq 'vein'
ᶜi. 89r:4, 89r:5.
ᶜi. -lar 89r:7.
ᶜi. -qa 89r:6.
ᶜirqlıġ 'having veins' 88v:7.
istiᶜmāl qıl- 'to use, to employ, to utilize,' 'to make,' 'to make s.th. a habit' 15r:2, 16v:5, 50r:8, 51v:6, 57v:5, 57v:9, 58r:7, 63v:6, 65r:6, 69r:2, 74r:5, 96r:1.
iş 'matter, thing,' 'job,' 'skill,' 'tactic, maneuver, practice, action,' 'point,' 'workmanship,' 'principle,' 'problem'
i. 41r:2, 44r:4, 58v:6, 61r:1, 64r:5, 65r:3, 77v:2, 88v:4, 96r:8, 108v:9.
i. -dä 38v:1, 45v:1, 96r:9, 98r:4, 98v:9, 106r:3.
i. -din 41r:2.
i. -gä 107v:6.
i. -i 8r:4, 92r:5.
i. -indä 50r:2, 77r:9.
i. -lär 38v:4, 49v:3, 49v:8, 77r:4.
i. -lärdä 18r:2, 20v:9, 40r:4, 51v:8, 71v:5, 76v:6, 77v:5. 108r:9.
i. -lärdin 77v:6, 109v:5.
i. -lärinä 17v:7.
i. -lärni 43r:4, 53v:4, 84v:8.
i. -ni 8r:6, 33v:4, 46v:7, 47v:5, 65r:6, 73v:2.
i. -ning 52v:6, 99v:5, 106v:8.
i. qıl- 'to perform' 65r:3.
işārat 'signal, gesture'
i. 5r:7, 12v:2, 12v:7, 16r:4, 29v:2, 48r:8, 49r:8, 60r:9, 62v:9, 68r:2.
i. -ı 14r:2.
i. et- 'to move' 68r:2.
i. qıl- 'to signal, to give a signal,' 'to point out' 5r:7, 12v:2, 16r:4, 48r:8, 49r:8, 62v:9.
işkāl 'shape'
i. -ı 92r:5.
işlä- 'to manufacture,' 'to employ,' 'to proceed'
i. -rlär 86v:5, 89v:3.
i. -mäs 46v:7.
i. -gäy sän 45r:4.
i. -gäy 50r:8.
işlän- 'to be manufactured,' 'to be tempered'
i. -miş 86r:6, 87r:3.
i. -ür 88v:8.,
i. -sä 86r:3.
i. -sün 86r:3.
i. -ip 93r:2.
it 'dog' 93r:6.
it- 'to push'
i. -ä ber- 24v:4.
iti 'sharp,' 'quickly' 92v:1.
i. -räk 90r:7, 102v:1.
itilik 'sharpness'
i. -i 92v:1.
iᶜtimād 'confidence'
i. 45v:2.
i. -ı 99r:5.
iᶜtiqād qıl- 'to entrust,' 'to learn' 26v:7, 95r:4.
iz 'track'
i. -çä 15r:5.
i. -indin 15r:6.

i. -ingä 15r:6.
izdä- 'to follow, to chase,' 'to desire, to wish,' 'to seek,' 'to watch (to follow)'
i. -r 36v:6.
i. -säng 50v:7, 52r:1.
i. -gil 41r:3, 53r:4, 53v:3.
i. -gän 4v:3, 110v:5.
i. -gäni 58r:4, 58r:6.
i. -gändä 8v:4.
i. -(p) 103r:7.
ʿizzat 'honor' 84v:9.

K

kaannahu 'as if' 39v:1, 40r:8, 61v:7, 105v:3.
kabākī 'kabākī,' a type of sword 88v:2.
kamāna 'exactly' 95v:5.
kāmil 'master,' 'genuine'
k. 3v:3, 88r:9, 107r:6.
k. qıl- 'to perfect' 107r:6.
karam 'generosity,' 'nobility' 4r:8, 86r:2.
karīh 'inappropraite' 58r:3, 58v:9, 77r:1.
karīm 'noble' 85v:6, 85v:9.
karm 'nobility' 83r:4.
kasr 'turn'
k. 40v:8, 44v:5, 48v:1, 48v:7, 50v:8, 51r:3, 51v:5, 56v:4.
k. -da 50v:9.
k. qıl- 'to turn,' 'to take a cut' 40v:8, 44v:5, 48v:1, 48v:7, 50v:8, 51r:3, 51v:5, 52r:1, 56v:4.
käräk 'should'
k. 7v:8, 26r:9, 83v:6, 92v:5, 94v:2, 94v:7, 95r:1, 95r:3, 108r:5.
k. bol- 'to be necessary' 7v:8, 83v:6; cf. **keräk.**
käsägän 'sharp'
k. 85v:6, 92v:3, 92v:4.
k. -räk 92r:1; cf. **kesägän.**
käsägänlik 'sharpness'
k. -i 92r:4.
käy- 'to put on'
k. -gäy sän 68v:5.
k. -säng 68v:8.
k. -ip 4v:1; cf. **key-.**
käz 'time'
k. 29v:7, 33v:4, 93v:2.
bir k. 'once' 93v:2; cf. **kez.**
keç- 'to pass by, to pass,' 'to go,' 'to exceed,' 'to take a position'
k. -gäy 111v:6.
k. -säng 40v:6, 61v:1, 109v:2.
k. -sä 4v:9, 57r:7.
k. -gil 61r:6.
k. -sin 33v:2, 55v:8.
k. -ä kör- 40v:5, 44v:6, 61r:9.
k. -gäning 41r:1.
k. -mäklikkä 61r:5.
k. -mäkni 40v:4. See **kelip k.**
keçä 'night' 75r:1.
keçir- 'to pass,' 'to move over,' 'to put on'
k. -gäy sän 103v:2.
k. -gil 103r:3, 105r:9.
k. -ä 111v:1.
keçür- 'to pass, to pass on,' 'to move, to move over,' 'to put'
k. -ür 79r:8.
k. -gil 22v:2, 23v:8, 24r:1, 24v:8, 25r:7, 29r:3, 30r:5, 34v:5.
k. -ä 110r:3, 110r:5, 110r:7, 110r:9, 111r:3.
k. -mäk 25r:9.
k. -üp 5r:3. See **żamīrindin k.**
kedärgiräk ? 'backward'
k. 22r:1.
kel- 'to come, to approach,' 'to reach,' 'to descend'
k. -di 3r:9, 18r:8.
k. -miş 90v:5.
k. -ir 114r:7, 115r:8.
k. -ür 4r:9, 8r:1, 27v:3, 69v:1, 79r:9, 84v:1.
k. -irlär 62v:7, 63r:2.
k. -gäy 11r:8, 29v:8, 64r:5, 89r:8.
k. -säng 40v:2, 40v:4, 41v:1, 41v:7, 42v:3, 43r:1, 47v:1, 47v:7, 48r:7, 49r:6, 52r:2, 69v:2, 97r:5.
k. -sä 48v:7, 55v:5, 56v:4, 57r:2, 63v:6, 67v:5, 78v:6, 89r:3, 114v:3.
k. -gil 43v:6, 43v:8, 47v:6.
k. -mägil 54r:6.
k. -sin 55v:7.
k. -sün 27r:1, 33r:4, 35r:8.
k. -gändä 97v:1.
k. -ginçä 31v:3.
k. -ip 57r:7, 62v:8, 72v:3, 74v:9, 97v:8, 98r:7, 107r:2.
k. -mäyinçä 59r:2.
k. -ip keç- 'to pass by' 57r:7. See **ağır k., körklüg k., muvāfiq k., şaʿb k., üstünä k., yaḫşı k., yaqın k., ẓuhūrġa k.**
keltir- 'to bring'
k. -gäy 110v:9.
k. -ip 72v:2.
keltür- 'to translate'
k. -mädük 85r:9.
kendü 'self'

k. 7v:3, 22v:5.
k. özi 'self' 7v:3.
k. özinä ınan- 'to feel confident of oneself' 22v:5.
keng/keñ 'wide,' 'large' 8r:8, 14v:4, 15v:1, 28v:9, 50v:9, 56r:6, 56r:7, 64r:8, 79r:8, 83v:4, 90v:9.
kenglik 'wide,' 'diameter'
k. -i 14v:3, 73r:5.
ker- 'to stick out'
k. -mäyin 12r:9.
keräk 'necessary, necessity,' 'should, must'
k. 3v:7, 6v:1, 11r:5, 15r:8, 15r:9, 19r:5, 31r:3, 36r:6, 43r:8, 44v:2, 45r:6, 57v:1, 65r:8, 74v:7, 75r:4, 76v:3, 80r:3, 80v:7, 82v:9, 85v:4, 93v:7, 95r:1, 95r:2, 96v:7, 97r:8, 99v:6, 99v:8, 100r:1, 100r:2, 100v:1, 100v:3, 100v:5, 100v:8, 101v:1, 101v:5, 101v:7, 102r:1, 103v:1, 105r:3, 106r:4, 108r:2, 108v:1, 111v:1, 111v:9, 112v:9, 113r:8, 113v:2, 114r:6, 114r:9, 115r:5, 115v:1, 115v:3.
k. bol- 'to be needed, to be important, to be essential' 3v:7, 108v:1; cf. **käräk**.
keräk- 'to be necessary'
k. -mäs 50r:5.
keräklü 'necessary'
k. -sin 101r:1.
keri 'back' 53r:6, 64v:2.
kert- 'to notch'
k. -ärlär 96r:2.
ke(r)til- 'to be notched'
k. -ür 92v:8.
kes- 'to cut, to cut off'
k. -tilär 96v:5.
k. -är 89r:7.
k. -mäs 89r:4, 89r:9.
k. -ärlär 96r:2.
k. -säng 98r:6.
k. -sälär 74v:2, 76r:7.
k. -gil 60r:4, 77v:7, 97r:8, 97v:2, 97v:9.
k. -ä 98r:8.
k. -mäk 98r:4.
k. -mäklik(k)ä 92v:7.
kes(ä)gän 'sharp' 91v:6; cf. **käsägän**.
kesäk 'piece of' 73v:4.
kesil- 'to move away'
k. -mägil 40v:6.
kestür- 'to have s.th. cut off'
k. -gil 37v:8.
ket- 'to lose,' '(for an arrow) to travel'
k. -ti 4v:2.
k. -är 104v:2.
k. -ip 4v:4, 97r:3. See **ʿaqlı k., yıraq k.**
ketär- 'to remove, to get rid of,' 'to raise'
k. -gil 23v:7.
k. -mägil 39v:7.
k. -ä ber- 67r:8.
k. -mäkliki 71r:8.
k. -mäyin 34v:3.
ketür- See **ʿamalğa k.**
key- 'to put on'
k. -mäklik 68v:9; cf. käy-
keydür- 'to put on'
k. -gil 72v:1.
keyik 'deer' 107r:9.
kez[1] 'time'
k. 16r:2, 17r:1, 33r:6, 43r:8, 112r:6.
k. -din 51r:1.
bir k. 'once' 16r:2, 33r:6, 33r:9, 43r:8.
eki k. 'twice' 54v:9, 112r:6.
üç k. 'three times' 17r:1, 112r:6; cf. käz.
kez[2] **k. yeri** 'nocking point' 102r:3.
kezlä- 'to nock'
k. -gil 105v:1.
kibi 'like,' 'as, as if,' 'the same as, in the same way'
k. 10v:7, 12v:9, 13r:2, 16r:7, 20v:7, 22r:2, 25r:2, 25r:8, 27v:4, 29r:2, 29v:6, 31r:9, 31v:6, 32v:6, 33r:9, 33v:6, 33v:9, 34v:4, 36r:4, 39r:1, 41r:1, 41v:8, 42r:3, 43r:4, 45r:4, 45r:5, 46r:8, 46r:9, 46v:2, 46v:5, 47r:4, 48r:8, 52r:3, 52v:3, 57v:6, 62v:3, 65v:6, 70v:7, 72r:9, 72v:5, 73r:2, 73r:8, 74v:3, 74v:5, 76r:1, 76r:4, 78v:6, 79r:5, 84v:4, 87r:2, 87r:8, 89r:4, 90r:5, 90r:7, 90v:8, 91r:1, 94r:2, 95v:3, 97r:4, 97v:9, 99r:8, 99v:3, 105v:1, 105v:4, 106v:6, 108r:1, 112v:4, 114v:4, 114v:7. See **anıng k, munung k.**
kiçi 'small'
k. -räk 104v:8.
kiçik 'small, young'
k. 4r:1, 82r:2.
k. -räk 91r:7.
kiçikäz 'small' 89v:4.
kim 'that, so that,' 'since,' 'for' 3r:6, 3r:7, 4v:5, 4v:6, 4v:9, 5r:1, 5r:8, 5r:9, 6r:7, 6r:9, 6v:1, 6v:5, 6v:8, 7r:2, 7r:9, 7v:5, 7v:8, 7v:9, 8r:6, 8r:6, 8r:7, 8r:9, 8v:4, 8v:6, 9r:3, 9r:8, 9v:1, 9v:3, 10r:1, 10r:2, 10v:8, 10v:9, 11r:2, 11r:5, 11r:6, 11r:8, 11v:2, 11v:4, 11v:7, 12r:1, 12r:7, 12v:5, 12v:9, 13r:3, 13r:8, 13v:3, 13v:5, 13v:6,

13v:7, 13v:8, 14r:3, 14r:5, 14r:6, 14r:8, 14v:2, 14v:7, 14v:8, 15r:3, 15r:5, 15r:9, 15v:1, 15v:3, 16r:9, 16v:3, 16v:5, 16v:8, 17r:3, 17r:4, 17r:7, 17r:8, 17v:1, 18r:1, 18r:2, 18r:3, 18r:7, 18r:9, 18v:4, 19r:3, 19r:6, 19r:9, 19v:3, 19v:9, 21r:1, 21r:3, 21r:5, 21r:6, 21v:2, 21v:4, 22r:2, 22r:7, 22v:9, 23r:3, 23r:4, 23r:6, 23v:4, 23v:5, 23v:9, 24r:7, 24r:8, 24v:3, 24v:6, 25r:2, 25r:9, 25v:2, 25v:8, 26r:3, 26r:6, 26r:9, 26v:1, 26v:4, 27r:6, 27r:9, 28r:2, 28r:4, 28r:6, 28r:7, 28r:8, 28r:9, 28v:2, 28v:9, 31r:3, 31r:5, 31v:3, 31v:8, 32r:8, 32v:6, 32v:9, 33r:8, 34r:6, 34v:2, 35v:4, 35v:6, 36r:4, 36r:7, 36r:9, 36v:3, 36v:6, 36v:8, 37r:4, 37r:5, 37r:6, 37v:3, 38r:1, 38r:5, 38r:6, 38r:8, 38r:9, 38v:1, 38v:3, 38v:8, 39r:8, 39r:9, 40r:2, 40r:7, 40r:8, 41r:2, 41v:9, 42r:1, 42r:7, 42v:3, 42v:8, 42v:9, 43r:2, 43r:8, 43v:4, 43v:9, 44r:1, 44r:3, 44r:4, 44r:8, 44v:2, 44v:9, 45r:2, 45r:5, 45r:6, 45v:1, 45v:9, 46r:1, 46r:7, 46v:4, 46v:7, 46v:8, 47v:3, 48r:5, 48v:1, 48v:9, 49r:1, 49r:8, 49v:2, 49v:3, 49v:4, 49v:5, 49v:7, 49v:9, 50r:1, 50r:5, 50r:7, 51r:2, 51r:5, 51v:1, 51v:5, 51v:9, 52r:6, 52r:8, 52v:1, 52v:3, 52v:4, 53r:4, 53v:2, 53v:7, 53v:8, 54r:3, 54r:8, 54v:1, 54v:3, 54v:4, 54v:7, 54v:8, 54v:9, 55r:2, 55r:3, 55r:6, 55r:8, 56r:3, 56v:3, 56v:4, 57r:3, 57v:1, 57v:6, 57v:7, 58r:4, 58r:5, 58v:2, 58v:3, 58v:5, 58v:7, 59r:7, 59v:2, 60r:5, 60r:9, 60v:4, 61r:7, 61v:7, 61v:9, 62r:1, 62r:3, 62v:2, 62v:7, 62v:9, 63v:2, 63v:8, 64r:3, 64r:6, 64r:8, 64v:5, 65r:2, 65r:9, 65v:6, 66r:1, 66r:6, 66v:1, 66v:6, 67r:1, 67r:2, 67r:6, 67v:2, 67v:6, 68r:2, 68r:6, 68r:9, 68v:1, 68v:4, 69r:1, 69r:2, 69r:9, 69v:2, 69v:4, 70r:3, 70r:4, 70v:6, 71r:6, 71r:8, 71v:6, 72r:1, 73v:5, 74r:3, 74r:5, 74r:8, 74v:1, 74v:7, 75r:4, 75r:6, 75v:1, 75v:3, 75v:9, 76r:3, 76r:5, 76r:9, 75v:3, 76v:4, 77r:5, 77v:3, 77v:8, 77v:9, 78v:4, 78v:5, 79r:4, 79v:7, 79v:9, 80r:3, 80r:4, 80r:9, 80v:1, 80v:6, 80v:8, 80v:9, 81r:6, 81r:8, 81v:1, 81v:9, 82v:1, 83r:3, 83r:4, 83r:5, 83r:6, 83r:7, 83r:9, 83v:1, 83v:4, 84r:1, 84r:3, 84v:4, 85r:1, 85r:3, 85r:4, 85r:5, 85v:1, 85v:4, 85v:7, 85v:8, 86r:2, 86r:5, 86v:3, 87r:2, 87r:3, 87r:5, 87r:7, 87v:5, 88r:1, 88r:5, 88v:4, 88v:6, 88v:8, 88v:9, 89r:1, 89r:4, 89r:6, 89v:3, 89v:5, 90r:2, 90r:3, 90v:1, 90v:4, 91r:7, 91v:4, 92r:4, 92v:3, 92v:5, 92v:6, 92v:8, 93r:2, 93r:3, 93r:7, 93v:1, 93v:4, 93v:6, 93v:7, 93v:8, 94r:3, 94v:2, 94v:7, 95r:1, 95r:2, 95r:3, 95r:6, 95v:4, 96r:1, 96r:4, 96r:5, 96r:6, 96r:8, 96v:1, 96v:6, 96v:7, 96v:8, 97r:2, 97r:8, 97v:1, 97v:4, 98r:1, 98r:3, 98r:8, 98v:1, 98v:9, 99r:4, 99r:7, 99v:4, 99v:5, 99v:6, 99v:8, 100r:1, 100r:2, 110r:7, 100v:1, 110v:5, 101r:8, 101v:1, 101v:2, 101v:5, 101v:7, 102r:1, 102r:5, 102r:6, 102r:9, 102v:1, 102v:3, 102v:9, 103v:1, 103v:3, 103v:6, 103v:9, 104r:1, 104r:4, 104v:2, 104v:5, 105r:3, 106r:4, 106r:6, 106r:8, 107r:5, 107v:5, 107v:6, 108r:2, 108r:6, 108r:8, 108v:1, 108v:8, 109r:4, 109r:7, 109r:8, 109v:1, 109v:2, 109v:5, 109v:9, 110v:1, 110v:3, 110v:6, 111r:1, 111r:4, 111r:7, 111v:1, 111v:3, 111v:7, 112v:2, 112v:4, 112v:5, 112v:7, 112v:8, 112v:9, 113r:7, 113r:8, 113v:2, 114r:5, 114r:6, 114r:8, 114r:9, 114v:2, 114v:3, 114v:6, 115r:2, 115r:4, 115r:5, 115v:1, 115v:3, 115v:4, 116r:2. See **neçük k.**

kimärsä 'whoever, those who'
- k. 4v:5.
- k. -gä 74r:9, 76v:7.

kimersä 'somebody, anybody, anyone'
- k. 77v:4, 83v:9, 84v:8.
- k. -gä 36v:3, 37v:7, 84v:8.
- k. -lärning 36r:9.
- k. -ni 70v:4; cf. **qayu k.**

kimsä See **hēç k.**
- k. -yä 26v:6.

kir- 'to enter, to go in,' 'to penetrate,' 'to attack'
- k. -diñ 64r:9.
- k. -är 89r:6.
- k. -säng 59r:8, 63r:9.
- k. -sä 56v:2.
- k. -älim 61r:7.
- k. -gil 41r:9, 50v:8, 56r:9, 67r:9, 72r:4, 78v:9, 79r:1.
- k. -mägil 46r:6, 51r:8, 51v:1.
- k. -mäsün 10v:3, 20r:5.
- k. -mäsünlär 62r:7.
- k. -gän 15r:7.
- k. -gändä 77r:9.
- k. -ip 48r:2, 49r:1, 59v:1, 64v:9.
- k. -mäk 77r:7, 78v:7,.
- k. -mäkkä 16v:1. See **qarşu k., yaqın k.**

kiriş '(bow)-string'

k. -dä 102r:2.
kiriş- 'to confront'
k. -mäk 108v:4.
kişi 'person, people,' 'one (someone),' 'man'
k. 18r:7, 26v:8, 28r:2, 28r:5, 41v:4, 46v:8, 57v:7, 61v:6, 62v:7, 63r:2, 70r:3, 74r:8, 75r:1, 77r:1, 84v:5, 88r:9, 96v:1, 101r:3, 105v:8, 113v:3, 115r:8, 115v:1, 115v:4, 115v:6, 115v:7.
k. -dä 92v:3.
k. -din 65r:5.
k. -gä 19r:5.
k. -lär 17r:8, 42r:7, 58r:8, 76v:1, 115v:6.
k. -lärni 7r:9, 38v:3, 49v:9, 103r:1.
k. -lärning 4r:2, 4r:3.
k. -ning 7v:9, 18r:2, 112r:1, 113r:8. See **bir k., özgä k.**
kitāb 'book,' 'writing'
k. 22r:4, 24r:8, 77r:1, 88r:5.
k. -da 22v:9, 25r:9, 76v:9, 77v:3, 85r:8.
k. -gä 5v:5.
k. -ımız 85v:3, 101r:3.
k. -nı 5v:3, 5v:6.
kiz 'felt'
k. -din 9r:9.
kizlä- 'to hide'
k. -gil 76r:6.
kögüs 'chest'
k. -in 12r:8.
k. -inä 8v:1, 43v:9, 55r:9, 56r:2.
k. -ing 20v:8.
kök 'heaven'
k. -ä 5r:1.
kökçäk 'beautiful,' 'very' 15r:4, 108v:9.
köm- 'to bury'
k. -sün 75r:2.
k. -ä bil- 75r:2.
kömüldürük 'breastband (of a horse), breast-strap (of a horse)'
k. -i 35r:5, 99r:2.
k. -ining 47r:8.
köndär- 'to straighten'
k. -gil 11v:9.
köngül 'mind,' 'heart'
k. -in 18r:6.
k. -indä 18r:5, 18v:3, 19r:6.
k. -läri 108v:7.
k. -üng 17v:4, 63r:4, 73r:4, 98r:9.
k. -üngdä 17v:9.
k. -üngni 19v:1.
k. -i özgä nemä birlä maşġül bol- 'to be preoccupied' 17v:4.
k. -in tar tut- 'to get depressed' 18r:6.
k. ulġayt- 'to be arrogant' 19v:1.
köp 'big'
k. 86v:7.
k. -räk 88r:6.
kör qıl- 'to make blind' 71v:8.
kör- 'to see, to watch, to behold,' 'to regard, to consider,' aux. v. with gerunds in -a, it indicates a quick action
k. -düm 7r:9, 23r:2, 38v:3, 96v:1.
k. -di 4v:6.
k. -dük 77r:1.
k. -är män 27r:5, 58r:3, 58v:9.
k. -mäs män 66v:1, 77r:3.
k. -ärsin 88r:6.
k. -ärlär 69v:5.
k. -är erdilär 58r:1.
k. -gäy sän 64r:1.
k. -gäy 116r:7.
k. -mäġäy 76v:3.
k. -säng 42v:3, 50v:3, 58v:4, 64r:6, 88r:8, 88r:9, 88v:3.
k. -sälär 62v:9.
k. -gil 40v:5, 44v:6, 46r:6, 57r:4, 58v:5, 58v:7, 58v:8, 61r:9.
k. -gül 63r:6.
k. -mäsün 76v:1.
k. -güçi 3v:7.
k. -mäklikkä 108v:8.
k. -mäyin 46v:7.
k. -üp 11v:2. 57v:7. See **ḫōş k.**
körä 'in accordance with'
k. 100r:1, 100v:5.
körgüz- 'to pretend, to give the impression,' 'to show'
k. -mägäylär 84v:6.
k. -gil 41v:8, 64v:4.
k. -gül 40r:8.
k. -mäsün 74r:9.
körin- 'to be seen,' 'to look'
k. -ür 73v:5.
k. -gäy 100r:9
k. -mäsün 98v:4; cf. **körün-**.
körklü 'well,' 'thoroughly,' 'excellent,' 'proper,' 'beautiful'
k. 3v:3, 5v:8, 18r:3.
k. -räk 91r:8.
k. -räki 84r:8.
k. -si 15r:3.
körklüg 'gracefully,' 'properly,' 'accurately,' 'good,' 'pretty,' 'graceful,' 'skillful'
k. 8v:2, 12r:4, 12r:6, 13r:1, 17v:5, 17v:6, 18v:6, 29v:2, 57v:6, 73v:5, 77r:6, 78r:1,

84v:1, 97r:6, 107r:8, 109r:3, 110v:6, 110v:9.
k. kel- 'to be suited for' 84v:1.
körün- 'to be seen,' 'to seem,' 'to look,' 'to display'
k. -düng 39v:8.
k. -ür 89r:4.
k. -mäs 8v:2.
k. -mäsün 88r:5; cf. körin-.
kötrül- 'to be raised'
k. -ür 67r:9.
kötür- 'to raise,' 'to carry,' 'to wield (a lance)'
k. -gäy sän 85v:5.
k. -mägäy sän 103v:6.
k. -ür sän 72v:6.
k. -ür 94r:8, 94r:9.
k. -gil 29r:7, 29v:1, 29v:6, 31r:8, 72v:4, 73v:7.
k. -mägil 86r:4.
k. -sün 78v:6.
k. -gändä 55r:1.
k. -mäkdä 78v:4.
k. -mäkining 93v:5.
k. -mäkkä 27v:2.
k. -mäklik 84v:2, 94r:9.
k. -mäklikdin 67v:8.
k. -mäklikni 78r:4.
k. -üp 34v:1, 39r:7, 45v:6, 47r:3, 47r:9, 49r:7, 52v:8, 53r:2, 53v:2, 65v:2, 97r:7, 102v:6.
kötürüräk 'high, upward' 13v:4, 28v:5, 55r:5.
köz 'eye'
k. 37r:3.
k. -gä 109v:4.
k. -i 37r:9, 40r:4, 49v:6.
k. -ing 17v:8.
k. -läring 104r:1.
k. -üng 37r:2, 38v:5, 77v:5.
k. aç- 'to be alert,' 'to understand' 17v:8, 77v:5.
k. açuqluġı 'alertness' 37r:3.
k. -i açuq 'alert' 40r:4.
közlä- 'to aim at'
k. -p 102v:6.
küç 'force, strength'
k. 60r:5.
k. -i 5v:8, 93v:8, 101v:4.
k. -üng 27r:8, 27v:5.
k. -i yet- 'to be strong,' 'to be able to' 5v:8, 27r:8, 27v:5, 93v:8.
küçlüg 'strong'
k. 27v:1, 114r:8.
k. -ning 99r:5.
küçsiz 'weak'
k. 114v:2.
k. -ning 99r:5.
kümüş 'silver' 87r:2, 90r:7.
kün 'sun, sunshine,' 'day'
k. 80r:1, 80v:6, 82v:2, 82v:3.
k. -dä 83v:6, 83v:7, 83v:8.
k. -gä 82v:2, 82v:5.
k. -lärindä 98v:2.
künäş 'sun, sunshine'
k. 80v:3.
k. -tür 4r:7.

L

lābud 'surely, without any doubt,' 'of necessity'
l. 19v:5, 48v:3, 52r:8, 61v:3, 75v:6, 113v:4.
lafẓ 'word'
l. -ları 85v:2.
l. -ların 85v:1.
lā-ġayr 'nothing else' 89v:8.
lā-naẓīr 'without equal' 6r:9.
lavn 'color'
l. 79v:3, 80v:2, 81r:8.
l. -da 74v:8, 79v:5.
l. -ı 76r:4.
l. -lar 79v:4, 81r:7.
l. -larda 79v:2.
l. -ların 79v:2.
l. -larında 81r:6. See asmaru'l-l.
lavnlig 'colored' 80v:4.
lavnlı 'colored' 80v:5, 80v:6.
layyin 'soft 79v:8.
lazzat 'enjoyment'
l. -ları 109r:5.
libāqa 'skill' 10v:5, 12r:3, 14r:1, 97r:9.
libāqat 'skill'
l. -ı 35v:7.
licām 'bridle-reins'
l. -ınga 64r:2.
l. -ıngnı 14v:1.
l. -nıng 57v:3.

M

maᶜahaẓā 'in addition' 109r:1.
maclis 'seat (of a saddle)'
m. -i 8r:8.
macmūᶜ 'all,' 'every'
m. 39r:3, 83v:1, 83v:3, 84r:2, 84r:6, 84r:8, 92r:4, 116r:6.
m. yerlärdä 'everywhere' 83v:3.
macrūḥ bol- 'to get wounded' 4v:4.

macrūḥ qıl- 'to injur' 70v:4.
madad qıl- 'to help out' 115v:5.
madḥ 'praise'
m. -ında 4r:4.
mafāṣil 'muscle'
m. -lärni 96r:9.
magar 'unless,' 'except,' 'more than that' 6v:3, 14r:1, 23r:3, 37r:5, 46v:8, 49v:3, 51r:9, 51v:1, 54v:5, 61v:8, 67v:1, 83r:6, 88v:4, 88v:8, 89r:1, 89r:7, 89v:2, 96v:6, 109v:2, 111v:3, 114r:8, 114v:2.
maġlūb bol- 'to be defeated' 94r:5.
maḫāṭara 'risky' 70v:6.
māhir bol- 'to become skillful' 107r:4.
mahmīz 'spur'
m. -niñ 14r:2, 16r:4; cf. **mihmāz**
maḥmūd 'praised' 92v:5.
maḫrac 'swing (in polo)'
m. -ı 111v:2.
māil bol- 'to incline,' 'to bend', 94v:7, 105r:7.
makinn qıl- 'to set s.th. firmly' 67v:9.
maktūb 'composition'
m. -nı 4v:9.
malik 'sovereign'
m. 3r:8.
m.-lär 5r:5, 37v:2.
m. -niñ 4r:4.
m. -ning 5r:4.
malūl bol- 'to be distressed' 101r:3.
maʿlūm bol- 'to be known,' 'to be obvious' 9r:8, 40r:5, 103v:6.
maʾmūnuʾl-ʿāqibatu 'a horse that has sound feet' 113r:1.
manʿ qıl- 'to prevent,' 'to defend' 33r:8, 54r:7, 114r:5.
maʿnâ 'meaning,' 'significance,' 'quality,' 'thing'
m. -da 86r:4.
m. -lar 38v:1.
m. -larnı 19v:5, 70v:4.
m. -sı 91v:5.
m. -sın 18r:8.
manfaʿatlig 'beneficial' 108r:7.
manglay 'preeminent'
m. -ı 5r:5.
mansūb qılın- 'to be identified with' 86r:4.
maqlūb 'upside down' 116r:3.
maqraʿa 'whip'
m. 68r:7.
m. -sın 28r:2.
maqṣūd 'intention,' 'meaning'
m. 60r:4, 85v:6.
m. -ı 85v:8.
maʿqūl bol- 'to struggle to be free' 70r:4.
maʿrifat 'skill'
m. -ı 17r:9.
maʿrūf 'well known' 109v:9.
maṣal 'legend'
m. -da 4v:6.
maskanat 'humility' 6v:7.
mastūr 'unobserved' 32r:5.
m. qal- 'not to be known' 76v:7.
maşġala 'distraction' 54v:7.
maşġūl bol- 'to be busy,' 'to busy oneself,' 'to engage in,' 'to be occupied with,' 'to be concerned about,' 'to be distracted' 5v:5, 17v:5, 19v:4, 28r:5, 42r:5, 46r:5, 49v:6, 49v:7, 53r:7, 59r:1, 71r:9, 71v:9. See **köngli özgä nemä birlä maşġūl bol-.**
maşġūl qıl- 'to force s.o. to occupy himself with' 51r:4.
maṭlūb 'pursued'
m. 50v:3, 55v:9, 56v:6.
m. -dın 50v:4. See **ḥadd-i m.**
maṭlūbāt 'pursued' 58r:3.
mavżīʿ See **ġayr-i m.**
m. -indä 113v:6.
maydān 'hippodrome,' '(polo) field,' 'area of movement'
m. 15v:1, 16r:9, 31r:7, 32r:2, 41r:3, 72v:2, 109r:9, 115r:4, 115r:5.
m. -da 12v:1, 55v:2, 73r:9, 109v:7, 109v:8.
m. -dın 41r:4.
m. -ġa 51v:9.
m. -gä 75v:4.
m. -larda 15v:6, 37v:1, 96v:1, 98v:2, 107r:9.
m. -larnıng 115r:1.
m. -nı 40v:9.
m. -nıng 39v:3, 47v:4, 60v:7, 74r:9, 112v:1.
mayl qıl- 'to lean' 69r:8.
maẓkūr bol- 'to be mentioned' 37r:2.
maẓlūm 'oppressed'
m. -larnıng 3v:6.
män pron. 'I'
m. 25v:4, 27r:5, 49v:8, 52v:5, 58r:3, 58r:7, 58v:9, 66r:9, 77r:2, 77v:2, 96r:9.
m. -im 9v:3, 11r:1, 11v:4, 17r:3, 22v:7, 25v:2, 36r:3, 36r:4, 38v:2, 58r:8, 58v:1, 59r:6, 64v:7, 77r:3, 80r:9, 108v:5.
mihmāz 'spur'
m. 69r:2.
m. -niñ 68v:4.
m. -nı 68v:3, 68v:8; cf. **mahmīz.**
mihmāzlä- 'to spur'

m. -mägäy sän 68v:6.
m. -gändä 68v:5.
milk 'land'
m. -ining 4r:6.
min- 'to ride (a horse),' 'to mount (a horse),' 'to sit'
m. -är 11r:5, 11r:8, 11v:5, 26v:8, 69r:9, 69v:8.
m. -gäy sän 10r:2, 11v:2.
m. -gäy 38r:7.
m. -säñ 10v:6.
m. -gil 9v:9, 10r:4, 10v:5, 11v:1, 69v:6, 70r:7, 70v:8, 74v:7.
m. -ä bil- 11v:8.
m. -gändin 11v:8, 27r:3.
m. -ip 4v:1, 8r:2, 11r:3, 19r:3, 39r:1.
m. -iş 18v:6.
m. -mäk 7v:4, 8r:5, 11v:3, 11v:6, 54r:6, 54r:8, 69r:4.
m. -mäkä 37r:7, 69r:9.
m. -mäkdä 6r:2, 7r:1, 17v:3.
m. -mäkdin 54r:7.
m. -mäking 17v:5.
m. -mäkkä 69v:2.
m. -mäklik 7v:6.
m. -mäkliki 7r:6.
m. -mäklikini 7v:7.,
m. -mäkni 8r:1, 13v:8, 57r:7. See ᶜuryān m.
ming 'thousand' 104v:3, 115r:3.
miqdār 'amount,' 'distance,' 'length,' 'point,' 'measurement,' 'much'
m. 77r:8, 82v:8, 82v:9, 101r:2, 103v:9, 107v:5, 114r:4, 114v:3, 114v:6, 115r:3.
m. -ı 20r:1, 20r:4, 21v:3, 22r:8, 23r:7, 39r:5, 39v:3, 47v:8, 61v:1, 73r:6, 76r:3, 92v:1, 97v:2, 97v:3, 99r:7, 104r:3, 105r:7, 113r:7, 113v:1.
m. -ın 82v:8.
m. -ınça 'as much as, as long as,' 'in accordance with' 8v:9, 15r:7, 100r:2, 100v:3, 103v:8.
m. -ındın 21v:6.
m. -ını 74r:7, 113r:6, 115r:1.
miqdār-i muᶜtadil 'medium size' 115r:2.
miqdār-i vācib 'necessary amount' 101v:2.
mismār 'nail,' 'pin'
m. -ı 91r:2, 95r:2.
miṣqāl 'misqāl,' a measurement of weight 114r:6, 114r:9.
Miṣr eli 'the land of Egypt' 3r:8.
Miṣrī 'Egyptian (sword)' 92r:2.
muᶜarrac 'streaked' 86v:6.
muᶜavvad bol- 'to become accustomed to, to get accustomed to,' 'to have the impression' 15r:9, 43v:3, 108v:8.
muᶜavvad qıl- 'to make s.th. a second nature' 13v:6, 109r:4.
mucāhid 'champion of Islam' 7r:2.
mucrī 'one who runs' 108v:6.
muctamiᶜ bol- 'to be gathered' 18v:2.
mudāfaᶜa qıl- 'to defend' 108v:3.
mudavvar 'round, circular,' 'curved,' 'concavely' 9v:1, 80r:6, 87r:9.
muddat See **bir m.** 5v:4.
mufarraz 'cracked' 80r:2.
mufriṭ 'too long' 114r:4.
muḥābā qıl- 'to be scared' 36v:7.
muḫālif 'opposite' 60r:8.
Muḥammadī See **şarᶜ-i M.** 3v:4.
muḥarrar See **savā-i muḥarrar.** 102r:2, 102r:3.
muḫattam 'ringed' 80r:7.
muhayyā 'prepared,' 'easy' 37v:6, 49v:3.
muḥdaṯ 'muḥdaṯ,' a type of sword 86v:2, 86v:3.
muḥdiṯ See **taşdīd-i m. -i Ṯaġrī, naql-i m. -i Ṯaġrī.**
m. 21v:2, 22r:5, 25r:2, 26r:6.
m. -din 50r:3.
m. -gä 50r:2, 50r:4.
muḥkam 'strong,' 'firmly,' 'tightly'
m. 8v:3, 9v:2, 9v:5, 13r:6, 13v:5, 13v:9, 14r:7, 17v:9, 26v:6, 39r:4, 60r:8, 65v:3, 65v:8, 66r:2, 76v:2, 92r:3, 94v:3, 95r:2, 97r:2.
m. -ı 80r:9.
m. -räk 94v:5.
m. bol- 'to become firm,' 'to be stuck,' 'to reach perfection' 14r:7, 17v:9, 65v:8.
m. qıl- 'to make firm,' 'to tighten,' 'to perfect' 9v:5, 13v:5, 13v:9, 26v:6, 39r:4, 76v:2.
muḫtāc 'needy,' 'required'
m. 18v:4, 18v:9, 19r:3, 19r:9, 21r:8, 38r:6, 52v:8, 59v:8, 61v:6, 96r:7, 109r:8, 113v:3.
m. bol- 'to need' 19r:3, 19r:9, 38r:8, 52v:8, 59v:8, 61v:6, 113v:3.
muḫtalif 'various'
m. 87v:6, 91v:8, 107v:3.
m. -uᵓn-naşb 'in various places' 107v:3.
muḫtaşar qıl- 'to abridge' 101r:4.
muᶜīn 'improving' 92v:7.
mulşaq 'resting'
m. 20v:2, 22r:9, 23r:9.
m. qıl- 'to keep close' 20v:2, 22r:9.
multafit bol- 'to look at' 53r:9.

multazim bol- 'to become attached' 38r:5.
mu'min 'believer' 6v:2.
mumkin 'possible'
m. 19r:5, 48v:6, 54r:8, 54v:2, 58r:9.
m. bol- 'to be possible' 48v:6, 54r:8, 54v:2, 58r:9.
munça 'such as,' '(this) many, this much'
m. 18v:2, 19r:6, 84r:5, 84v:7.
m. türlüg 'so many' 18v:2.
munda pron., loc. of **bu** 'at this, in this' 14r:7, 19v:3, 63v:7, 71r:5, 106v:7, 107r:4, 108v:1.
mundın pron. abl. of **bu** 'than this, than that'
m. 17v:7, 18v:8, 27v:7, 61r:1, 97v:2, 107r:7, 107v:2, 113r:9, 113v:3, 114r:6, 114r:9, 115v:2, 115v:7.
m. songra 'after that, from then on' 17v:7, 107r:7, 107v:2.
munga pron. dat. of **bu** 'with that, to that' 68v:1, 105r:2, 115r:4.
munı pron. acc. of **bu** 'this' 21r:8, 45v:1, 58r:1, 76v:5, 84v:5, 105v:8
munıng pron. gen. of **bu** 'this, it'
m. 18r:1, 18v:2, 19r:2, 57v:6, 104v:2, 105v:7, 106r:3.
m. kibi 'such' 33v:6, 67v:6.
m. üçün 'that is why' 19r:2.
munlarnı pron. acc. of **bular** 'these' 19r:2.
munqasim 'divided' 86r:7.
munteg 'thus, so,' 'such, as such,' 'like this, in this style, in the same way as' 4r:4, 5r:8, 6v:5, 8v:2, 11r:1, 12v:5, 14v:8, 15r:8, 15v:5, 17r:6, 22r:4, 43v:5, 44r:4, 66r:4, 68v:7, 73v:2, 77v:4, 77v:5, 78v:1, 82v:3, 91v:3, 93r:2, 93v:2, 97r:9, 101v:1, 102r:3, 111v:7, 112r:1, 112r:8, 113v:6.
munung/munuñ pron. gen. of **bu** 'this'
m. 25r:2, 25v:3, 29r:2, 29r:9, 29v:5, 30r:3, 30r:7, 30v:5, 31r:1, 32v:6, 33r:9, 34v:3, 38v:3, 46v:2, 46v:6, 64r:9, 65v:6, 70v:7, 83v:1, 84v:3, 91v:2, 92v:2, 95v:3, 95v:8, 97v:4, 98r:3.
m. kibi 'in this position, in this fashion, in this manner,' 'as indicated,' 'such, as such,' 'the same' 25r:2, 29r:2, 29v:5, 33r:9, 46v:2, 65v:6, 70v:7, 72v:5, 77r:2, 94r:2, 95v:3, 106v:5.
m. teg 'such' 38v:3, 92v:2.
m. üzärä 'in this fashion, in this way, in this position' 29r:9, 30r:3, 30r:7, 30v:5, 31r:1, 43v:5.
Munyatu'l-Ġuzāt 'wish of the warriors of the Faith' 5v:7.
munżam bol-/munżamm bol- 'to get together' 60v:8, 61v:4, 61v:7.
murabba' 'square' 9r:9.
murabba'in See **ġayru m.** 87v:9, 88r:1.
murābiṭ 'ascetic' 7r:2.
murāca'at qıl- 'to depart' 5v:4.
murakkab bol- 'to become fixed' 17v:9.
muṣallaṣ 'triple' 112r:8.
muṣannâ 'double' 112r:8.
musāvī 'equal' 92r:7.
mustadām bol- 'to remain,' 'to be continuous' 3v:9, 4v:7.
mustaġnī bol- 'to do without,' 'to be free from,' 'to be without being in need of' 79r:3, 83v:9, 84r:6, 84r:7, 95v:1.
mustaḥaqq 'necessary'
m. -ında 50r:8.
mustaḥsan 'good' 11r:2.
mustaqirr 'settled, firmly seated' 11r:3.
mustavī qıl- 'to arrange' 37v:6.
musulmān 'Muslim'
m. -lar 6v:2, 6v:6, 105v:7.
musulmānlıq 'Muslim community'
m. -qa 3v:6.
muşaddad 'tilted' 23v:4, 51r:9.
muşammar qıl- 'to prepare' 39r:3.
muşaqqaq bol- 'to split' 80r:2.
muşarraf bol- 'to be honored' 85v:3.
muştāq 'filled with desire' 4r:7.
muta'aḫḫir bol- 'to remain behind' 9r:6.
muta'allim 'student' 18r:2.
mu'tadil 'moderately' 92v:7, 115r:2. See **miqdār-i m.**
mutafarriq bol- 'to divide' 62v:2.
mutaḥayyir qıl- 'to surprise,' 'to catch s.o. off guard' 41r:5, 41r:9, 45v:9.
mutakallif 'pretentious' 40r:5.
mutakammil 'well-endowed' 3v:3.
mutamakkin 'able'
m. 66v:5.
m. -räk 52v:4.
m. bol- 'to be firmly fixed' 66v:5.
mutasāvī 'equal' 86v:6.
mutavassiṭ 'mutavassiṭ,' a type of sword 86v:4.
muvācahat 'engagement'
m. -da 45v:2.
m. -gä 51r:1.
muvāfiq kel- 'to be appropriate' 114v:3.
muvaḫḫid 'the orthodox' 6v:2.
muvāzin See **ḥadd-i m.**

m. -ġa 50v:4.
mużmar 'less' 115v:8.

N

naf^{c} 'use'
n. -ı 94r:1.
nafas 'breath'
n. 16v:5, 26v:3, 112v:9.
n. -ın 16v:3.
n. al- 'to catch one's breath' 16v:3, 16v:5. See **ḥaddu^{3}n-n., tēz n.**
nāfi^{c} 'useful' 16v:1.
nāgāh 'suddenly' 8r:9, 63v:2, 64r:4.
nā^{c}im 'smooth' 79v:9.
nāma See **silāḥnāma.**
naqıl 'transfer' 25v:2.
naql^{1} 'gallop'
n. 32r:5.
n. -ġa 14r:9.
n. -ı 14r:9. See **aqrın n., arqun n.**
naql^{2} 'transfer (of a lance)'
n. 23v:3, 23v:5, 24r:9, 24v:3, 25r:1, 25r:3, 25r:7, 25r:8, 25v:1, 26r:3, 26r:7, 30v:1, 30v:2, 30v:5, 32r:9, 33v:5, 41v:2, 42r:5, 43r:9, 46r:5, 48v:3, 51r:4.
n. -ġa 42r:5.
n. -ı 25v:7.
naql-i Ḫorāsānī 'Khorasan style transfer' 24r:9, 30v:1, 33v:5.
naql-i Ḫorāsānī-i qadīm 'transfer in the old Khorasan style' 23v:3.
naql-i Ṣaġrī 'the Ṣaġr style transfer' 25r:8, 41v:2, 43r:9.
naql-i muḥdiṯ-i Ṣaġrī 'transfer in the new Ṣaġr style' 24v:3, 25v:1.
n. qıl- 'to transfer' 23v:5, 25r:1, 25r:3, 25r:7, 26r:3, 30v:2, 30v:5, 32r:9, 33v:7, 40v:3, 41v:8, 42r:3, 46r:4, 48r:8, 48r:9, 48v:5, 49r:8, 49r:9, 49v:2, 50v:6, 51r:4, 53r:6.
naqlla-^{1} 'to gallop'
n. -dıng ersä 40r:7.
n. -r 48r:1, 74v:3.
n. -ġıl 39v:9, 40r:6, 43v:6, 61v:2.
n. -maqlıqqa 14v:6.
n. -p 47v:4, 47v:7.
arqunluq birlä n. 'to have an easy gallop' 40r:6.
naqlla-^{2} 'to transfer'
n. -r 41v:9, 42r:1.
naṣb 'raising'
n. 29v:2, 107v:3.
n. qıl- 'to raise' 29v:2. See **muḫtalifu^{3}n-n.**
naṣl 'blade (of a sword)'
n. -ı 91v:7.
nav^{c} 'type'
n. 109v:8.
n. -da 110v:6, 110v:9, 111r:3, 111r:7, 111v:1, 112r:7.
nāvak '(arrow) guide'
n. 104v:4, 105r:9, 105v:6.
n. -din 104r:7.
n. -gä 104v:8.
n. -ni 104v:9.
n. oqı 'arrow (that is shot through the hollow of a guide)' 104v:4, 105v:6.
nāvard 'circle'
n. 15v:1.
n. -qa 28v:8.
n. -ta 15v:3.
n. -qa sal- 'to ride in a circle' 28v:8.
naẓar qıl- 'to watch, to look at' 39r:9, 46r:1, 53r:2, 53v:6, 58v:3.
nāzil '(arrow) guide' 104v:8.
naẓīr See **lā-n.**
näärsä 'matter, thing'
n. -lärni 17r:9, 18r:3, 18v:4, 18v:9, 19r:7.
ne 'what, whatever'
n. 21r:6, 22r:4, 22v:9, 24r:8, 25r:9, 39v:6, 40r:2, 47r:5, 59v:2, 60v:3, 77r:8, 83v:9, 98r:9.
n. -din 73r:5.
n. kim 'whatever' 59v:2.
n. miqdār 'how much' 77r:8, 82v:8, 82v:9, 114v:3, 114v:5.
n. qadar 'how many,' 'as much as' 83v:9, 98r:9.
n. yerdä 'whenever,' 'wherever' 21r:6, 22r:4, 22v:9, 24r:8, 25r:9.
nē...nē conj. 'neither...nor' 9r:1, 13r:3, 13r:4.
neçä 'how many, many,' 'how,' 'what'
n. 4r:2, 4r:3, 14v:7, 27r:8, 27v:5, 38r:6, 39v:9, 49r:2, 54r:8, 58r:7, 68r:9, 82v:2, 82v:3, 89r:9, 108r:5, 114r:3, 115r:8.
n. kim 'no matter how,' 'as long as' 14v:7, 27r:8, 49r:2, 54r:8, 68r:9.
See **bir n.**
neçük 'how,' 'as'
n. 12v:9, 14r:3, 14r:4, 14r:8, 14v:2, 21r:3, 21r:5, 22v:6, 23r:3, 23v:5, 24r:7, 28r:9, 28v:9, 32r:8, 32v:5, 32v:9, 40r:2, 40r:3, 40r:7, 46v:4, 52v:3, 62v:2, 65r:8, 85v:7, 107r:6.
n. kim 'as, in the same way as, in the manner,' 'whatever' 12v:9, 14r:3,

14r:4, 14r:8, 14v:2, 21r:3, 21r:5, 23r:3, 23v:5, 24r:7, 28v:9, 40r:7, 48r:5, 75v:9, 78v:5, 85v:7, 106r:4, 112v:4.
nemä 'thing'
n. 17v:4, 75v:1, 98v:4, 100v:9.
n. -din 104v:9.
n. -lär 101r:1, 104v:1, 110v:3.
n. -lärni 68v:3.
n. -ni 19r:6, 65v:8, 109r:8.
netä kim 'as' 6v:8.
nihāyatsız 'many' 110r:9.
nişān 'target' 99v:2.
niyyat 'intention'
n. -ın 6v:1.
nuqṣan 'less'
n. -da 115r:4.
nuṣrat bul- 'to achieve victory' 83r:6.

O

oġlan 'child,' 'son'
o. 90v:3.
o. -larġa 88v:3.
oġurla- See **yer o.**
o. -sa 77v:1.
o. -ġıl 51v:3.
o. -maq 49v:7.
o. -ya bil- 52r:6.
oḫṣa- 'to resemble, to be similar'
o. -r 81v:2, 87r:1, 90v:1, 91v:3, 93r:4, 93r:5, 93r:6, 93r:8, 93r:9, 105r:2.
o. -yur 3v:1, 74v:8.
o. -p 89r:6.
oḫṣaş- 'to resemble'
o. -ur 91r:6.
o. -u 88v:3.
ol 'that, it, he'
o. 5r:2, 5r:4, 5r:5, 5v:3, 5v:5, 5v:6, 6r:9, 8r:2, 9v:2, 11r:1, 12r:7, 12v:4, 13v:7, 14v:7, 15r:3, 15r:5, 15r:7, 15v:2, 16r:6, 16v:1, 16v:8, 17r:8, 17r:9, 18r:2, 18r:3, 18r:6, 19r:8, 19v:9, 21v:2, 22r:3, 22r:7, 23r:6, 23v:4, 25v:8, 26r:3, 28r:5, 30v:3, 31r:4, 31v:5, 31v:8, 34r:6, 35v:6, 36r:7, 36r:8, 36v:5, 36v:8, 36v:9, 37r:1, 37r:4, 38r:4, 38r:5, 38r:7, 38r:9, 38v:1, 39v:8, 39v:9, 40v:8, 41v:4, 41v:5, 41v:9, 42r:1, 42r:4, 42r:5, 42v:5, 43r:1, 43r:3, 43v:3, 43v:4, 43v:9, 44r:3, 44v:1, 45r:4, 45r:5, 46r:3, 46r:4, 46r:5, 46v:8, 47v:3, 48r:9, 48v:2, 48v:3, 48v:9, 49r:4, 49r:9, 49v:2, 49v:5, 50r:7, 51r:1, 51r:6, 52v:8, 53r:2, 53r:6, 53r:7, 53r:9, 53v:5, 53v:6, 53v:7, 53v:9, 54r:3, 54r:5, 54v:5, 55r:8, 55v:9, 56r:3, 56v:1, 56v:4, 57r:8, 57v:7, 58r:5, 58v:2, 58v:4, 58v:6, 59r:6, 59v:9, 59v:9, 60r:9, 61r:7, 61v:9, 62r:1, 62r:3, 62v:7, 63v:3, 63v:8, 64r:8, 64v:2, 64v:6, 64v:7, 66r:2, 66v:5, 67r:2, 68r:6, 68v:4, 69r:1, 69r:2, 69v:2, 69v:4, 71r:7, 71v:5, 71v:8, 72r:2 73r:6, 73r:9, 73v:1, 73v:7, 73v:9, 74v:1, 74v:3, 74v:6, 75r:1, 75r:2, 75v:6, 76r:6, 77v:9, 79r:4, 79r:8, 79v:7, 80r:9, 81r:6, 81r:7, 81v:1, 81v:8, 82r:5, 83v:4, 83v:7, 83v:8, 84r:4, 84r:7, 85v:1, 85v:8, 86r:3, 86r:5, 86r:6, 86v:3, 86v:4, 87r:5, 87r:7, 87v:3, 87v:4, 87v:5, 87v:9, 88r:1, 88r:3, 88r:5, 88r:7, 88r:8, 88v:1, 88v:2, 88v:5, 88v:8, 89r:1, 89r:2, 89r:4, 89r:5, 89r:8, 89v:4, 90v:4, 91r:3, 92v:3, 93r:3, 93r:6, 93r:7, 93r:9, 93v:3, 93v:6, 94v:3, 96r:1, 96r:5, 96r:8, 97r:7, 98v:7, 99r:7, 99v:5, 99v:6, 101r:8, 101v:4, 103v:8, 103v:9, 104r:4, 104r:5, 104v:5, 106v:9, 107v:5, 108v:5, 109r:7, 109v:1, 109v:9, 110r:1, 110v:6, 111r:1, 111r:3, 111r:7 111v:4, 112r:1, 112r:7, 112v:3, 112v:7, 112v:8, 113v:5, 113v:6, 114r:2, 114r:4, 114v:6, 115r:2, 115r:3, 115r:4, 115r:5, 115v:5, 115v:7, 116r:2, 116r:5.
o. tarīq üzärä 'in such a way' 49v:5.
ol- See **sağ o.**
o. -maq 4v:2.
olaq 'groove' 87r:8, 90v:8.
oltur- 'to sit,' 'to get on'
o. -ur 13r:4, 20v:3, 40r:3, 114r:2.
o. -sa 35v:6.
o. -ġıl 14r:4, 20r:9, 39r:8, 64v:3.
o. -maġıl 39r:8.
o. -maq 12r:8, 13r:1, 78r:1.
o. -maqlıq 12r:2, 12r:5, 12r:7.
o. -maqnı 113v:7.
o. -masdın 10v:9.
o. -ur yer 'buttocks, bottom' 13r:4, 20v:3, 114r:2. See **sābit o.**
omāç 'butt'
o. -da 99v:3; cf. **āmāç.**
on 'ten'
o. 27v:7, 81r:2, 97v:7, 107v:2, 107v:5, 115v:1.
o. bir 'eleven' 81r:2.
o. yeti 'seventeen' 113v:1.
o. toquz 'nineteen' 113r:9.
ong 'right (as opposed to left)'
o. 35r:6.
o. -ungġa 48v:1.

oq[1] part. 'very,' 'as soon as,' 'immediately' 59r:7, 60v:7, 80v:4.

oq[2] 'arrow'
- o. 6r:5, 54r:9, 54v:5, 79r:9, 83v:8, 97r:4, 97v:6, 97v:7, 98r:1, 98r:6, 99r:8, 100r:2, 100r:5, 100r:8, 100v:3, 100v:4, 104r:7, 105v:1, 106r:2, 106r:5, 106r:7, 106r:8, 106v:2, 107v:1, 107v:6, 108r:9.
- o. -dın 98r:1, 100r:6.
- o. -ı 57v:8, 83v:8, 100r:1, 104v:2, 104v:4.
- o. -ını 101v:4, 105v:6.
- o. -lar 108r:2.
- o. -larını 108r:1.
- o. -larnı 97v:8, 98r:7.
- o. -larnıng 102r:6.
- o. -nı 102r:5, 104v:6, 105r:8, 105r:9, 105v:4, 107v:9.
- o. -nıng 100r:3, 100v:1, 102r:1, 102r:7, 102r:8, 105r:4.
- o. -ungnı 103r:4.
- o. atmaq 'archery' 6r:5.
- o. äyäsi 'archer' 83v:8. See **qabżada o. -nıng yürigän yeri.**

oqı- 'to read'
- o. -ġan 101r:3; cf. **oqu-**.

oqlıġ 'equipped with arrows' 63r:7.

oqlu 'equipped with arrows'
- o. -sındın 63r:8.

oqu- 'to read'
- o. -rda 4v:9; cf. **oqı-**.

orta 'middle, center, between'
- o. 64v:9, 87r:6, 98r:7, 115v:6.
- o. -sı 80r:4.
- o. -sın 56r:9.
- o. -sında 72v:2, 87v:1, 90v:8, 95r:7, 114v:3.
- o. -sındın 28v:2, 34v:9, 47v:9, 70r:4, 116r:3.
- o. -çaqlı 'in the middle,' 'medium (size)' 13v:2, 27r:6.

oşbu 'this' 42r:6, 51v:8.

oşol 'he who' 4v:6.

otuz 'thirty' 106v:5.

oyna- 'to play,' 'to joust, to fight, to perform,' 'to move, to be in action'
- o. -r erkän 76v:4.
- o. -rlar 16v:9.
- o. -ġay sän 75r:6.
- o. -maġay sän 37v:2.
- o. -ġay 66r:3.
- o. -ġaylar 115v:6.
- o. -ġıl 37r:3, 38v:8.
- o. -maġıl 38v:8.,
- o. -ġanda 7v:2, 36v:4, 57v:8.
- o. -ġuçı 3v:5.
- o. -maqlıq 115r:8.
- o. -maqlıqı 36r:3.
- o. -maqlıqındın 77r:6.
- o. -maqlıqnıng 115r:9. See **cān baş o., ġarīm o., ḫismāna o., süngü o.**

oynal- 'to be played'
- o. -ır 112v:9.

oyun 'game'
- o. 108v:9, 109r:4.
- o. -da 109v:3, 109v:5.
- o. -ınıng 109r:9.

oz- 'to pass, to surpass'
- o. -ġay 58v:6.
- o. -sa 53v:6.
- o. -maġıl 51r:5.
- o. -a kör- 58v:6.

Ö

ög 'mind'
- ö. -üngdä 21r:9.

ögrän- 'to learn,' 'to discover'
- ö. -gäy sän 26r:9, 95r:6, 96v:8.
- ö. -gäy 97v:5, 99r:7, 99v:1.
- ö. -mägäy 57v:7.
- ö. -sä 41v:6, 99r:6.
- ö. -gil 7v:7.
- ö. -sün 97v:1.
- ö. -mäklikkä 18r:7, 28r:6. See **eli ö.**

ögräniş- 'to become accustomed to'
- ö. -gäy 38r:7

ögrät- 'to teach,' 'to discover'
- ö. -tim 68r:6.
- ö. -ür 65r:8.
- ö. -mäk 26v:5, 108v:5.

ök part. tēz ö. 'quickly' 8v:5.

ökçä 'heel (of a shoe or foot)'
- ö. -ng 12v:2.
- ö. -ngni 13r:7.
- ö. -sin 13v:4.

ölç- 'to measure'
- ö. -sälär 76r:7.
- ö. -üp 74v:2.

ölüm 'death'
- ö. -i 93v:4.

ört- 'to cover'
- ö. -gäy sän 45r:7.

ötä 'see-through' 82r:2, 82r:4.

ötrü 'because of' 20v:8.

öz 'self,' 'own,' when used with possessive suffixes, it substitutes for personal pronouns.

ö. 9v:8, 26v:7, 53v:1, 58r:6.
ö. -i 26v:2, 53v:2, 63r:6.
ö. -in 18v:5.
ö. -inä 46v:8.
ö. -ing 66v:8.
ö. -ingdin 98v:6.
ö. -ingä 4r:7, 4r:9, 13v:6, 22v:5.
ö. -ingni 14r:4, 19v:2, 19v:3, 41v:7, 44v:5, 66v:7, 99v:2.
ö. -ini 6v:4, 7v:3.
ö. -ining 96v:4.
ö. -läri 58v:1.
ö. -üng 4v:1.
kendü ö.-i 'self' 7v:3.
ö. özi 'himself' 53v:1.
ö. ö.-lüki 'his own wish' 58r:6. See **kendü ö.-ingä man-**.

özgä 'other,' 'except'
ö. 17v:4, 18v:8, 26v:8, 41r:2, 53r:1, 58v:4, 61v:3, 64r:3, 68v:3, 76v:1, 84r:5, 101v:6, 110v:3.
ö. -lärni 68v:1.
ö. kişi 'sombody else' 26v:8.

P

pas 'thus, so,' 'then,' 'now,' 'moreover'
p. 5r:2, 7v:3, 9r:8, 9v:7, 13v:9, 14r:1, 14r:7, 17v:2, 17v:7, 19r:5, 20v:8, 20v:9, 21r:8, 28r:9. 29v:4, 36v:6, 37r:2, 38v:5, 38v:7, 41r:1, 41r:2, 42r:1, 42r:2, 42r:3, 42v:4, 44r:3, 44r:7, 44v:2, 46r:1, 46r:4, 46v:2, 46v:7, 48v:3, 48v:6, 49v:7, 51v:6, 52v:5, 53r:1, 53v:3, 53v:6, 54r:7, 54v:2, 54v:4, 54v:9, 55r:4, 58r:6, 61r:2, 61v:3, 61v:4, 62v:7, 63r:2, 63v:7, 66v:3, 68r:5, 70r:4, 70v:4, 70v:7, 75v:6, 76r:8, 80v:4, 82v:1, 85r:7, 85v:4, 94r:6, 95r:7, 95v:1, 96v:9, 97v:3, 98r:6, 98v:7, 99r:1, 99v:6, 100r:8, 100r:9, 100v:3, 103r:1, 106r:7, 106v:8, 107r:5, 107r:6, 107r:9, 107v:2, 112r:1, 112v:3, 115v:6.

Q

qabīḥ 'inappropriate, unseemly, bad' 12v:6, 27r:5, 31v:6, 69v:4, 100r:9.
qabūl bol- 'to be accepted' 38r:4.
qaburçuqlı baqa 'tortoise' 93r:8.
qabūrī 'qabūrī,' a type of sword 87v:4, 87v:5, 88v:5.
qabża 'grip (of a sword), (of a bow), (of a polo stick),' 'grasp,' 'hilt'
q. 95r:7, 100v:6, 107v:7, 113r:9, 113v:2.
q. -da 102r:1.
q. -dağı 107v:9.
q. -dın 100r:4, 100r:8.
q. -lardın 100v:6.
q. -nıng 95r:1, 100v:7.
q. -sı 94r:4, 94v:7, 100v:6, 100v:8, 113r:8, 113v:2.
q. -da oqnıng yürigän yeri 'arrow-pass' 102r:1.
qaç- 'to flee, to run away, to run'
q. -tı 38v:6.
q. -mağay 57v:4.
q. -sa 40v:7, 64r:4.
q. -ġıl 62v:5, 65r:5.
q. -mağıl 62v:4.
q. -masdın 57r:4.
qaçan 'when,' 'if'
q. 4v:2, 9v:5, 10r:1, 10v:5, 13v:5, 14r:7, 14v:4, 14v:6, 14v:8, 15r:4 15r:5, 15v:4, 15v:8, 17r:9, 17v:4, 19r:7, 19r:9, 19v:4, 20v:6, 21r:1, 22v:1, 24v:3, 25r:2, 25r:7, 26r:9, 28r:3, 28r:4, 28r:6, 28r:8, 31v:3, 38v:3, 38v:8, 39v:4, 40v:4, 40v:5, 41v:1, 41v:7, 42v:3, 43r:1, 43v:3, 44v:4, 45r:9, 47r:5, 47r:9, 47v:7, 48r:7, 48v:6, 49r:6, 49v:4, 50r:1, 50v:1, 50v:4, 50v:6, 51v:9, 52r:2, 52v:6, 53r:2, 54r:6, 54v:6, 54v:7, 55v:2, 56r:1, 56r:5, 56v:3, 56v:6, 57r:1, 57r:7, 57v:1, 58r:5, 58v:2, 58v:3, 59r:1, 59r:2, 59r:9, 59v:2, 60r:4, 60v:6, 61v:1, 61v:6, 61v:7, 62r:2, 62r:5, 62r:7, 64v:6, 65r:9, 66r:4, 67r:3, 67v:3, 67v:8, 68r:7, 69v:2, 69v:6, 70r:7, 70v:2, 70v:5, 71v:6, 73v:6, 74r:5, 74v:1, 76r:7, 76v:1, 77r:9, 77v:6, 78v:7, 82v:1, 88v:2, 88v:3, 89r:3, 92r:6, 92v:6, 94r:3, 94r:5, 95r:6, 95v:3, 96r:4, 96v:7, 97r:5, 98r:4, 98v:1, 98v:5, 98v:6, 98v:9, 99r:6, 102v:3, 102v:5, 102v:9, 105v:2, 106r:6, 106v:3, 106v:7, 107r:4, 107v:3, 109v:2, 113v:4.
q. ersä 'sooner or later' 88v:2.
q. kim 'when' 13v:5, 19r:9, 28r:8, 38v:3.
qadar **ne q.** 'how many'
q. 83v:9, 98r:9.
q. ınça 'as...as,' 'about,' 'the same size as,' 'in accordance with' 16r:9, 31r:7, 32r:3, 64r:7, 65r:5, 70r:5, 90v:8, 99v:9, 100v:2, 100v:8, 105r:5.
qadd 'blade (of a sword).
q. -90r:5.
qādiḥ 'decay' 82r:6.
qadīm See **taşdīd-i Ḫorāsānī-i q. naql-i Ḫorāsānī-i q.** 19v:9, 23v:3.

qādir bol- 'to be able to' 27v:2, 27v:4, 28r:9, 49r:2, 93v:9, 94r:3, 99v:9.
qāhir bol- 'to be able to' 99v:9.
qahr 'grief'
q. 18r:1, 43r:3, 49v:8.
q. -ı 36r:8.
q. -ındın 36r:9.
q. et- 'to defeat' 18r:1.
q. qıl- 'to defeat, to beat' 43r:3, 49v:8.
qāima 'stand'
q. 73v:3.
q. -sı 73r:2.
qal- 'to remain,' 'to be left'
q. -madı 41r:2.
q. -ır 40v:8, 51r:1, 89r:3, 89r:6.
q. -ur 42r:4, 75v:7.
q. -mas 61v:3, 69v:7.
q. -ġay 76v:8, 89r:8.
q. -sa 47v:8, 65v:9.
q. -sun 106v:7.
q. -ġan 79v:3, 115v:5.
q. -ġanı 89v:6.
q. -ġınça 97v:3. See **açıq q. elindā q, iḫtiyācı q., mastūr q.**
qalᶜa 'fortress'
q. 102v:9.
q. -dağılarnı 102v:4, 104r:8.
q. -dın 102v:9.
q. -lardağılarnı 101r:9.
qalaqda bol- 'to be moving' 7r:7.
qalb[1] 'change'
q. 30v:2, 30v:8, 32r:7, 32v:3, 32v:8, 33r:1, 33r:3.
q. qıl- 'to transfer,' 'to move,' 'to turn' 30v:8, 32r:7, 32v:3, 32v:8, 33r:1, 33r:3.
qalb[2] See **şadīdu'l-q.** 19r:1.
qalġan 'the rest'
q. 50r:6.
q. -ını 101r:1.
qalıng/qalıñ 'thick' 92r:9.
qalınglıq 'thickness'
q. -ı 92r:7.
Qalᶜī 'Qalᶜī,' a type of sword 86r:9.
qalmış 'needy' 4r:2.
qalqan 'shield'
q. 6r:4, 54v:4, 54v:6, 64r:1.
q. -ı 54v:1, 54v:3.
q. -ıng 102v:4.
q. qıl- 'to shield' 64r:1.
qamar 'moon' 3r:9.
qamçı 'whip'
q. -dın 105r:3.
q. -ng 68r:8.
q. -ngnı 10r:3, 27v:8.
q. -ngnıng 27v:9.
qamçıla- 'to whip'
q. -ġıl 62v:9.
q. -p 63r:1.
qamış 'bamboo, reed'
q. 75r:8, 96v:9.
q. -dın 105r:1.
q. -nı 97r:7.
qan 'blood'
q. 17r:3, 93r:8.
q. çıqar- 'to make s.th. bleed' 17r:3.
qanat- 'to cause to bleed'
q. -mas 17r:8.
q. -sa 17r:6.
qap- 'to snatch, to snatch away'
q. -ar sän 39v:3.
q. -maqlıq 108v:2.
qara 'black'
q. 79v:4, 90v:2.
q. -ġa 90v:3.
qarabūs 'saddle-bow'
q. -qa 27r:1.
qarbūs 'saddle-bow'
q. -ı 69r:5.
qarı 'old' 83v:2.
qarın 'belly (of a horse)'
q. -ı 110v:2.
q. -ına 12v:5.
qarındaş 'brother' 83v:4.
qarış 'span, hand span'
q 28r:2, 87v:7, 87v:8, 90r:5, 91v:9, 93r:1, 97v:2, 104v:5.
q. -dın 89v:6.
q. -qa 87v:7.
qarış- 'to mix'
q. -mas 89r:2.
q. -ġay 88v:9.
qarīb 'close (friend)'
q. -ungdın 36v:3.
qarqıl 'armor' 4v:1.
qarşu 'against,' 'under,' 'facing,' 'opposite,' 'another'
q. 18v:5, 36v:2, 36v:5, 40v:2, 41r:9, 42r:9, 43r:7, 43v:1, 45r:7, 45v:4, 48r:2, 48r:4, 48r:6, 49r:4, 52v:9, 56v:2, 60v:6, 62r:5, 62r:6, 64v:9, 82v:3, 82v:5, 98v:7, 109v:3.
q. -ġa 52r:2.
q. -raq 107r:2.
q. -sına 41r:5.

q. çıq- 'to engage' 36v:2, 36v:5, 48r:4, 48r:5, 49r:4, 60v:6, 62r:5, 62r:6.
q. kir- 'to charge, to attack' 41r:9, 56v:2.
q. qoy- 'to engage' 38r:2.
q. tur- 'to engage,' 'to oppose' 18v:5, 40v:2, 42r:9, 43r:7, 45r:7.
qarşul- 'to get together'
q. -mağaylar 60v:9.
q. -maqdın 61v:3.
qaṣab-i fārsī 'Persian reed' 105r:1.
qaṣd qıl- 'to intend' 28r:6, 53v:2, 116r:5.
qāsī 'remote' 4r:1.
qaş[1] 'eyebrow'
q. -ıng 103v:1.
qaş[2] 'pommel (of a saddle)'
q. -ı 8r:8, 8v:1, 9r:7, 29r:8.
q. -ın 10r:8, 10v:4, 11v:3, 56v:9, 70r:7, 70v:1.
q. -ına 28v:3, 60r:3.
q. -ında 11v:6, 11v:7.
q. -ını 11r:9, 55r:2.
qat 'presence,' 'view, opinion,' 'disposal'
q. 92v:6.
q. -ımda 9v:3, 11r:1, 11v:4, 17r:4, 22v:7, 25v:3, 36r:3, 36r:5, 58v:1, 59r:6, 64v:7, 77r:3, 80r:9, 108v:5.
q. -ımuzda 5r:8.
q. -ında 31v:6, 37r:2, 46v:2, 63r:6, 69r:7, 71r:7, 84r:1, 89r:9, 91r:4, 112v:5.
q. -ındın 50v:6. See eki q. bol-.
qaṭ'atan vāḥidatan 'as one group' 62r:8.
qatığ 'much, too much,' 'very, very hard,' 'too far,' 'so,' 'well,' 'fast,' 'hard,' 'grade,' 'grave,' 'bad,' 'solid,' 'strong'
q. 8r:9, 20r:9, 20v:9, 22r:2, 22v:7, 23v:1, 26v:4, 31v:5, 37r:7, 37r:9, 37v:4, 40v:3, 41r:3, 44r:2, 44v:5, 51v:4, 63v:8, 55r:5, 61v:2, 61v:9, 62v:4, 64v:2, 65v:7, 66r:4, 66r:5, 68r:1, 68v:6, 69v:1, 73r:9, 75v:3, 80r:1, 80r:4, 80r:6, 80v:8, 80v:9, 81r:2, 81r:5, 81r:8, 81v:9, 82r:1, 82r:8, 82v:2, 83r:5, 83v:6, 88r:1, 88r:2, 92v:1, 92v:2, 92v:4, 92v:6, 92v:8, 86v:7, 97r:4, 97v:8, 99r:6, 99v:1, 103v:4, 106v:2, 107r:5, 108v:1, 111v:7, 112v:1, 113v:9.
q. -raq 17r:4. See ağzı q., asrı q., başı q.
qatla See bir q. 10r:9.
qatlap yürü- 'to roll' 112r:5.
qav- 'to chase'
q. -sa 55r:6, 55v:4; cf. qov-.
qavī 'strong,' 'firm' 8r:8, 23v:9, 26v:1, 28r:3, 80r:4, 92r:3.
qayda 'where 95v:5.
qayısı 'whatever' 108r:7; cf. qaysı.
qayır- 'to return'
q. -a 95r:5, 95v:4.
qayırmas 'proper' 111v:8, 115v:8.
qayış 'belt'
q. 94v:3.
q. -ı 59v:3, 95v:2.
q. -ları 8v:3.
q. -larınıng 8v:3. See üzängü q. -ları.
qayıt- 'to turn, to return'
q. -ar siz 51r:2.
q. -ġay sän 15r:5, 21v:8.
q. -ġay 31r:1, 113r:3
q. -sang 39v:4.
q. -ġıl 14v:2, 15v:8, 41r:8, 55v:6, 62v:7, 64v:2.
q. -ġanda 15r:4.
q. -ıp 15r:6, 111r:6.
q. -maq 62r:3, 113r:2.
q. -maqlıq 108v:3.
q. -maqlıqnı 15r:1.
q. -mağa 15r:7; cf. qayt-.
qayna- 'to grow (?)'
q. -arlar 81v:1.
qaysı 'which, whichever,' 'who, whoever'
q. 46r:1, 46r:2, 47v:1, 61v:5, 62r:8, 63v:9, 79r:9, 86r:2, 86r:3.
q. -nıng 63r:5.
q. -sı 63r:4; cf. qayısı.
qayt- 'to turn, to return,' 'to be thrown back'
q. -ar 48v:3, 89r:4.
q. -ır 92v:9.
q. -ġıl 47v:6.
q. -ıp 56v:2.
q. -a tüş- 'to turn, to return,' 'to lean back,' 'to pull back' 44v:8, 52r:6, 59r:3, 61v:4, 65v:1, 65v:6; cf. qayıt-.
qaytar- 'to turn, to return,' 'to bring'
q. -dıng ersä 24r:7.
q. -sa 48v:2.
q. -ġıl 14r:2, 15v:9, 16r:1, 16r:2, 24r:8, 30v:7, 32v:3, 33v:1, 34r:1, 41r:4, 44v:8, 49v:1, 55v:8, 60r:9.
q. -mağıl 31v:5.
q. -a 68r:2, 110r:3, 110r:8, 111r:8.
q. -ıp 16r:8, 30v:3, 30v:7, 44r:6, 53r:6, 66r:6.
q. -maq 24r:6, 67v:7. See yüz q.
qayu 'which'
q. 42v:9.
q. kim ersä 'whosoever' 6r:7.
qazanç 'gain' 109r:7.
qazılmış 'engraved,' 'grooved'

q. 87r:8, 87r:9, 87v:1, 87v:2, 87v:6, 89v:5, 90v:9, 91r:3.

qıl- 'to do, to make,' 'to perform,' 'to employ,' 'to use,' 'to form,' 'to apply,' 'to put,' 'to proceed,' 'to behave'

q. -dım 12v:9, 13v:6, 13v:9, 14r:3, 14r:5, 14r:8, 14v:3, 17v:1, 18r:4, 21r:5, 23r:3, 23v:6, 28r:7, 28r:9, 46v:4, 48r:5, 49v:9, 51r:2, 62v:2, 77v:3, 78r:1, 81r:7, 106r:5.

q. -dıng 107r:7.

q. -dung 22v:6, 32r:9, 39v:9.

q. -dı 5r:4, 5r:8, 5v,4, 5v:9, 6v:6.

q. -dıq 114v:7.

q. -duq 85r:9, 101r:1, 101r:4, 110v:4, 111v:2.

q. -madıq 101r:2.

q. -dılar 4r:2, 35v:9, 38v:4, 58r:9, 74r:5, 102r:5, 102r:8, 102r:9, 102v:2.

q. -mış 8r:2, 42r:2, 42r:3, 66v:9, 77v:8, 105v:9.

q. -mışlar 11r:1, 84v:4.

q. -mas män 58r:7.

q. -ur sän 43v:5, 46v:7, 49r:8, 59v:2.

q. -ursın 8r:4, 54r:7.

q. -mas sän 17v:4, 44r:1, 44r:5, 66v:6.

q. -massın 13v:9.

q. -ur 3v:2, 4v:8, 28r:6, 30r:3, 32v:3, 33r:1, 33v:4, 33v:7, 36v:8, 38r:6, 40r:2, 41v:8, 42v:4, 43r:7, 45v:5, 47r:2, 48r:4, 48r:8, 48r:9, 49r:5, 49r:9, 49v:2, 50v:1, 57v:1, 65r:9, 66r:8, 68v:4, 69r:3, 71r:2, 71r:7, 71v:8, 72r:8, 74r:3, 75v:6, 76r:2, 79r:4, 79v:2, 79v:7, 81r:6, 81v:5, 81v:7, 82r:9, 82v:9, 83r:3, 90r:2, 90r:9, 90v:6, 96r:9, 101r:8, 102r:5, 103r:9, 104r:7, 106r:2, 108r:5, 109r:4, 112v:8, 113r:6, 115r:1, 115r:9, 116r:1.

q. -mas 58r:2, 69r:1, 89r:7, 96r:6.

q. -urlar 7v:1, 23r:3, 42r:7, 46v:6, 50r:1, 58r:1, 69r:2, 73v:2, 83v:2, 96r:1, 104v:9, 105r:1, 105r:3, 110r:1.

q. -maslar 12v:6, 15r:2.

q. -ġay sän 15v:5, 21r:2, 22r:1, 22v:1, 23v:5, 24v:4, 33r:9, 37v:6, 42r:7, 43r:9, 44v:2, 45v:9, 58v:3, 63v:2, 64r:2, 75r:7, 95r:4, 98v:2.

q. -mağay sän 36v:7, 37r:5, 67v:6.

q. -ġay 6v:2, 6v:5, 7v:4, 31r:4, 50r:5, 50r:8, 51r:6, 59r:9, 114r:5, 114v:4, 115v:5.

q. -mağay 6v:3, 6v:7, 7v:5.

q. -ġaylar 61r:7, 83r:4.

q. -mağaylar 84v:9.

q. -sam 21r:7, 22r:5, 23r:1, 24r:9, 25v:1.

q. -sang/sañ 9v:5, 13v:5, 13v:7, 13v:9, 15v:8, 17v:4, 28r:6, 38r:4, 46v:5, 51v:3, 54v:1, 66v:7, 76v:2.

q. -masang 20v:7.

q. -sa 35v:8, 40v:9, 42v:5, 46r:4, 53v:2, 77v:5, 110v:4, 115v:5.

q. -masa 48v:5, 112r:1.

q. -ġıl 8r:5, 9r:9, 9v:2, 9v:3, 12v:8, 16r:1, 16r:2, 16r:3, 16r:6, 16r:7, 16r:9, 16v:5, 17v:8, 19v:6, 20v:2, 20v:3, 21r:7, 22r:5, 22v:7, 23r:1, 24v:1, 25r:1, 25r:2, 25v:2, 26r:6, 26v:6, 27v:5, 27v:7, 28r:1, 28r:8, 29r:1, 29r:2, 29v:1, 29v:3, 29v:5, 30r:3, 30r:4, 30r:7, 30r:9, 30v:2, 30v:3, 30v:4, 30v:6, 30v:8, 31r:1, 31r:2, 31v:2, 31v:6, 32r:6, 32r:7, 32v:7, 32v:8, 33r:1, 33r:2, 33r:4, 33r:5, 33r:6, 33r:9, 33v:3, 33v:4, 33v:5, 33v:6, 33v:8, 34r:1, 34r:9, 34v:4, 35v:2, 39r:3, 39r:4, 39r:9, 39v:4, 39v:5, 40r:1, 40v:1, 40v:8, 41r:1, 41r:5, 41r:6, 41r:8, 41r:9, 42v:2, 42v:4, 42v:5, 42v:8, 43r:3, 43r:5, 44r:8, 44v:5, 45r:2, 45v:7, 45v:8, 46r:1, 47r:4, 47r:9, 47v:1, 47v:5, 48r:7, 48r:8, 48v:1, 48v:8, 49r:6, 49r:8, 50v:6, 50v:7, 50v:8, 50v:9, 51r:3, 51r:4, 51r:5, 51v:6, 52r:1, 53r:2, 53r:3, 53v:3, 53v:4, 53v:6, 54r:6, 56r:6, 56v:3, 56v:4, 56v:8, 60v:7, 61v:5, 62r:9, 62v:3, 62v:7, 63r:8, 63v:4, 64v:4, 65r:6, 65v:6, 66v:4, 68r:1, 68v:1, 70v:5, 71v:4, 71v:7, 71v:8, 72r:9, 73r:8, 73v:8, 75r:1, 76r:1, 78v:1, 79v:1, 82v:3, 82v:5, 96v:9, 97v:1, 97v:4, 98r:2, 98r:3, 106v:5, 112r:6, 112r:8.

q. -mağıl 8r:4, 26v:7, 37v:7, 39v:6, 41v:8, 44r:4, 47v:6, 48r:9, 51r:7, 53v:4, 57v:6, 57v:9, 60v:4, 61v:8, 69v:4, 70v:6.

q. -sun 16v:6, 51r:4, 51v:9, 69r:9, 99r:9, 114v:6.

q. -masun 41r:7, 43r:4, 51v:5, 68r:7, 70v:4.

q. -ayım 52v:5, 109r:7.

q. -mayalum 85v:2.

q. -a al- 94r:6.

q. -a bil- 19r:2, 44r:6, 65r:3, 75r:5, 96v:3.

q. -ġan 33v:9, 46v:5, 116r:5.

q. -ġanda 21r:6, 21v:9, 23v:4, 41r:8, 47v:5, 56r:6, 67v:7.

q. -ġanım 39r:1.

q. -ġanındın 113r:2.

q. -ġanıng 43r:4.

q. -ġanıngda 30v:3.

q. -ġanıngnı 41r:7.

q. -ġanlarġa 111v:5.
q. -ġanları 36r:4, 54r:4, 58r:9.
q. -ġanlarım 20v:7.
q. -ġanlarımnıng 9v:5.
q. -ġannı 23r:2.
q. -ıp 5v:3, 5v:7, 12v:3, 16r:4, 16v:4, 27r:4, 30r:1, 30r:2, 30v:5, 31r:6, 36r:7, 40v:5, 41v:2, 42v:6, 45r:3, 46r:4, 48r:6, 49r:1, 49r:5, 62r:9, 62v:6, 62v:9, 69v:6, 79r:5, 79v:8, 85v:5, 94r:8, 114v:7, 116r:7.
q. -maq 12v:6, 15v:4, 15v:5, 17r:7, 22r:3, 22v:1, 25r:1, 25r:3, 25r:7, 26r:3, 42r:5, 53r:7, 65r:8, 67r:3, 68v:7, 80v:5, 101v:4, 108v:3.
q. -maqda 82v:7.
q. -maqdın 94v:6.
q. -maqlıq 34r:6, 84v:1, 108v:2, 108v:3, 113v:7.
q. -maqlıqda 84v:3, 108r:9.
q. -maqlıqdın 46v:2.
q. -maqlıqnı 45v:4, 71r:1, 76v:9, 77r:2.
q. -maqlıqqa 15r:8, 21r:8, 27v:4, 32r:4, 75r:3, 93v:8.
q. -maqnı 15r:1, 41v:3.
q. -mas 81r:5.
q. -mayın 36r:3, 36r:9.
q. -up 9v:9. See **alqışçı q., ᶜamal q., ᶜaqr q., bahāna q., bayān q., cahd q., camᶜ q., cavlān q., dafᶜ q., daᶜvâ q., davr q., fahm q., faḫr q., fāsid q., ġalaṭ q., ḥabs q., ḫalāṣ q., ḥamla q., ḥarakat q., ḥāṣil q., hāv q., ḫaṭā q., ḥikāyat q., ḥīla q., ḥisāb q., iḫtilāf q., iḫtirāz q., iḫtiyār q., iḥtiyāt q., imtināᶜ q., imtiṯāl q., istiᶜmāl q., iş q., işārat q., iᶜtiqād q., kāmil q., kasr q., macrūḥ q., madad q., makinn q., manᶜ q., maşġūl q., mayl q., muᶜavvad q., mudafāᶜa q., muḥābā q., muḥkām q., muḫtaşar q., mulşaq q., murācaᶜat q., mustavī q., muşammar q., mutaḥayyir q., naql q., naşb q., naẓar q., qahr q., qalb q., qalqan q., qaşd q., qiyās q., qovuş q., radd q., rāḥat q., rivāyat q., rōzī q., ṯābit q., sahv q., sākin q., sançış q., şarf q., sayr q., şarḥ q., şukr q., şurūᶜ q., taᶜarruż q., tacabbur q., tafażżul q., tafsīr q., taġyīr q., taḥrīr q., takabbur q., takya q., ţalab q., taᶜlīm q., tamᶜ q., tamām q., taqaddum q., taqdīm q., taqsīr q., tar q., tarcuma q., tarḥ q., tark q., taşdīd q., tavaccuh q., vaşf q., vaşiyyat q., yaqın q., żabṭ q., ẕikr q., ziyān q., zuᶜm q.**
qıldur- ‘to cause to make’
q. -ġıl 75v:5, 76r:5.
qılıç ‘sword’
q. 3v:4, 6v:2, 59r:4, 60r:3, 65r:3, 72r:5, 82v:6, 83r:7, 83r:9, 84r:6, 84v:7, 85v:6, 85v:7, 86r:1, 86r:2, 86r:5, 86r:8, 86r:9, 86v:1, 86v:3, 86v:8, 88r:1, 88v:2, 89r:8, 89r:9, 89v:5, 90v:4, 91v:6, 92r:1, 92r:2, 92v:2, 92v:3, 92v:5, 93r:2, 93r:3, 93v:2, 93v:5, 94r:2, 95r:2, 96r:7, 96v:2, 96v:6, 96v:8, 98r:2, 98v:1, 98v:5, 108r:8.
q. -da 88r:5, 88v:3, 88v:5, 88v:7, 88v:9, 90r:3.
q. -dın 83v:9, 84r:4, 84r:6, 90r:6, 91r:4.
q. -ġa 84v:9, 89r:7, 91r:6.
q. -ı 94r:6.
q. -ın 90r:9.
q. -ıngnı 95r:6, 97r:5.
q. -ını 94r:7.
q. -lar 88v:5, 89v:3, 93r:6, 93r:7.
q. -larda 92v:5.
q. -lardın 92r:1.
q. -ların 90r:2.
q. -larnı 90v:6.
q. -larnıng 86v:1, 87v:2, 93r:9.
q. -nı 84v:6, 86v:4, 92v:7, 97r:8.
q. -nıng 82v:7, 82v:8, 83r:2, 85r:7, 85v:4, 86r:8, 86v:5, 87r:4, 87v:7 88r:3, 88v:1, 89r:3, 89v:8, 90r:9, 90v:1, 90v:6, 91r:4, 91r:6, 91r:9, 91v:2, 92r:4, 92r:6, 92v:9, 94v:7, 95r:4, 95v:5, 95v:7, 96r:4, 96r:5.
q. -qa 6r:3.
q. tart- ‘to draw a sword’ 6v:2.
q. ur- ‘to wield a sword’ 3v:4, 96v:2.
qılın- ‘to move’
q. -dı 85r:1, 85r:3, 85r:4, 85r:5.
q. -mas 67v:1.
q. -ġay 45r:6, 84r:4.
q. -maqlıqġa 3r:7.
qılınç ‘sword’
q. -nı 95r:5.
qılındur- ‘to agitate (a horse),’ ‘to maneuver (a horse)’
q. -ġıl 39v:1.
q. -maqlıqdın 77r:7.
qın ‘sheath’
q. 96r:1.
q. -ına 95r:5, 95v:4, 95v:8.
q. -ında 95r:2, 95r:4.
q. -ındın 93v:4, 97r:6.

q. -ınıng 95v:6.
q. -nı 95v:1.
q. -nıng 95v:7, 95v:9.
q. -sız 84v:8.
qırıq 'edge'
q. -ı 14v:9.
q. -ın 96r:4.
q. -ınça 65r:1.
q. -ındın 60v:7.
q. -ını 95v:6.
qırq 'forty' 106v:1, 114r:9.
qıs- 'to press'
q. -qay sän 22r:9.
q. -ıp 66r:5, 68v:7.
qısqa 'short'
q. 9r:1, 9r:3, 27v:7, 37v:9, 93v:4, 94v:1, 96r:3, 101v:6.
q. -dın 9r:2, 9r:8.
q. -sı 102v:1.
q. -sın 102r:8.
q. -sınıng 113v:1.
qısqalıq 'shortness'
q. -da 100r:2, 114v:4.
qısqart- 'to shorten,' 'to pull, to pull in'
q. -ġay sän 11r:6.
q. -ġay 94v:1.
q. -ġıl 26v:9, 55v:4, 69r:8.
q. -maġıl 69v:1.
q. -ıp 39r:5.
qıṣṣa 'story'
q. -sı 105v:8.
qış 'winter' 95r:3.
qıyışa 'at a slant'
q. 20r:9.
q. -raq 64v:3.
qıyıştura 'sideways' 12v:1.
qızar- 'to get reddish'
q. -sa 88v:4.
q. -mayın 104r:1.
qızıl 'red' 86v:9.
Qilaʿī 'Qilaʿī,' a type of sword
Q. 90r:3.
Q. -lärning 90r:2.
qism 'part' 86r:7.
qişra 'bark'
q. -sı 79v:8.
qiyās 'measurement'
q. 39r:2, 68v:1, 100r:7.
q. qıl- 'to compare' 39r:2, 68v:1.
qol[1] 'arm, hand,' 'foot (of a horse)'
q. -ı 23r:3, 100v:1.
q. -ına 79r:8, 113v:1.
q. -ını 96v:3.
q. -ung/uñ 4v:2, 23r:9, 29v:3, 29v:4, 30r:5, 31r:7, 32v:6, 34r:2, 35r:1, 35r:3, 35r:6, 34r:8, 70v:1, 76r:9.
q. -unga 69v:9.
q. -ungda 33r:7.
q. -ungnı 24r:5.
q. -ungnıng/ungnıñ 23v:8, 107v:7.
qol[2] 'side,' 'direction'
q. 31r:4.
q. -ı 15v:9, 16r:5, 16r:6, 16r:8, 32v:2, 70r:9.
qol[3] 'low ground'
q. -larda 80v:6, 81v:1.
qolay 'easy'
q. 69r:9, 79r:9, 113v:1, 114r:7.
qoltuq 'armpit (of a person),' 'elbow (of a horse)'
q. -ı 67v:3.
q. -ına 10v:2.
q. -ında 67v:2.
q. -ındın 26r:1.
q. -ınga 22r:8.
q. -ıngdın 22v:4, 26r:4, 59v:4.
q. -ınggä 49r:7.
q. -ung 60r:6.
qorq- 'to be afraid of'
q. -ar sän 58v:5.
q. -mas 107v:1.
q. -ġay 111v:4.
q. -sang 50v:5, 64r:8, 67v:9, 70r:3, 77v:6.
qorquluġ 'scary' 84r:9.
qorqunç 'terrifying' 88v:6.
qov- 'to chase'
q. -sang 54v:8; cf. qav-.
qovuş 'hollow'
q. 75r:7, 104r:7.
q. qıl- 'to carve a hole' 75r:7.
qoy- 'to let, to allow,' 'to leave,' 'to put, to place, to rest,' 'to release,' 'to give'
q. -duñ 95v:5.
q. -ġay 50r:6, 52v:9.
q. -maġay 105r:8.
q. -mas 67v:4
q. -sa 53r:3.
q. -masa 57r:9.
q. -ġıl 10v:2, 10v:6, 34v:7, 47r:4, 47r:8, 55v:3, 55v:7, 56v:8, 57r:1, 61r:3, 65v:3, 69v:6, 73r:7, 78r:6, 78v:2, 78v:3, 82v:3, 82v:5, 95v:5, 95v:6.
q. -maġıl 60r:4.
q. -a ber- 14v:1, 36v:9, 38r:2, 59r:2, 59r:3, 111r:5.

q. -ġan 10v:7.
q. -up 20r:5, 21v:4, 31r:8, 95r:8, 95v:2, 96r:4, 105v:1. See boş q.
qul 'slave'
q. 5r:5, 5v:2, 25v:4.
q. -ġa 5r:2.
q. -lar 4v:3.
q. -nı 5r:7.
qulaq 'ear (of a horse)'
q. -ı 20v:5, 33v:2, 33v:3, 42v:1, 111r:2.
q. -ına 28v:4, 111r:3.
q. -ını 96v:4.
qum 'sand'
q. 75r:9.
q. -ı 75v:8.
qumlu 'the one that has sand'
q. -sı 75v:7.
qur- 'to set up (a bow)'
q. -sa 4v:2.
qurla 'time'
q. 15v:8, 15v:9, 29r:2, 30r:9, 31r:1, 32r:6, 32v:6, 33r:2, 34r:9, 34v:4, 35r:1, 35r:4, 35r:7, 39v:9, 41r:4, 106v:5, 116r:4.
eki q. 'twice' 29r:2.
ekinçi q. 'the second time' 41r:4.
üç q. 'three times' 15v:8.
qurt 'worm'
q. 82r:1.
q. -ġa 87r:1.
qurtul- 'to fail to do'
q. -mas 11v:6.
quşaq 'belt'
q. -ınga 24r:5.
quvvat 'strength'
q. 10v:5.
q. -ı 99v:9, 116r:6.
quvvatlıġ 'strong'
q. 54r:3.
quyruq 'tail (of a horse)'
q. -ındın 55r:5, 110r:5, 110r:9, 111r:2, 111r:9, 112r:7.

R

radd qıl- 'to defeat' 8r:3.
rāḥat qıl- 'to be comfortble' 16v:6.
rāmī 'archer'
r. 100r:5.
r. -lär 102r:5.
r. -ning 99v:8, 100v:1.
Rasūl 'the Messenger' 6v:8.
rāy 'opinion'
r. -ları 113r:7.
rāyiḥa 'smell, scent'
r. -ları 93r:3.
r. -sı 93r:4, 93r:7.
r. -sına 93r:5, 93r:6, 93r:8.
risāla 'treatise' 3r:6.
rivāyat qıl- 'to tell, to narrate' 84v:4, 85r:1, 85r:2, 85r:3, 85r:4, 85r:5.
rizq 'sustenance'
r. -ına 4r:3.
rizqsız 'without provisions' 4r:3.
rōzī qıl- 'to bestow' 6v:6.
ruqᶜa 'piece of cloth' 72v:4.
rusvāy bol- 'to be disgraced' 76v:4.

S, Ṣ, Ş

saᶜādat 'prosperity,' 'happiness'
s. 3v:9, 4r:6, 4v:5.
s. yergäsi 'post of happiness' 4v:5.
ṣaᶜb 'difficult'
ṣ. 14r:6, 18r:8, 18r:9, 67v:7.
ṣ. kel- 'to be difficult' 18r:8.
sabab bol- 'to become a means of' 3v:6, 4r:3.
ṣābit 'firm, firmly'
s. 7r:3, 7r:4, 7r:5, 7r:6, 7v:1, 7v:4, 8r:2, 8r:5, 12r:2, 19r:3, 35v:7.
s. bol- 'to acquire a firm seat, to have a firm seat' 7r:3, 7r:4, 7r:5, 19r:3, 35v:7.
s. oltur- 'to have a firm seat' 12r:2.
s. qıl- 'to acquire a firm seat,' 'to master' 7v:4, 8r:2, 8r:5.
ṣabr et- 'to be patient' 18r:5.
saç 'hair' 92v:2.
sādac 'plain' 87v:5.
ṣadr 'forepart (of a sword), upper part (of a sword),' 'shaft (of a lance),' 'upper front part (of a foot)'
ṣ. -ı 13v:1.
ṣ. -ında 82r:6, 91r:1.
ṣ. -ındın 89v:1.
safar 'trip'
s. -da 78r:4, 78r:5.
saġ[1] 'right (as opposed to left)'
s. 10v:3, 10v:6, 11r:5, 11r:9, 11v:3, 11v:5, 11v:7, 15v:9, 16r:2, 16r:5, 20r:3, 20r:6, 20r:7, 20r:8, 21r:2, 21v:5, 21v:9, 22r:7, 22v:3, 22v:5, 23r:2, 23r:6, 23r:9, 23v:7, 24r:2, 24r:4, 24v:4, 24v:7, 25r:3, 25r:5, 25r:8, 25v:9, 26r:5, 28v:1, 28v:2, 28v:3, 28v:4, 29r:4, 29r:7, 29r:8, 29v:1, 29v:3, 29v:8, 30r:5, 30r:6, 30v:5, 30v:7, 31v:4, 31v:9, 32r:1, 32r:8, 32v:1, 32v:2, 32v:5, 32v:7, 32v:8, 32v:9, 33r:3, 33r:7, 33v:1,

34r:8, 34v:5, 34v:8, 35r:1, 35r:3, 35r:4, 39r:6, 41r:2, 43v:7, 45v:5, 45v:6, 46v:4, 47r:2, 47r:7, 47r:8, 47v:3, 47v:9, 48r:9, 49r:7, 50v:7, 52r:4, 53r:2, 53v:7, 56v:9, 59v:6, 61r:4, 68v:9, 69r:5, 69r:6, 69r:7, 69v:9, 70r:1, 70v:1, 78r:6, 78r:7, 79r:8, 97r:6, 97v:6, 103r:2, 107r:1, 107r:3, 107v:7, 110r:2, 110r:4, 111r:2, 111r:6.
s. -ġa 98r:8.
s. -ın 53r:4.
s. -ına 40v:8, 42r:3, 42v:4, 43r:8, 49r:9, 49v:1, 51v:5, 51v:6, 53v:2.
s. -ıng 21r:4, 48v:4.
s. -ınga 21r:1, 24r:7, 25r:7 30v:4, 33v:7, 33v:9, 41r:1, 41v:1, 41v:2, 42v:5, 42v:8, 43v:1, 52r:1, 53v:3, 55v:6, 65v:1, 65v:5, 66v:9, 71v:2, 71v:3, 97r:3, 107v:3.
s. -ıngdın 52r:3, 59r:4.
s. -qa 35v:1.
sağ[2] 'intact,' 'alive'
s. 4v:2, 60r:4.
s. ol- 'to remain alive' 4v:2.
sağın- 'to think, to assume'
s. ġay sän 87r:2.
s. -maslar 37r:1.
s. -sa 43v:4.
s. -sun 49r:8, 64v:5.
sağıt 'equipment'
s. -ıng 38r:3.
sağrı 'hindquarters or buttocks (of a horse)'
s. -sı 69v:8.
s. -sındın 110r:4, 110r:8, 111r:9, 112r:6.
Saġrī 'the Saġr style'
S. 21v:2, 22r:4, 24v:3, 25r:2, 25r:9, 25v:1, 41v:2, 42r:2, 42v:6, 43r:9, 44r:6, 47r:1, 50r:2, 50r:3, 50r:4, 61r:3, 66v:9.
S. -gä 26r:3.
S. -ni 26r:6, 51v:6.
S. -i muḥdis 'the new Saġr style' 50r:2, 50r:3, 50r:4. See **ahl-i S., naql-i S., naql-i muḥdis-i S., taşdīd-i S., taşdīd-i muḥdis-i S.**
saḫāvat 'generosity' 3v:2.
şāḥib 'master'
ş. -i 18v:3.
şaḥīḥ 'correct,' 'sound'
ş. 7r:6, 113r:1.
ş. -u'z-zihn 'intelligent' 19r:1.
şaḥrā 'desert,' 'open field'
ş. -da 70r:2.
ş. -ġa 99v:2.
sahv qıl- 'to make a mistake' 17v:4.
sākin 'calm, slowly'
s. 37v:4, 45r:3.
s. -räk 102r:9.
s. qıl- 'to calm' 45r:3.
sal- 'to let go,' 'to put, to place,' 'to throw,' 'to thrust,' 'to swing,' 'to apply,' 'to bring'
s. -ır sän 43r:1, 46r:1.
s. -ır 46r:2.
s. -ırlar 88v:9.
s. -sang 59r:7.
s. -sa 61r:8.
s. -ġıl 28v:8, 34v:1, 35r:1, 35r:2, 43r:2, 45v:8, 46r:3, 47r:5, 48r:2, 52r:2, 55r:7, 59r:5, 62r:3, 71v:6, 72r:1, 72r:3, 72v:2, 75v:4, 78r:9.
s. -sun 74v:1.
s. -a ber- 59v:1, 111r:1, 111r:9.
s. -ġanda 89r:2.
s. -ıp 45v:6, 59r:8, 64v:1, 72v:5, 74v:6, 94r:8. See **nāvardgā s.**
salın- 'to hang down'
s. -ur 53v:7.
şālih bol- 'to be good for' 106r:5.
sālim bol- 'to be free from' 88r:3.
salṭanat 'kingdom' 4v:6.
san 'number' 103v:8, 104r:3, 104r:5.
san- 'to count'
s. -maqlıq 103v:8, 104r:3.
sana- 'to count'
s. -sa 110v:1.
s. -ġınça 104r:5.
şanā'at 'craft' 18v:2.
sanad-i şar'ī 'principles of Shari'a' 6v:3.
şan'at 'art,' 'skill,' workmanship'
ş. 49v:9, 76r:9, 104r:8, 109r:4.
ş. -ı 17v:8, 91r:8.
ş. -ında 109r:9.
sanç- 'to thrust at (with a lance)'
s. -dıng/dıñ 53v:5, 57r:6.
s. -duñ 54r:5.
s. -dı 76v:6.
s. -mış 65v:1, 65v:6.
s. -ar sän 48v:5, 53r:5, 54r:7, 72v:7.
s. -ar 52v:4.
s. -ġay sän 21v:8.
s. -ġay 44r:3, 44v:2, 51r:7, 61r:8, 63v:3.
s. -sang 44v:4, 53r:8, 54r:5, 65v:8, 66r:4, 76v:5.
s. -sa 36v:9, 68r:9.
s. -ġıl 40v:7, 40v:8, 42r:6, 43v:9, 49r:1, 51r:3, 52r:3, 52r:8, 53r:7, 54r:2, 54r:3, 54v:3, 54v:4, 54v:9, 55r:2, 55v:7, 57r:9, 62v:1, 63v:1, 67r:6, 67v:1.

s. -maġıl 63v:2.
s. -a bil- 44v:7, 51r:2, 53v:5, 55v:6, 57r:6.
s. -a kör- 46r:6, 57r:4, 63v:9.
s. -ġanda 44v:3.
s. -ıp 72v:4.
s. -maġa 57r:4, 57r:9.
s. -maq 46v:1, 66r:4, 67r:3, 78r:2.
s. -maqdın 37r:4, 56r:3.
s. -maqlıq 54v:2, 63v:5, 72v:5.
s. -maqlıqdın 68r:5.
s. -maqlıqqa 52v:5, 59v:8.
s. -mayın 53v:1, 55r:3.
sançıl- 'to get thrust,' 'to be struck,' 'to be lanced'
s. -dı 38v:6.
s. -dılar 38v:3.
s. -ur sän 19v:5.
s. -ur 52r:8.
s. -urlar 36r:8, 36r:9.
s. -ursang 38r:2.
s. -ġay sän 66v:8.
s. -sa 57r:5, 65r:9.
s. -ġanda 44r:1
s. -maqı 36r:5.
s. -ıp 79r:2.
sançış qıl- 'to fight' 38r:6.
sançış- 'to fight,' 'to engage,' 'to engage in a joust'
s. -ur män 25v:4.
s. -ır sän 63r:2.
s. -ur sän 61v:8.
s. -sang 71v:7.
s. -ġıl 37v:6, 45r:5, 64v:6, 65r:1.
s. -maġıl 65r:1.
s. -araq 62v:4.
s. -maġa 38v:9.
s. -maqlıqnı 42r:9.
s. -mayın 64v:1.
sanga/saña pron. dat. of **sän** 'you, to you'
s. 5v:1, 11r:8, 12v:9, 13v:6, 13v:7, 14r:5, 14r:8, 15v:1, 17v:1, 17v:2, 18r:4, 19r:7, 20v:8, 21r:5, 21r:6, 22r:4, 22v:9, 23v:6, 24r:8, 25r:9, 28r:7, 28r:8, 28r:9, 29r:1, 37r:4, 38r:4, 38v:9, 40r:5, 40v:2, 40v:9, 41r:2, 41r:3, 41r:7, 41v:4, 43r:3, 44v:6, 46v:1, 48r:5, 48v:5, 51r:2, 52v:6, 52v:7, 53r:9, 54v:1, 55v:5, 56v:2, 56v:4, 57r:1, 57r:9, 59r:9, 59v:9, 61r:6, 61v:5, 62r:8, 62v:2, 62v:6, 62v:8, 63r:9, 63v:9, 68r:6, 69r:9, 69v:1, 71v:5, 77v:4, 78r:1, 81r:7, 85r:8, 98r:4, 99r:1, 100r:7, 106r:5, 109r:7, 114v:8.
sap 'handle' 73r:8.
saqın- 'to behave'
s. -ġıl 109v:4.
saqla- 'to guard, to protect,' 'to keep, to keep s.th. under control,' 'to take care'
s. -r 22r:2.
s. -ġay 115v:4.
s. -ġıl 14r:4, 28v:5, 44v:5, 45v:1, 71v:5.
s. -maqlıq 19v:2, 19v:3.
s. -maqlıqqa 18v:4, 18v:5, 18v:7, 18v:8, 18v:9.
saqlan- 'to be careful, to take care,' 'to behave, to take heed,' 'to protect,' 'to pay attention,' 'to be sure,' 'to be alert,' 'to be wary'
s. -ġay sän 77v:6.
s. -ġay 96v:6, 96v:7.
s. -sa 57r:9.
s. -ġıl 10v:2, 17r:2, 20v:9, 41r:6, 43r:3, 46r:6, 46v:3, 51v:4, 57v:5, 62r:6, 63r:3, 63r:8, 63v:1, 66v:4, 67r:1, 67v:5, 68r:3, 68r:5, 71r:5, 79r:1, 98v:6, 98v:9, 99v:4, 103r:6, 109v:6.
Sarandībī 'Ceylonese' 86v:5.
şarf qıl- 'to carry out' 6v:3.
sarı[1] 'yellow' 79v:3.
sarı[2] 'side,' 'toward, towards'
s. 39v:5, 111r:7.
s. -dın 42v:9; cf. **saru**.
sarıġ 'yellow' 80v:5.
şarp 'difficult'
ş. 66r:4.
saru 'direction, side,' 'to, towards'
s. 15v:9, 30v:3, 39v:6, 40v:4, 46r:4, 46r:7, 48r:6, 48v:7, 51r:8, 54r:1, 59r:8, 64v:1, 64v:3, 74v:3, 103r:3.
s. -dın 43r:2, 71v:7; cf. **sarı**.
sarvar 'preeminent' 4v:7.
satın al- 'to purchase' 82v:1.
savā 'equal,' 'exactly'
s. 20v:6, 91v:5, 102r:2, 102r:3.
s. -i muḥarrar 'equally' 102r:2, 102r:3.
şavāb 'correct,' 'proper'
ş. 6v:1, 11v:2, 59r:6.
ş. bol- 'to obtain recompence' 5v:1.
say- 'to take stock of'
s. -ı 4v:4.
saylān 'hilt (of a sword)'
s. -ı 91v:2, 91v:3, 91v:4.
s. -ına 91v:2.
sayr qıl- 'to ride (a horse), to walk (a horse)' 12v:8, 31v:2, 39v:4, 39v:9, 40r:1.

sayrgä çıq- 'to ride (a horse) at a walk' 12v:2.
sayr-i ʿanaq 'slow walk (of a horse)' 13v:7.
sāẕac 'plain' 89v:6.
säkiz 'eight' 100v:6.
säkri- '(for a horse) to spring up, to jump'
s. -sä 11v:5, 11v:8, 54v:3.
s. -gändä 8r:9, 8v:6, 9r:4, 9r:7.
säksän 'eighty' 14v:3.
sän pron. 'you'
s. 10r:1, 15r:9, 17v:3, 27v:1, 27v:3, 37v:5, 38r:1, 39v:1, 40v:2, 41r:1, 41r:7, 42r:1, 42r:2, 42r:5, 42r:7, 42v:4, 42v:5, 43r:4, 43v:4, 44r:2, 44v:1, 44v:7, 45r:1, 46r:2, 46r:5, 48v:3, 49r:8, 49v:2, 49v:7, 50v:6, 51v:3, 51v:5, 53r:1, 53r:3, 53r:5, 53r:8, 53v:3, 54r:1, 54r:7, 54v:2, 55v:8, 56r:4, 56v:2, 57r:7, 58v:2, 58v:6, 59r:8, 60r:9, 61r:2, 61r:9, 66v:7, 67r:4, 67r:8, 67r:9, 67v:3, 72r:2, 74v:1, 74v:2, 76r:8, 77v:4, 95v:1, 102v:3.
s. -din 11v:6; cf. **sendin.**
s. -i 13r:3, 41v:9, 44v:1, 49r:9, 51r:7, 53r:5, 53v:6, 55r:6, 55v:4, 58v:6, 62r:1, 63v:3, 64r:5, 68r:9; cf. **seni.**
s. -ing 9v:6, 17v:9, 36v:9, 37v:8, 40v:9, 41v:5, 44v:3, 45r:5, 45r:8, 46r:7, 46r:8, 46r:9, 47v:7, 48v:7, 48v:9, 49v:6, 51r:6, 51r:8, 51r:9, 51v:5, 52r:7, 54r:1, 56v:1, 56v:5, 57r:5, 59r:1, 59v:3, 60v:8, 62r:7, 62v:1, 62v:6, 67r:3, 68r:4, 68r:7, 75v:8; cf. **sening.**
s. -üñ 46r:4; cf. **senüñ.**
sekri- '(for a horse) to spring up'
s. -gändä 7r:8.
sen pron. 'you'
s. 46r:2.
s. -dä 19r:9, 57v:1.
s. -din 38r:4, 39v:1, 55v:7, 57r:7, 57r:8, 57v:4, 113v:5; cf. **sändin.**
s. -i 44r:3, 62v:9, 114r:5; cf. **säni.**
s. -ing 27v:3, 36v:8, 55v:9; cf. **säning.**
s. -üñ 36v:6; cf. **sänüñ.**
sığ- 'to fit, to fit into'
s. -ar 73r:5.
s. -ġay 108r:3.
s. -maġay 80v:8.
sığın- 'to take refuge in'
s. -ıp 8r:3.
sığır 'cow' 93r:4.
sın- 'to break, to be broken'
s. -ar 88v:2.
s. -ġay 66r:2.
s. -masun 79r:2.
s. -maqdın 9r:7.
sınan- 'to be tested'
s. -mış 37v:3.
sındur- 'to break,' 'to beat'
s. -urlar 83r:9.
s. -sang 90v:2.
s. -ġıl 60r:3.
s. -masun 70v:3.
şınf 'class'
ş. -ında 84r:2.
sınıq 'broken'
s. -ından 73r:1.
sınuq 'broken,' 'crack'
s. 81v:9.
s. -dın 88r:7.
s. -ının 90v:2.
sıpqın 'spear' 52r:3, 54v:5.
sıpqun 'spear'
s. 116r:1, 116r:2.
s. -ı 116r:3.
sıyır- 'to slide'
s. -ġıl 25r:4.
s. -a 52r:8.
s. -ıp 24r:4.
sidük 'urine'
s. -inä 93r:4.
şifat 'feature,' 'quality'
ş. 9v:2, 21r:7, 22r:5, 23r:1, 24v:1, 25v:1, 112v:2.
ş. -ın 101r:8.
ş. -lar 3v:3.
ş. -larında 102r:6. See **bu ş. üzärä.**
şifatlıġ 'having a quality, having a characteristic' 26v:4, 113r:4.
silāḥ 'weapon'
s. 83r:3, 83v:1, 84r:1, 84r:3, 84r:4, 96v:5.
s. -ı 35v:5.
s. -ından 84r:7.
s. -ınğnı 27v:5.
s. -lar 83r:8.
s. -larda 83r:3, 96v:5.
s. -ları 84r:5.
s. -larının 84r:7.
s. -ının 93v:7.
silāḥlıġ 'equipped with weapons' 63r:5.
Silāḥnāma 'book concerning arms' 5r:8.
silk- 'to jar'
s. -gäy 94r:4.
singir 'sinew'
s. -i 51v:6.
siz pron. 'you'

s. -ä 4v:5.
s. -gä 4v:7, 4v:8.
s. -niñ 4v:3, 4v:8, 15v:6.
sol 'left'
s. 10r:2, 10r:3, 10r:6, 10v:1, 10v:7, 14v:1, 16r:6, 19v:9, 20v:1, 20v:2, 21r:3, 21v:2, 22r:3, 22v:1, 22v:2, 22v:6, 23r:1, 23v:8, 24r:2, 24r:3, 24r:4, 24r:5, 24v:5, 24v:6, 24v:9, 25r:4, 25r:5, 25r:8, 25v:8, 26r:4, 27v:8, 28v:8, 29r:3, 29r:4, 29r:5, 29v:3, 29v:4, 30r:2, 30v:8, 31r:7, 31v:4, 31v:8, 32r:6, 32r:8, 32v:1, 32v:3, 32v:4, 33r:2, 33r:4, 33r:5, 33r:7, 33v:2, 33v:3, 34r:2, 34r:6, 34r:9, 34v:1, 34v:6, 35r:2, 35r:6, 40r:9, 46v:3, 53v:1, 56v:8, 69r:4, 69v:9, 70r:5, 70r:8, 70r:9, 78r:9, 95r:7, 95r:8, 95r:9, 95v:1, 95v:2, 95v:4, 98r:6, 107r:1, 107r:2, 110r:5, 110r:7, 110v:8, 111r:4, 111r:7.
s. -ġa 34v:2, 35v:2, 65v:4, 71v:2, 98r:8.
s. -ı 16r:1, 42r:3, 48v:1, 49v:2.
s. -ına 25r:7, 42r:5, 42v:5, 43r:8, 48v:2, 48v:9, 49r:1.
s. -ıng 48v:4, 65v:1.
s. -ınga 15v:3, 15v:8, 21r:5, 23v:4, 24r:6, 25r:1, 25r:3, 29v:7, 30r:8, 30v:7, 31r:6, 33v:9, 34r:2, 41r:9, 42r:1, 42r:2, 42v:4, 42v:8, 44v:5, 49v:4, 50v:8, 52r:1, 53r:3, 56v:7, 59r:3, 65v:5, 71v:3, 99r:3, 107v:3.
s. -ıngnı 21r:4.
s. -ını 53v:3.
solġay 'left-handed' 23r:4.
songra 'after'
s. 8r:7, 10r:5, 10r:9, 10v:1, 10v:3, 10v:7, 11r:4, 11v:9, 12v:1, 12v:7, 13r:9, 14r:1, 14r:3, 14r:8, 14v:1, 15v:7, 16r;5, 16v:2, 16v:6, 17r:1, 17v:7, 24v:9, 26v:5, 26v:9, 27r:3, 27v:8, 28v:7, 29r:3, 29r:4, 29r:7, 29v:1, 29v:5, 30r:4, 30r:7, 30v:1, 30v:2, 30v:4, 30v:6, 31r:2, 31r:5, 31r:7, 43v:3, 44r:7, 71r:4, 74r:4, 103v:7, 107r:7, 107v:1. See **andın s. mundın s.**
soq- 'to stick,' 'to insert,' 'to thrust,' 'to put,' 'to place,' 'to tuck'
s. -ar 79r:7.
s. -ġay sän 95v:4.
s. -ġıl 27r:2, 49r:7, 59v:4, 59v:6, 60r:7, 73r:9, 78v:3, 95v:8, 107v:8.
s. -ıp 108r:1.
s. -maqnı 27r:5, 95r:5.
soqur 'blind' 37r:9.
sorġuç 'tip'
s. -ında 87r:5.
sovuq 'cold' 88v:6.
sögüt aġaçı 'a willow tree' 105r:2.
su 'water,' 'tempering (of a sword)'
s. 31r:9, 89r:6, 89r:8.
s. -dın 89r:5.
s. -yı 91v:7, 92v:8.
suçu- 'to buck'
s. -ġay 54v:9.
suġar- 'to temper (a sword)'
s. -ġanda 89r:8.
s. -maq 92v:7; cf. **suvar-**.
sukūn-i cavāriḥ 'perfect position of the extremities' 35v:9.
Sulaymānī 'Sulaymānī,' a type of sword 91r:6.
ṣulb 'hard' 79v:9.
ṣuls 'one-third' 105r:6.
sulṭān 'sultan'
s. -larnıng 109r:5.
sun- 'to present,' 'to stretch'
s. -maġay 84v:8.
s. -ġıl 29r:8, 43v:7.
ṣūrat 'face,' 'image,' 'illustration'
ṣ. 88v:3, 91v:1.
ṣ. -ın 88r:9.
ṣ. -ındın 39v:7.
ṣ. -lar 88r:4.
suvar- 'to temper (a sword)'
s. -ġanda 89r:5; cf. **suġar-**.
süksük pu 'trot' 29r:1, 32r:2.
süksüklä- pu 'to trot'
s. -gil 14r:3.
s. -gändä 7r:7.
s. -mäklik 14r:5.
s. -mäklikkä 14r:2.
süngi 'lance'
s. -din 20r:1.
s. -ning 24v:7.
süngü 'lance,' 'bamboo,' 'bamboo-lance,' 'jousting'
s. 4v:1, 6r:2, 7v:2, 16v:9, 19v:8, 20r:5, 20r:6, 20v:9, 21r:2, 22v:3, 22v:4, 23r:9, 23v:7, 24r:5, 24v:5, 25r:6, 25v:9, 26r:9, 27r:6, 27r:9, 28v:3, 29r:3, 29r:5, 29v:8, 30r:5, 30v:9, 31r:3, 31r:5, 32v:4, 34v:1, 34v:3, 34v:7, 45v:5, 52r:3, 52v:3, 52v:7, 65r:3, 65v:2, 68r:7, 69r:3, 71r:1, 71r:4, 72r:7, 72v:3, 72v:9, 73r:1, 73v:1, 73v:6, 74r:7, 74v:7, 75r:6, 75v:3, 76r:3, 77r:8, 77v:9, 78r:4, 78v:4, 80r:3, 80v 5, 80v:6, 80v:8, 82v:1, 83v:6, 104v:9, 108r:8.

s. -dä 74r:1, 74r:3, 79v:3, 80v:4, 81v:4.
s. -din 27v:1, 73v:8, 74v:3.
s. -gä 38r:9, 69v:6.
s. -läringizni 76r:7.
s. -ni 22r:9, 22v:2, 24r:6, 24v:4, 28v:1, 29r:9, 29v:3, 29v:6, 29v:9, 30r:8, 30v:1, 31r:2, 31r:6, 31r:7, 31v:1, 31v:3, 32r:7, 32v:3, 32v:7, 33r:1, 33r:3, 33r:6, 33v:1, 33v:8, 34r:1, 34r:2, 34r:7, 34v:6, 35r:6, 35v:1, 39r:1, 39r:6, 40r:9, 40v:3, 41r:9, 41v:1, 42r:1, 42v:2, 42v:7, 42v:9, 43r:1, 44r:8, 45v:8, 47r:1, 47r:5, 47v:3, 47v:8, 48r:2, 50v:6, 56v:8, 59r:3, 59r:5, 59r:8, 59v:2, 59v:6, 61r:3, 65r:8, 66r:8, 66r:9, 67v:6, 69r:5, 70r:4, 70r:8, 70v:2, 71r:2, 71v:6, 74v:6, 79r:3.
s. -ning/niñ 20r:4, 20v:1, 21v:3, 21v:5, 22r:7, 23r:7, 23r:8, 25r:5, 25v:8, 26r:3, 28v:4, 28v:5, 29r:6, 29v:7, 30r:1, 30r:4, 31v:9, 32r:9, 34r:7, 39v:6, 43v:7, 47r:2, 47r:7, 48r:7, 49r:6, 49v:1, 52r:4, 75r:8, 75v:6, 76v:8, 78r:5, 79r:4, 79v:2, 79v:6, 79v:7, 80r:9, 81r:1, 81r:5, 81r:6, 81v:3, 81v:7, 81v:8, 82r:6, 82r:7, 82r:9, 82v:5.
s. -ng 27r:8, 38r:3, 43v:2, 44r:2, 44r:9, 44v:3, 46r:8, 46r:9, 49v:6, 51r:9, 51v:8, 62r:2, 65v:6, 65v:8, 66r:2, 66v:7, 68r:4, 70v:5, 76r:3, 78v:8.
s. -ngdin 37v:8.
s. -ngä 76r:4.
s. -ngni 27v:6, 31v:1, 34r:4, 41v:3, 44r:5, 44v:8, 46v:3, 48v:8, 52r:7, 55r:6, 56r:4, 56r:5, 57r:2, 59r:1, 64v:1, 65v:4, 66v:3, 67r:2, 67r:4, 67r:5, 67r:7, 67r:8, 67v:9, 69v:7, 70v:7.
s. -ngning 20v:5.
s. -ngnüñ 60r:7.
s. -ñizni 74v:1.
s. -si 35v:5, 37v:8, 39r:2, 41v:3, 41v:5, 43r:2, 44v:3, 44v:6, 45r:1, 46r:7, 46r:8, 46v:1 51r:8, 52r:7, 66v:3, 66v:5, 67r:5, 67r:6, 67r:9, 67v:9, 68r:3, 77r:5, 77v:1.
s. -sin 43v:2, 46r:1, 46r:3, 48v:2, 50r:2, 52r:5, 53r:6, 58v:8, 59v:9, 60r:5, 60r:6, 60v:1, 60v:2, 61r:8, 66v:4, 67v:4, 68r:1, 68r:4, 77v:7.
s. -sinä 67r:2.
s. -sini 42r:4, 42v:3, 44v:9.
s. -sining 18v:7, 67v:2, 74r:6.
s. aġaçı 'bamboo' 76r:3.
s. oyna- 'to engage in a jousting game/match' 7v:2, 16v:9.
süngüçi 'lancer'
s. -ning 66v:1.
süngüçilik 'art of jousting'
s. -dä 66v:2, 74r:4.
süngük 'bone' 105v:4.
süngülüg 'equipped with a lance'
s. 65r:2.
s. -gä 63r:7.
sür- 'to ride (a horse),' 'to drag,' 'to roll (a ball)'
s. -är 79r:7.
s. -ärlär 63r:1.
s. -gäy sän 32r:1.
s. -gil 53v:8.
s. -mäk 108v:4.
s. -üp 40v:3, 64v:2, 73r:9, 74v:9, 106v:3, 112r:3, 112r:4.
qatıġ s. 'to gallop' 64v:2.
sürä- 'to drag, to drag along'
s. -ding 32v:6.
s. -gil 32v:5.
s. -p 64r:4.
s. -yü 34r:8.
sürt- 'to wipe'
s. -gil 82v:3.
sürün- 'to be dragged,' '(for a horse) to stumble'
s. -ür 56r:3.
s. -mäkdin 14v:9.
sürüt- 'to rub'
s. -gäy sän 68v:7

Ş

şacāᶜat 'bravery' 3v:1.
şadīduᵓl-qalb 'brave' 19r:1.
şafra 'blade (of a sword)'
ş. -sı 92r:9.
şahādat barmaq 'index finger' 103v:1.
şāᶜir 'poet' 4r:4.
şaqq 'doubt' 19v:3.
şamāᵓil 'good qualities'
ş. -i 35v:9.
Şāmī 'Damascus style'
Ş. 22r:7, 23r:1, 42v:1, 42v:6, 42v:7, 52r:2, 67v:1, 67v:5.
Ş. -din 26r:3, 50r:2.
Ş. -ġa 50r:4.
Ş. -lärinüñ 25v:7.
Ş. -ni 51v:6. See **taşdīd-i Ş.**
şān See **ᶜaẓīmuᵓş-ş.**
şarᶜ-i Muḥammadī 'Muḥammad's law' 3v:4.
şarᶜī See **sanad-i ş.** 3v:4.

şarḥ qıl- 'to explain' 21r:8, 52v:5.
şaṭb 'groove'
ş. 87v:5.
ş. -ı 87r:8, 89v:5.
ş. -lar 89v:4.
şātir 'clever, smart'
ş. 48v:2, 49r:2, 50r:2, 57r:8, 60v:9, 62v:1.
ş. bol- 'to be smart' 60v:9.
şātirlıq 'smartness,' 'skill,' 'cunningness'
ş. 76v:7.
ş. -ı 66v:2.
ş. -ındın 64r:7.
şiᶜr 'poem' 4r:5.
şukr qıl- 'to thank' 6v:5, 19v:6.
şurūᶜ qıl- 'to begin' 41r:6.

T, Ṭ

tā 'until,' 'unless,' 'so that, in order that,' 'so'
t. 17v:9, 18r:5, 20r:5, 20v:4, 24v:5, 25r:4, 27r:1, 28r:8, 29v:7, 30r:5, 30v:9, 31r:9, 32r:3, 33r:4, 33r:7, 33v:2, 34v:3, 35r:8, 38r:7, 39v:1, 43v:3, 44r:4, 44v:6, 45r:4, 51r:4, 51v:3, 56r:7, 57v:4, 59r:2, 62v:5, 66v:4, 69r:8, 70v:3, 74r:1, 75v:8, 76v:7, 77r:1, 88r:5, 94v:3, 94v:8, 95v:7, 96r:2, 97v:3, 98v:3, 99v:1, 99v:3, 99v:9, 101v:3, 104v:3, 105r:8, 106v:6, 108r:3.
taᶜālâ See **Tängri t.** 13r:3.
taᶜalluq 'related to, in accordance with' 6r:3, 114v:5.
taᶜarruż qıl- 'to turn one's attention to,' 'to attack,' 'to try' 17v:7, 37v:7, 70v:6.
Ṭabarī prop. n. 'Ṭabarī' 105v:8.
ṭabīᶜat va ᶜādat bol- 'to become a habit, to become second nature' 13v:7, 17v:2, 19r:4, 19r:7, 28r:8, 99r:1.
tacabbur qıl- 'to be arrogant' 6v:7.
tadbīr 'precaution,' 'expertise'
t. 54r:4.
t. -i 35v:8, 77v:8.
t. -in 77v:8.
taᵓdīb 'training'
t. -inä 41r:6.
tadrīb 'drilling'
t. -inä 41r:6.
tafażżul qıl- 'to surpass' 3v:3.
tafsīr qıl- 'to explain' 111v:1.
taġıdıldur- 'to surprise'
t. -ur sän 59v:1.
taġyīr bol- 'to change for the worse' 17v:6.
taġyīr qıl- 'to alter' 85v:1.
taḥrīr qıl- 'to compose' 3r:7, 5v:9.
taḥqīq 'precisely' 44r:7.
takabbur qıl- 'to be proud' 6v:7.
takya 'support'
t. 20v:2, 69v:6.
t. -gä 69v:7.
t. qıl- 'to lean, to lean for support' 20v:2, 69v:6.
ṭalab qıl- 'to challenge' 51v:2, 54v:1.
talaş- 'to struggle'
t. -ġıl 40v:5.
talaṭṭuf 'favor' 5r:7.
ṭālib 'pursuer,' 'opponent'
ṭ. 50v:2, 56r:1.
ṭ. -ning 60v:2.
taᶜlīm 'practice'
t. 99r:8.
t. -gä 15v:7.
t. qıl- 'to practice' 99r:8.
ṭamᶜ qıl- 'to be tempted' 61r:6, 62v:6, 62v:9.
ṭamᶜa bol- 'to desire, to seek' 99v:6, 99v:7.
tamām 'completely,' 'all the way,' 'fully,' 'perfect,' 'full'
t. 11v:8, 30r:4, 30r:7, 49r:7, 81r:3, 89v:9, 90r:4, 97v:4, 99v:1, 100r:7, 102v:5.
t. qıl- 'to complete' 30r:4, 30r:7.
t. toltur- '(to bring the bow) to full draw' 102v:5.
tamır 'vein'
t. 89r:2.
t. -lar 89r:1.
tamırlıġ 'having veins' 88v:7.
tamkinn 'established' 68v:1.
tamma 'ended' 47r:5, 99r:6.
tammat 'ended' 52r:8.
tap- 'to find,' 'to meet,' 'to reach'
t. -dı 4v:5.
t. -tı 5r:7.
t. -ar sän 42r:3, 42r:6, 48v:4, 49v:2, 54r:2, 56r:4.
t. -ar 52v:3, 110v:5.
t. -ġay sän 43v:1, 48v:1, 49v:9, 51v:2.
t. -maġay 112v:3.
t. -sang 9v:9, 40v:7.
t. -sa 64r:6.
t. -ġıl 41v:2, 42r:1, 42v:6.
t. -maġıl 42v:7.
t. -sun 8v:5. See çāra t., ḫōş t.
tapuġ 'presence,' 'service'
t. -ındın 5v:4.
t. -ınqa 5r:4.
tapuş- 'to meet'
t. -salar 54v:6.

t. -masdın 54v:6.

taq- 'to put on'

t. -ġıl 105r:9.

taqaddum qıl- 'to go forward' 69v:4.

taqdīm qıl- 'to offer' 58r:2.

taqı 'and, but, also, too, then, moreover, furthermore'

t. 5r:2, 5r:7, 5v:1, 5v:2, 5v:4, 5v:7, 6v:2, 6v:4, 6v:5, 6v:6, 7r:6, 7r:8, 7v:5, 7v:6, 8r:1, 8r:6, 8r:8, 8v:1, 8v:3, 8v:4, 8v:5, 8v:7, 8v:8, 9r:4, 9r:5, 9r:6, 9r:9, 9v:2, 9v:6, 9v:7, 10r:6, 10v:2, 10v:5, 11r:1, 11r:5, 11v:5, 11v:8, 11v:9, 12r:2, 12r:4, 12r:5, 12r:9, 12v:4, 12v:8, 13r:1, 13r:4, 13r:5, 13r:6, 13r:8, 13v:1, 13v:2, 13v:4, 13v:6, 13v:7, 13v:8, 14r:4, 14r:7, 14v:3, 14v:5, 15r:1, 15r:9, 15v:2, 15v:5, 15v:6, 15v:9, 16r:1, 16r:2, 16r:3, 16r:6, 16r:8, 16v:1, 16v:2, 16v:6, 16v:7, 17r:2, 17v:2, 17v:6, 17v:8, 18r:3, 18r:5, 18r:6, 18r:8, 18v:6, 18v:7, 18v:8, 19r:4, 19r:6, 20r:2, 20r:3, 20r:5, 20r:7, 20r:8, 20r:9, 20v:2, 20v:3, 20v:5, 20v:7, 21v:5, 21v:7, 21v:8, 22r:3, 22r:9, 22v:7, 23v:8, 24r:1, 24r:2, 24r:3, 24r:4, 24v:7, 24v:8, 25r:1, 25r:4, 25r:6, 25v:2, 26r:4, 26r:6, 26v:2, 26v:3, 27r:1, 27r:6, 27r:7, 27v:3, 27v:6, 27v:7, 28r:1, 28v:1, 28v:2, 28v:4, 28v:5, 28v:9, 29r:1, 29r:6, 29v:3, 29v:5, 29v:7, 29v:8, 29v:9, 30r:1, 30r:6, 30r:7, 30r:8, 30r:9, 30v:4, 30v:5, 30v:6, 30v:8, 30v:9, 31r:1, 31r:2, 31r:3, 31r:4, 31r:9, 31v:1, 31v:5, 32r:1, 31r:6, 32v:1, 32v:5, 33r:1, 33r:2, 33r:4, 33r:6, 33r:9, 33v:3, 33v:4, 33v:7, 34r:1, 34r:3, 34r:4, 34r:7, 34v:2, 34v:4, 34v:8, 34v:9, 35r:1, 35r:2, 35r:3, 35r:4, 35r:6, 35r:7, 35r:9, 35v:6, 35v:7, 35v:8, 35v:9, 36r:3, 36v:8, 36v:9, 37r:1, 37r:4, 37r:6, 37r:7, 37r:8, 37r:9, 37v:2, 37v:3, 37v:4, 37v:5, 38r:1, 38r:2, 38r:4, 38r:5, 38r:8, 39r:3, 39r:4, 39r:9, 39v:6, 39v:8, 40r:1, 40r:2, 40r:3, 40r:4, 40r:5, 40r:7, 40r:9, 40v:1, 40v:2, 40v:9, 41r:4, 41r:5, 41r:6, 41r:8, 41v:1, 41v:5, 41v:6, 41v:8, 42r:4, 42r:7, 42v:2, 42v:3, 42v:6, 42v:7, 43r:3, 43r:7, 43v:1, 43v:5, 43v:6, 43v:6, 43v:7, 43v:8, 44r:5, 44v:1, 44v:4, 44v:5, 44v:6, 44v:8, 45r:1, 45r:2, 45r:6, 45r:8, 45v:4, 45v:8, 46r:5, 46r:6, 46r:8, 46v:6, 47r:1, 47r:3, 47r:4, 47v:4, 47v:6, 47v:7, 48r:1, 48r:4, 48v:4, 48v:8, 49r:2, 49r:4, 49r:7, 50r:3, 50r:4, 50r:6, 50r:7, 50v:3, 50v:5, 50v:7, 50v:8, 51r:1, 51r:4, 51r:5, 51r:7, 51r:8, 51v:1, 51v:2, 51v:4, 51v:6, 51v:9, 52r:4, 52r:5, 52r:7, 52v:2, 53r:4, 53v:3, 54r:3, 54v:4, 54v:8, 55r:7, 55v:4, 55v:5, 55v:6, 55v:8, 56r:4, 56v:1, 56v:2, 56v:7, 56v:8, 56v:9, 57r:4, 57r:8, 57r:9, 57v:3, 57v:7, 57v:8, 58r:1, 58v:5, 58v:7, 59r:7, 59v:1, 59v:3, 59v:4, 60r:2, 60r:6, 60r:7, 60v:9, 61r:2, 61r:4, 61r:6, 61v:2, 61v:5, 61v:9, 62r:9, 62v:5, 62v:9, 63r:1, 63r:3, 63r:4, 63r:5, 63r:8, 63r:9, 63v:3, 63v:6, 63v:7, 63v:8, 64r:1, 64r:6, 64r:7, 64r:8, 64v:3, 64v:4, 65v:2, 65v:3, 65v:8, 66r:2, 66v:1, 66v:4, 66v:7, 66v:8, 66v:9, 67r:6, 67r:9, 68r:3, 68v:1, 68v:3, 68v:5, 68v:9, 69r:2, 69r:7, 69v:6, 69v:9, 70r:2, 70r:3, 70r:5, 70r:6, 70v:1, 71r:2, 71r:5, 71v:1, 71v:3, 71v:4, 71v:9, 72r:4, 72v:2, 72v:3, 72v:5, 72v:6, 73r:3, 73r:6, 73r:9, 73v:4, 73v:7, 74r:5, 74r:7, 74r:8, 74r:9, 74v:4, 74v:7, 74v:8, 74v:9, 75r:3, 75r:6, 74r:7, 75r:9, 75v:2, 75v:4, 76r:2, 76r:4, 76r:6, 76r:7, 76v:1, 76v:3, 76v:5, 77r:6, 77r:7, 77r:9, 77v:5, 78r:2, 78r:6, 78r:8, 78v:1, 78v:4, 78v:6, 78v:7, 79r:1, 79r:6, 79v:3, 79v:8, 79v:9, 80r:1, 80r:3, 80r:5, 80r:6, 80r:7, 80r:8, 80r:9, 80v:2, 80v:3, 80v:5, 80v:7, 80v:9, 81r:1, 81r:9, 81v:1, 81v:2, 81v:3, 81v:9, 82r:1, 82r:2, 82r:3, 82r:6, 82r:7, 82r:8, 82v:3, 82v:4, 82v:5, 82v:7, 82v:8, 83r:4, 83r:6, 83r:7, 83r:8, 83v:1, 83v:2, 83v:3, 83v:4, 83v:5, 83v:6, 83v:8, 84r:1, 84r:4, 84r:5, 84r:7, 84r:8, 84r:9, 84v:1, 84v:3, 84v:5, 84v:6, 84v:7, 84v:9, 85r:2, 85r:3, 85r:5, 85r:9, 85v:9, 86r:6, 86v:6, 87r:3, 87r:6, 87r:7, 87r:8, 87r:9, 88r:2, 88r:3, 88r:4, 88v:4, 88v:5, 88v:6, 89r:2, 89r:4, 89r:6, 89r:8, 89v:3, 89v:5, 89v:7, 90r:4, 90r:5, 90r:7, 90v:2, 90v:3, 90v:8, 90v:9, 91r:2, 91r:7, 91r:8, 91r:9, 91v:1, 91v:2, 91v:3, 91v:8, 91v:9, 92r:3, 92r:5, 92r:6, 92r:7, 92r:8, 92r:9, 92v:1, 93r:9, 93v:1, 93v:4, 93v:7, 93v:8, 94r:4, 94r:9, 94v:2, 94v:3, 94v:5, 94v:6, 94v:8, 95r:1, 95r:2, 95r:3, 95v:3, 95v:5, 95v:7, 95v:8, 96r:6, 96r:9, 96v:2, 96v:5, 97r:1, 97r:5, 97v:1, 97v:4, 97v:5, 97v:7, 98r:2, 98r:5, 98r:6, 98r:7, 98v:6, 98v:8, 98v:9, 94r:1, 94r:3, 99r:4, 99r:7, 99r:8, 99v:2, 99v:8, 100r:1, 100r:2, 100r:4, 100r:6, 100v:2, 100v:5, 101r:2, 101r:9, 101v:4, 101v:8, 102r:1, 102r:2, 102v:1, 103r:2,

103r:3, 103r:5, 103v:1, 103v:5, 103v:6, 104r:1, 104v:1, 104v:3, 104v:5, 104v:6, 104v:8, 105r:1, 105r:2, 105r:5, 105r:6, 105r:7, 105r:8, 105r:9, 105v:2, 106r:2, 106r:8, 106v:2, 106v:7, 106v:9, 107r:1, 107r:2, 107r:4, 107r:5, 107r:9, 107v:4, 107v:5, 107v:6, 107v:7, 108r:8, 108r:9, 108v:2, 108v:3, 108v:4, 108v:6, 108v:7, 109r:2, 109r:4, 109r:5, 109r:6, 109r:7, 109r:9, 109v:1, 109v:3, 109v:4, 110r:3, 110r:4, 110r:5, 110r:7, 110r:9, 110v:1, 110v:2, 110v:3, 110v:5, 110v:7, 110v:9, 111r:3, 111r:5, 111f:9, 111v:1, 112r:3, 112r:5, 112r:7, 112r:8, 112v:9, 113r:1, 113r:2, 113r:3, 113v:1, 113v:6, 113v:7, 113v:9, 114r:5, 114v:4, 114v:5, 114v:7, 115r:3, 115r:4, 115r:5, 115v:2, 115v:4, 115v:5, 115v:7, 116r:5.

taqsīr qıl- 'to neglect' 7v:5, 8r:4.

tar 'narrow'
- t. 14v:6, 15r:1, 15v:5, 15v:6, 18r:6, 40v:9, 41r:3, 50v:7, 63r:9, 63v:6, 64r:6, 64r:8, 64v:6, 64v:7, 65r:3, 78v:7, 83v:5, 87r:7, 111v:4.
- t. bol- 'to become narrow' 41r:3.
- t. qıl- 'to narrow down' 40v:9, 50v:7. See **köngli t. tut-.**

ṭaraf 'side,' 'extremity'
- ṭ. 105r:7.
- ṭ. -larını 12r:6.

tarbīᶜ 'square'
- t. -gä 94v:7.

tarcuma qıl- 'to translate' 5v:7.

ṭarḥ qıl- 'to put,' 'to set' 42v:4, 42v:5, 46r:5, 71v:8.

ṭarīq See **ol ṭ. ūzārā.** 49v:5.

ṭarīqa 'method,' 'manner,' 'type'
- ṭ. 58r:2, 60v:3, 61v:8, 112r:9.
- ṭ. -da 58v:3.
- ṭ. -dın 58v:4.
- ṭ. -ġa 58v:4.
- ṭ. -nı 57v:5, 58r:2, 58r:3.

tark qıl- 'to leave' 113v:7.

tart- 'to pull, to pull on, to pull back,' 'to draw (a bow)'
- t. -ar 105v:1.
- t. -ġay sän 103v:1.
- t. -ġıl 17r:2, 55r:5, 105v:2.
- t. -araq 64v:5.
- t. -ġan 113r:3.
- t. -ġanda 9r:3, 103v:5, 105v:2.
- t. -ıp 6v:3, 44r:6, 60r:5, 65v:4, 67r:5.
- t. -mayın 100r:8.
- t. -mayınça 75v:1.
- t. -qanı 100v:2. See **qılıç t.**

tartīb ber- 'to organize' 5v:8.

tartış See **uruş- t.** 17r:4.

tasma 'a leather band' 105r:8.

taşdīd 'tilting'
- t. 19v:9, 21r:6, 21v:2, 22r:4, 22r:7, 22v:8, 22v:9, 23r:6, 24r:9, 24v:3, 25r:2, 25v:2, 26r:6, 30r:8, 33r:4, 33v:3, 35v:2, 42r:2, 42v:6, 44r:6, 48r:6, 66v:9, 73v:2.
- t. -dä 31r:3,
- t. -gä 21v:8, 31r:2, 71v:1.
- t. -ni 21v:9.
- t. -qa 48r:2.
- t. -i Daylamī 'Daylam style tilting' 23r:6.
- t. -i Ḫorāsānī 'Khorasan style tilting' 21r:6, 24r:9, 24v:3, 30r:8, 33r:4, 33v:3, 34r:1, 48r:6, 49r:5.
- t. -i Ḫorāsānī-i qadīm 'the old Khorasan style tilting' 19v:9.
- t. -i muḥdiṯ-i Ṣaġrī 'the new Ṣaġr style tilting' 21v:2, 22r:4, 25r:2, 26r:6.
- t. -i Ṣaġrī 'Ṣaġr style tilting' 42r:2, 42v:6, 44r:6, 66v:9.
- t. -i Şāmī 'Damascus style tilting' 22r:7, 22v:9.
- t. qıl- 'to tilt' 21r:2, 21r:6, 22r:3, 22v:1, 23r:2, 23v:4, 25r:1, 30r:8, 30v:4, 31r:2, 31r:6, 40v:1, 45v:8, 47v:1, 53r:3, 53v:3, 71v:4.

tavaccuh qıl- 'to turn to,' 'to set out' 4r:2, 5r:4.

tavāżuᶜ 'modesty' 6v:7.

tavdul- pu 'to be surprised'
- t. -mayın 46r:5.

tavfīq See **Tängri t. -ı.**
- t. -ı 5v:6.

ṭay 'colt'85v:8.

tayıp çıq- 'to slip off' 8v:6.

Ṭāyī See **Ḫātam-i Ṭ.** 4r:9.

ṭāyiᶜ 'obedient' 26v:2.

taᶜẓīm 'respect' 84v:9.

Tängri 'God'
- T. 3r:7, 3v:5, 5v:6, 6v:1, 13r:3, 25v:4.
- T. -ġa 6v:5, 8r:3.
- T. -gä 19v:6.
- T. buyrugı 'God's command' 3v:5.
- T. farmānı 'God's command' 3r:7.
- T. taᶜālâ 'God, the most high' 13r:3.
- T. tavfīqı 'God's assistance' 5v:6.
- T. yolu 'the path ofGod' 6v:1.

te- 'to say,' 'to mention,' 'to call,' 'to reply,' 'to mean,' 'to want'

t. -di 5v:2.
t. -dük 85v:2, 85v:3.
t. -dilär 59r:6, 102r:7.
t. -mişlär 69r:3, 93r:3, 93v:1, 93v:3, 93v:4, 93v:6.
t. -r 85v:8.
t. -rlär 82r:3, 82r:6, 83r:9, 86v:2, 87v:4, 88v:2, 104v:7, 104v:8, 105v:9, 112r:9.
t. -mägäylär 76v:6, 84v:7.
t. -säng 66r:1.
t. -mäk 12r:3, 38v:6, 85v:9, 86r:1.
t. -mäkdin 38v:7.
t. -mäklik 86r:1.
t. -p 5v:2, 19r:5, 21r:7, 22r:5, 23r:1, 25v:2, 36r:2, 36r:3, 37r:2, 37v:1, 41v:9, 43v:5, 49r:9, 58v:6, 58v:8, 61r:9, 64v:5, 70r:4, 77r:1, 77r:2, 81r:7, 88r:5, 101r:2, 101r:4, 102r:9, 102v:1, 103v:3, 104v:4, 111v:5.
t. -yü 5v:7.

teg 'like' 3r:9, 3v:1 38v:4, 92v:2, 104v:2. See **ant., munt., munung t.**

teg- 'to touch,' 'to reach,' 'to hit'
t. -är 80v:3.
t. -mäs 80v:6.
t. -gäy sän 51v:3.
t. -gäy 111v:5.
t. -sä 80r:1.
t. -mäsün 28v:6.
t. -dükçä 5v:5.
t. -mäkdin 109v:4. See **eli t.**

tegir- 'to hit'
t. -mäyin 111r:3.

tegirmi 'round' 82r:3, 82r:4.

tegmä 'each' 97v:7, 106v:5.

tegrü 'to, toward,' 'as far as' 31r:9, 34r:3, 87v:7, 87v:9, 90r:6, 98r:3, 100r:4. See **ançaġa t.**

tek tur- 'to remain silent' 16v:3, 104r:5.

temir 'iron'
t. -i 88v:8, 90r:7.
t. -indin 98v:4; cf. **temür.**

temrän 'head (of an arrow)'
t. -i 104v:4, 104v:7.

Temür prop. n. 'Temür' 3v:8.

temür 'iron, iron (part of a lance)'
t. -din 73r:4, 86v:4, 86v:5.
t. -i 59v:7, 65v:8, 66r:1, 66r:2, 66r:3, 72v:3.
t. -indin 60r:1. See **temir.**

teng 'equal, equally'
t. 8v:8, 12r:5, 12r:6, 29r:7, 101v:8.
t. tut- 'to have a perfect position' (lit. to hold s.th. equally) 12r:5, 12r:6.

tep- 'to kick'
t. -ip 12v:5, 65v:4.

teprän- 'to tremble,' 'to move'
t. -mägäy 13r:9.
t. -mäsün 97r:2.

teprät- 'to move,' 'to shake'
t. -ip 12v:4.
t. -mäk 12v:3.
t. -mäyin 22v:4, 26r:6.

tepteng 'equal' 87r:6.

terä- 'to support'
t. -gil 23v:9.

terkin- 'to turn'
t. -mägäy 94v:8.

teş- 'to carve,' 'to make a hole'
t. -gil 73r:3.
t. -ip 79r:4, 79r:6.

teşik 'hole,' 'projection'
t. 73r:3, 82r:4, 87r:5.
t. -i 87r:6.
t. -kä 73r:9.
t. -lär 8v:5.
t. -läri 82r:2, 82r:4.

tēz 'quick, quickly, fast,' 'suddenly'
t. 8v:5, 15r:1, 35r:3, 35r:6, 106v:8, 112v:9.
t. -räk 15r:8.
t. nafas 'fast-breathing (horse)' 112v:9.

tēzçä 'quickly'
t. 21v:8, 30v:8, 33v:3, 40v:4, 42v:8, 44r:2, 44r:5, 44v:8, 46r:4, 48v:2, 49v:1, 57r:3, 61r:9, 63v:1, 63v:8, 63v:9, 111v:6, 113r:3.

tezgin- 'to revolve,' 'to turn, to turn in a circle, to turn around'
t. -ir 53v:9.
t. -ür 111v:3.
t. -gäy sän 15r:4.
t. -sä 11r:7, 69v:1.
t. -mäk 14v:5.
t. -mäklikkä 50v:2.
t. -mäkni 50v:1.
t. -mäkning 15v:2.

tezgindür- 'to rotate, to make rotate,' 'to alternate,' 'to circle'
t. -gil 29v:7, 35r:1, 35r:3, 35r:4, 35r:5, 35r:7, 35r:9, 71v:2, 71v:3.
t. -sin 50r:3, 50r:4.

tezgün- 'to rotate'
t. -sün 34v:8.

tēzlä- 'to ride faster,' 'to quicken'
t. -gil 16r:5, 16v:7, 57r:7.

tıq- 'to stuff'

t. -ġıl 75v:2.
tırnaq 'nail'
t. -dın 104v:7.
tışqaru 'out, out of, outward'
t. 69r:8, 98v:4, 105r:8.
t. -raq 98v:5.
tik 'upright,' 'straight'
t. 12r:8, 39r:8, 70r:9, 78v:2, 105v:3, 113v:7.
tik-1 'to sew'
t. -gil 27r:3.
tik-2 'to erect, to stick, to put upright,' 'to place'
t. -gil 69r:7, 97r:2, 97v:6, 98r:6, 106r:9, 106v:9, 107r:2, 107v:2.
t. -ip 73v:3.
til 'language'
t. -i 3r:6,
t. -inçä 5v:7, 82r:3, 82r:5, 86v:2, 88v:1, 104v:7.
t. -indin 85r:9.
t. -inä 85r:9.
t. -ingä 5r:9. See **ᶜArab t.-i, Türk t.-i.**
tilä- 'to wish, to want'
t. -rsäng 10r:1.
t. -r sän 62r:3.
t. -säng/säñ 10v:8, 11r:8, 15r:5, 15v:4, 21r:1, 22v:2, 23v:5, 24r:7, 24v:3, 25r:1, 25r:3, 25r:7, 26r:9, 27r:2, 31v:3, 38v:8, 45v:7, 45v:9, 47v:1, 49v:4, 51v:4, 52v:3, 54v:8, 55r:3, 59v:2, 60r:4, 69r:4, 70r:8, 73v:7, 73v:9, 74r:5, 75v:9, 78r:7, 78r:9, 78v:1, 78v:3, 78v:8, 82v:1, 95r:6, 95v:3, 96v:7, 98r:8, 98v:1, 102v:3, 102v:9, 106r:6, 108r:8.
t. -säng...t. -säng 'either...or' 54r:2.
t. -sä 42r:5, 52v:7, 52v:9, 53r:7, 54r:6, 73r:5, 98r:9.
t. -gän 27v:4.
t. -gändä 113r:2.
t. -gänin 28r:5.
t. -gäninä 77v:2.
t. -gäning 45r:1, 45r:4, 45r:5.
tinglän- 'to rest'
t. -sün 16v:4.
tiptik 'absolutely straight' 36r:1.
tirsäk 'elbow'
t. -ingni 20r:8.
tişlägän 'biting' 37r:8.
titrä- 'to vibrate, to quiver, to shake'
t. -gäy 114v:1.
t. -mägäy 80r:4.
t. -gän 82r:1, 88r:2.
titrät- 'to shake'
t. -gäy 94r:4, 116r:4.
t. -gändä 80r:4.
tiz 'knee, knee (of a horse)'
t. -läri 9r:5.
t. -lärini 96v:4.
toġru 'towards,' 'straight, straight ahead' 31r:5, 47r:9, 47v:5, 59v:5, 83v:8.
toltur- 'to fill'
t. -sang 102v:5.
t. -ġıl 75r:9. See **tamām t.**
ton 'clothes, dress, garment,' 'coat'
t. 72v:1.
t. -da 92v:3.
t. -ıngnıng 27r:2.
t. -ungnı 10r:5, 10v:8, 11r:4, 16v:6, 37v:5, 39r:3, 70r:2 109r:1.
top/ṭop 'ball,' 'polo'
ṭ. 6r:6, 79r:5, 96r:8, 108r:4, 108r:5, 108r:6, 109v:7, 109v:8, 110v:6, 111v:2, 111v:6, 112r:5, 112v:7, 112v:8, 113r:4, 113v:5, 113v:8, 114r:7, 115r:9.
ṭ. -dın 114r:5.
ṭ. -ı 112v:1.
ṭ. -nı 110r:1, 110r:3, 110r:5, 110r:7, 110v:7, 111r:4, 111r:8, 112r:3, 112r:4, 115r:8.
ṭ. urmaq 'polo, game of polo' 6r:6, 108r:4, 108r:5, 108r:6, 112v:7, 113r:4, 115r:9.
topraq 'earth'
t. -qa 75r:2.
topuq 'knuckle-bone'
t. -nı 79r:6.
toquş- 'to fight,' 'to collide'
t. -maqdın 64v:7, 109v:3.
tostoġrı 'straight forward' 110r:1, 110r:6.
tostoġru 'straight, absolutely straight, straight ahead, straight forward,' 'directly,' 'from the direction of' 14r:9, 16r:7, 40v:7, 42v:1, 55v:3, 61r:5, 62v:5, 66r:5, 98v:7, 110v:7.
tögül 'not' 11r:2; cf. dögül.
tölük- 'to pour out'
t. -sün 75v:8.
tört 'four'
t. 20r:4, 21v:3, 27v:9, 73r:5, 87r:8, 87v:7, 88r:6, 89v:6, 89v:8, 90r:3, 90r:4, 104v:6, 109v:8, 110v:2, 111v:1, 112r:7.
t. -isindä 112r:8.
törtinçi 'fourth'
t. 6r:4.
t. -dä 17r:2.
törtünçi 'fourth' 111r:7.

töz- 'to endure'
t. -mägäy 80r:2.
tuġur- 'to give birth'
t. -a bil- 90v:3.
tur- 'to stop, to pause,' 'to stay, to remain,' 'to stand,' 'to sit,' 'to hold,' aux. v., it adds the meaning of continuity of the action
t. -ur sän 54r:8.
t. -ur 62v:8, 113r:8.
t. -mas 27r:7.
t. -urlar 11v:2, 27r:4, 37v:1, 58v:7, 103v:3, 104v:4, 105v:7, 114v:7.
t. -ġay sän 43v:2, 103v:5, 103v:9.
t. -maġay sän 36v:7.
t. -ġay 95r:3.
t. -sa 40v:2.
t. -ġıl 16v:3, 39r:6, 40r:1, 54r:5, 55v:6, 61r:2, 69v:3, 103r:2, 193r:5.
t. -maġıl 63r:3, 105v:6.
t. -a bar- 61r:1, 113r:3.
t. -ġanda 15v:7, 18v:5, 45r:7, 88v:4.
t. -ġınça 18r:6.
t. -maqlıqnı 43r:7.
t. -maqnı 16v:5.
t. -maqnıng 103v:7.
t. -mayın 74v:9.
t. -up 10r:3, 36r:2, 42r:9, 52v:2, 57r:2, 63v:2, 76r:8, 102v:3, 102v:4, 103r:6, 104r:5, 116r:6. See **boş t., qarşu t., tek t., üstündä t.**
turġız- 'to hold'
t. -ġıl 105v:3.
turur 'is'
t. 5r:9, 6r:9, 7r:3, 7r:5, 7v:7, 8r:6, 9r:2, 9v:4, 9v:5, 11r:1, 11r:2, 11v:2, 11v:4, 11v:7, 12r:2, 12r:3, 12r:4, 12r:5, 12r:6, 12r:7, 12v:6, 13v:5, 14r:6, 15r:3, 15v:3, 15v:7, 16v:1, 17r:4, 17r:7, 17r:9, 18r:2, 18v:1, 18v:3, 18v:4, 18v:9, 19v:3, 19v:9, 21r:1, 21v:2, 22r:3, 22r:3, 22r:4, 22r:7, 22v:8, 23r:6, 23v:1, 23v:4, 25r:9, 25v:3, 25v:7, 25v:8, 25v:9, 26r:3, 26r:7, 27v:1, 28r:4, 31v:5, 31v:6, 31v:8, 32r:4, 34r:6, 35v:6, 36r:1, 36r:3, 36r:4, 36r:6, 36r:7, 36v:2, 37r:3, 37r:4, 37r:6, 38r:6, 38v:6, 44r:3, 44r:8, 44r:9, 45v:1, 45v:2, 46v:2, 46v:5, 46v:7, 47r:3, 50r:7, 52v:5, 53r:1, 54r:3, 58r:5, 58v:2, 60v:3, 60v:4, 61r:1, 62v:8, 63v:5, 63v:8, 64v:8, 65r:4, 66r:4, 66v:2, 67r:3, 67v:2, 67v:7, 68v:1, 68v:4, 68v:8, 68v:9, 69r:1, 69v:4, 70v:7, 71r:7, 72v:5, 73r:1, 73v:3, 75r:3, 75r:6, 76v:7, 76v:9, 77r:4, 77r:8, 77v:9, 78r:2, 78v:5, 79r:4, 79v:4, 79v:5, 79v:7, 80v:1, 81r:2, 81r:3, 81r:6, 81v:2, 81v:9, 82r:9, 83r:4, 83v:1, 83v:4, 84r:3, 84r:8, 84r:9, 84v:7, 85r:8, 85v:7, 85v:8, 86r:3, 86r:5, 86r:7, 86r:8, 86r:9, 86v:1, 86v:2, 86v:6, 87r:5, 87r:6, 87r:7, 87v:3, 87v:4, 87v:5, 87v:6, 87v:8, 87v:9, 88r:7, 88r:9, 88v:1, 88v:6, 89v:5, 89v:6, 89v:7, 89v:8, 90r:3, 90r:4, 90r:5, 90r:7, 90v:2, 90v:9, 91r:1, 91r:2, 91r:3, 91r:5, 91r:8, 91r:9, 91v:3, 91v:5, 91v:6, 91v:7, 91v:8, 92r:1, 92r:2, 92r:6, 92v:7, 93r:1, 93r:3, 93r:7, 93r:9, 93v:1, 93v:4, 93v:6, 94r:2, 94r:9, 94v:5, 94v:6, 95v:3, 95v:9, 96r:1, 96r:7, 96v:6, 99v:5, 100v:2, 100v:3, 100v:7, 102r:7, 102v:1, 104r:3, 104r:4, 104r:8, 104v:5, 104v:8, 105v:8, 106r:3, 106v:9, 108r:7, 108v:9, 109r:4, 109r:7, 109r:8, 109v:5, 109v:8, 109v:9, 110r:2, 110r:4, 110r:6, 110r:8, 110v:1, 110v:6, 111r:1, 111r:2, 111r:4, 111r:7, 112v:6, 113r:8, 113v:5, 113v:6, 114r:3, 114r:4, 114v:5, 115r:2, 115r:5, 115v:1, 115v:2, 116r:2.
t. -lar 37v:1, 58v:7, 93v:4, 103v:3, 104v:4, 105v:7, 113v:9, 114v:7. See **illā ançası bar t. kim**; cf. **durur.**
turuş- 'to engage'
t. -mayın 38v:6.
tut- 'to hold, to grab, to seize,' 'to keep,' 'to pause,' 'to reach,' 'to pull on'
t. -tung 4r:8.
t. -tung erdi 21r:4, 32v:9.
t. -ar 40r:3.
t. -ġay sän 11r:3, 20r:2, 21v:4, 21v:7, 23r:8, 34r:7, 34r:8.
t. -ġay 6v:4, 116r:3.
t. -maġay 84v:5.
t. -sa 59r:2.
t. -ġıl 10r:7, 10r:8, 13r:2, 13r:5, 13r:6, 13v:3, 17r:2, 20r:3, 20r:4, 20r:7, 20r:8, 21r:3, 21r:5, 21r:9, 24r:3, 24r:4, 24v:9, 25r:8, 28v:2, 28v:5, 29r:5, 29r:9, 29v:4, 29v:9, 32v:1, 32v:2, 32v:5, 32v:9, 34v:8, 34v:9, 35r:3, 35r:6, 47r:3, 47v:4, 48r:1, 50v:5, 60r:6, 65v:3, 69r:5, 70r:1, 70r:6, 73v:9, 78r:6, 78r:8, 107v:7.
t. -maġıl 13v:2.
t. -masun 18r:6.
t. -ġaç 59r:5, 59r:6.
t. -ġan 22v:3, 24r:3, 24r:4, 24v:9, 25r:8, 29r:4, 29v:4.

t. -ġandın 71r:3.
t. -ġuçı 3v:4.
t. -maq 12r:2, 17v:8, 49v:3.
t. -maqda 6r:2, 6r:4, 17r:9, 19v:8.
t. -maqdın 13v:4, 95v:2.
t. -maqlıq 12r:6, 19r:6, 60v:1.
t. -maqlıqqa 18v:7, 19r:4.
t. -up 10r:3, 10r:4, 10r:6, 10v:4, 11v:1, 11v:3, 11v:9, 12r:4, 12r:5, 12r:7, 13r:7, 22r:8, 28r:3, 31v:2, 31v:9, 32r:1, 33r:6, 39r:7, 41r:9, 42v:2, 42v:6, 42v:7, 43v:8, 45v:5, 47r:1, 47r:7, 52r:3, 52r:4, 52r:7, 55r:5, 56v:9, 57v:3, 60r:1, 60r:2, 60r:8, 61r:3, 67v:5, 69r:6, 70r:7, 70r:9, 70v:1, 71r:3, 71v:2, 71v:4, 78v:2, 95r:9, 103r:3, 103r:5, 105v:5. See **dōst t., köngli tar t., teng t., yerindä t., yügän t.**

tutġa 'hilt (of a sword)'
t. -sına 87r:1, 90v:7.
t. -sındın 88r:6, 90r:6.

tutqa 'hilt (of a sword)'
t. -sındın 93r:1.

tuyaq 'hoof'
t. -ınıng 14v:9.
t. -ları 110v:2.

tuymadın tuydurmadın 'in secrecy' 75r:4.

tügmä 'button' 27r:3.

tügmälä- 'to button'
t. -gil 27r:4.

tükän- 'to be finished'
t. -gäç 93r:2.

tükät- 'to finish'
t. -säng 107v:9.

tüp 'butt (of a lance),' 'bottom,' 'end,' 'base'
t. -i 20r:6, 24v:6, 33r:4, 33r:7, 34v:2, 34v:3, 48r:8, 61r:4, 65v:2, 67v:2.
t. -in 22v:4, 25v:9, 34v:5, 45v:5.
t. -ini 23v:8, 26r:4, 32v:5, 34r:8, 47r:7, 75v:8, 78v:1, 78v:3.
t. -indä 73r:8.
t. -indäki 103r:1.
t. -indin 20r:4, 21v:3, 22r:8, 23r:7, 23v:7, 43v:8, 77v:7, 79r:4, 100r:4.
t. -ünä 49v:1.
t. -üni 28v:5, 30r:4, 47r:2, 47r:3, 49r:6, 69r:6, 75r:9, 78r:7.

tüptüz 'absolutely straight,' 'absolutely flat' 13r:3, 36r:1, 115r:6.

Türk 'Turk'
T. 3r:6, 5r:9, 5v:7, 85r:9.
T. -lär 5v:1.
T. tili 'Turkish, Turkish language' 3r:6, 5r:9, 5v:7, 85r:9.

türlüg 'type'
t. 18v:2, 45v:4, 49r:4, 53r:1, 86r:8, 94r:9, 106v:9.
t. -lärindä 85v:4.

tüş- 'to fall, to fall down, to fall off,' 'to crop,' 'to dismount,' 'to be, to happen to be'
t. -är sän 51r:6, 51v:6.
t. -är 48v:9, 53v:2, 55v:9, 56v:1, 56v:5, 67r:7, 96r:6.
t. -gäy sän 63v:8.
t. -gäy 44v:1, 53v:2, 66v:7, 94r:7, 95v:7, 111v:6.
t. -säng 55v:2, 56r:6, 56v:7, 63v:6, 70v:2.
t. -sä 52v:2, 53v:6, 53v:8, 70v:5.
t. -gil 52r:6, 55v:9, 56r:9, 57r:3, 57r:8, 61v:4, 65v:1, 70v:2.
t. -sün 45r:1, 75v:8.
t. -masün 24r:1, 73v:7, 75v:2.
t. -gändä 57v:4.
t. -gäni 53v:9.
t. -mäk 52v:6, 52v:9, 70r:8.
t. -mäkdä 64r:2.
t. -mäkdin 112v:2.
t. -mäkä 67v:4.
t. -mäki 35v:5.
t. -mäklikkä 53v:7.
t. -mäkni 58r:4.
t. -mäsdin 53v:5.
t. -üp 44v:9, 59r:4, 63v:1, 63v:4, 65v:6, 70v:7, 74v:4, 76v:4.
See **artına t. qayta t.**

tüz 'straight,' 'flat,' 'smooth,' 'evenly' 12r:4, 12r:7, 13r:2, 15r:4, 39r:2, 90r:5, 92r:3, 92r:6.

tüzät- 'to arrange,' 'to prepare,' 'to straighten,' 'to better'
t. -ür 109r:2, 109r:3.
t. -gäy sän 11r:4.
t. -gil 10r:5, 10v:8, 10v:9, 16v:7, 70r:2, 74r:7.
t. -mäk 99v:8.

tüzgä 'equal' 101v:7.

U

ū/u 'and' 4r:6, 95r:3.

uç 'head (of a lance),' 'point,' 'front,' 'end'
u. -ı 20v:6, 23v:9, 29r:5, 29v:8, 30r:6, 30v:9, 31r:3, 31r:5, 32v:4, 33r:8, 44v:1, 57v:2, 57v:3, 61r:4, 73v:1, 78r:7, 79r:1, 80r:5, 81v:3, 90v:7, 91r:4, 91v:1, 95v:7, 96r:5.
u. -ın 18v:8, 20v:1, 29r:3, 29r:6, 30r:1, 34v:7, 62r:3, 73v:6, 78r:8, 78v:8, 79r:7.
u. -ına 90r:6.

u. -ındın 47v:4.
u. -ını 24r:1, 24v:7, 25r:6, 25v:8, 28v:5, 31r:8, 31v:9, 32r:9, 34r:7, 39r:7, 39v:6, 45v:6, 47r:3, 47r:9, 59v:4, 59v:6, 73r:2.
u. -ları 82r:7.
u. -qaru 12r:9, 98v:3.
u. -unı 29v:9.
uçra- 'to run into (by chance)'
u. -sang 62v:3.
uçuz 'easy' 14v:5, 26v:5.
uçuzluq 'ease' 66r:6.
ᶜudda 'accessory'
ᶜu. -ngnı 37v:5.
ulaştur- 'to connect'
u. -ġıl 76r:9.
ulġayt- See **köngül u.**
u. -ıp 19v:1.
uluġ 'old,' 'great,' 'grave,' 'important,' 'the most'
u. 3v:9, 6v:5, 17r:7, 22r:3, 36r:6, 44r:8, 58r:1, 108r:6, 112v:6.
u. -larnıng 85v:1.
ᶜUmar prop. n. 'ᶜUmar,' the second Khalif 3v:1.
unut- 'to forget'
u. -maġıl 21r:9, 41v:2, 43r:5, 45v:1.
ur- 'to hit, to strike,' 'to touch,' 'to look like'
u. -ar 90v:3.
u. -arlar erdi 96v:2.
u. -ġay 81r:1, 111r:8, 112r:4.
u. -sang 89r:9.
u. -masang 111v:8.
u. -sa 5r:3, 80r:1.
u. -ġıl 44v:9, 52r:5, 75v:8.
u. -maġıl 66v:4, 88v:6.
u. -sun 112v:4.
u. -a kör- 116r:7.
u. -ġan 113r:8, 113v:3.
u. -ġanda 89r:3, 92v:8, 94v:8, 112r:3, 112r:5, 113v:8.
u. -ġandın 43v:2.
u. -ġuçı 3v:5.
u. -maq 110r:3, 111v:9.
u. -maqda 6r:6, 108r:4, 108r:5, 112r:3.
u. -maqlıq 108r:6, 109v:1, 109v:8, 110r:2, 110r:6, 110r:8, 110v:6, 111v:7, 116r:1.
u. -maqlıqda 111v:2.
u. -maqlıqnı 109v:7.
u. -maqlıqnıng 116r:2.
u. -maqlıqqa 96r:8, 112v:3, 112v:7, 113r:4, 114r:7.
u. -up 8v:1, 15v:7, 60r:3, 110v:7, 112r:9. See ḫalqa u. qılıç u. ṭop u., yüz u.
urmaq 'shot,' 'stroke'
u. -a 99v:5, 99v:7.
u. -ındın 112r:1.
ᶜurūq 'veins'
ᶜu. 88r:8, 88v:9, 89r:3.
ᶜu. -dan 88r:3.
ᶜu. -lar 88r:4, 88r:5.
uruş 'combat, battle, war,' 'stroke'
u. 27v:6, 36v:5, 38v:5, 94v:4, 96v:3, 98v:2, 107r:8, 108v:6, 108v:9.
u. -da 36v:2, 37r:5, 37r:6, 102v:3, 103r:6.
u. -ġa 112r:8.
u. -lar 110v:1.
u. -larda 4v:3.
u. -lardın 110r:9.
u. -qa 108v:8.
u. -tartış 'battle' 17r:4.
uruş- 'to engage (in combat),' 'to fight'
u. -qaylar 84r:3.
u. -maq 4v:3, 37v:1.
ᶜuryān '(horse) without a saddle'
ᶜu. 8r:1.
ᶜu. min- 'to ride bareback' 8r:1.
ustād 'master,' 'expert'
u. -lar 103v:3, 114v:7.
u. -larnıng 113r:7.
uyal- 'to be embarrassed, to be ashamed'
u. -maġıl 7v:8, 37v:9.
uyalt- 'to make s.o. ashamed'
u. -ır 4r:7.
ᶜuyūb See ᶜaybuᵓl-ᶜu. 36r:5.
uzan- 'to extend,' 'to become long, to get longer'
u. -ur 44r:2, 77v:1.
u. -ġay 77r:8.
u. -maġı 77r:5.
u. -masun 77r:1.
uzat- 'to stretch, to stretch out,' 'to lengthen,' 'to move'
u. -ġay 94v:2.
u. -ġıl 20r:9, 33v:2, 55v:5.
u. -ıp 111r:2, 111r:5.
u. -maqlıq 113v:9.
uzın 'long'
u. -çaġına 73r:8.
u. -ı 9r:8.
uzun 'long, length, extra length'
u. 9r:1, 16v:8, 16v:9, 37v:8, 51r:9, 57v:2, 64r:2, 73r:1, 76r:7, 91r:3, 91v:7, 92r:2, 94v:1, 100r:5, 100r:7, 101r:3, 101v:2, 114r:4, 114v:6.
u. -ı 81r:2, 82v:2, 89v:6, 90r:4, 97r:1, 100v:1, 102r:7, 102r:9, 104v:5, 105r:4, 115r:3.

u. -ın 74v:2.
u. -raq 74r:8, 105r:5.
u. -unça 97r:1.
u. -unı 27v:9.
uzunlıq 'length'
u. -da 87v:6, 114v:4.
uzunluq 'length,' 'height (of a person)'
u. -da 100r:1.
u. -ı 87v:8, 91v:8, 100r:3.
u. -ın 100v:4.
u. -ına 114v:5.

Ü

üç 'three' 15v:8, 15v:9, 17r:1, 23r:7, 86r:7, 86r:8, 87v:1, 87v:6, 87v:8, 87v:9, 88r:1, 89v:8, 90r:4, 104r:2, 104r:4, 107r:1, 112r:6, 116r:4.
üçün 'for, for the sake of,' 'because,' 'in order to' 3v:4, 3v:5, 9r:2, 11v:4, 12v:5, 13v:3, 14r:5, 17r:3, 18r:9, 19r:2, 26v:4, 27r:6, 28r:2, 32r:4, 36r:7, 36v:8, 38r:9, 44r:1, 46r:7, 52v:4, 52v:8, 58r:4, 59r:1, 59r:7, 64r:3, 65r:2, 67r:3, 67r:6, 67v:2, 67v:6, 69r:1, 71r:8, 77r:5, 77v:3, 79v:9, 80v:1, 83r:7, 84v:9, 85v:1, 92v:5, 92v:8, 96r:8, 99r:4, 101r:9, 103v:3, 104r:9, 104v:1, 104v:2, 108v:1, 108v:6, 108v:8, 108v:9, 114v:8, 115v:2. See **anıng ü., munıng ü.**
üçünçi 'third'
ü. 6r:3, 34r:6, 82v:6, 83r:2, 111r:3.
ü. -si 86r:9.
üküş 'much, many, plenty,' 'very,' 'too (far),' 'more, most,' 'often'
ü. 3v:8, 7r:9, 7v:4, 8r:4, 8r:6, 18v:3, 18v:9, 21v:7, 28r:7, 35v:7, 37r:6, 38v:1, 38v:2, 42r:6, 49v:9, 58v:9, 60v:4, 62r:5, 64v:8, 67r:1, 76v:9, 84r:1, 85r:8, 88r:4, 89v:3, 89v:4, 89v:7, 93v:5, 96v:1, 97r:9, 99v:3, 100r:6, 100v:9, 104v:1, 104v:9, 108v:2, 115v:1.
ü. -i 88r:3.
ü. -ning 87v:2.
ürk- 'to be frightened'
ü. -sä 64r:4.
ürkägän 'easily scared' 37r:9.
üst 'top'
ü. -indä 'on' 39v:2.
ü. -ündä 'on' 23r:9, 35v:6, 36r:1, 96v:8, 103r:1, 106r:2, 106r:6.
ü. -ündä tur- 'to follow closely' 103r:1.
ü. -ündän 'over' 60r:7.
ü. -ündin 'over,' 'on, on top of,' 'above' 21v:5, 32v:8, 33v:2, 33v:6, 34v:6, 69v:8, 70v:6, 72v:9, 95r:8, 96r:7, 103v:2, 111v:3, 111v:8, 111v:9.
ü. -ünä kel- 'to attack' 7v:9.
üz- 'to press'
ü. -üp 68r:1.
üzä 'on, over,' 'to, towards' 7v:1, 45r:4, 48r:7, 48v:1, 51r:6, 52r:7, 58v:1, 83r:8.
üzängü 'stirrup'
ü. 8v:3, 8v:4, 8v:6, 8v:7, 8v:8, 11r:6, 11r:7, 20v:2, 59v:3, 98v:4.
ü. -dä 12r:9, 13r:7 13r:8, 98v:3, 109r:2.
ü. -din 13v:1, 69v:3.
ü. -gä 10r:3, 10v:1, 10v:6, 29r:6, 30r:2, 69v:5, 78v:3.
ü. -ni 10r:9.
ü. -ning 8v:5, 112r:3.
ü. qayışı/qayışları 'stirrup straps' 8v:3, 8v:8, 59v:3.
üzärä 'on, upon,' 'to, towards,' 'in, into,' 'with,' 'against,' 'around,' 'above, over' 3r:6, 3v:9, 5v:9, 6v:2, 6v:6, 6v:8, 7r:3, 7r:4, 7r:5, 7v:4, 9v:2, 13r:1, 13v:8, 15v:6, 16r:1, 16r:2, 16r:3, 16r:5, 16r:6, 16r:8, 16v:9, 18r:5, 20r:9, 20v:2, 20v:6, 21r:7, 22r:5, 23r:1, 24v:1, 25v:1, 27r:8, 28v:8, 29r:9, 29v:3, 29v:6, 30r:3, 30r:5, 30r:7, 30v:1, 30v:6, 31r:1, 31r:4, 32r:2, 32r:6, 32r:7, 32v:2, 33v:2, 33v:4, 34v:8, 34v:9, 35r:1, 35r:2, 35r:3, 35r:5, 35r:7, 35r:8, 36v:6, 36v:9, 37r:5, 37v:1, 37v:3, 38r:5, 39v:6, 39v:9, 40v:3, 41v:3, 41v:6, 42v:7, 43v:5, 44v:3, 45v:2, 45v:6, 45v:8, 46r:3, 46v:3, 46v:6, 47r:4, 47r:8, 49v:2, 49v:9, 50r:5, 51r:9, 51v:1, 51v:5, 51v:9, 52v:4, 52v:9, 53r:3, 53r:8, 54r:4, 55v:1, 56v:8, 57r:1, 58r:2, 60v:6, 60v:8, 61r:3, 61v:4, 61v:5, 61v:9, 62r:7, 62v:2, 62v:7, 63r:3, 63v:2, 65v:1, 65v:3, 66v:3, 66v:5, 67v:9, 71r:3, 71v:6, 71v:8, 71v:9, 72r:4, 73r:7, 73v:3, 78r:1, 78r:6, 78r:9, 78v:2, 86r:7, 88r:4, 88r:8, 88v:1, 88v:8, 91v:7, 93v:5, 94r:3, 94r:5, 94v:9, 95v:2, 95v:6, 97v:7, 98r:3, 98r:9, 99v:2, 99v:9, 100r:7, 103v:1, 103v:4, 103v:5, 105v:5, 109v:8, 110v:9, 111r:6, 112v:3, 112v:8, 113r:7, 116r:7. See **anıng ü., bu şifat ü., munung/ munuñ ü., ol ţarīq ü.**
üzärindin 'over, on' 23v:6, 34v:5, 52v:5.
üzül- 'to break,' 'to be dispersed'
ü. -ür 28r:4.

ü. -üp 62v:6.

V

va 'and' 3v:9, 4r:1, 6v:7, 7r:2, 7r:6, 9v:4, 10v:5, 13v:4, 13v:7, 17v:2, 18v:2, 19r:4, 19r:7, 28r:8, 30v:2, 36r:5, 38r:5, 50r:8, 60v:9, 63r:4, 64r:7, 68v:8, 75r:4, 83v:5, 83v:6, 84r:2, 84r:9, 84v:9, 86v:8, 92r:3, 92v:3, 92v:4, 99v:9, 112r:8.
va rubbamā 'and sometimes' 79r:2.
vach 'aspect,' 'way,' 'maneuver'
v. 15v:2, 50r:5, 60v:3.
v. -larnı 50r:6, 50r:7.
v. -nı 50r:7.
vācib 'necessary'
v. 50r:6.
v. -din 101v:2.
v. bol- 'to become necessary' 5r:2, 7v:3. See **miqdār-i v.**
vāḥidatan See **daf'atan v., qaṭ'atan v.** 31v:1, 34r:4, 62r:8.
valakin 'but,' 'if,' 'however,' 'on the contrary' 16v:8, 41v:8, 50r:6, 63v:3, 73v:4, 76v:9, 82r:4, 91v:5, 91v:7, 104r:3.
vāqi' bol- 'to happen,' 'to start,' 'to be committed' 56v:3, 58v:1, 67r:1, 93v:4, 108v:2.
vaqt 'time,' 'moment'
v. 38r:6.
v. -da 8r:2, 19r:8, 40v:8, 48v:3, 53v:9, 54r:5, 54v:4, 56r:3, 66v:5, 71v:4, 88v:8, 98v:8, 107r:6, 108r:3.
v. -dın 107r:3.
v. -ı 17r:5.
v. -ında 6r:8, 7v:8, 15r:2, 27v:7, 36v:5, 38v:5, 94v:4, 96v:3.
v. -larda 58v:9, 88v:6, 93v:2.
v. -larında 107r:8.
v. -ī 'when' 52v:1.
qaysı v. -da 'when' 86r:3.
ol. v. -da 'when' 53v:6.
vaṣf qıl- 'to indicate,' 'to describe,' 'to explain' 9v:5, 12v:9, 13v:6, 13v:8, 14r:3, 14r:8, 14v:2, 17v:1, 18r:4, 20v:7, 21r:5, 23r:3, 23v:6, 28r:9, 46v:4, 48r:6, 51r:2, 62v:2, 83r:4, 106r:5, 109r:7.
vāṣil bol- 'to excell' 74r:4.
vaṣiyyat 'advice,' 'counsel'
v. 6r:9.
v. -larımnı 38v:2.
v. -um 37r:4.
v. qıl- 'to describe,' 'to advise' 14r:5, 38v:9.
vaṣla 'extension,' 'joint'
v. 76r:2, 76r:5, 76v:2, 77r:8, 77v:8.
v. -lar 89v:2.
v. -nı 76r:6, 76v:1.
v. -sı 76v:3.
vaṣṭānī 'medium' 80r:5.
vāy interj. 'sound of astonishment'
v. -ı 5r:1.

Y

ya 'bow'
y. 99r:6, 99r:7, 100r:2, 100r:6, 100v:2, 101v:5, 105v:1, 106r:8, 107r:5.
y. -dın 100r:5, 102r:9.
y. -larnıng 101v:7, 101v:8.
y. -nı 100v:4, 102v:5, 103r:3, 103r:9, 103v:4.
y. -nıng 100r:3, 100v:5, 101r:8, 101v:1, 102r:2, 103r:2.
y. -sı 57v:8, 99v:9.
y. -sına 100r:1.
y. -yı 4v:2.
yā[1] interj. 'o' 7r:2.
yā[2] conj. 'or'
y. 10r:4, 14v:9, 35v:5, 43v:9, 50v:2, 54v:5, 56r:2, 56r:3, 64r:4, 65v:7, 70r:7, 71r:6, 72v:1, 76r:6, 78v:2, 79r:2, 79r:6, 86v:5, 88r:8, 89v:7, 94r:8, 96v:4, 97r:9, 98v:2, 112r:4.
y...yā 'either...or' 54r:7.
yābis 'dry' 80r:1.
yağ 'oil' 82v:2.
yağla- 'to oil'
y. -p 82v:2.
yağırlıq 'saddle-blanket' 9r:9, 9v:1.
yağrın 'shoulder-blade (of a person, or of a horse)'
y. -ın 94r:4.
y. -ına 20r:3.
y. başı 'end of the shoulder' 20v:4.
yāḫōd 'or' 93r:6.
yāḫōz 'or' 9v:1, 17r:5, 17v:4, 35v:5, 36v:5, 38r:3, 51r:6, 60r:3, 62r:5, 66r:3, 70v:4, 71v:9, 73r:3, 73r:4, 73r:7, 74v:5, 75r:8, 75v:1, 79r:5, 79r:7, 88v:5, 90r:4, 91r:1, 93r:4, 93r:5, 93r:8, 96v:4, 96v:9, 111v:4, 111v:5, 111v:6, 112r:2, 112v:1.
yaḫşı 'good, well, beautiful,' 'effective,' 'graceful,' 'proper, suitable, appropriate, properly,' 'accurate,' 'valuable,' 'firmly, tightly,' 'easily,' 'very,' 'freely'
y. 6r:7, 8r:5, 9r:8, 9r:9, 9v:1, 12r:1, 12r:3, 14r:4, 14v:6, 15v:7, 19r:3, 21r:9, 26v:3,

27r:7, 27r:8, 32r:4, 35v:7, 37r:3, 37r:5, 37v:1, 39r:1, 42r:7, 43r:5, 45v:1, 57r:5, 61r:1, 61v:9, 62v:9, 63r:4, 64r:5, 69v:2, 75r:6, 76v:4, 77r:6, 77r:7, 78v:6, 79r:9, 79v:3, 80r:6, 80r:9, 83v:4, 85v:9, 86r:1, 87r:4, 88v:9, 89r:2, 93r:7, 100r:8, 102r:7, 104r:8, 106r:4, 106v:4, 107r:7, 115r:5, 115r:8.
y. -lıqından 92r:5.
y. -lıqındın 92r:5.
y. -raq 9r:2, 9v:4, 11v:4, 19v:3, 27r:9, 27v:3, 37r:3, 38v:6, 63v:5, 64v:7, 79v:4, 100v:7.
y. -raqı 25v:3, 58v:2.
y. -sı 68v:4, 79v:7, 86r:8, 104r:4, 115r:2, 115r:9.
y. -sın 26v:1, 79v:6, 82v:7, 93v:7.
y. kel- 'to do good,' 'to be good,' 'to benefit' 27v:3, 64r:5, 115r:8.
yal 'mane (of a horse)'
y. -ı 10r:7, 70r:5.
y. -ın 10r:7, 60r:9.
y. -ını 60r:8.
yalang 'bare' 84v:7, 92v:3.
yalığ 'equipped with a bow' 63r:7.
yalman 'cutting edge (of a sword)'
y. -ında 87v:1.
yaman 'bad, badly'
y. 35v:6, 71r:7, 89v:2, 112r:1.
y. -ın 82v:7.
y. -raqı 93v:1.
Yaman prop. n. 'the country of Yaman'
Y. 86v:4.
Y. -da 89v:3.
Yamanī 'Yamanī,' a type of sword 86r:8, 86v:5, 88r:3, 88v:3, 88v:4, 89r:9, 89v:8, 90r:6, 90v:1, 90v:8, 91r:4, 91v:2.
yamġır 'rain' 80r:1.
yamġur 'rain' 80v:3.
yan 'side, direction,' 'place,' 'edge (of a sword)'
y. -dın 46r:1, 46r:2, 53v:8, 62r:7, 68v:6, 87r:6.
y. -ġa 22r:3, 30v:7, 34v:5, 47v:1, 62r:3, 103r:6.
y. -ı 8v:9, 28v:8, 30r:3, 32r:6, 96r:3, 111r:6.
y. -ın 41r:3, 69r:8, 96r:2.
y. -ına 10r:2, 24r:1, 24v:8, 25v:9, 29r:3, 48r:9, 60r:9, 112v:2.
y. -ınça 112r:5.
y. -ında 65r:1, 70r:9, 110r:2.
y. -ındın 11r:6, 21v:6, 46r:2, 96r:3, 105r:6, 110r:4, 110r:6, 110r:8, 111r:4, 111r:8.
y. -ıng 33r:2, 97v:6.
y. -ınga 14v:1, 20r:8, 22v:1, 22v:2, 29v:8, 30v:5, 30v:8, 32r:8, 32v:3, 32v:8, 33r:4, 33r:7, 34r:9, 40v:1, 50v:7, 69v:9, 98r:6, 107r:1.
y. -ıngda 24r:5, 28v:2, 39r:6, 69r:6.
y. -ıngdağın 107r:3.
y. -ıngdağını 107r:3.
y. -ıngdın 103r:2.
y. -ınıng 47r:8.
y. -ları 92r:6.
y. -larında 89v:3.
yana 'again' 95v:4; cf. yenä.
yangaq/yañaq 'cheek (of a horse)'
y. -ı 21v:9, 30r:6, 33r:5.
y. -ına 20v:1, 22r:9.
y. -ındın 110r:2, 110r:7.
yangıl-/yañıl- 'to get confused,' 'to take a wrong step'
y. -ur 14v:7.
y. -maqdın 14v:9.
yaʿnī 'that is to say' 15v:1, 35v:4, 36r:1, 36r:6, 45r:4, 60v:1, 80r:2, 84v:2, 84v:5, 84v:8, 86r:5, 87r:4, 88v:7, 89r:1, 89v:5, 89v:7, 91v:1, 91v:5, 94r:1, 101v:8, 107r:1, 107r:8, 108r:9, 108v:6, 109r:2, 109r:3, 109r:8, 111v:4, 111v:8, 113r:1, 115v:1.
yapuş- 'to be attached'
y. -qay 86r:2.
yapuştur- 'to press'
y. -ur 72r:1.
y. -ġıl 24r:6.
y. -a 13r:6, 20r:3, 20r:7, 20r:8.
yaqın 'close,' 'around,' 'almost'
y. 11r:8, 14r:6, 27r:1, 34v:3, 47r:5, 61v:5, 62r:8, 63v:9, 64r:9, 87r:1, 90v:7, 115r:5.
y. -ında 70r:3.
y. bar- 'to approach, to go near, to go close, to move in on' 40r:8, 42v:2, 45r:3, 45r:7, 45r:9, 65r:5.
y. kel- 'to approach, to come close' 40v:2, 40v:4, 41v:1, 41v:7, 42v:3, 43r:1, 43v:6, 43v:8, 47r:9, 47v:6, 47v:7, 48r:7, 49r:6, 52r:2, 54r:6, 55v:5, 57r:2, 62v:8, 69v:1, 97r:5.
y. kir- 'to go close' 59v:1.
y. qıl- 'to bring s.th. close' 41v:9.
yaqīn bol- 'to be certain' 84r:1.
yara 'wound'
y. -sı 17r:6.
yara- 'to be good, to be good for, to be useful, to be suitable'

y. -r 38r:9, 106r:8, 107v:6, 112v:8, 113r:4.
y. -mas 37r:7, 54v:4, 69r:3, 81r:7.
y. -ġay 90v:4.
yaraġ 'preparation,' 'equipment'
y. -ıng 38v:7.
y. -qa 74v:5.
y. bol- 'to prepare' 108v:7.
yaraş- 'to be proper'
y. -ır 84v:2.
yaraştur- 'to fix, to adjust,' 'to prepare'
y. -ur 74v:4.
y. -ġay sän 75r:7.
y. -ġıl 73r:4.
yarat- 'to create'
y. -dı 13r:3.
yarıl- 'to split'
y. -ġay 80r:2.
yarım 'half' 16r:7, 16r:8.
yarıq 'crack'
y. 81v:2.
y. -lar 82r:6.
y. -qa 81v:2.
yārī ber- 'to help' 25v:5.
yaru 'side'
y. -dın 61r:7.
yassı 'flat' 90v:7.
yaş 'fresh' 96v:9.
yaşıl 'green' 86v:9.
yat- 'to lean'
y. -maġıl 22r:2.
y. -ıp 22r:1.
yayaġ '(on) foot'
y. 28r:2, 65r:4.
y. bol- 'to be on foot' 58r:6.
y. yüri- 'to walk on foot' 94v:6.
yaydaq 'bareback (horse)' 7v:6, 7v:7.
yaz 'summer' 95r:3.
yaz-[1] 'to write'
y. -arlar 88r:4.
yaz-[2] 'to miss'
y. -sa 112r:5.
yazıl- 'to be written'
y. -mış 88r:7, 88r:9.
yazu 'script' 88r:7.
yängi 'yängi,' a type of sword
y. 86v:1, 92r:1.
y. -si 86r:4, 91r:6.
y. -sin 86r:4.
ye- 'to eat,' 'to be decayed'
y. -gän 82r:2.
y. -miş 82r:5.
yel 'wind'
y. 71r:6, 71v:5, 72r:1, 72r:3.
y. -din 71v:7.
y. -ni 71v:5.
yelli 'windy' 83v:6.
yenä 'again' 95r:5; cf. yana.
yeng 'sleeve'
y. -iñä 20r:5.
yengil 'light, light-weight,' 'easy'
y. 27r:9, 27v:2, 27v:5, 37v:4, 78v:5, 87v:3, 87v:6, 105r:3.
y. -i 114r:9.
y. -in 75v:6, 93v:7.
yengil- 'to be defeated, to be beaten'
y. -di 37r:2, 38v:7.
yer 'place, site, area,' 'ground,' 'position, situation,' 'point,' 'part'
y. 28v:6, 39r:6, 47r:5, 47v:8, 49v:7, 50v:9, 52r:6, 52v:4, 56r:7, 61v:1, 77v:1, 93r:1, 104v:3, 104v:4, 106v:1.
y. -dä 17r:6, 21r:6, 21r:8, 22r:4, 22v:9, 24r:8, 25r:9, 29r:4, 31v:4, 39r:2, 51v:6, 52v:2, 58v:5, 63r:3, 63r:6, 64v:7, 66v:1, 67r:1 70v:7, 72v:4, 78v:7, 80v:1, 81r:9, 83v:5, 84r:9, 85v:5, 85v:9, 97r:2, 101r:2, 107r:7, 111v:6, 113r:3, 115v:6.
y. -däkilärni 104r:9.
y. -dän 67v:8.
y. -din 22v:4, 39v:4, 64r:8, 64v:6, 72r:7, 88v:2, 97v:3, 98r:7, 101v:3, 103r:7.
y. -gä 23v:9, 28v:6, 32r:1, 34r:8, 44v:1, 53v:6, 63r:9, 63v:1, 63v:9, 64r:3, 64r:8, 64v:2, 66v:7, 67r:7, 70v:2, 70v:5, 74v:6, 75v:8, 79r:7, 96r:5, 101v:3, 103r:7.
y. -i 47r:5, 81v:3, 87r:7, 87v:6, 89v:5, 90v:3, 92r:7, 92r:8, 92r:9, 92v:9, 101v:7, 102r:2, 102r:3, 111r:6, 111v:4, 115r:6.
y. -indä 21r:4, 50r:8, 58v:2.
y. -indin 26r:5.
y. -inä 44r:6, 44v:8, 64v:9, 89r:7.
y. -ingdä 55v:6.
y. -ingä 31v:2.
y. -ingni 13r:5, 20v:3.
y. -ini 24r:4, 29v:4, 114r:2.
y. -lär 65r:3.
y. -lärdä 15v:5, 57v:9, 83v:3, 96v:2, 111v:7, 111v:9.
y. -lärdäkilärni 101r:8.
y. -lärgä 78r:7, 89r:6.
y. -läri 80r:7, 87r:8, 89r:2.
y. -lärini 45r:8.
y. -lärni 24r:3.
y. -läringni 45r:6, 45r:9.

y. -ni 24v:9, 51v:3, 65v:7, 66r:3, 74v:1, 116r:6.
y. -ning 80v:2.
y. oġurla- 'to gain ground,' 'to narrow s.o.'s area of movement' 49v:7, 51v:3, 52r:6, 77v:1.
y. -indä tut- 'to replace' 21r:4. See **barça y.-dä, bu y.-dä, har y.-dä, ḫarb y.-i, hēç y., kez y.-i, macmūᶜ y., ne y.-dä, olturur y., qabżada oqnıng yürigän y.-i.**
yergä See **davlat y.-si, saᶜādat y.-si.**
y. -sin 4r:8, 4v:5.
yerlik 'surface'
y. -i 86v:9.
yet- 'to reach,' 'to catch up,' 'to be sufficient'
y. -ti 51:6.
y. -är sän 72r:2.
y. -är 4r:9, 101r:2.
y. -gäy sän 49v:8, 51v:3.
y. -gäy 93v:8.
y. -sä 27r:8, 27v:5, 59r:3, 63v:1.
y. -gäç 96r:5.
y. -gän 65r:5, 71r:5.
y. -gänçä 5v:8.
y. -ip 46r:9, 46v:1.
y. -är bol- 'to be equal' 4r:9. See **ḫācatına y., ḫizmatınġa y., imkān y., küçi y.**
yetgür- 'to cause to reach'
y. -ür 77v:2.
yeti 'seven' 106v:7.
yetiş- 'to reach,' 'to catch, to catch up with,' 'to touch'
y. -gäy sän 57r:4.
y. -gäy 81r:1, 95r:1.
y. -sün 25r:4.
y. -mäsün 44v:7.
y. -gil 53v:8.
y. -ip 44v:4.
yetiştür- 'to cause to reach,' 'to empty'
y. -gil 48v:8, 75r:8.
y. -üp 44v:7.
yetmiş 'seventy' 14v:3.
yıl 'year'
y. -lar 3v:8.
yıq- 'to knock down'
y. -ar sän 53r:9.
y. -ġay sän 54v:8, 55r:4.
y. -ġay 64r:5.
y. -maq 19v:2, 19v:3, 19v:4.
yıqıl- 'to fall, to fall down, to fall off,' 'to dismount'
y. -dılar 7v:3.
y. -ır 55r:3, 55r:6, 55r:8, 57r:6.
y. -ur 53v:1, 55v:1.
y. -ġay 28r:4.
y. -maqdan 9r:3.
y. -maqdın 7r:8.
y. -maqı 35v:4.
yıraq 'far, far away, at a distance, a long distance,' 'away, farther away'
y. 11r:7, 32r:3, 39r:6, 43v:2, 54r:5, 54r:8, 61r:2, 97r:3, 104r:9, 104v:3, 113v:6.
y. -dın 45v:8, 60v:9.
y. -raq 76r:8.
y. bol- 'to be away' 32r:3, 113v:6.
y. ket- 'to ride away' 97r:3.
yigit 'young' 83v:3.
yingildä- 'to moan'
y. -r 93v:2; cf. **ingildü.**
yip 'rope'
y. 57v:2, 64r:2.
y. -ni 79r:8.
yitig 'sharp' 98r:2.
yoġın 'well-built' 26v:2.
yoġun 'thick,' 'well-built'
y 27r:7, 75v:3, 79v:7, 80v:8, 81v:9, 112v:9.
y. -raq 105r:4.
yoġunluq 'thickness'
y. 81r:9.
y. -da 74v:8.
y. -ı 100v:7.
yol 'strip,' 'groove'
y. 20v:9, 87v:1, 90v:9.
y. -nıng 91r:4.
y. -unġa 6v:1.
y. bul- 'to reach' 20v:9. See **Tängri y.-u.**
yoluq- 'to run into (by chance),' 'to engage,' 'to be against'
y. -sang 64v:9.
y. -sa 92v:6.
y. -up 45r:2.
yoq 'there is not, there are not'
y. 13v:5, 14v:7, 17r:4, 17r:9, 19v:3, 25v:7, 36r:6, 37v:7, 38v:8, 51r:3, 53r:1, 54r:5, 55v:7, 57r:6, 59v:5, 61r:1, 66r:1, 78v:5, 79v:5, 83r:4, 84r:3, 90r:3, 91v:1, 91v:2, 94r:1, 96v:6.
y. ersä 'if not' 37v:7, 38v:8, 51r:3, 54r:5, 55v:7, 57r:6, 59v:5, 93v:9.
yoqarı 'upper, upwards'
y. 97v:3, 103v:6.
y. -ġısı 90r:5.
yoqaru 'up, upward, upside, upper,' 'top, above,' 'more'

y. 21v:6, 22r:8, 23r:7, 29v:2, 31r:8, 45v:6, 47r:3, 55r:1, 55r:5, 59v:5, 61r:4, 66r:9, 67r:7, 67r:9, 67v:1, 67v:8, 69v:7, 72v:4, 72v:6, 78r:8, 82v:4, 101v:3, 102v:3.
y. -dın 67v:3, 67v:7, 101v:5, 103r:3.
y. -ġı 96r:2, 101v:1, 110v:6, 101v:9, 102v:9.
y. -raq 39r:7, 73v:6.
y. -sı 81r:3.
y. -sın 82v:4.
y. -sında 80v:2.
y. -sındın 29v:4, 52r:5.
yuġa 'thin' 92r:9, 92v:4.
yuġan 'thin' 98r:2.
yumru 'round' 79r:5, 80r:3.
yumşaq 'soft,' 'weak (bow),' 'swift, gently' 9v:1, 51r:5, 75r:9, 89r:2, 92v:9, 99r:6, 99r:9, 105r:3, 106r:7, 107r:6, 113r:2.
yumşat- 'to relax'
y. -ır 96r:9.
yumul- 'to be closed'
y. -up 73r:6.
yumurla- 'to collect'
y. -p 68r:9.
yung 'feather (of an arrow)'
y. -lar 97v:8.
yügän 'bridle-reins'
y. 17r:8, 17v:8, 18v:6, 19r:4, 20r:1, 20r:2, 21v:4, 23v:3, 24v:6, 29r:5, 33r:7, 33v:6, 44r:5, 49v:3, 69v:9, 70r:8, 78r:5.
y. -ingni 31v:8, 39r:4.
y. -ni 10r:6, 11r:2, 11r:5, 11v:9, 12r:1, 21r:3, 24r:2, 24v:8, 25r:4, 26r:5, 26v:9, 30v:2, 32v:1, 34r:7, 40r:3, 69r:4, 69r:7, 95r:7.
y. tutmaq 'horsemanship' 17r:8, 17v:8, 49v:3.
yügrük 'fleet' 26v:3, 37v:3, 61v:9, 63r:5.
yügür- 'to run,' 'to move'
y. -gäy 24v:6.
y. -mäkindin 112v:1.
y. -üp 63v:9.
y. -üşi 113r:2.
yüri- 'to walk about, (for a horse) to walk' 'to move,' 'to ride (a horse)'
y. -yür 4v:4.
y. -sä 41v:4.
y. -gil 62v:4.
y. -gän 102r:1.
y. -gändä 94v:6.
y. -yişingni 51r:5. See **qabżada oqnıng y.-gän yeri, yayağ y.**
yürit- 'to ride (a horse)'
y. -gil 48v:6, 49v:5.
yürü- 'to walk' 'to follow,' 'to move,' 'to ride (a horse),' 'to come,' '(for an arrow) to travel,' aux. v. which adds the meaning of continuity
y. -rsin 64v:5.
y. -r 14v:9, 55r:4, 87r:3, 104v:4, 112r:5.
y. -mäs 83v:8.
y. -sälär 62r:8.
y. -gül 61r:5.
y. -p 65r:1, 103r:7, 112r:5. See **qatlap y.**
yürüş 'walk'
y. -i 12v:8. See **eksük y.**
yüz[1] 'hundred'
y. 39r:5, 47v:8.
eki y. 'two hundred' 39r:5.
yüz[2] 'face, face (of a horse),' 'surface,' 'cutting edge (of a sword).
y. 5r:3, 41r:4.
y. -gä 109v:4.
y. -i 55v:1, 71v:9, 92r:3, 92v:1, 92v:4.
y. -indä 92v:1.
y. -indin 32r:3.
y. -inä 43v:9, 52r:3, 56r:2, 71r:6, 72r:1, 72r:3, 89r:3.
y. -ing 20v:7, 104r:1.
y. -ingä 71r:6.
y. -ingni 22r:1, 65v:3.
y. -ining 89r:7.
y. -üngä 98v:7.
y. -üngni 39v:5.
y. qaytar- 'to turn back' 41r:4.
y. ur- 'to have recourse to' 5r:3.
yüzlig 'edged, having an edge' 98r:2.

Z, Ż, Ẓ

żabṭ qıl- 'to master' 19r:2.
ẓafar bul- 'to be victorious,' 'to beat, to defeat' 36v:6, 36v:9, 71r:9.
ẓāhir bol- 'to be obvious, to be apparent, to become apparent' 52v:7, 80v:4, 80v:7, 82v:6, 100r:6.
zaḥm 'crowd'
z. 111v:4, 111v:5.
zaḫm 'bruise'
z. -lar 82r:7.
zāid 'excess'
z. -ini 101r:4.
żaʿīf 'poor,' 'weak,' 'slight,' 'ineffective' 5r:5, 5r:6, 22v:8, 23v:1, 25v:4, 28r:1, 28r:4, 77r:3.
zāʾil bol- 'to be lost' 54v:3, 99r:5, 99r:6.
zamān 'time'

z. -ındın 86r:6.
żamār 'training course' 108v:6.
żamīrindin keçür- 'to think about' 5r:3.
ẓarāif 'graceful things' 106r:3.
żarb 'stroke, blow, striking,' 'kind'
ż. -dın 89v:2.
ż. -ıng 98v:7, 109v:2.
ż. -ını 112r:6.
ż. -qa 92v:6.
ẓarīf 'elegant' 95v:9.
żarūrat bol- 'to be necessary' 37r:5.
ziḥām 'crowd'
z. -da 83v:6.
ẕihn See **ṣaḥīḥu^{c}ẕ-ẕihn.** 19r:1.
ẕikr qıl- 'to mention, to say,' 'to describe' 21r:7, 22r:5, 23r:1, 24r:9, 25r:9, 28r:7, 76v:9, 77v:3, 78r:1, 81r:7, 85r:9, 101r:1, 101r:2, 110v:4, 114v:7, 114v:8.
zīnhār 'beware' 8r:4, 57v:5.
ẕirā^{c} 'ẕirā^{c},' a measure that is equal to the distance between the elbow and the top of the middle finger (approx. 66 cm.), 'lower arm'
ẕ. 14v:3.
ẕ. -ıngnı 105v:2.
zīrak 'intelligent' 14v:7, 14v:8.
ziyāda 'more'
z. -da 115r:4.
ziyān qıl- 'to cause damage, to harm' 81r:5, 81v:4, 82r:9, 89r:7,.
ziyānlıġ 'damaging' 81r:8, 81v:7, 81v:8.
ẓuhūrġa kel- 'to appear' 3r:9.
zu^{c}m qıl- 'to claim' 35v:8, 36r:4, 102r:8, 102v:1.

BIBLIOGRAPHY

Aalto, P. "The Horse in Central Asian Nomadic Cultures," **Studia Orientalia** 46 (1975) 1-9.

Arat, R., R. "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dâir," **Rocznik Orientalistyczny** 17 (1951-1952) 306-313.

_____. "Kıpçak," **İslâm Ansiklopedisi** 6 (1955) 713-716.

_____. **Kutadgu Bilig III--İndeks. İndeksi Neşre Hazırlayanlar: Kemal Eraslan, Osman F. Sertkaya, Nuri Yüce.** İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1979.

Arberry, A. J. **The Koran Interpreted.** New York: Macmillan, 1955.

Atalay, B. **Et-Tuhfet-üz-Zekiyye fil-Lûgat-it-Türkiyye.** İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1945.

Ayalon, D. "Studies on the Structures of the Mamlūk Army," **Bulletin of the School of Oriental Studies** 15 (1953) 203-228; 16 (1954) 57-90.

_____. "Notes on the Furūsiyya Exercises and Games in the Mamluk Sultanate," **Studies in Islamic History and Civilization,** ed. Uriel Heyd. **Scripta Hierosolymitana** 9 (1961) 31-62.

_____. "Furūsiyya: In the Mamlūk State," **Encyclopedia of Islam**^{2} (1965) 954-955.

_____. "Names, Titles and 'Nisbas' of the Mamlūks," **Israel Oriental Studies** 5 (1975) 189-232.

_____. "Preliminary Remarks on the Mamlūk Military Institution in Islam," **War, Technology and Society in the Middle East,** eds. J. Parry and M. E. Yapp. London, 1975.

_____. "Aspects of the Mamlūk Phenomenon," **Der Islam** 53 (1976) 196-225; 54 (1977) 1-32.

_____. **Studies on the Mamlūks of Egypt (1250-1517).** London: Variorum Reprints, 1977.

_____. **The Mamlūk Military Society** (Collected Studies). London: Variorum Reprints, 1979.

Bashkirsko-Russkij Slovar'. Moscow, 1958.

Baskakov, N. A. **Nogajsko-Russkij Slovar'.** Moscow, 1963.

Bikkul, A. U. "Topkapı Sarayı Müzesindeki Türk Kılıçları Üzerinde Bir İnceleme," **Türk Etnografya Dergisi** 4 (1961) 20-28.

Bodrogligeti, A. "Glosses on Sayf-i Sarāyī's Gülistān Bi-t-Türkī," **Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae** 14 (1962) 207-218.

_____. "Notes on the Turkish Literature at the Mameluke Court," **Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae** 14 (1962) 273-282.

_____. **A Fourteenth Century Turkic Translation of Sādī's Gulistān.** Budapest: Akadémiai Kiadó, 1969.

_____. "A Grammar of Mameluke-Kipchak," **Studia Turcica,** ed. L. Ligeti. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1971.

_____. "The Medical Terminology in the Kitāb Bayṭarat al-Vāżiḥ, a Fourteenth century Mamluk-Kipchak Treatise on Veterinary Medicine," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 21 (1973) 115-125.

Borovkov, A. K. **Badāʾiʿ al-Luġat.** Moscow: Izdatel'stvo Vostochnoj Literaturi, 1961.

_____. **Leksika Sredneaziatskogo Tefsira XII-XIII vv.** Moscow: Izdatel'stvo Vostochnoj Literaturi, 1963.

Brockelmann, C. **Osttürkische Grammatik der Islamischen Literatur-Sprachen Mittelasiens.** Leiden: E. J. Brill, 1954.

Buranov, J. B. and Kurbanazarov, P. K. **Karakalpak-English Dictionary.** Moscow: Karakalpak Publishing House, 1970.

Caferoğlu, A. **Kitāb al-İdrāk li-Lisān al-Atrāk.** İstanbul: Evkaf Matbaası, 1931.

Clauson, Sir Gerard L. M. **Turkish and Mongolian Studies.** London: Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 1962.

_____. "Turkish and Mongolian Horses and Use of Horses, an Etymological Study," **Central Asiatic Journal** 10 (1965) 161-166.

_____. **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.** Oxford: Clarendon Press, 1972.

Creswel, K. A. C. **A Bibliography of Arms and Armour in Islam.** London: The Royal Asiatic Society, 1956.

Dankoff, R. in collaboration with J. Kelly. **Compendium of Turkic Dialects (Dīwān Luġāt at-Turk).** Sources of Oriental Languages and Literatures 7, vol. 1 (1982) and vol. 2 (1984). Cambridge: Harvard University.

Douillet, G. "Furūsiyya," **Encyclopedia of Islam**^{2} (1965) 952-954.
Eckmann, J. "Zur Charakteristik der mittelasiatisch-türkischen Literatursprache," **Studia Altaica (Festschrift Poppe)**. Wiesbaden, 1957.
_____. "The Mamluk-Kipchak Literature," **Central Asiatic Journal** 8 (1963) 305-319.
_____. "Die Kiptschakische Literature," **Philologiae Turcicae Fundamenta**, vol. 2. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1964.
_____. "Memlûk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dâir," **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** (1964) 35-41.
_____. **Chagatay Manual**. Bloomington: Indiana University Publications, 1966.
_____. **Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation**. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1976.
Eraslan, K. "Doğu Türkçesindeki Ek Uyumsuzluğuna Dâir," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 18 (1970) 113-124.
Ergüç, A. "Dede Korkut Kitabı'nda Silâh," **Türk Kültürü** 4 (1966) 884-897.
Fleming, B. "Zum Stand der Mamluk-Türkischen Forschung," **XIX. Deutscher Orientalistentag, 28 Sep.-4 Oct. 1975. Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft, Supplement III**. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1977.
_____. "Literary Activities in Mamluk Halls and Barracks," **Gaston Wiet Memorial Volume**. Jerusalem: Hebrew University, 1977, 249-260.
Gözaydın, N. "Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Ok Çeşitleri ve Özellikleri," **Geleneksel Türk Sporları Semineri: 31 Temmuz Konya**. Ankara: Güven Matbaası (1976) 1-8.
Gronbech, K. **Komanisches Wörterbuch, Türkischer Wortindex zu Codex Comanicus**. Kopenhagen: E. Munksgaard, 1942.
_____. **The Structure of the Turkic Languages**, trans. J. R. Krueger. Bloomington: Indiana University Uralic and Altaic Series, 1979.
Hacıeminoğlu, M. N. **Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri**. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1968.
_____. **Türk Dilinde Edatlar; En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar; Yazı Dilinde**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1971.
Halasi-Kun, T. "Die Mameluk-Kiptschakischen Sprachstudien und die Handschriften in Stambul," **Körösi Csoma-Archivum** 3 (1940) 77-83.
_____. "Kipchak Philology and the Turkic Loanwords in Hungarian I," **Archivum Eurasiae Medii Aevi** 1 (1975) 155-210.
Hammer-Purgstall. "Über Bogen und Pfeil, den Gebrauch und die Verfertigung derselben bei den Arabern und Türken," **Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Philosophie-Historische Klasse** 4 (1853) 1-34.
Hardy, S. H. "The Medieval Tournament: A Functional Sport of the Upper Class," **Journal of Sport History** 1 (1974) 91-105.
Hassanein, R. "The Training of the Mamluk Fāris," **War, Technology and Society in the Middle East**, eds. J. Parry and M. E. Yapp. London, 1975.
Hein, J. "Bogenhandwerk und Bogensport bei den Osmanen," **Der Islam** 14 (1925) 289-360.
Hoffmeyer, A. B. "Introduction to the History of the European Sword," **Gladius** 1 (1961) 30-71.
Hofman, H. F. **Turkish Literature: A Bio-Bibliographical Survey, Section III**. Utrecht: The Library of the University of Utrecht, 1969.
Houtsma, M. Th. **Ein Türkisch-Arabisches Glossar, nach der Leidener Handschrift Herausgegeben und Erläutert**. Leiden: E. J. Brill, 1894.
Ibn Tagribirdi. **Les Biographies du Manhal al-Ṣāfī**, ed. G. Wiet. Mémoires à l'Institut d'Egypte 19 (1932), Cairo.
İnan, A. "XIII.-XIV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve 'Hâlis Türkçe'," **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** (1953) 52-71.
Karamanlıoğlu, A. F. "Kıpçak Türkçesi Üzerine Bir Gramer Denemesi." Unpublished Ph.D. dissertation, İstanbul University, 1959.

_____. "Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 12 (1963) 175-184.
_____. "Seyf-i Sarāyī'nin Gülistan Tercümesinin Dil Hususiyetleri," **Türkiyat Mecmuası** 15 (1968) 75-126.
_____. "Seyf-i Sarāyī'nin Gülistan Tercümesinin Yayımı Üzerine," **Türkiyat Mecmuası** 17 (1972) 251-261.
_____. **Seyf-i Sarâyî-Gülistan Tercümesi.** İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1978.
Karatay, F. E. **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Katalogu,** vol. 1. İstanbul, 1961.
Kitāb-i Tuḥfatu'l-Mulūk Va's-Salāṭīn. Ottoman Manuscript. Topkapı Sarayı Müzesi Library, İstanbul. No. Hazine 415.
Kitāb-i Munyatu'l-Ġuzāt. Mamluk-Kipchak Manuscript. Topkapı Sarayı Müzesi Library, İstanbul. No. III. Ahmet 3468.
Kitabu'l-Furūsiyya va'l-Bayṭara. Arabic Manuscript. Beyazıt Devlet Library, İstanbul. No. Veliyüddin Efendi 3174.
Kurishdzanov, A. K. **Issledovanie po Leksike Starokipchakskogo Pis'mennogo Pamyatnika XIII v.--Tyurksko-Arabskogo Slovarya.** Alma-Ata: Izdatel'stvo 'NAUKA' Kazakhskoj SSR, 1970.
Lane, E. W. **An Arabic-English Lexicon.** London and Edinburgh: Williams and Norgate, 1863-1893; reprint, Beirut: Librairie de Liban, 1968.
Latham, J. D. and Paterson, W. F. **Saracen Archery.** London, 1970.
Mahdī Khān Astarābādī. **Sanglax. Facsimile text with an introduction and indices by Sir Gerard Clauson.** London: Luzac, 1960.
Mansuroğlu, M. "Das geschlossene e im karachanidischen Türkisch," **Ural Altaische Jahrbücher** 29 (1957) 215-223.
The Manual of Horsemanship of the British Horse Society and the Pony Club. Woodbury, New York: Barron's Educational Series, Inc., 1976.
Ma'rufov, Z. M. **Uzbek Tilining İzokhli Lugati,** 2 vols. Moscow: İzdatel'stvo Russkij Yazik, 1981.
Mayer, L. "Saracenic Arms and Armor," **Ars Islamica** 10 (1943) 1-12.
Mercier, L. **La Parure des Cavaliers et l'Insigne des Preux.** Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1924.
Nadelyayev, V. M., et al., eds. **Drevnetyurksij Slovar'.** Leningrad: İzdatel'stvo Nauka, 1969.
Nadzhip, E. N. **Ujgursko-Russkij Slovar'.** Moscow: İzdatel'stvo Sovetskaja Enciklopedija, 1968.
Nissman, D. "A Study of a Language and Orthography of the Mamlukes of Egypt Based on the Kitāb Bajṭarati'l-Wāḍiḥ." Ph.D. dissertation, Columbia University, 1968.
Oyman. Y. "Munyatu'l-Ġuzāt Üzerine Bir Dil Tetkiki." BA thesis, İstanbul University, 1959.
Öztoygan, F. "Munyatu'l-Ġuzāt (82a-100b) Transkripsiyon-Indeks." BA thesis, İstanbul University, 1973.
Panseri, C. "Damascus Steel in Legend and in Reality," **Gladius** 4 (1965) 5-66.
Paterson, W. F. "The Archers of Islam," **Journal of the Economic and Social History of the Orient** 9 (1966) 69-87.
Pavet de Courteille, A. J. B. **Dictionnaire Turc-Oriental.** Paris, 1870.
Polo for the Pony Club, 2nd ed. Woodbury, New York: Barron's, 1972.
Pritsak, O. "Das Kiptschakische," **Philologiae Turcicae Fundamenta,** vol. 1, 74-87. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1959.
Radloff, V. V. **Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte.** Moscow: Akademii Nauk, 1893-1911.
Redhouse, Sir James W. **Turkish and English Lexicon.** Beirut: Lirairie du Liban, 1974.
Ritter, H. "La Parure des Cavaliers und die Literatur über die ritterlichen Künste," **Der Islam** 18 (1929) 116-154.
Scanlon, G. T. **A Muslim Manual of War Being Tafrīj al-kurūb fī tadbīr al-ḥurūb.** Cairo: The American University at Cairo Press, 1961.
Seunig, W. **Horsemanship.** Garden City, New York: Doubleday, 1956.
Schütz, E. "Remarks on Initial D- in Kipchak Languages," **Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae** 25 (1972) 369-381.
Sevortjan, E. V. "Deverbale Nomina auf -maq und -mäk im Azerbaidsanischen und anderen Türk-Sprachen," **Ural Altaische Jahrbücher** 36 (1964) 406-412.

Sezgin, F. **Geschichte des arabischen Schriftums.** Band III. Leiden: E. J. Brill, 1970.
Shnitnikov, B. N. **Kazakh-English Dictionary.** Bloomington: Indiana University Uralic and Altaic Series, 1966.
Sinor, D. "Notes on the Equine Terminology of the Altaic Peoples," **Central Asiatic Journal** 10 (1965) 307-316.
Smith, G. R. **Medieval Muslim Horsemanship.** London: The British Library, 1979.
Steingass, F. **A Comprehensive Persian-English Dictionary.** New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, 1973.
Stone, G. C. **A Glossary of the Construction, Decoration and Use of Arms and Armor.** New York: Jack Brussel, Publisher, 1961.
Storey, C. A. **Persian Literature: A Bio-Bibliographical Survey,** vol. 2. Leiden: E. J. Brill, 1977.
Sümer, F. "Türklerde Atçılık ve Binicilik," **Türk Dünyası Araştırmaları** 24 (1983) 1-120.
Swettenham, J. **The Evening of Chivalry.** Ottawa: Canadian War Museum Historical Publications No. 6, 1972.
Taymas, A. B. **İbnü-Mühennâ Lûgati.** İstanbul: Devlet Matbaası, 1934.
Tekin, Ş. "1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde 'olġa-bolġa' Sorunu," **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** (1973-1974) 59-157.
Tekin, T. "Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi," **Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi** 3 (1971) 1-8.
Telegdi, S. "Eine Türkische Grammatik in Arabischer Sprache aus dem XV. Jhtd.," **Körösi Csoma-Archivum** 1 (1937) 282-326.
Tezcan, S. "Kutadgu Bilig Dizini Üzerine," **Türk Tarih Kurumu Belleten** XLV/2 (1981) 23-78.
Thomsen, K. "The Closed 'E' in Turkish," **Acta Orientalia** 22 (1955) 150-153.
Tryjarski, E. **Dictionnaire Arméno-Kiptchak: d'Après Trois Manuscrits des Collections Viennoises,** vols. 1-4. Warsaw: Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1968-1972.
Tulum, A. M. "Şerhu'l-Menâr Hakkında," **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi** 16 (1968) 133-138.
Uğurlu, M. **Münyetü'l-Ġuzāt.** Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.
Verbruggen, J. F. **The Art of Warfare in Western Europe during the Middle Ages: From the Eighth Century to 1340.** Amsterdam/New York/Oxford: North Holland Publishing Co., 1977.
Walter, W. H. **Horse Keepers Encyclopedia.** Manchester: Philips Park Press, 1973.
Wehr, H. **A Dictionary of Modern Written Arabic,** ed. J. M. Cowan. Ithaca, New York: Spoken Language Services, Inc., 1976.
Wensinck, A. J. **A Handbook of Early Muhammadan Tradition.** Leiden: E. J. Brill, 1971.
Wortabet, W. T. **Wortabet's Arabic-English Dictionary.** Beirut: Librairie du Liban, 1968.
Yücel, Ü. "Türk Kılıç Ustaları," **Türk Etnografya Dergisi** 7-8 (1964-1965) 59-99.
Zajączkowski, A. **Vocabulaire Arabe-Kiptchak de l'Époque de l'État Mamelouk: Bulġat al-Muštāq fī Luġat at-Turk wa-l-Qıfzāq. 1-ère partie. Le nom.** Warsaw: Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958.
_____. **Najstarsza Wersja Turecka; Ḫusrāv u Šīrīn Quṭba,** vol. 3, **Slownik.** Warsaw: Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1961.
_____. "Das Pferd nach dem Arabisch-Kiptschakischen Glossar Ad-durrat al-muḍī'a fī-l-luġat at-turkiyya'," **Central Asiatic Journal** 10 (1965) 333-338.
_____. "Chapitres choisis du Vocabulaire arabe-kiptchak 'ad-durrat al-muḍī'a fī'l-luġat at-turkiyya'-I," **Rocznik Orientalistyczny** 29 (1965) 39-99; "II" **Rocznik Orientalistyczny** 29 (1965) 67-177; "III" **Rocznik Orientalistyczny** 32 (1969) 67-117.
_____. "Material Kolokwialny Arabsko-Kipczacki w Slowniku 'ad-durrat al-muḍī'a fī-l-luġat at-turkiyya'," **Rocznik Orientalistyczny** 31 (1968) 71-115.
_____. "Traktaty o Sztuce Wojennej (furūsīya) w Pismiennictwie Arabskim i Tureckim," **Sprawozdania z Prac Naukowych Wydzialu I Polskiej Akademii Nauk** 10 (1967) 8-25.
_____. "Traktat Arystotelesa o Sztuce Wojennej Ādāb-i ḥarb w Wersji Osmansko-Tureckiej - I," **Rocznik Orientalistyczny** 31 (1968) 23-106; "II" **Rocznik Orientalistyczny** 33 (1969) 7-76.
_____. "Le Traité de l'Art Chevaleresque (furūsīya) en Version Mamelouk-Kiptchak," **Rocznik Orientalistyczny** 33 (1970) 21-30.

Zaky, A. R. "Islamic Swords in the Middle Ages," **Bulletin de l'Institut d'Egypte** 36 (1954) 365-379.
_____. "Military Literature of the Arabs," **Cahiers d'Histoire Égyptienne** 7 (1955) 149-160.
_____. "Centres of Islamic Sword Making in the Middle Ages," **Bulletin de l'Institut d'Egypte** 38 (1956) 285-295.
_____. "The Sword in Islamic Art," **Bulletin of the College of art** 1 (1959) 93-100.
_____. "A Preliminary Bibliography of Medieval Arabic Military Literature," **Gladius** 4 (1965) 107-113.
Zenker, J. Th. **Dictionnaire Turc-Arabe-Persan.** Leipzig: Wilhelm Engelmann, 1866.

TECHNICAL TERMINOLOGY

ᶜalamlig süngü 'a lance that has a banner,' a type of lance that is used in lance maneuvers.
āmāç/omāç 'butt.'
aqrın naql 'easy gallop,' one of the gaits. It also occurs as arqun naql.
arqun süksük 'easy gallop,' one of the gaits.
ᶜatīq 'old,' a type of sword; opposite of yängi. This is the best and most sought after sword.
ᶜaus a short arrow that is shot with an arrow-guide. The term used in Khorasan for the short arrow elsewhere called nāvak.
baġır 'limb (of a bow)'
balçaq 'guard (of a sword)'
barcās a mark to shoot at or a hoop mounted on a spear for use in lance exercises. Also occurs as burcās.
baş 'tip (of a bow)'.
baṭal qıl- 'to parry.'
baṭalla- 'to parry.'
burcās See barcās.
cavhar 'substance,' 'damascening.'
cavharlig 'damascened.'
çıq- 'to retreat,' a loan translation of Arabic farr.
çıqrıqlıġ mihmāz 'roweled spur.'
davr a circle in which practice on horseback is performed.
davr baġla- 'to complete a circle (on horseback).'
davr et- or davr qıl- 'to circle (on horseback).'
Dimişqī Damascus type sword.
äski/eski Turkish word for Arabic ᶜatīq, the best type of sword.
eksük yürüş 'slow walk (of a horse)'
eyär/ezär 'saddle.'
Firancī European sword.
ġarīm oyna' 'to engage s.o. in a joust.' See ḫişmāna oyna-.
ḥalaqa/ḥalqa 'ring.'
ḥamāil 'cross shoulder strap' used for carrying a sword.
Hindī Indian sword.
ḫişmāna oyna- 'to engage s.o. in a jousting match.' See ġarīm oyna-.
ḥizām 'girths.'
imtināᶜ 'defense.'
imtināᶜ qıl- 'to defend.'
ᶜirq 'vein (on the blade of a sword).' See tamır.
işlän- '(for a sword) to be tempered.'
kabākī a type of sword.
kezlä- 'to nock.'
kez yeri 'nocking point.'
kir- 'to attack,' a loan translation of Arabic karr.
kiriş 'bow-string.'
kömüldürük 'breastband or breast-strap (of a horse).'
licām 'bridle-reins.' See yügän.
maclis 'seat of a saddle.'
mahmīz 'spur.'
maydān 'hippodrome,' the place where all the military exercises and games took place.
mihmāz 'spur.'
mihmazlä- 'to spur.'
mutavassiṭ a type of sword.
naql 'gallop,' 'transfer (of the lance during a lance maneuver).'
naqlla- 'to gallop,' 'to transfer (the lance).'
nāvak 'arrow-guide.' See nāzil.
nāvard 'circle.'
nāvardqa sal- 'to ride in a circle.'
nāzil 'arrow-guide.' See nāvak.
nişān 'target.'
olaq 'groove (on the blade of a sword).' See şaṭb.
oq atmaq 'archery.'
oq äyäsi 'archer.'
oyna- 'to joust.'
qabūrī a type of sword.
qabża 'grip (of a sword or a bow).'
qabżada oqnıng yürigän yeri 'arrow-pass.'
qadd 'blade (of a sword).'
Qalᶜī/Qilaᶜī a type of sword.
qalqan 'shield.'
qarabūs/qarbūs 'saddle-bow.'
qarqıl 'armor.'
qaş 'pommel (of a saddle).'
qılıç/qılınç 'sword.'
rāmī 'archer.'
s̲ābit bol-/ s̲ābit oltur- or s̲ābit qıl- they indicate the proper seating of the rider: 'to have a firm seat,' 'to acquire a firm seat.'
saġrı 'hindquarters (of a horse).'
sanç- 'to strike, to lance, to thrust at.'
saylān 'hilt (of a sword).'
sayr qıl- 'to ride (a horse),' 'to walk (a horse).'
sayrgä çıq- 'to ride (a horse) at a walk.'
sayr-i ᶜanaq 'slow walk.'
sıpqın/sıpqun 'spear.'
süksük 'trot.'
süksüklä- 'to trot.'
suçu- '(for a horse) to buck.'
suġar-/suvar- 'to temper (a sword).'
süngü 'lance'
süngü oyna- 'to engage in a jousting game/match.'

sür- 'to ride (a horse).'
şaṭb 'groove (on the blade of a sword).' See olaq.
tamām toltur- '(to bring the bow) to full draw'
tamır 'vein (on the blade of a sword).' See ʿirq.
taşdīd 'tilting (the lance).' There are several methods of tilting: Daylamī, Ḫorāsānī, Şāmī, Saġrī, Ḫōrāsānī-i qadīm, muḥdiṯ-i Saġrī.
taşdīd qıl- 'to tilt.'
temrän 'head of an arrow.'
tezgin- 'to ride in a circle (on horseback).'
ṭop urmaq 'polo.' A loan translation from Arabic żarb biʾl-qurra.
tutġa/tutqa 'hilt (of a sword).'
tuyaq 'hoof.'
uç 'head (of a lance).'
üzängü 'stirrup.'
üzängü qayışı/qayışları 'stirrup straps.'
vaşla 'extension.' Added to a lance to extend it; a trick employed in a jousting match.
ya 'bow.'
yaġırlıq 'saddle-blanket.'
yaġrın 'shoulder-blade (of a horse).'
yal 'mane (of a horse).'
yalman 'cutting edge (of a sword).' See yüz.
Yamanī a type of sword.
yängi a type of sword; opposite of the eski or ʿatīq type of sword.
yerlik 'surface (of the blade of a sword).'
yügän 'bridle-reins.' See licām.
yügän tutmaq 'horsemanship.'
yügrük 'fleet (horse).'
yüz 'cutting edge (of a sword).' See yalman.

ENGLISH GLOSSARY TO THE ANALYTICAL INDEX

a **bir**
able adj. **mutamakkin**; v.i. **bil-, çāra tap-, imkānı yet-, küçi yet-, qādir bol-, qāhir bol-**
about **qadarınça**
above **yoqaru, üzärä, üstündin**
abridge v.t. **muḫtaşar qıl-**
absorb v.t. **iç-**
accepted: be accepted **qabūl bol-**
accessory **ᶜudda**
account v.t. **ḥisāb qıl-**
accurate **yaḫşı**; accurately **körklüg**
accustomed: accustomed to **ögräniş-, muᶜavvad bol-**; get accustomed to **muᶜavvad bol-**
achieve: be achieved **ḥāşil bol-**; achieve victory **nuşrat bul-**
across **arqurı**
act n. **ᶜamal**; v.t. **ᶜamal qıl-**
action **iş**; be in action **oyna-**
add v.t. **artur-**
addition: in addition **maᶜahaẓā**
adjust v.t. **yaraştur-**
advice **vaşiyyat**
afraid: be afraid of **qorq-**
after **songra, qatında, artınça, artıngça**; after that **andın songra, mundın songra**
again **yana, yenä**
agile **ḫafīf**; agility **çävüklük**
agitate v.t. **qılındur-**
aim at **közlä-**
air n. **havā**
all **barça, camīᶜ, camīᶜī, macmūᶜ**; all kinds **anvāᶜ**; all the way **tamām**
alert n. **közi açuq**; be alert **köz aç-, saqlan-**; alertness **köz açuqluġı**
alive: remain alive **saġ ol-**
almost **yaqın**
also **taqı**
alter v.t. **taġyīr qıl-**
alternate v.t. **tezgindür-**
although **dögül erkän**
always **dāim, dāimā**
ambition **ḥirş**
amount **miqdār**; necessary amount **miqdār-i vācib**
an **bir**
and **ü, daqı, taqı, va, ammā**; and sometimes **va rubbamā**
ankle **bilāk**
another **qarşu, bir, bir türlüg**; another one **birisi**; another way **bir türlüg**; one...another **bir bir**
any **hēç**; at any time **hēç yerdä**; anybody **kimersä, hēç kimersä**; anyone **kimersä, hēç kimersä**
apart **yıraq**
apparent: be apparent **ẓāhir bol-**; become apparent **ẓāhir bol-**
appear v.i. **çıq-, ẓuhūrġa kel-**
apply v.t. **sal-, qıl-**
approach v.i. **kel-, yaqın kel-, yaqın bar-**
appropriate **yaḫşı**; be appropriate **muvāfiq kel-**
approve v.t. **ḫōş kör-**
Arab **ᶜArab, ᶜArabī**; Arabic **ᶜArabī**; the Arabic language **ᶜArab tili**
archer **rāmī, oq äyäsi**
archery **oq atmaq**
area **yer**; area of movement **maydān**
arm **qol**; upper arm **ᶜażd**
armpit **qoltuq**
armor **qarqıl**
arms: book concerning arms **Silāḥnāma**
army **ᶜaskar**
around **yaqın, çävrä, üzärä**
arrange v.t. **tüzät- mustavī qıl-**
arrogant: be arrogant **tacabbur qıl-, köngül ulġayt-**
arrow **oq**; equipped with arrows **oqlu, oqlıġ**; arrow guide **nāvak, nāzil**; arrow-pass **qabżada oqnıng yürigän yeri**; arrow types: **ᶜaus, nāvak oqı**
arshin **arşun**
art **şanᶜat, ᶜilm**; art of horsemanship **fārislıq ᶜilmi**; art of jousting **süngüçilik**
as **anıng kibi, erkän, kibi, netä kim, neçük, neçük kim, tep, teyü**; as...as **qadarınça**; as for **ammā**; as if **kibi, kaannahu**; as described **bu şifat üzärä**; as indicated **bu şifat üzärä, munung kibi**; as such **bu şifat üzärä, alay, bulay, anıng kibi**; as far as **tegrü**; as long as **neçä kim**; as much as **bir muddat, ne qadar**; as soon as **oq** (part.)
ascetic **murābiṭ**
ashamed: be ashamed **uyal-**; make s.o. ashamed **uyalt-**
aspect **vach**
assist v.t. **āl al-**
assume v.i. **saġın-**
astonishment: sound of astonishment **vāy**
at: at all **hēç**; at first **avval ḫālda**; at once **dafᶜatan vāḥidatan**; at the side of **qatında**
attached: become attached **multazim bol-**; be attached **yapuş-**
attack v.t. **kir-, qarşu kir-, ḫamla qıl-, üstünä kel-, taᶜarruż qıl-**
attention: pay attention **saqlan-**
away **yıraq**; be away **yıraq bol-**; be away from **ayrıl-**

back **keri, arqa, art, artqaru**; to the back **artqaru**; backward **arqarı artqaru, kedärgiräk**
bad **qabīḥ, qatıġ, yaman, ᶜaybräk**; badly **yaman**
balker **ḥarūn**
balking **ḥarūn**
ball n. **top/ṭop**
bamboo **qamış, süngü, süngü agaçı**; bamboo-lance **süngü**
band: leather band **tasma**
banner **ᶜalam**; having a banner **ᶜalamlig**
bare **yalang**; bareback (horse) **yaydaq**
bark **qişra**
base n. **aşaġa, tüp**
battle n. **uruş, uruş-tartış**; battlefield **ḥarb yeri**
be v.i. **er-, bol-, bulun-, tüş-**; happen to be **tüş-**; be made of **bol-**; be present **bol-**
beat v.t. **qahr qıl-, ẓafar bul-**; be beaten **yengil-**
beautiful **körklü, kökçäk, yaḫşı**
beauty **ḥusn**
because **üçün, anıng üçün**; because of **ötrü, cihatından**
become v.i. **bol-**
before **burun, avvalda, avvallarda, iläyindä**; beforehand **burun**
begin v.t. **başla-, şurūᶜ qıl-**; in the beginning **avval ḥālda**
behave v.i. **qıl-**
behold v.t. **kör-**
believer **muᵓmin**
belly (of a horse) **qarın**
below **aşaġa, altından**
belt **qayış, quşaq, bel, bel bağı**
bend v.t. **bur-, bük-**; v.i. **egil-, māil bol-**; be bent **bükül-, eki bükül-, egri bol-**; bend down **eg-, egil-**; bend double **eki qat bol-**
beneficial **manfaᶜatlig**
benefit v.i. **intifāᶜ al-, yaḫşı kel-**
beside **qatında, qatından**
best: the best kind **aşl**
bestow v.t. **rōzī qıl-**; bestow favor upon s.o. **ḫōş kör-**
better **avlâ**; v.t. **tüzät-**
between **arası, arasına, arasında, arasından, ortasında**
beware interj. **zīnhār**; v.i. **saqın-, saqlan-**
big **köp**; bigger **artuqraq**
bit: a bit **azġına**; a little bit **azġına, birazginä**
biting **tişlägän**
black **qara**
blade (of a sword) **qadd, naşl, şafra**
bleed: cause to bleed **qanat-**; make s.th. bleed **qan çıqar-**
blind **soqur**; make blind **kör qıl-**
blood **qan**
blow n. **żarb**
body **boy**
bone **aşıq, süngük**
book **kitāb**; book concerning arms **Silāḥnāma**
boot **etük**
bored: get bored **erik-**
both **eki**
bottom **tüp, aşaġa, olturur yer**; bottom part **alt**
bow **ya**; equipped with a bow **yalıġ**; bow-string **kiriş**
branch **aġaç**
brave **bahādur, şadīduᵓl-qalb**; bravery **şacāᶜat**
break v.i. **üzül-, sın-**; v.t. **sındur-**; be broken **sın-**; broken **sınıq, sınuq**
breast-strap **kömüldürük**; breast band **kömüldürük**
breathing: fast breathing (for a horse) **tēz nafas**
bridle-reins **yügän, licām**
bring v.t. **keltir-, qaytar-, sal-**; bring forward **ilgärü çıqar-**; bring out **çıqar-**; bring s.th. close **yaqın qıl-**; bring up an excuse **bahāna qıl-**
brother **qarındaş**
brown colored **asmaruᵓl-lavn**
bruise n. **zaḫm**
buck v.i. **suçu-**
burden: become a burden **ağır bol-**
bury v.t. **kōm-**
busy: be busy **maşġūl bol-**; be busy oneself **maşġūl bol-**
but **ammā, taqı, valakin, illā, balkim, illā ançası bar turur kim**; but rather **balkim**
butt **āmāç, omāç**; butt (of a lance) **tüp**
buttocks **olturur yer**; buttocks (of a horse) **saġrı**
button n. **tügmä**; v.t. **tügmälä-**; buttonhole **ilgik**
by **birlä**

calm **sākin**; v.t. **sākin qıl-**
call v.t. **ayt-, te-**; called **atlıġ**
capture v.t. **elindin al-**
care: take care v.t. **saqla-, saqlan-, iḫtiyāt qıl-**; be careful **iḫtiyāt et-, iḫtiyāt qıl-, saqlan-**; be careless **ġāfil bol-**
carry v.t. **kötür-**; carry out **şarf qıl-, imtişāl qıl-**
case **ḥāl**
carve v.t. **teş-**
catch v.i. **yetiş-**; catch up **yet-**; catch up with **yetiş-**; catch one's breath **nafas al-**; catch s.o. off guard **mutaḥayyir qıl-**
cause damage **ziyān qıl-**
cautious: be cautious **iḫtiyāt qıl-, iḫtirāz qıl-**
center n. **ᶜarż, orta**
certain: be certain **bil-, yaqīn bol-**
Ceylonese **Sarandībī**

champion of Islam **mucāhid**
challenge v.t. **ṭalab qıl-**
change n. **qalb**; change for the worse **taġyīr bol-**
chapter **bāb, fann**
characteristic **ʿalāmat, ḫāṣiyyat, ṣifat**
charge n. **ḥamla**; v.t. **ḥamla qıl-, qarşu kir-**; v.i. **çıq-**
chase v.t. **izdä-, qav-, qov-**
choose v.t. **iḫtiyār qıl-**; have s.o. choose s.th. **iḫtiyār qıldur-**
check v.t. **baq-**
cheek **yangaq**
chest **kögüs**
child **oġlan**
choice **çāra**
circle n. **ḥalqa, ḥalaqa, dāira, davr, nāvard**; v.t. **tezgindür-, davr et-, davr qıl-**; complete a circle **davr baġla-**; ride in a circle **nāvardqa sal-**; form a circle **ḥalaqa ur-**
circular **mudavvar**
claim v.t. **zuʿm qıl-, daʿvā qıl-**
class **ṣınf**
clay **balçıq**
cleanse oneself **arın-**
clever **şātir**
close adj. **yaqın, qarīb**; be closed **yumul-**; hold close **mulşaq qıl-**
cloth: a piece of cloth **ruqʿa, çüprāk**
clothes **ton**
coat **ton**
cold **sovuq**
collect v.t. **yumurla-**; be collected **camʿ bol-**
collide v.i. **toquş-**
color n. **lavn**; colored **lavnlı, lavnlig**; brown colored **asmaruʾl-lavn**
colt n. **ṭay**
combat n. **uruş**
come v.i. **kel-, yürü-**; come close **yaqın kel-**; come out **çıq-**
comfortable: be comfortable **rāḥat qıl-**
commander: the commander of the sultan's bodyguards **ḫāṣakīlär ḫāşı**
commit an error **ġalaṭ qıl-**; be committed **vāqiʿ bol-**
compare v.t. **qiyās qıl-**
complete v.t. **tamām qıl-**; complete a circle **davr baġla-**; completely **tamām**
compose v.t. **taḥrīr qıl-**; composition **maktūb**
concavely **mudavvar**
conceal v.t. **ġayb et-**
concerned: be concerned about **maşġūl bol-**
confidence **iʿtimād**
confident: feel confident of oneself **kendü özinä ınan-**
confine v.t. **ḥabs qıl-**
confront v.t. **kiriş-**
connect v.t. **ulaştur-**
connection **bāb**
conquer v.t. **al-**
consider v.t. **kör-, fikr et-**
constant **har dam**
continuous: be continuous **mustadām bol-**
contrary: on the contrary **valakin**
correct adj. **ṣavāb, ṣaḥīḥ**
counsel n. **vaşiyyat**
count v.t. **san-, sana-**
couple: a couple **bir eki**
court: high court **dargāh-i ʿālī**
cover v.t. **ört-**
cow **sıġır**
crack n. **yarıq, sınuq**; cracked **mufarraz**
craft n. **şanaʿat**; craftsmen **hunar äyäläri**
create v.t. **yarat-**
cross n. **ḫāç**; cross-shoulder strap **ḥamāil**
crosswise **arqurı**
crowd **ġalabalıq, zaḥm, ziḥām**
cunningness **şātirlıq**
curved **mudavvar**
cut v.t. **kes-**; cut off **kes-**; have s.th. cut off **kestür-**; take a cut **kasr qıl-**; cutting edge (of a sword) **yalman, yüz**

damage: cause damage **ziyān qıl-**; damaging **ziyānlıġ**
Damascus style **Şāmī**
damascened **cavharlig**; damascening **cavhar**
danger **ḫaṭar**; dangerous **ḫaṭarlıġ**
day **kün**
death **ölüm**
decay n. **qādiḥ**; be decayed **ye-**
deer **keyik**
defeat v.t. **qahr et-, qahr qıl-, radd qıl-, ẓafar bul-**; be defeated **maġlūb bol-, yengil-**
defect **ʿayb**; with defect **ʿayiblig**; without defect **ʿayibsiz**
defend v.t. **baṭalla-, imtināʿ qıl-, manʿ qıl-, mudāfaʿa qıl-**
defense **imtināʿ**
deficiency **eksüklük**
depart **murācaʿat qıl-**
depressed: get depressed **könglin tar tut-**
descend v.i. **kel-**
describe v.t. **vaşf qıl-, vaşiyyat qıl-, ẕikr qıl-**; as described **bu şifat üzärä**
desert n. **şaḥrā**
desire v.t. **izdä-**; v.i. **ṭamaʿ bol-**; filled with desire **muştāq**
determination **ʿazīm**
device n. **ʿamal**

devoted **duᶜāçı**
diagonally **arqurı**
diameter **kenglik**
differ v.t. **iẖtilāf qıl-**
difficult **şarp, duşvār, şaᶜb**; be difficult **şaᶜb kel-**
direct: cause to direct **baqtır-**; directly **tostoġru**
direction **yan, saru, qol, cihat**
discover v.t. **ögrän-**
disgrace n. **faẓīẖat**; be disgraced **rusvāy bol-**
disgraceful: the most disgraceful **afẓaḥuᵓl-faẓāyiḥ**
disgusted: be disgusted with **bäz-**
dismount v.i. **tüş-, yıqıl-**
dispersed: be dispersed **üzül-**
display v.i. **körün-**
disposal **qat**
distance **ara, miqdār**; at a distance **yıraq**; a long distance **yıraq**
distant **baᶜīd**
distracted: be distracted **maşġūl bol-**; distraction **maşġala**
distress: be distressed **malūl bol-**
divide v.i. **mutafarriq bol-**; divided **munqasim**; be divided **bölün-**
do v.t. **qıl-, ᶜamal qıl-**; be good **yaẖşı kel-**; do good **yaẖşı kel-**; do without **mustaġnī bol-**
double n. **muṯannâ**; bend double **eki qat bol-**
doubt n. **şaqq**; without any doubt **lābud, çāra yoq**
down **aşaġa**; downward **aşaġa**; downwards **aşaġa, aşaġaraq**
drag v.t. **sür-, sürä-**; be dragged **sürün-**; drag along **sürä-**
draw n. **çekmäk**; v.t. **çek-, tart-, çıqar-**
dress n. **ton**
drilling **tadrīb**
drip v.i. **tüş-**
dry adj. **yābis**

each **tegmä, har, har birisi**; each other **biri biri**; each time **har bir**
ear n. **qulaq**
earlier **burun, burungı**
earth **topraq**
ease n. **uçuzluq, ẖafīflıq**; easy **qolay, uçuz, ẖafīf, muhayyā, yengil**; easy gallop **aqrın naql, arqun naql**; easily **yaẖşı**
eat v.t. **ye-**; eaten adj. **akal**
edge n. **qırıq, yan**; edged **yüzlig**
effective **yaẖşı**
Egypt: the land of Egypt **Mişr eli**; Egyptian (sword) **Mişrī**
eight **säkiz**
eighty **säksän**
either...or **yā...yā, tilāsäng...tilāsäng**
elbow **tirsäk**; elbow (of a horse) **qoltuq**
elegant **ẓarīf**
else: somebody else **özgä kişi**
embarrassed: be embarrassed **uyal-**
eminent person **ẖażrat-i ᶜāliya**
employ v.t. **qıl-, işlä-, ᶜamal qıl-, istiᶜmāl qıl-**; employ a trick **ẖīla qıl-**
empty v.t. **yetiştür-**
end n. **baş, uç, tüp**; from the end **artqaru**; end up with **elindä qal-**; ended **tamma, tammat**
endure v.i. **töz-**
enemy **duşman, ġarīm, ᶜaduv**
engage v.t. **turuş-**; v.i. **yoluq-, qarşu çıq-, qarşu tur-, qarşu qoy-, uruş-, sançış-**; engage in **maşġūl bol-**; engage in a joust **sançış-**; engage someone in a joust **ġarīm oyna-, ẖismāna oyna-, süngü oyna-**; engagement **muvācahat**
engraved **qazılmış**
enjoyment **lazzat**
enter v.i. **kir-**; enter one's service **ẖizmatınġa yet-**
entrust v.t. **iᶜtiqād qıl-**
equal adj. **barābar, barābara, savā, musāvī, tüzgä, tepteng, teng**; without equal **lā-naẓīr**; position of the equal **ẖadd-i muvāzin**; be equal **yetär bol-**; equally **teng, savā-i muḥarrar**
equipment **yaraġ, sāġıt, ālat**
erect v.t. **tik-**
error **ᶜayb**; commit an error **ġalaṭ qıl-**
especially **ẖāṣṣa**
essence **aṣl**
essential: be essential **kerāk bol-**
established **tamkinn**
esteem: hold someone in esteem **dōst tut-**
European **Firancī**
even **barābar**; evenly **tüz**
every **har, har bir, tegmä, macmūᶜ, barça**; everyone **barça, barça ᶜālam, barça ẖalāiqlar**; everywhere **barça yerdä, macmūᶜ yerlärdä**
exactly **savā, kamāna**; exactly the same thing **anteg**
exceed **keç-**
excell v.i. **vāşil bol-**
excellent **körklü**
except **illā, özgä, magar**
exception: with the exception of **başqa**
excess n. **zāid**
excuse: to bring up an excuse **bahāna qıl-**; be excused **eşitil-**
exist v.i. **bulun-**; existing **bar**
exit v.i. **çıq-**

expert **ustād**; expertise **tadbīr**
explain v.t. **bayān qıl-, şarḥ qıl-, tafsīr qıl-, vaşf qıl-**
expose v.t. **aç-**; exposed **açıq, açuq**; be exposed **açıl-**; be left exposed **açıl-, açıq qal-**; remain exposed **açıq qal-**
extend v.i. **uzan-**
extension **vaşla**
extremely **asrı, asrı qatıġ**
extremity **ṭaraf**; perfect position of the extremities **sukūn-i cavāriḥ**
eye n. **köz**

face n. **yüz, şūrat**; facing **qarşu**
fail to do **qurtul-**
Faith: warrior of the Faith **ġāzī**
fall v.i. **tüş, yıqıl-**; fall down **tüş-**; fall off **aş-, tüş-**
far **yıraq**; far away **yıraq**; too far **asrı qatıġ**
fast adj. **qatıġ, tēz**; fast-breathing (horse) **tēz nafas**
fault n. **ᶜayb, ḫalal**; the greatest fault **ᶜaybu'l-ᶜuyūb**
favor n. **talaṭṭuf**
fear n. **ḫavf**
feather (of an arrow) **yung**
feature **şifat**
feel confident of oneself **kendü özinä ınan-**
feet: a horse that has sound feet **ma'mūnu'l-ᶜāqibatu**
felt **kiz**
few **az**
field (polo) **maydān**; open field **şaḥrā**
fierceness **haybat**
fifth **beşinçi**
fifty **ellig**; fifty-five **ellig beş**
fight v.i. **uruş-, toquş-, sançış-, sançış qıl-, oyna-**
file n. **egā**
fill v.t. **toltur-**
find v.t. **tap-, bul-**
fine: a fine script **ḫaṭṭ-i daqīq**
finger **barmaq**; index finger **şahādat barmaq**
finish v.t. **tükāt-**; be finished **tükän-**
firm **sābit, qavī**; acquire a firm seat **sābit bol-**; become firm **muḥkam bol-**; make firm **berkit-, muḥkam qıl-**; firmly **sābit, bek, yaḫşı, muḥkam**
first **avval, avvalki, burun**
fit v.i. **sığ-**; fit into **sığ-**
five **beş**
fix v.t. **yaraştur-**; be firmly fixed **mutamakkin bol-**; become fixed **murakkab bol-**
flat adj. **tüz, yassı**; absolutely flat **tüptüz**
flaw **ᶜayb**
flee v.i. **qaç-**
fleet **yügrük**
flesh **et**
follow v.t. **izdä-, artına tüş-, yürü-**; follow closely **üstündä tur-**
foot **ayaq**; foot (of a horse) **qol**; on foot **yayaġ**; be on foot **yayaġ bol-**; without a foot **ayaqsız**
for **üçün, kim**; for a while **birāzginä**; for the sake of **üçün**
force n. **küç**; v.t. **çıqar-**
foreleg (of a horse) **bilāk**
fore part (of a sword) **şadr**
forever **hamēşa**
forget v.t. **unut-**; v.i. **ġāfil bol-**
form v.t. **qıl-**; form a circle **ḫalqa ur-**
former: of former times **burunġı**
fortress **qalᶜa**
fortune: good fortune **davlat**; fortunate **davlatlıġ**
forward **uçqaru, ilgärü**; bring forward **ilgärü çıqar-**; go forward **ilgärü çıq-**
four **dört, tört**
fourth **törtinçi, törtünçi**
forty **qırq**
free v.t. **ḫalāş qıl-**; be free **boş qal-**; be free from **mustaġnī bol-, sālim bol-**; be freed **ḫalāş bol-**; struggle to be free **maᶜqūl bol-**; freely **yaḫşı**
friend **dōst**
frightened: be frightened **ürk-**
frog **baġa**
from: from the direction of **tostoġru**; from the end **artqaru**; from then on **mundın songra**; from underneath **altından**
front **al, alın, ilāy, ilgärü, uç**; front leg (of a horse) **el**; towards the front **uçqaru**
full **tamām**; bring the bow to full draw **tamām toltur-**; fully **tamām**
further **ısra**
further away **yıraq**

gain n. **qazanç**; gain ground **yer oġurla-**
gallop n. **naql**; v.t. **qatıġ sür-, naqlla-**; easy gallop **aqrın naql, arqun naql**; have an easy gallop **arqunluq birlä naqlla-**
game **oyun**; polo game **çavgān oynı**
garment **ton**
gather v.t. **camᶜ qıl-**; be gathered **camᶜ bol-, muctamiᶜ bol-**
generosity **karam, iḥsān, saḫāvat**
gentleness **arqunluq**; gently **yumşaq**
genuine **kāmil**
gesture n. **işārat**
get v.t. **al-**; get loose **boşan-**; get on **oltur-**; get rid of **ketär-, dafᶜ qıl-**; get the habit of s.th. **eli ögrän**
girded: be girded **asın-**

girth **ḥizām, ḥuzām**
give v.t. **qoy-**; give a signal **işārat qıl-**; give birth **tuġur-**; give the impression **körgüz-**
glorious; most glorious **ᶜazīm**
go v.i. **bar-, çıq-**; go forward **ilgärü çıq-, taqaddum qıl-**; go into **kir-**; go close **yaqın bar-**; go near **yaqın kir-**; go out **çıq-**
goal **ḥācat**
God **Tängri**; God's assistance **Tängri tavfīqı**; God's command **Tängri buyruġı, Tängri farmānı**; God's service **ᶜibādat**; God, the most high **Tängri taᶜālâ**; the path of God **Tängri yolu**
gold **altın, altun**; golden **altun**
good **yaḫşı, körklüg, aṣl, ḫayr, ḥusn, mustaḥsan**; good fortune **davlat**; be good **yara-**; be good for **yara-, ṣāliḥ bol-**
grab **tut-**
graceful **körklüg, yaḫşı**; graceful things **ẓarāif**; gracefully **körklüg**
grandeur **haybat**
grasp n. **qabża**; v.t. **angla-, al-**; be grasped **baġlan-**
grave **uluġ, qatıġ**
great **uluġ, qatıġ**
green **yaşıl**
grief **qahr**
grip n. **qabża**
groove n. **olaq, şaṭb, yol**; grooved **qazılmış**
ground **yer**
group n. **bölāk**; as one group **qaṭᶜatan vāḥidatan**
grow v.i. **bit-, qayna-**; grown **bitişlig**
guard (of a sword) **balçaq**; v.t. **saqla-**; guard oneself **iḥtirāz qıl-**

habit: become a habit **ṭabīᶜat va ᶜādat bol-**; get the habit of s.th. **eli ögrän-**; make s.th. a habit **istiᶜmāl qıl-**
hair **saç**
half **buçuq, yarım**; halfway point **buçuq**
hand **el, qol**; hand span **qarış**; take s.th. from s.o.'s hand **elindin al-**
handle **sap**
hang v.t. **as-**; hang down **salın-**
happen v.i. **ḥāṣil bol-, cārī bol-, vāqiᶜ bol-**
happiness **saᶜādat**; place of happiness **davlat yergäsi**; post of happiness **saᶜādat yergäsi**
hard **qatıġ, şulb**; very hard **qatıġ**; (practice) hard **emgät-**
hark ye **ayā**
harm v.t. **ziyān qıl-**
hasty: be hasty **aşıq-**
have v.i. **ḥāṣil bol-**; possessive suffix plus **bar** or **bol-**; have an opportunity **imkān bol-**; have recourse to **yüz ur-**
he **ol**; he who **oşol**
head **baş**; head (of a lance) **uç**
heard: be heard **eşitil-**
heart **köngül**
heaven **kök**
heavy **aġır**; be heavy **aġır kel-**
heed v.t. **fahm et-**; take heed **saqla-**; heedless **ġāfil**
heel **ökçä**
height **boy**; height (of a person) **uzunluq**
help v.t. **yārī ber-**; help out **madad qıl-**
her **anı**
here **bu yerdä**
hide n. **cild**; v.t. **kizlä-**
high **beyik, kötürü**; high court **dargāh-i ᶜālī**
hilt **tutqa, tutġa, saylān, qabża**
him **anı**; from him **andın**; to him **anga**
hindquarters (of a horse) **saġrı**
hippodrome **maydān**
his **anıng, anung**
hit v.t. **ur-, teg-, tegir-**
hold v.t. **tut-, tur-, turġız-, ḥabslä-**; hold close **mulşāq qıl-**; hold loosely **boş qoy-**; hold s.o. in esteem **dōst tut-**
hole **teşik**; carve a hole **qovuş qıl-**; make a hole **teş-**
hollow **çuġur, qovuş**; hollowed out **dāḫil**
honor **ᶜizzat**; be honored **muşarraf bol-**
hoof **tuyaq**
horse **at**; horse without a saddle **ᶜuryān**; on horseback **atlıġ**; horseman **atlıġ, fāris**; horsemanship **yügän tutmaq, fārislıq**; art of horsemanship **fārislıq ᶜilmi**
hot **ıssı**; hot-tempered (horse) **ḥaddu'n-nafas**
how **neçük**; how many **ne qadar, neçä**; how much **ne miqdār**; however **balḫod valakin, illā ançası bar turur kim**
humility **maskanat**
hundred **yüz**; two hundred **eki yüz**
hunt n. **av**
hurt v.t. **aġrıt-**

I **mān**
identify: be identified with **manşūb qılın-**
idle: be idle **boş tur-**
if **agar, qaçan, valakin**
illustration **şūrat**
immediately **oq** (part.)
important **uluġ**; be important **kerāk bol-**
impression: give the impression **körgüz-**; have the impression **muᶜavvad bol-**
improper **ᶜayb**
improving **muᶜīn**
in **içindā, içrä, içinä, üzärä**; in accordance with **körā, miqdārınça, qadarınça, taᶜalluq**; in

addition **maʿahaẕā**; in front of **alnında**; in one line **barābar**; in order that **tā**; in order to **üçün**; in particular **ḫāṣṣa**; in such a way **ol ṭarīq üzärä**; in the beginning **avval ḥālda**; in this **munda**; in the manner **anıng üzärä, neçük kim**; in the way **anıng kibi**; in this way **munıng üzärä**; in that way **anıng üzärä**; in the same way as **munung üzärä, neçük kim**; in that manner **bulay**; in this manner **munung kibi**; in this fashion **munung üzärä, munung kibi**; in this style **munteg**; in this position **munung kibi, munung üzärä**

inactive: be inactive **muʿaṭṭal bol-**
inappropriate **qabīḥ, karīh**
incline v.i. **māil bol-**
increase v.t. **artur-**
Indian **Hindī**
indicate v.t. **vaṣf qıl-, ayıt-**; as indicated **bu ṣifat üzärä**
ineffective **bāṭil, żaʿīf**
inevitably **çära yoq**
injure v.t. **macrūḥ qıl-**
insert v.t. **soq-**
inside **iç içgärü, içindin**; towards the inside **içgärü, içinä**
intact **saġ**
intelligent **zīrak, ṣaḥīḥuʾẕ-ẕihn**
intend v.i. **qaṣd qıl-**
intention **maqṣūd, niyyat**
intimate **dānī**
intimidated: be intimidated **haybat al-**
into **üzärä, içinä**
introduction **ibtidā**
invent v.t. **çıqar-**
inward **içgärü**; inwards **içgärü**
iron n. **temir, temür**
is **turur, durur, bol-**
it **ol, munı, munıng, anı, anıng**; in it **anda**; to it **anga**; some of it **baʿżī**; its **anıng**

jar v.i. **silk-**
job **iş**
join, be joined **aşlan-**
joint **vaşla**; joint (of a tree) **butaq**; joint (of a bamboo) **boġun**
joust v.i. **oyna-**; engage in a jousting game **süngü oyna-**; engage s.o. in a jousting game/match **ġarīm oyna-**; art of jousting **süngüçilik**
jump (for a horse) v.i. **säkri-**
justice n. **dāẕ**

keep v.t. **tut-, saqla-**; keep (one's feet) **bas-**; keep close **mulşaq qıl-**; keep s.th. under control **saqla-**
Khaliph **ḫalīfa**
kick v.t. **tep-**
kind n. **żarb**; all kinds **anvāʿ**; the best kind **aṣl**
kingdom **salṭanat**
knee **tiz**
knife **bıçaq**
knock down **yıq-**
knot **ʿaqd**
know v.t. **bil-, ʿilmi bol-**; be known **maʿlūm bol-**; not to be known **mastūr qal-**; let s.o. know **bildür-**
knowledgeable **ʿālim**
knuckle-bone **topuq**

lacking **az**
lance **süngi, süngü**; bamboo-lance **süngü**; equipped with a lance **süngülüg**; be lanced **sançıl-**; lancer **süngüçi**
land **el, milk, barr**; the land of Egypt **Miṣr eli**
language **til**; the Arabic language **ʿArab tili**
large **büyük, keng**
lead (a horse) **çıqar-**; leader **başçı**
lean v.i. **egil-, yat-**; v.t. **takya qıl-, mayl qıl-**; be left **qal-**
left **sol**; left-handed **solġay**
leg **ayaq**; front leg (of a horse) **el**
legend **maṣal**
length **miqdār, uzun, uzunlıq, uzunluq**; extra length **uzun**; lengthen **uzat-**; be lengthened **uzan-**
less **eksik, eksük, eksükräk, nuqṣān, mużmar, ġayru murabbaʿin**
let v.t. **qoy-**; let go **sal-**; let out **çıqar-**; let s.o. know **bildür-**
level **barābar**; same level **barābar**; on the same level **barābar**
life: risk one's life **cān baş oyna-**
light n. **ḫafīf, yengil**
like **teg, kibi**; like this **munteg**; like that **anteg**
limb (of a bow) **bağır**
limit n. **ḥadd**
line n. **ḫaṭ**; in one line **barābar**; lining **baṭāna**
little **az**; a little **az, azġına, biraz, birāzginä**; a little bit **azġına**; little by little **azġına azġına**
long **uzın, uzun**; too long **mufriṭ**; as long as **miqdārınça**; longer **artuqraq**; become long **uzan-**; get longer **uzan-**
look at **baq-, körin-, körün-, naẓar qıl-, multafit bol-**; look like **ur-**
loose (an arrow) **dafʿ qıl-**; get loose **boşan-**; loosen **boşat-**; hold loosely **boş qoy-**
lord **bay, bey**
lose v.t. **azdır-, ket-**; lose (one's accurate shooting) **az-**; lose one's mind **ʿaqlı ket-**; lose one's seat **eyärdin çıq-, eyär içindän**

çıq-; be lost zā'il bol-
low aşağaraq; lower eksükräk, aşaqa; lower (end) aşağa; lower (end of a sword) āḫir; low ground qol

make v.t. qıl-, isti'māl qıl-; cause to make qıldur-; make a mistake ḫaṭā qıl-; make blind kör qıl-; make s.th. a habit isti'māl qıl-; be made of bol-
man kişi
mane yal
maneuver n. iş, ḥarakat, vach; v.t. qılındur-
manner ṭarīqa; in that manner bulay
manufacture v.t. işlä-; be manufactured işlän-
many üküş, neçä, nihāyatsız, bek, anvā', munça; so many munça türlüg
mark n. 'alāmat, aşar; v.t. bil-, fahm qıl-
master n. ṣāḥib, kāmil, ustād; v.t. eli idmān al-, sābit qıl-, żabṭ qıl-; mastery ḥāẕiqlıq
matter n. iş, nāärsä
mean v.t. te-; meaning ma'nâ, maqṣūd
means: become a means of sabab bol-
measure v.t. ölç-; measurement ḥadd, qiyās, miqdār
medicine dārū
medium vastānī; medium (size) ortaçaqlı, miqdār-i mu'tadil
meet v.t. tap, tapuş-
men camā'at
menstruating ḥāiż
mention v.t. ẕikr qıl-, te-; be mentioned maẕkūr bol-
Messenger: the Messenger Rasūl
method ṭarīqa, bāb
middle orta, buçuq; in the middle ortaçaqlı
mind n. ög, köngül; lose one's mind 'aqlı ket-
minimum az
miss v.t. yaz-
mistake n. 'ayb, ḫaṭā; make a mistake sahv qıl-
mix v.i. qarış-
moan n. ingildü; v.i. yingildä-
moderately mu'tadil
modesty tavāżu
moment ḥāl, vaqt
money aqça
moon n. qamar, ay
more artuq, artuqraq, köpräk, ziyāda, üküş, yoqaru; moreover pas; more than that magar
most üküş; the most uluġ
mount (a horse) min-
moustache bıyıq
mouth (of a sheath) aġız
move n. ḥarakat; v.t. ḥarakat qıl-, ḥarakat üzārā bol-, aynat-, aqıt-, uzat-, keçür-, qalb qıl-, teprät-; v.i. oyna-, aq-, qılın-, tepränyügür-, yüri-, yürü-, işārat et-; move away kesil-; move in on yaqın bar-; move out çıq-; move over keçir-, keçür-; move through çıq-; move up çıq-; movement ḥarakat; be moving qalaqda bol-
much üküş, miqdār, qatıġ; too much qatıġ; as much as bir muddat, miqdārınça
Muḥammad's law şar'-i Muḥammadī
muscle n. mafāsil
Muslim musulmān; Muslim community musulmānlıq
must kerāk-
my mānim

nail mismār, tırnaq
name n. at; v.t. ad ber-
narrate v.t. rivāyat qıl-
narrow adj. tar, inçgä; narrow down tar qıl-; become narrow tar bol-; narrow s.o.'s area of movement yer oġurla-
nature: become second nature ṭabī'at va 'ādat bol-; make s.th. a second nature mu'avvad qıl-
necessary vācib, kerāk, keräklü, mustaḥaqq; be necessary kerāk kim, kārāk bol-, żarūrat bol-; become necessary vācib bol-
necessity kerāk; of necessity lābud
neck boyun, engsä
need n. ḥācat; v.i. muḥtāc bol-, iḥtiyācı qal-; be needed kerāk bol-; needy qalmış, muḥtāc
neglect v.t. taqsīr qıl-
negligent: be negligent ġāfil bol-
neither...nor nē...nē
never abadan, hēç
night keçä
nineteen on toquz
no hēç; no matter how neçä kim; no one hēç kimersä
noble karīm; nobility karm, karam
nock v.t. kezlä-; nocking point kez yeri
not tögül, hēç, dögül
notch v.t. kert-; be notched kertil-
nothing else lā-ġayr
noticeable: be noticeable belgir-
now emdi, pas
number san
numerous 'askar

o interj. yā; part. ī
obedient ṭāyi'
obtain v.t. al-
obvious: be obvious ma'lūm bol-, ẓāhir bol-
occupy: to force s.o. to occupy himself with maşġūl qıl-; be occupied with maşġūl bol-

offer v.t. **taqdīm qıl-**
often **üküş**
oil n. **yağ**; v.t. **yağla-**
old **eski, qarı, uluğ**
ominous: the most ominous **anḥas**
on **üzä, üzärä, üzärindin, üstindä, üstündä, üstündin**; on horseback **atlıġ**; on that pattern **anıng üzärä**; on the same level **barābar**; on top of **üstündin**
once **bir käz, bir kez, bir qatla**; at once **daf'atan vāḥidatan**
one **bir**; one (of them) **biri**; another one **birisi**; one...and the other one **birisi...birisi**; one...and the other **bir...bir**; one...another **bir...bir**; one by one **bir bir**; one-third **sulş**
open v.t. **aç-**
opinion n. **qat, rāy**
opponent **ṭālib, ġarīm**
oppose v.i. **qarşu tur-**; opposite **ᶜakd, qarşu, muḫālif**
opportunity **imkān, furṣat**; have an opportunity **imkān bol-**
or **yā, yāḫōz, au**
order n. **buyruq**
ordinary **ᶜāda**
organize v.t. **tartīb ber-**
ornament n. **bezāk**
orthodox **muvaḥḥid**
other **özgä, özgä kişi, ġayrı**; each other **biri biri**; one...and the other **beri, bir...bir, birisi...birisi**; other than **başqa**
our **bizim**
out **tışqaru**; out of **tışqaru**; out of position **ġayr-i mavżī'**; outward **tışqaru**
over **üzä, üzärä, üzärindin, üstündän, üstündin**
own **öz özlüki**
owner **äyä**

palm of a hand **aya**
parry v.t. **baṭalla-, baṭal qıl-**
part n. **qism, yer**; bottom part **alt**; upper part **ilgärü**
pass v.t. **oz-, keçir-, keçür-**; v.i. **çıq-, keç-**; pass by **keç-, keçür-, kelip keç-**; pass s.th. over s.th. **aşur-**
patient: be patient **şabr et-**
pause v.t. **tut-**; v.i. **tur-**
penetrate v.i. **kir-**
people **kişi, ḫalāiq**; people of frontier **ahl-i Sağri**
perfect ajd. **tamām**; v.t. **kāmil qıl-, muḥkam qıl-**; reach perfection **muḥkam bol-**
perform v.t. **qıl-, iş qıl-, ᶜamal qıl-, oyna-**
permitted **buşmas**; be permitted **eli teg-**
Persian reed **qaşab-i farsī**
person **kişi**
phoenix **humā**
pick up v.t. **al-**
piece: a piece of **kesäk**; a piece of cloth **çüpräk**
pin n. **mismār**
place n. **yer, yan**; v.t. **qoy-, sal-, soq-, tik-**; place of happiness **davlat yergäsi**
plain **sādac, sāẓac**
play v.i. **oyna-**
pleasure: with the greatest pleasure **ᶜalâ ra'sī va ᶜaynī**
plenty **üküş**
plump **etli**
poem **şi'r**
poet **şā'ir**
point n. **uç, yer, miqdār, iş**; v.t. **baq-**; cause to point **baqtur-**; point out **işārat qıl-**
pole **ağaç**
polo **ṭop urmaq**; polo stick **çavgān**; polo game **çavgān oynı**
pommel **qaş**
poor **ża'īf**
position n. **yer, ḥāl**; position of the pursued **ḥadd-i maṭlūb**; position of the equal **ḥadd-i muvāzin**; have a perfect position **teng tut-**; out of position **ġayr-i mavżī'**; take a position **keç-**
possessor **eyä, äyä**
possible **mumkin, cāiz**; be possible **imkān yet-, mumkin bol-**
pour out **tölük-**
powerful: be more powerful **ġālib bol-**
practice n. **ᶜamal, iş, ta'līm**; v.t. **ᶜamal qıl-, ta'līm qıl-**
praise n. **madḥ**; make s.o. praise s.o. **alqışçı qıl-**; praised **maḥmūd**
prayer **du'ā**
precaution **tadbīr**
precisely **taḥqīq**
preeminent **sarvar, manglay**
prefer v.t. **iḫtiyār qıl-**; preferable **afżal**; preference **iḫtiyār**
preoccupied **köngli özgä nemä birlä maşġūl bol-**
prepare v.t. **tüzät-, muşammar qıl-, yaraştur-**
yarağ bol-; prepared **muhayyā**; preparation **yarağ**
presence **tapuğ, qat**
present v.t. **sun-**; be present **bol-**
press v.t. **qıs-, üz-, yapuştur-, ḥabslä-**
pretend v.t. **körgüz-**; pretentious **mutakallif**
pretty **körklüg**
prevent v.t. **man' qıl-**
previous **burunġı, avvalkü**
principal **aşl**
principle **iş**

problem **iş**
proceed v.i. **bol-, işlä, qıl-**
projection **teşik**
proper **yaḫşı, cäiz, şavāb, körklü, qayırmas**; more proper **aşlaḫ**; be proper **yaraş-**; properly **körklüg, yaḫşı**
prosperity **saʿādat**
protect v.t. **saqla-**; v.i. **saqlan-**; be protected **arqalan-**
protruding **ḫāric**
proud: be proud **takabbur qıl-**; be proud of **faḫr et-, faḫr qıl-**
provision; without provisions **rizqsız**
pull v.t. **çek-, qısqart-, tart-**; pull back **qayt-, tart-**; pull in **qısqart-**; pull on **tart-, tut-**; pull toward one side **ey-**
push v.t. **it-, bur-**
purchase v.t. **al-, satın al-**
pursued **maṭlūb, maṭlūbāt**; position of the pursued **ḥadd-i maṭlūb**
pursuer **ṭālib**
put v.t. **qoy-, qıl-, sal-, soq-, ṭarḥ qıl-, keçür-**; put (one's foot) **bas-**; put on **taq-, käy-, key-, keçir-, keydür-**

quality **maʿnâ**; good qualities **şamāʾil**; having a quality **şifatlıġ**
quick **tēz**; quicken **tēzlä-**; quickly **tēz, tēzçä, tēz ök, iti**
quite **biraz**
quiver v.i. **titrä-**

rain n. **yamġır, yamġur**
raise v.t. **ketär-, naşb qıl-, kötür-**; be raised **kötrül-**
rarely **az**
rather **ammā, esä**; but rather **balkim**
reach v.t. **tap-, tut-, teg-**; v.i. **er-, eriş-, kel-, yol bul-, yet-, yetiş-**; cause to reach **yetgür-**
read v.t. **oqı-, oqu-**
ready **ḫāżir**
realize v.t. **angla-**
rear **art**
reason n. **dāʿī**
recompense: obtain recompense **şavāb bol-**
red **qızıl**; get reddish **qızar-**
reed **qamış, ḫayzarān aġaçı**
refuge: take refuge in **sıġın-**
relate v.t. **bayān et-, bayān qıl-, ḥikāyat qıl-**; related to **taʿalluq**
relax v.t. **yumşat-**
release v.t. **qoy-**; be released **aq-**
remain v.i. **tur-, qal-, mustadām bol-**; remain behind **mutaʿaḫḫir bol-**; remain silent **tek tur-**
remarkable **ġarīb**
remedy n. **davā**
remote n. **qāṣī**
remove v.t. **ketär-, çıqar-**
replace v.t. **yerindä tut-**
reply v.t. **te-**
required **muḥtāc**
resemble v.i. **oḫşa-, oḫşaş-**
respect n. **haybat, taʿẓīm**
rest v.t. **qoy-**; v.i. **tinglän-**; resting **mulşaq**; the rest **qalġan**
return v.t. **qayır-, qaytar-**; v.i. **qayıt-, qayt-**
revolve v.i. **tezgin-**
rid: get rid of **daf qıl-**
ride (a horse) **çap-, çarp-, sür-, min-, yüri-, yürit-, yürü-, sayr qıl-**; ride (in a circle) **tezgin-**; ride away **yıraq ket-**; ride bareback **ʿuryān min-**; ride faster **tēzlä-**; ride out **çıq-, çıqar-**; ride the horse at a walk **sayrgä çıq-**
riding n. **minmäk**
right **sağ, ong**
ring **ḥalqa, ḥalaqa**; ringed **muḫattam**
rise v.i. **ağ-**
risk one's life **cān baş oyna-**; risky **maḫātara**
roll (a ball) **sür-**; roll v.i. **qatlap yürü-**
rope **yip**
rotate v.t. **çävür-, aylandur-, tezgindür-**; v.i. **tezgün-**; make rotate **tezgindür-**
round **mudavvar, tegirmi, yumru**
roweled (spur) **çıqrıqlıġ**
rub v.t. **sürüt-**
ruin v.t. **fāsid qıl-**
run v.i. **qaç-, yügür-**; run around **cavlān qıl-**; run away **qaç-**; run into (by chance) **uçra-, yoluq-**

saddle **eyär, ẹzär**; saddled **eyärlig**; have s.o. saddle (a horse) **eyärlät-**; saddle-blanket **yağırlıq**; saddle-bow **qarabūs, qarbūs**
safe **īmīn**
sand **qum**; the one that has sand **qumlu**
same **bir, barābar**; same level **barābar**; on the same level **barābar**; exactly the same thing **anteg**; the same **munung kibi**; the same as **kibi**; in the same way **kibi**; the same size as **qadarınça**
say v.t. **ayt-, ayıt-, buyur-, te-, ẓikr qıl-**; saying **tep**
scared: be scared **muḫābā qıl-**; easily scared **ürkägän**
scary **qorquluġ**
scent **rāyiḥa**
scholar **ʿālim**
science **ʿilm**
script **yazu**

sea **baḥr**
search into **baḥṯ et-**
seat (of a saddle) **maclis**; acquire a firm seat **sābit bol-, ṯābit qıl-**; have a firm seat ṯābit **bol-, ṯābit oltur-**; lose one's seat **eyärdin çıq-, eyär içindän çıq-**
second **ekinçi**
secrecy: in secrecy **tuymadın tuydurmadın**
secure **ilzam**; more secure **aslamu'l-ᶜāqiba**
see v.t. **kör-**; be seen **körin-**; see-through **ötä**
seek v.t. **artınça bol-, izdä-**; v.i. **ṭamaᶜ bol-**
seem v.i. **körün-**
seize v.t. **tut-**
select v.t. **al-**
self **kendü, kendü özi, öz, öz özi**
send v.t. **ıy-**; be sent **aġ-**
separate v.t. **ayır-**; be separated **ayrıl-**
serious **ciddī**
service n. **tapuġ**
set v.t. **ṭarḥ qıl-**; set out **çıq-, tavaccuh qıl-**; set s.th. firmly **makinn qıl-**; set up (a bow) **qur-**
settled **mustaqirr**
seven **yeti**
seventeen **on yeti**
seventy **yetmiş**
several **bir neçä**
sew v.t. **tik-**
shaft (of a lance) **şadr**
shake v.t. **teprät-, titrät-**; v.i. **titrä-**
shame **ᶜayb**
shape **işkāl**
Shari'a: principles of Shari'a **sanad-i Şarᶜī**
sharp **kesägän, käsägän, yitig**; sharpness **käsägänlik**
sheath **qın**
shield n. **qalqan**; v.t. **qalqan qıl-**
shoot v.t. **at-**; shooting n. **atmaq**
short **eksük, qısqa**; shortness **qısqalıq**; shorten **qısqart-**
shot n. **urmaq**
should **kerāk, kärāk, kerāk-**
shoulder **egin, çigin**; shoulder-blade **yaġrın**; end of the shoulder **yaġrın başı**
side n. **yan, ṭaraf, sarı, qol, yaru**
sideways **egrirāk, qıyıştura**
sign n. **ᶜalāmat**
signal n. **işārat**; v.t. **işārat qıl-**; give a signal **işārat qıl-**
significance **maᶜnâ**
silent: remain silent **tek tur-**
silk **ḫarīrginā**
silver **kümüş**
similar: be similar **oḫşa-**
since **kim, anıng üçün**
sincerity **iḫlāṣ**
sinew **singir**
sink v.i. **bat-**
sit v.t. **min-**; v.i. **oltur-, tur-**
site n. place
situation **yer, ḥāl**; situations **aḥkām**
six **altı**; sixth **altınçı**
skill **maᶜrifat, şātirlıq, şanᶜat, libāqa, libāqat, iş, hunar, ᶜamal, fann**; be/become skilled **ḫāẕiq bol-**; skillful **körklüg, ḫāẕiq hunarlig**; be skillful **ḫāẕiq bol-**; become skillful **māhir bol-, ḫāẕiq bol-**
skirt **etäk**
slant: at a slant **qıyışa, qıyıştura**
slave n. **qul**
sleeve **yeng**
slide v.t. **aqıt-, sıyır-**
slight **żaᶜīf**; slightly **azġına**
slip off **tayıp çıq-**
slow walk (of a horse) **eksük yürüş**; slow trot **arqun süksük**; slowly **arqun arqun, arqın, sākin**; slowness **arqunluq**
small **kiçi, kiçik, kiçikäz, azġına**
smart **ḫāẕiq, şātir**; be smart **şātir bol-**; smartness **şātirlıq**
smell n. **rāyiḥa**
smooth adj. **tüz, nāᶜim**
snatch v.t. **qap-**; snatch away **qap-**
so **pas, qatıġ, tā**; so-and-so **fulān**; so that **kim, tā**
soft **yumşaq, layyin**
solid **qatıġ**
some **baᶜżī, bir neçä**; some of it **baᶜżī**; some of them **baᶜżī**; someone **kişi, bir kişi**; sometimes **birärdä**
son **oġlan**
sooner or later **qaçan ersä**
sound **ᶜillatsız, ṣaḥīḥ**
sovereign **malik**
spear n. **sıpqın, sıpqun**
split n. **ayru, çızıq**; v.t. **ayır-**; v.i. **yarıl-, muşaqqaq bol-**
spring up (for a horse) **säkri-**
spur n. **mahmīz, mihmāz**; v.t. **mihmāzlä-**
square **tarbīᶜ, murabbaᶜ**
stand n. **qāima**; v.i. **tur-**; stand (on one's feet) **bas-**
start v.t. **başla-**; v.i. **vāqiᶜ bol-**
state v.t. **ayıt-**
stay v.i. **tur-**
stem **aġaç**
step n. **atlam**
stick v.t. **soq-, tik-**; stick out **ker-**; polo stick **çavgān**

stirrup **üzängü**; stirrup straps **üzängü qayışları**
stop v.t. **ḥabs et-, ḥabs qıl-, ḥabslä-**; v.i. **tur-**
story **qıṣṣa**
straight **tüz, tik, toġru, tostoġru**; straight ahead **tostoġru**; straight forward **tostoġru**; absolutely straight **tostoġru, tiptik, tüptüz**; straighten **tüzät-, köndär-**
strange **ᶜacāib**
streaked **muᶜarrac**
strength **küç, quvvat**
stretch v.t. **sun-, uzat-**; stretch out **uzat-, çıqar-, ilgärü çıqar-**
strike v.t. **ur-, çap-, sanç-**; be struck **sançıl-**; striking **żarb**; strip n. **yol, ᶜalāqa**
strip **yol**
strive v.i. **cahd qıl-, cahd et-**
stroke n. **uruş, urmaq, żarb**
strong **quvvatlıġ, qavī, muḥkam, qatıġ, küçlüg**; stronger **aqvâ**; be strong **küçi yet-**
struggle v.t. **talaş-**
stuck: be stuck **muḥkam bol-**
student **mutaᶜallim**
stuffing **ḥaşv**
stumble (for a horse) **sürün-**
subject **ᶜamal**
substance **cavhar**
such **munıng kibi, munung kibi, munteg**; such as **munça**; as such **munung kibi, munteg, bulay, alay, bu şifat üzärä**
suddenly **tēz, nāgāh**
suffer v.i. **emgän-**
sufficient: be sufficient **yet-**
suitable **yaḫşı**; be suitable **yara-**
suited: be suited for **körklüg kel-**
sultan **sulṭān**
summer **yaz**
sun **kün, künäş**; sunshine **kün, künäş**
superiority **faẓl**
support n. **takya**; v.t. **terä-**
sure: be sure **saqlan-**; make sure **bil-**; surely **lābud, çāra yoq, çārasız**
surface **yerlik, yüz**
surpass v.t. **tafażżul qıl-, oz-**
surprise v.t. **taġıdıldur-, mutaḥayyir qıl-**; be surprised **tavdul-, äng mäng bol-**
sustenance **rizq**
swift **yumşaq**
swing n. **maḫrac**; v.t. **sal-, aylandur-**
sword n. **qılınç, qılıç**; sword types: **ᶜatīq, Dimişqī, äski, eski, Qalᶜī, Firancī, Kabākī, muḥdaṯ, mutavassit, qabūrī, Qilaᶜī, Sulaymānī, Yamanī, yängi**

tackle v.t. **çulġa-**
tactic **ᶜamal, iş**
tail **quyruq**
take v.t. **al-**; take (a step) **bas-**; take away **elt-**; take off **çıqar-**; take out **çıqar-**; take a cut **kasr qıl-**; take a position **keç-**; take care **iḫtiyāt qıl-**; take hold of s.th. **al-**; take refuge in **sıġın-**; take s.th. from s.o.'s hand **elindin al-**; take stock of **say-**
target n. **nişān**
teach v.t. **ögrät-**
technique **ᶜamal**
tell v.t. **ayıt-, rivāyat qıl-**
temper: be tempered **işlän-**; tempering **su**
tempted: be tempted **ṭamᶜ qıl-**
ten **on**
terrifying **qorqunç**
tested: be tested **sınan-**
than: other than **başqa**
thank v.t. **şukr qıl-**
that **ol, kim, anı, anıng**; from that **andın**; like that **anteg**; to that **anga, munġa**; with that **munġa**; that is to say **yaᶜnī**
their **anlarnıng**
them **anları, bularnıng**; by them **bulardın**; from them **bulardın**; of them **bularnıng**; to them **anlarġa**; toward them **bularġa**; some of them **baᶜżī**
then **pas, andın songra, anda**
there **anda**; there is/are **bar turur**; there is/are not **yoq turur**
these **bular, bunlar, bularnı, munlarnı**
they **alar, anlar**
thick **qalıng, yoġun**; a thick script **ḫaṭṭ-i ġalīz**; thickness **yoġunluq, qalınglıq**
thigh **but**
thin **yuġa, yuġan, inçä, inçgä**; thinness **inçgälik, inçälik**
thing **iş, maᶜnâ, näärsä, nemä**; exactly the same thing **anteg**
think v.i. **sağın-**; v.t. **fikr et-**; think about **żamīrindin keçür-**; thinking **tep**
third **üçünçi**
thirty **otuz**
this **bu, oşbu, munı, munıng**; at this **munda**; this many **munça**; this much **munça**; than this **mundın**
thoroughly **körklü**
those **anlarnı, anlarnıng**
thought **fikr**
thousand **ming**
three **üç**
through **arasındın, birlä**
throw v.t. **at-, sal-**; be thrown back **qayt-**
thrust v.t. **soq-, çıqar-, sal-**; thrust at **sanç-**; get thrust **sançıl-**

thus **ança, anıng kibi, anıng üzärä, alay, bulay, munteg, pas**
tie v.t. **bağla-**; tied **bağlı**
tighten v.t. **muḥkam qıl-, berkit-, çek-**
tightly **yaḫşı, muḥkam**
tilt v.t. **taşdīd qıl-**; tilting n. **taşdīd**; tilting styles: **taşdīd-i Daylamī, taşdīd-i Ḫorāsānī, taşdīd-i Ḫorāsānī-i qadīm, taşdīd-i Ṣağrī, taşdīd-i Şāmī**; tilted **muşaddad**
time **vaqt, zamān, çaq, ḥadd, käz, kez, qurla**; at any time **hēç yerdä**; of former times **burungı**
tip **sorğuç, baş**
to **saru, tegrü, üzä, üzärä**
together **birgä**; get together **qarşul-, munżam bol-**
too **üküş**
top adj. **yoqaru**
tortoise **qaburçuqlı baqa**
touch v.t. **teg-, ur-, yetiş-**
toward **tegrü**; towards **sarı, saru, toğru, üzä, üzärä**
trace n. **aṣar**
track n. **iz**
train v.t. **ögrät-**; training **taʾdīb**; training course **żamar**
transfer n. **naql, naqıl**; v.t. **naql qıl-, naqlla-, qalb qıl-**; transfer styles: **naql-i Ḫorāsānī, naql-i Ḫorāsānī-i qadīm, naql-i Ṣağrī, naql-i muḥdiṣ-i Ṣağrī**
translate v.t. **tarcuma qıl-, keltür-, çävür-**
travel (for an arrow) **yürü-, ket-**
treatise **risāla**
tree **ağaç**
tremble v.i. **teprän-**
trick n. **ḥīla**; v.t. **alda-**
trip n. **safar**
triple **muṣallaṣ**
trot n. **süksük**; v.t. **süksüklä-**
trustworthy **mamlu**
try v.t. **artınça bol-, taʿarruż qıl-**
tuck v.t. **soq-**
turban **çalma**
Turk **Türk**; Turkish **Türk tili**
turn n. **hāv, kasr**; v.t. **kasr qıl-, hāv et-, hāv qıl-, çävür-, qalb qıl-, qayt-, qayıt-, qaytar-, qayta tüş**; v.i. **burıl-, terkin-, tezgin-**; turn back **yüz qaytar-**; turn in a circle **tezgin-**; turn one's attention to **taʿarruż qıl-**; turn to **tavaccuh qıl-**; be turned **çävril-**
twist v.t. **bur-**; be twisted **burul-**
type **ṭarīqa, navʿ, türlüg**; types **anvāʿ**

unclean **arısız**
uncommon **ġarīb**
under **qarşu, altına, altındın, altıngdın**
understand v.t. **angla-, köz aç-, fahm et-, fahm qıl-**
unexpectedly **birārdä, fīʾl-ḥāl, ʿalâ-ġafla**
unless **magar, tā, illā**
unnecessary **ḫāric**
unobserved **mastūr**
unprotected **boş**
unruly (horse) **başı qatığ, ağzı qatığ**
unseemly **qabīḥ**
until **tā, ançağa tegrü**
up **yoqaru**; upon **üzärā**
upper **yoqarı, yoqaru, avval**; upper arm **ʿażd**; upper-front part (of a foot) **ṣadr**; upper part **ilgärü, ṣadr**
upright **tik**; put upright **tik-**
upside **yoqaru**; upside down **maqlūb**
upward yoqaru, kötürüräk; upwards yoqarı
urine **sidük**
usage **ʿamal**
use n. **ʿamal, nafʿ**; v.t. **ʿamalğa ketür-, ʿamal qıl-, qıl-, istiʿmāl qıl-**
useless: become useless **bāṭil bol-**
utilize v.t. **istiʿmāl qıl-**

value n. **bahā, ḫayr**; valuable **yaḫşı, ağır bahālığ**
various **muḫtalif**; in various places **maḫtalifuʾn-naṣb**
vein **ʿirq, tamır**; veins **ʿurūq**; having veins **ʿirqlığ, tamırlığ**
very **iñän, ğāyat, asrı qatığ, kökçäk, yaḫşı, üküş, qatığ, oq** (part.); very hard **qatığ**
vibrate v.i. **titrā-**
victorious: be victorious **ẓafar bul-**
view n. **qat**
virtue **fażīlat, fażl**
void: be void **fāsid bol-, bāṭil bol-**
voice n. **āvāz**

waist n. **bel**
wait v.t. **ḥabslä-**
walk (of a horse) **sayr qıl-, yüri-, yürü-**; walk about **yüri-**; walk on foot **yayağ yüri-**; slow walk (of a horse) **eksük yürüş, sayr-i ʿanaq**
wall **ḥāyiṭ, ḥāyt**
want v.t. **te-, tilā-**
war **uruş, ḥarb**
warrior for the Faith **ğāzī**
wary: be wary **saqlan-**
watch v.t. **kör-, izdä-, naẓar qıl-**; watch out **iḥtiyāt et-**
water **su**
way **vach, çāra**
we **biz**
weak **küçsiz, żaʿīf**; weak (bow) **yumşaq**

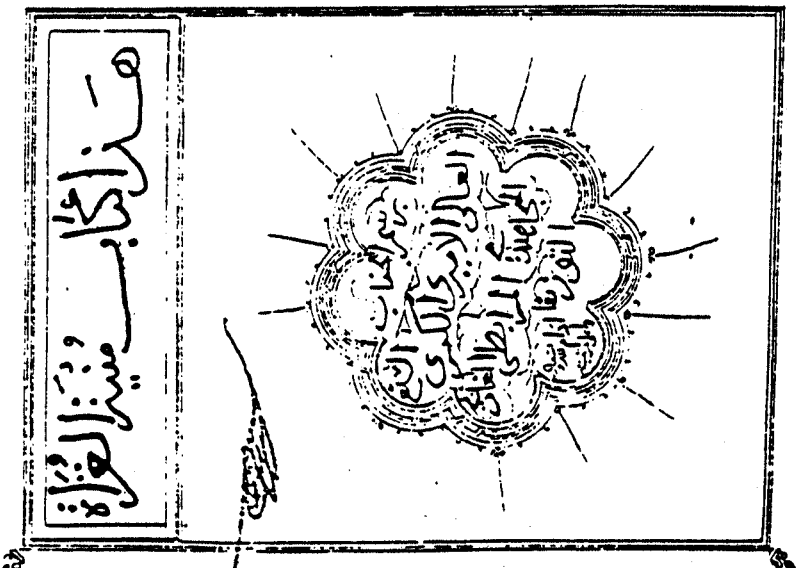
weapon **silāḥ**; equipped with weapons **silāḥlıġ**
weight **aġır, aġırlıq, ḫuffat**
welcome v.t. **ḫōş tap-**
well **qatıġ, yaḫşı, körklü**; well-built **yoġun, yoġın**; well-endowed **mutakammil**; well-known **maᶜrūf**
what **ne, neçä**; whatever **ne, ne kim, neçük kim, qayısı**
when **çūn, ekän, erkän, qaçan, qaçan kim, vaqtī, qaysı vaqtda, ol vaqtda**; whenever **ne yerdä**
where **qayda**; wherever **ne yerdä, har yerdä**
which **qaysı, qayu**; whichever **qaysı**
while **erkän, qaysı vaqtda**; for a while **birāzginā**
whip n. **qamçı, maqraᶜa**; v.t. **qamçıla-**
white **aq**; whiteness **aqlıq**
who **qaysı**; those who **kimersä**; whoever **qaysı, kimersä, har kim**; whosoever **qayu kimersä**
whole **cumla**
why: that is why **munung üçün**
wide **enli, keng**
width **en, kenglik, ᶜarż**
wield (a lance) **kötür-**; wield the sword **qılıç ur-**
willow tree **sögüt aġaçı**
wind n. **yel**; windy **yelli**
winter **qış**
wipe v.t. **sürt-**
wisdom **ḥikmat**
wish v.t. **tilā-, izdä-**; his own wish **öz özlüki**; do whatever one's wishes **ḫācatına yet-**; wish of the warriors of the Faith **Munyatu'l-Ġuzāt**
with **birlä, üzärä**; with defect **ᶜayiblig**; with the exception of **başqa**; without **illā, birlä**; without a foot **ayaqsız**; without any doubt **çāra yoq**; without defect **ᶜayibsiz**
wood **aġaç**; wooden **aġaç**
word n. **lafẓ**
workmanship **iş, şanᶜat**
woman **ebçi, ḫātūn**
world **cihān**
worm **qurt**
worn: be worn out **ḫarāb bol-**
worst **āfāt**; the worst **aşarr**
wound n. **curḥ, yara**; cause wound **ᶜaqr qıl-**; get wounded **macrūḥ qıl-**
wrap around **çulġa-**; be wrapped around **çulġaş-**
wrist **bilāk**
write v.t. **yaz-**; write (poetry) **ayt-**; be written **yazıl-**; writing **kitāb**
wrong: take a wrong step **yangıl-**

year **yıl**
yellow **sarı**
Yemen **Yaman**
you **sän, sen, säni, sändin, sendä, sanga, sizgä, sizniñ**; to you **sanga**; by you **sendin**; your **sening, senüñ, säning, sänüñ, sizing**
young **kiçik, yigit**

FACSIMILE OF MUNYATU'L-GHUZĀT

(Topkapı III.Ahmet 3468)

III. AHMET. 3468

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَلَّطَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى الْكَفَرَةِ وَالطُّغَاةِ

وَأَعْلَا شَانَهُمْ عَلَى الْمُتَمَرِّدِينَ وَالْبُغَاةِ • بِأَنْ رَزَقَهُمْ

أَنْوَاعَ الْخُيُولِ وَالْمَرَاكِبِ وَعَلَّمَهُمُ الْعَمَلَ بِفُنُونِ الْأَسْلِحَةِ

وَالْمَضَارِبِ وَالصَّلٰوةُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ

وَرَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَرْسَلَهُ دَاعِيًا بِإِذْنِهِ وَنَذِيرًا

لَكَ عِزٌّ وَاقْبَالٌ وَلَكَ الْعُمْرُ مَزِيدٌ

كُلُّ يَوْمٍ لَكَ سَعْدٌ

وَنَزَّلَ عَلَيْهِ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ كِتَابًا مُبِينًا لِيُهْلِكَ

مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَى مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَأَمَرَهُ

بِجِهَادِ مَنْ خَالَفَهُ وَحَادَ عَنْ أَمْرِهِ بِخِطَابٍ مُحْكَمٍ

فِي مُحْكَمِ كِتَابِهِ وَقَالَ تَعَالَى يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ

وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

كُلُّ يَوْمٍ لَكَ عِيدٌ

وَالسَّلَامُ عَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ آمِينَ

يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ اَللّٰهُمَّ انْصُرْ جُيُوشَ الْمُسْلِمِينَ وَسَرَايَاهُمْ

وَمُرَابِطِيهِمْ حَيْثُ كَانُوا أَيْنَ حَلُّوا فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ

وَمَغَارِبِهَا وَانْصُرْهُمْ نَصْرًا عَزِيزًا وَافْتَحْ لَهُمْ فَتْحًا

يَسِيرًا وَلَا تَجْعَلِ اللّٰهُمَّ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

سَبِيلًا أَمَّا بَعْدُ بِلَا كِيلْكُمْ بُورِسَالَهْ تُرْكْ تِيلِي اُوزَارَ

لَخْتُرْ تُرْ قِيلِينَا قَلِيغَادَا عِي بُولْدِي ثُمَّ تَكَبَّرَتْ

فَرْمَانِي بِرْلَا مِصْرَا يِلِنْدَ بِيرْ عَظِيمُ الشَّانِ مَالِكَ

ظُهُورْغَا كِيلْدِي حُسْنِ الْجِنْدَ فَمَرْ تِيكْ هَيْبَتْ

اِيخْرَا عُمَرْ تِيكْ شَجَاعَتْ اِيخْرَا عَلِيكَا اُوخْشَايُورْ

سَخَاوَتْ اِيخْرَا حَاتِمْ غَا تَفَضُّلْ قِيلُورْ فَارِسْلِينْ عَلِي

اِيخِنْدَ كَامِلْ كُورْ كَلُوصِفَتْلَارْ بِيرْلَا مُنَكَمِّلْ

عَالِمْلَارْ بِي دُوسْتْ تُوتْغُوجِي شَرْعِ مُحَمَّدِي اُوچُونْ فَلِيحْ

اُورْغُوجِي تَنَكْرِي بُويُرُوغِي اُوچُونْ جَانْ بَاشْ اُوبِنَا

غُوجِي ظُلُومْ لَارْ بِدِنْكْ دَادِ نَغَا سَبَبْ بُولْغُوجِي مُسْلِمَانْلِغَا

كِيزَاكْ بُولْغَانْ هُنَرْ اَيَا لَارِنِي خُوشْ كُورْكُوجِي

خَاصِيكِي لَارْ خَابِي تِيمُورْ بِيكْ بِيكْ اُوكُوشْ بِيلَا لَرْدِ وَلَتْ

وَسَعَادَتْ اُوزَارَ مُسْتَدَامْ بُولْسُونْ مُحَمَّدِ وَآلِهِ اُولُوغْ

يكجيك فاجي وداي اينك حضرتي عاليه سينغا
توجه قيلدي لار اي يخا فالمش كشيلار نينك اليني
الدي اي يخار زقسيز كشيلار نينك رزقينا سبب
بولدي بو ملك نينك مدحيندا شاعر مونينك ايتورر

شعر

ايا حسن وهنر برله سعادت ملكي نينك باي
كونش تورا ورينكا مشتاق اويا البته حسنوكيز آي
بيكرمه درم كرم بيرله بودولت يبرگاسين تونتونك
كيلورايسه دي بيتار بولسا اورينكا حاتم طاي

اوزرونك السا سونكو ايلكا كيب فارقيل مينب اطفا
ساغ اولماق كيتني دشمن دين پخان فورسا قولونك باي
سينزنيك برلا اورشلارده اورو شماق ايزداكان قول لار
بولور مجروح كيتيب عقلي يوريوزجر چيني سباي
كيم ارسا كرسيزا يردي سعادت بيرگاسين تابدي
مثلدا سلطنت بولدي اوش اول كرك كوردي همباي
بودولت سينزگا اي سرور همیشه مستدام بولسون
سينزنيك احسانينكيزسزگا ايلورالفتيجي برچاي
بيكرمه كيم بومكتوبني اوقرسا انكلايوكيچا

انكا هركم غريم بولسا اوكا آغا اينك واني
بس واجب بولدي بودعاجي قول تقي اول دركا
عالي غايوزاورسا بوفكري ضمير ينده كيجورب
اول دولت ليغ ملك نينك بوغن فا توجه قيلدت
چون بوضعيف قول اول ملك لارمانكلاي خاصلي
لار خاصي نينك خدمتينغا يتي ايرسا بوضعيف
قولني انواع تلطف برله خوش تابتي تقي اشارت
مونينك قيلدي كرم بيزيم قيسمزده بيرغزي سلاح
تامه تا برتورر اي تركي تيلينكا چاورسانك كرم بوغاز

انكا هركم غريم بولسا اوكا آغا اينك واني
تركلار اندين انتفاع السا لار سنكا نقي ثواب
بس واجب بولدي بودعاجي قول تقي اول دركا
بولسا نيدي بودعاجي قول تقي علي ناسي وعيني تيب
غالي غايوزاورسا بوفكري ضمير ينده كيجورب
بويرو قلار ينكا امتثال قيلب اول عربي كتابني
اول دولت ليغ ملك نينك بوغن فا توجه قيلدت
ايب مراجعت قيلدي تقي بيرمدت بيك لار نبو
چون بوضعيف قول اول ملك لار مانكلاي خاصلي
غيندين ايلي تكدنجا اول كتابنكا مشغول بولدم
لار خاصي نينك خدمتينغا يتي ايرسا بوضعيف
الحمد لله والمنة تنكري نوفيقي بيرلا اول كتابني
قولني انواع تلطف برله خوش تابتي تقي اشارت
ترك تيلينجا ترجمه قيلب تقي منية العزاء تيب وآد
مونينك قيلدي كرم بيزيم قيسمزده بيرغزي سلاح
بيردي كوجي يتكانجا كوركلوا تزنيب
تامه تا برتورر اي تركي تيلينكا چاورسانك كرم بوغاز
بيت اليتي فن اوزرا لخير قيلدت

١ اوّل ـــــ فيچي اط قاميسيمك دا
٢ ايكيـــ ـــنجي فيچي بوينكدن توتمق دا
٣ اوچون ـــنجي فيچي فيليچ قانعلق ملدا
٤ توردنجي ـــنجي فيچي الفان توتمق دا
٥ بيشنجي ـــنجي فيچي اوق اتمق دا
٦ التنجي ـــنجي فيچي طوب اورمق دا
٧ قايوكيم ايرسا كيم بوفن لارني تخشي بيليب
٨ حاجت وقتيده عمل قيلسون ساجهان ايچنده
٩ لا نظير بولغاي والسلام اما وصيت اول تورركم

١ اوّل ـــــ فيچي اط قاميسيمك دا
٢ بيلكيل كم يا مجاهد ومرابط وغازي كيم قارسليق نينك
٣ اصلي اط اوزار ثابت بولماقليق سورور اط اوزار ثابت
٤ بولماقليق نينك اصلي عربي اط اوزار ثابت بولماقليق
٥ تورت اكر عربي اط اوزار ثابت بولماسا اينيليك
٦ ميسيمك ليكي تفي ثابت وصحيح بولمغاي تفي اط
٧ يي سوكسوك لاكاندا ايمر ايدار ايچنده فلاقدن
٨ بولغاي تفي اط سيكريكاندا يقلمامقدين
٩ ايمين بولماغاي اوكوش كيشلار بي كوردوم كم

قارسركيراك كم نيتين اخلاص بيرلا تنكري
يولونغاي تفي مومن موحد مسلمانلار اوزار فيليچ
تارتيب بوعمل لاربي اندصرف قيلماغاي مكرسند
شرعي مبيرلا تفي اوزيني دايم عبادت ايچنده تونغاي
تفي تكري غاشكر قيلغاي كم مونيك اولوغ
هنرلاربي انكار وزي قيلدي تفي مسلمانلار اوزار
جبر تكبر قيلماغاي دايما تواضع ومسكنت
اوزار بولغاي بنا كم رسول صلى الله عليه وسلم بويورركم
من تواضع لله رفعه الله ومن تكبر وضعه الله

قلغاء

قارسليق دعوي قيلورلار ايردي عرب اط اوزا ثابت
دوكول ايركان سوزنكوا اوينا غاندا اط دين
بيقلدي لازيس واجب بولدي قارسفا كيندا اوزيني
عربي اط اوزار ثابت قيلغاي اوكوش مينماك بيرلا هيچ
تفسير قيلماغاي والسلام تفي بيلكيل كم
قارسليق دين بيرسي تفي ياي داق اط قاميسيمك لياك
تورريداي داق اط ميسيمك ليكي اوكرا نكيل
هيچ اوياماغل كم حاجت وقتيده كراك بولغاي
بيرار دبولركم دشمن علي غفله كشي نينك استونا

1 كيلور نفي اط عربان بولور اكر عربان منماك
2 بي ثابت فيلمش بولسانك اول وقت دامنيب فارسلق
3 عمل لاري بيرلا تكريا سغينب دشمن بي ردّ
4 قيلورسين زينهار تقصير قيلما غل بواشي اوكوش
5 مينمان بيرلا ثابت قيلغل كم تخشي عمل لاردين
6 بيرسي نفي بوتررگيم اوكوش فارسلار بوايشي
7 يلمانلار اندين سونكرا بيرايسار الغيل كم اغاج
8 قوي بولسون مجلسي كينك بولسون نفي ايكي قاشي
9 قتيغ بويوك بولماسون كم اط ناكاه سكرمكاندا

اكين قاشي كوكسينا اوروب اغرتماسون نفي فارس
مون بيك ايياز اچندكور كولوك كورماس ايياز
ايجينا باتار نفي اوزا نكو قايتن لاري محكم بولسون
نفي اوزا نكو اغر بولسون كم ايزدكاندا ايا ق
اني تيرك نابسون نفي اوزا نكو بيك الندا تيشكلار
بولسون كم اط سكرمكاندا اوزا نكو ايا قدين تايب
جيون ماسون نفي اوزا نكو بيري بيري سندين
اغر بولماسون بيك بولسون نفي اوزا نكو قاشلار
بيك ايك يابي برابن بولسون ايلتي مقدار نجا

1 بي اورون بولسون بي قيسقا بولسون امسا اورون
2 بولما قليق قيسقادين تخشي راق نورور انيك اوجون
3 كم اكر قسقا بولسا اط بي جايب نار تغاندا يقلما قدين
4 ايمين بولماس نفي اط سكرمكاندا ايياردين چيقما قدين
5 ايمين بولماس نفي تيزلاري ايكي بوكوب ايلكار
6 چيقار ايا قلاري ارتقارو متاخر بولور نفي اط
7 سكرمكاندا ايياربيك ارت قاشي سينما قدين ايمين
8 بولماس بس معلوم بولدي كم اوزبي قيسقادين تخشي
9 ايرمش نفي بير تخشي گيزدين مرتبع يغز ليق قيلغيل

كم خشوي تخشي بومشاق بولغاي ياخود مدور بغير
ليق قيلغيل اول صفت اوزار نفي محكم جزام الغيل
جزام سنكيني ايكي قيلغل كم منيم قيمدا ايكي
جزام بير جزام دين تخشي راق نورور واسلم العافيه
نرور تخان محكم قيلسان بووصف قيلغانلار بيم
بيك جميعي بيدن سنيك الندين دين نفي اط بيك
الندين بير اط بيكيني ايياز لاتكيل نفي جزام
بيكيني اوزا يلنيك بيرلا جيك كيل اكر اط بيكيني
ايياز ليك ناپسلك جزام سنكيني احتياط قيلب بيكيل

١ كُمْ اِيمَارْ اَغْمَا قَدِيْن اِيمِن بُولْغَايْ سَنْ تِخَانْ تِيلَارْ

٢ سَانَكْ كُمْ اَطْغَا اِينْكَايْ سَنْ اَطْ بِنْكْ سُوْلْ يَا بِنَا

٣ تُوْرُبْ قَا بِنْكِنِي سُوْلْ اِيلِنِكْ دَا تُوْتُوبْ اُوْزَانْكُوْ

٤ كَابَرَا بَرْ يَا اَرْ غِينَا اَرْ تَقَارُوْرَاقْ تُوْتُوبْ بِنْكِلْ

٥ اَنْدِيْن سُوْنْكَرَا تُوْتُوْنْكِنِي اَجِبْ تُوْزَانْكِيلْ

٦ تِفِي يُوْكَا نِنِي سُوْلْ اِيلِنِكْ بِرْكَا تُوْتُوبْ اَطْ بِنْكْ

٧ يَا اِنْ بِيرْكَا تُوْتُغَلْ اَكْرَا طْبِنِكْ يَالِي بُوْلْمَا سَا

٨ اِيمَارْ بِنِكْ اِيلْكَارُوْ قَاشِيْن اِيجِنْدِيْن تُوْتُغَلْ

٩ اَنْدِيْن سُوْنْكَرَا اُوْزَانْكُوْ بِي اِيلْكَارُوْ بِيرْ قَتْلَا بُوْرْغَلْ

اَنْدِيْن سُوْنْكَرَا سُوْلْ اَيَا غُوْنْكْ بِي اُوْزَانْكُوْكَا

قُوْبْغِيلْ تِفِي سَقَلَا نْغِيلْ اَيَا غِينْكْ اَطْ بِنْكْ قُوْلْنُوْغِنَا

كِيرْمَا سُوْنْ اَنْدِيْن سُوْنْكَرَا سَاغْ اِيلِنِكْ بِيرْلَا

اِيمَارْ بِنِكْ اِيلْكَارُوْ قَاشِيْن تُوْتُوبْ اَرْقُوْنْلُوْقْ

بِيرْلَا تِفِي قُوَّةْ وَلِبَاقَهْ بِيرْلَا مِنِكِيلْ تِخَانْ اِيمَارْكَا

مِنِسَانْ سَاغْ اَيَا غِينْكْ بِي سَاغْ اُوْزَانْكُوْكَا قُوْبْغِيلْ

سُوْلْ اَيَا غُوْنْكِنِي قُوْنِيَانْ كِيبِي اَنْدِيْن سُوْنْكَرَا

تُوْتُوْكِنِي تُوْزَانْكِيلْ اَكْرَا تِيلَا سَانَكْ كُمْ اِيمَارْكَا

اُوْلْتُوْرْمَا سْدِيْن بُوْرُوْن تُوْزَانْكِيلْ كُمْ فَارِسْ لَارْ

١ مُوْنْتِنِكْ تِفِي قِيلْمِشْ لَارْ تُوْرُرْ اَمَا مِنِمْ قِينِمْدَا اُوْلْ

٢ مُسْخَسَنْ تُوْكُوْلْ مُسْخَسَنْ بُوْتُوْرُوْرْ كُمْ تُوْكَا نِنِي

٣ تُوْتْغَايْ سَنْ اِيمَارْ بِيرْلَا مِنِبْ اَطْ فَا اِيمَارْدَا مُسْتَقِرّ

٤ بُوْلِنْجَا اَنْدِيْن سُوْنْكَرَا تُوْتُوْنْكِنِي تُوْزَانْكَايْ

٥ سَنْ تِفِي كِيرَانْ كُمْ يُوْكَا نِنِي مِينَارْ جَافْدَا سَاغْ يَا

٦ بِيْنْدِيْن بِيرْ اَزْ كِينَا قِيسْقَارْ تْغَايْ سَنْ كُمْ اُوْزَانْكُوْ

٧ اَطْ دِيْن بِيرْ اَقْ بُوْلْغَايْ اَكْرَا طْ بِيزْ كِينَا اُوْزَانْكُوْ

٨ سَنْكَا يَقِيْن كِلْكَايْ اَكْرَا تِيلَا سَانَكْ كُمْ مِينَارْ

٩ جَافْدَا اِيمَارْ بِنِكْ اَرْتُ قَاشِينِي سَاغْ اِيلِنِكْ بِيرْلَا

تُوْتُوبْ مِنْكَايْ سَنْ مِنْكِيلْ بُوْلَارْ بِي نَارْجَا

صَوَابْ كُوْرُبْ تُرُوْرْ لَارْ اَلَا اَنْجَاسِي يَا بْسْرُوْرْ كُمْ اِيمَارْ

بِنِكْ اِيلْكَارُوْ قَاشِيْن سَاغْ اِيلِ بِيرْلَا تُوْتُوبْ مِنَاكْ

مِنِمْ قِينِمْدَا اَنْخِيْشِي زَا قِي تُوْرُوْرْ اَنِينْكْ اُوْجُوْن كُمْ اَكْرَا طْ

مِينَارْ اِيرْ كَانْ سَكِرْسَا نِفِي سَاغْ اِيلِنِكْ اِيلْكَارُوْ

فَاشِنْدَا بُوْلْسَا مِينَانْ سَنْ دِيْن قُوْرْ تُوْلْمَا سْ اَكْسْ

سَاغْ اِيلِنِكْ اَرْتُقَا شِنْدَا بُوْلْسَا خَوْفْ تُوْرُوْرْ كُمْ اَطْ

سَكِرْسَا مِينَا بِيلْمَا كَايْ سَنْ تِفِي تَامْ مِنْكَا نْدِيْن

سُوْنْكَرَا يُوْكَا نِنِي تُوْتُوبْ اَطْ بَاشِيْن كُوْنْدَا رْكِيلْ تِفِي

بيلكيل كم فارسلين بينك اصلى بوكا نبي خشي 1
نوتماق تورور تفي ثابت اولتورما قليق تورور تفي 2
لباقه تورور امّا لباقه بيمان فارس بينك خشي حركت 3
كلاري تورور تفي بويون توزتوب ايياردا كورنكلوك 4
اولتورما قليق تورور تفي ايك اياغين بينك توتوب 5
طرنلاريني بينك توتماق قليق تورور امّا ايياردا كورنكلوك 6
اولتورما قليق اول تورور كم نويونكي توزتوب 7
بيك اولتورما ق هيچ ايكماي تفي كوكسين اسري 8
كيرماين تفي اياقلاريني كي اوزانكودا اوجقارروا 9

باشقاي سن قيشتورا اندين سونكرا ميدان دا
سيركا چيقوغل اطينك غا اوكجانك بيرلا اشارت
قيليب ايكليب ايلينك بيبرا تماك برلا چيقماغل
تفي اول حالده ايكي اياغينكني بيبرا نيب اطينكني
فارنيا نيبيب چيقماغل اينك اوجون كم مونينك
قماق قيبيج تورور فارسلار نولاي قيلمانكلار اوزغينا
اشارت بيرلا چيقارلار اندين سونكرا ارقونلوق برلا
سيرقلغل اطينك بينك ايكسوك بورو شي بيرلا تفي
اينك كيبي بولغل نجون كم سنكا وصف قيلديم اط

اوزارگورکلوك اولتورما ق اينجنه تفي ارقاناك 1
بيرلا ايكين كارنيك بي اينك كيبي توزتوغل 2
كم سنكرتغالي سيني بيرا ندي توبتوز بي ايلكارو 3
ايكيل كيل بي ارتقارو ايكيل كل تفي اولتورور 4
بيرينك بي اياردا بيك توتغيل تفي بولارينك بي 5
اياركا يا بشتورا محكم توتغل تفي اياقلارنيك بي 6
اوزانكودا بيك باشغيل اوكجانك بي آشاغاراق توتوب 7
تفي اياقلرينك بي اوزانكودا احتياط ايتكيل كم 8
باشغندين سونكرا بيبرا تماكاي اياقلارنيك بينك 9

صدري اوزانكودين ايرلماغاي تفي اياغينيك بي
اسري ايلكارو تفي اسري ارتقارو توتماغل اورنا
جاقلي توتغيل اينك اوجون كم فارسقا اياغين ارتقار
وتفي اوكجاسين كوتورو راك توتماق دين عيب راك
بوق تورور والسلام تمّت كم محكم قيلساك انلارني
كم سنكا وصف قيلديم تفي انلارني اوزينكا معوّد
قيلسانك كم اول سنكا سير عتوذ انفي طبيعت و
عادت بولسا تفي مينماك بي تفي اينك اوزاركم وصف
قيلديم محكم قيلساك بس هيچ حركات قيلمانسين

مکر لبا فه بیرلا بش اندین سونکرا اطینك یی
سوکسوك لامان لیك کافایتاز غل مهمیز نیك اشاریت
بیرلا بنجوك کم وصف قلدیم اندین سونکرا سوکسوك
لا کیل یقی اورینکی سفلا غیل تخشی اولتور غیل بنجوك
کم سنکا وصیت قلدیم انینك اوجون کم سوکسوك
لامان لیك صعب تورورلیکین بولار کم فارسی ایتار
دین چقار غای سن قیان مونداق یقی محکم تولسانك
بنجوك کم سنکا وصف قلدیم اندین سونکرا اطینك
بی نقل غا چقار غیل توس توغرو افرین نقل بیرلا

لجامینك بی قویا بیریب اندین سونکرا سول یا بینکا
قاچیغیل دورا بچندن ازقونلوق بیرلا بنجوك کم وصف
قلدیم نقی دورینك بینك کینك لیکی یتمش ذراع
ارا سندا بولسون قچان دورینك کینك بولسا اط فا
نقی فارس قا بیز کینمان اوجورتولور نقی اط بی
نقل لامان قلیق قا تخشی بولور قچان دورنا ر بولسا
اط بنجا کم زهرلان بولسا یا نکیلور خیر یوق اول
اط لا کم زهرلان بولغای قچان مونینك بولسا اط
نوقیا یی بینك قیرغی بیرلا یورر سورغا کدین یا یا کلما

ایمین بولماس دورینی نار قیلمان بی نقی بیز قا یا قلوق
بی استعمال قیلمان لار الا حاجت وقتیدا عزیم
بیرلا دونینك گورکلوسی اول تورور کم حلقه بی
گوگجان نورنیز کینکای سن قچن قا یتغان دا
اول ایرجا قیتغای سن قچان بیلاسانك کم قیتغای
سن دورینك ایرندین ازغینا چقغیل قیتیب ایرنکا
کیر کان مقدار ینجا ازقونلوق بیرلا قیتماغا اول
بیز راك بولور مون بینك ها وقیلمان لیق فاکیرا ك
کم سن نقی اطینك دایما معود بولغای سیز لقی کیرا ك

کم سنکا ناورد دایما کینك بولغای یعنی میدان
بیز کینمان بینك حلقه سی بیر وجه نقی اول
تورورکم ناورد ناسولینکا دورا بنکای سن
قچان ها وقیلمان بیلاسانك ها وینك بی حلقه اچندین
بیلغای سن مون بینك ها وقیلمان نار بیرلا ردا یقی
نار میدان لرد نقی خلادیق سیز نیك اورا رحلقه
اورب نورغاندا تخشی تورورا ندین سونکرا نعلیم
کا فیتغیل قچان اوج قورلا سولینکا دورقیلسانك
اطینکی یاغ قولی سارو قایتا رغل اوج قورلا نقی

١ اَنبِينك اوزَارَدوُر فِيلغِل نَفي سُول اوزَار فَايناَرغِل

٢ بِيرگِيزدوُر فِلغِل نَفي ساغ اوزَار فَايناَرغِل بِيرگِيزد

٣ نَفي اَنبِنك اوزَار دوُر فِيلغِيل نَفي هَاوَ اِينكَانَدا

٤ مَهمِيزِنِيك بِيرَلا اِشَارَت قِيلِيب اَطِينگَلي بِيرَاز

٥ بِيرَلَا كِيل اَندِين سُونگَرا ساغ قُولي اوزَار بِيردوُر

٦ سُول قُولِ اوزَار بِيردوُر فِيلغِل نَفي اوُل دوُردِين تُوش

٧ تُوغرُو چِيقَار كِيبي چِيقِب يَار بِيردوُر فِلغِل

٨ نَفي اَطِينك بِي فَايناَرِيب بِيرقُولي اوزَار نَفي يَارِيم دوُر

٩ فِيلغِيل بُودوُر بِي بِيرمَيدَان قَدَر بَخَا فِيلغِيل كِم

١٦٧ اوُل كِيرمَاكَا نَفي چِيقمَاق فَانَفي نَافِع نُزُول

اَندِين سُونگَرا اَطِينك بِي حَبَر اِيتكِيل نَفي بِيرَاز

كِيتَا نِيك نُوُرغِيل كِيم اَطِينك نَفسِين اَلسُون

بِينكَلا سُون هَر بِيرچَا بَفَاندَا حَبَر قِيلِيب نُوُر

مَا فِي اِستِعمَال فِيلغِيل كِم اَطِينك نَفسَ اَلسُون

نَفي رَاحَت قِيلسُون اَندِين سُونگَرا نُونُوكِيني

نَفي اَلِينكِي نُوُرَا تكِيل نَفي اَطِينك بِي بِيرَلا

كِل وَلَكِن اوزُون چَا بمَاغِل اوُل اَنلَارگَا اِينك

اوزَار سُونگَرا وُبِيَارَلا اوزُون چَا بمَاق بِيرَلا خَرَاب

١٦٧ ١ كِيم سَنَكَا وَصف قِيلدِيم جَمِيع سِنَدَا حَاذِق

٢ بُولسَانك نَفي سَنَكَا طَبِيعَت وَعَادَت بُولسَا بِس

٣ سَن هِيچ حَرَكَت قِيلمَاس سَن بِينَمَا كُدَا اِلَا حِكمَت

٤ بِيرَلَا چَا اَن سَهو فِلسَانك يَا خُود كُونَكلُونك اوُز

٥ كَا نِيمَا بِيرَلَا مَشغُول بُولسَا كُوُركلُون بِينَمَا كِينك

٦ نَفي كُوُركلُوك حَرَكَت لَا رِينك تَغيِير بُولمَاس

٧ بِس مُوندِين سُونگَرا فَارسِلِيق بِينك اِشلَا رِينَا تَمَرُض

٨ فِيلغِيل نَفي كُورِينك اَجغِيل بُوكَان نُوُتمَاق صَنعَتِي

٩ نُوُتمَاق قَدَا مَعرِفَتِي بُوق نُزُول چَا اَن اوُل نَا رَسَا لَارِي

١٨٢ بُولسُون كِيمْ فَارِسلار مُونينك بيرلا غرْنِمْ لارِينِ قَهْر 1 بُولُور خاصّه بُوغلم بارْجا عِلمدِين دُشْوار راق تُورُور ١٨٧

اِينار لار مُتعلّم كِشِي نِينك اَصلى اُول تُرُور كِمْ بُو اِشلار 2 مُونْجا تُورلُوك عِلم وَصناعَت مُونينك لِيجِنْدَن مُجتمع

دا كُور كلُو فِكْر اِينِكاي ثَفى اُول نار سالارِنِي كِيم 3 بُولُب تُورُور بُو عِلم نِينك صاحِبِي كُونكلِنْدَه اُوكُوش

سَنْكا وصف قِيلدِيم اَينِنك اِيجِنْدَه بَحث اِينكاي 4 نار سالارِي سَقلامان قِيلِيق قا مُحتاج تُورُور خاصّه كِم

غرْنِمْكا فارْشُو تُورُغاندا اَطار قا سِندا اُوزِين سَقلا 5 مان قِيلِيق قا ثَفى كُورُكلُوك مِنِيش ثَفى كُورُكلُوك يُكلان

اُول تُورُ غِنجا ثَفى كُونكلِين نار تُو ثُمان سُون اُول 6 كِشِي كِيم بِيزنِيم عِلمِي بِيزِنِي اُوكرانمان لِيك مان بَشلادِ

ثَفى اَنكا صَعب كِيلدِ اَوّل حالدا مَعنِي سِين اَنكلاي 8 بِينلادِي اَينِنك اُوجُون كِيمْ بارْجا عِلم اَوّل حالدا صَعب 9

١٩٢ اَكثر بُو فارِس صَحِيح الذِهن شَدِيد القَلب بُولماسا 1 مُونلار نِي ضَبط قِيلا بِيلماس مُونينك اُوجُون اِيتِيم 2

كِم فارِس مُحتاج بُولُور تَحشِي مِنِيب ثابِت بُولماقلِيق قا 3 ثَفى يُوقان تُو ثُمان قلِيق قا حاذِق بُولمان طَبِيعَت وَ 4

عادَت بُولسا كِيرَاك نِيب بِن مُمكِن دُوتُول بِير كِشِي كا 5 اِيكِي نِيمان كُونكلِنْدا تُو ثُمان قلِيق خاصّه كِم مُونْجا 6

نار سالارِنِي چَخان بُو اِيتغانلارِم سَنْكا طَبِيعَت وَ 7 عادَت بُولسا اُول وَقت دا بُو لارِنِي فِكْر اِينِمان لِيكا 8

مُحتاج بُولماس سَن چَخان كِم بُو لار سِينِدا بارْجا سِي 9

جَمع بُولسا كُونكلُونك نِي اُولغاي نِيب غرْنِمْنِيك 1 ١٩٧

يِقِمان اَر تِينجا بُولماغل بَل كِم اُوزِينكِي سَقلامَق 2

لِيق تَحشِي راق تُورُ رغرْنِمِي يِقِمان اَر تِينجا بُولماقلِيق 3

دِين چَخان غرْنِمِينكِي يِقِمان بِير لا مَشغُول بُولسانك 4

لابُد سا نجِيلُور سَن بُو مَعنِي لارِنِي فَهم اِيتكِل 5

ثَفى تَشكُر بِيلا شُكر قِيلغِيل عَلى ما اَعطانا اللهُ سُبحانَه 6

وَتَعالى تَشكُر المُنعِم واجِب 7

اِيلكِنجِي فَنِّي سُونكُر تُو ثُمان قدا باب فِي التَشدِيد الخُراسانِي القَدِيم 8

تَشدِيد خُراسانِي قَدِيم اُول تُورُور كِم سُول اِيلِينك بِير لا 9

بيرارشون مقداري سونكي دين بوكان بيركا بيركا 1
نوتغاي سن تغي ايلينك يوكان التندا بولغاي اط ينك 2
يغرينيا يا بوشتورا نوتغيل تغي ساغ ايلينك بيركا 3
سونكونينك نوبيندين نوتغل نورت بارماق مقداري 4
ارتقارو قويوب تا سونكو بينكي كيرما سون تغي 5
ساغ ايلينك بي بيلي باغينكغا سونكونوبي بيركا 6
يا بشتورا نوتغيل تغي ساغ بيلاكينكي تغي ساغ بيد 7
ساكينكي ساغ يا ينكا يا بوشتورا نوتغيل تغي 8
ايلينكي قنيغ اوزا تغيل تغي اط اوزار قيشا اولتورغل 9

سونكونينك اوجين اط ينك سول يكا قبنا 1
ملصق قيلغيل تغي سول اوزا نكلو اوزارا زغينا نكيه
قيلغل ايا زينك دين اولتورو ربيرينكي تغي
ايا قلارني بورو ينغ حالينديين ايناتما ين تا يغرينغي
نبينك باشي تغي اطينينك قلاتي تغي سونكونك نبينك
اوجي بارجا سي بيرخط اوزار بولغاي سوا قجان
بووصف قيلغانلار بمركبي قلما سانك بوزينك تغي
كوكسينك اجلغاي سن بوخلل دين اوترو سنكا
سونكو يول بولغاي سن بواشلار دا قنيغ سقلا تغيل

كم اصل بولار تورورقجان نيلا سنك كم ساغ ينكا 1
تشديد قيلغاي سن ساغ ايلينك بيركا سونكو بيركا 2
يوكان بي بيركا نوتغيل نجوك كم سول ايلينك بيركا 3
نوتنك نونك ازدي سولينكي ساغ ينك بيرنلا 4
نوتغيل نجوك كم وصف قيلدي يمر سنكا سولينكا 5
تشديد قيلغانداي بي بيردا كم سنكا تشديد خرا 6
ساي نيب ذكر قيلسام بوصفت اوزار قيلغيل ايكنجي 7
شرح قيلما قليق فاعل ناح دوكول بن موي بوبيردا 8
فهم اينكيل يخشي اوكوزكدا نوتغيل اونوما غيل 9

باب في التشديد المحدث التغري
تشديد محدث تغري اول نورو كم سول ايلينك
بيركا سونكونينك نوبيندين نورت بارماق مقداري
يوفارو يا نيندين بيرارشون مقدار يندين ازغينا
ارتوق راق نوتغاي سن تغي ايلينكي اوكوش چقار
ماين ساتخغاي سن تغي بيرجا تشديد كا فا ينغاي سن
اطينك نبينك ساغ ينكا في بيركا بو تشديد بي قلغاندا

ازغينا ايدار ڭيراك يا نيب فيلغاي سن يوزنيڭكي
سقلار ڭيبي يولب فتنغ ارنقارو ايا ثما غيلكم
اول اولوغ عيب نورور رسول يانغا نغي تشديد قيلماق
مون نيك نورور بوكناب ايچيدا بي بيردا سنكا تشديد
محدث تغري يبب ذكر قيلسا مر بوصفت اوزار قيلغل
باب في التشديد الشامي وهو الروبي
تشديد شامي اول نرورڭمر ساغ ايلينك بيرلا سونكونيڭ
نونيندين بيرارشون مقداري يوقارو نونوب قولنغ
غينكا فيسفاي سن نغي سونكوني اط ينكا في نا ملصق
الدا ذكار بوكنابدا بي بيردا ثم سنكا تشديد

قيلغاي سن ڭان سول يا نيڭكا تشديد قيلماق
نيلا سانك سونكوني سول يا نيڭكا ڭجور كيل
اط نيڭك باشيندين اشرب ساغ ايلينكي سونكو نغان
بيردن نبرا نماين سونكو نوبين قولنوغينك دين
چفار ماين اكر ڭكيندا وزنيڭكا ايتان سانك ساغ
ايلينك بيرلا بجوك عمل قيلدونك ايرسا سول ايلينك
بيرلا نغي ان نيڭك عمل قيلغل اما بو مينم قينما قينغ
ضعيف نورور بو تشديد بيرلا فارسلار فارسلار دي

شامي نيب ذكر قيلسا مر بوصفت اوزار قيلغل اما سول
ايل بيرلا تشديد قيلغان دي ازكورديم بارجاغا الرساغ
قولي بيرلا قيلورلا بجوك ڭمر وصف قيلديم مكرر
ڭمر فارس سوزلغاي بولغاي والله اعلم بالصواب
باب في التشديد الريلي ويقال له
ايلمين تشديد ديلي اول نرورڭمر ساغ ايلينك بيرلا
اوچ ارشون مقداري سونكونيڭك نونيندين يقارو
نونغاي سن ايانك دي سونكونيڭك الندا نونغاي سن
سونكو ساغ قولونك اوسنونا بيلا كينكا ملصق

باب في نقل الحرساني القديم الى
التشديد مع العنان نقل حراساني قديم بوكان برلا
تشديد قيلغاندا اول نرورڭمر سولينكا مشدد
ايركان بيلا سانك ڭمر نقل قيلغاي سن بجوك ڭمر
سنكا وصف قيلديم اط نيڭك باشي اوزا رينديين
ساغ ايلينك بي سونكونيڭك نونيندين كينا ركيل
بقي نوبيني الينك دين بجوركيل بقي سول قولونك
بيلا كينا تيرا ڭل ڭمر قوي نولسون اوچي بيرگا

نُوثُماسُون ثَفِي اُوجِيبِي اَطْ بِنِيك يَابِنِيا اَيجُوزِكِيل
ثَفِي يُوكَان بِي سَاغ اِيلِينِيك بِيرَلَا اَلِيب سُول اِيلِينِيك
نُوثغَان بِيرَلَا زِبِي نُوثغِيل ثَفِي سُول اِيلِينِكِي اَشَاغَا
سِيرِب سَاغ اِيلِينِيك نُوثغَان بِيرِبِي نُوثغِيل ثَفِي سُول
قُولُونكِي سُونكُو بِيرَلَا سُول يَابِنِيكَا قُوشَاغِينكَا
يَابُونشتُورغِل اَكسُونكُو سُولِينِكَا فَايِنَارمَان
نِيلَاسَانك يَجُول كُمِرسَاغِينكَا فَايِنَارِدِينِيك اِيرسَا
اَن نِيك فَايِنَارغِل بِي بِيرِدَاكِيم بُوكِتَاب اِيجِندَ سَنكَا
نَقِل خُرَاسَانِبِي تَشدِيد خُرَاسَانِي اِيجِندَاذكُر قِيلسَام

بُوصِفَت اُوزَارَ قِيلغِيل وَاللهُ اَعلَم بِالصَّوَاب

بَاب فِي نَقلِ المُحدِثِ التَّقَرِّي

فَجَان نِيلَاسَانك كُمِر تَشدِيد خُرَاسَانِي دَانَقِل مُحدِث
تَقَرِّي قِيلغَانِي سَن سَاغ اِيلِينِيك بِيرَلَا سُونكُونِي اِيتَابِير
كِيل سُول اِيلِينكِي بِيرَاز بُوشَايِيب نَاسُونكُو يَخشِي
يُوكُورُكَانِي كُمِر تُوبِي سُول اِيلِينِيك دَا بُوكَان بِيرَلَا
بِيرَكَا بُولغَانِي ثَفِي سُونكُلِي بِنِيك اُوجِيبِي اَطْ بِنِيك سَاغ
يَابِنِيا اَيجُوزكِيل ثَفِي يُوكَان بِي اِيلِينِيكَا اَلِيب
سُول اِيلِينِيك نُوثغَان بِيرِبِي نُوثغِيل اَندِين سُونكُرَا

تَشدِيد قِيلغِيل سُولِينكَا اَگَر نَقل ثَفِي قِيلمَان نِيلَاسَنك
مُونُونك كِيبِي قِيلغِيل فَجَان كُمِر بُو نَقل ثَفِي بُو تَشدِيد مَنِيم
اِيجِندَ سُولِينكَا نَقل قِيلمَان نِيلَاسَانك سَاغ اِيلِينِكِي
اَشَاغَا سِيرغِيل نَا سُول اِيلِينِيكَا بِلِش سُون ثَفِي يُوكَان
بِي سَاغ اِيلِينِيك دِين اَلغِيل سُول اِيلِينِيك بِيرَلَا سُونكُو
بِنِيك اَشَاغَا سِيندِين ثَفِي سُونكُو اُوجِيبِي اَطْ بِنِيك
سُولِيَا اَيجُوزكِيل فَجَان سَاغِينكَا نَقل قِيلمَان نِيلَاسَنك
سُول اِيلِينكِي سَاغ اِيلِينِيك نُوثغَان كِيبِي نُوثغِيل نَقل
تَقَرِّي بُوشُورُور بُوكِتَاب دَا بِن بِيرِدَاكِيم سَنكَا ذِكر

قِيلسَام نَقل مُحدِث تَقَرِّي نِيب بُوصِفَت اُوزَارَ
قِيلغِيل اَمَا بِيلِيكِيل كُمِر بُو نَقل ثَفِي بُو تَشدِيد مَنِيم
قِيمَا اَعمَل اَرنِيك نَجِسِي رَاق بُورُور مُونُونك بِيرَلَا
مَن ضَعِيف قُول فَارِسلَار بِيرَلَا سَانجِي شُور مَن تَنكرِي
يَارِي بِيرمَاكِي بِيرَلَا وَاللهُ المُوَفِّق وَالمُعِين

بَاب فِي نَقلِ الشَّامِي

شَامِي لَا رِيوَك نَقلِي يُوق تُورُور اَمَا بُولَار نِيك نَقلِي
اُول تُورُور كُمِر سُونكُونِيك اُوجِيبِي اَطْ بِنِيك سُول
تَقَرِّي بُوشُورُور بُوكِتَاب دَا بِن بِيرِدَاكِيم سَنكَا ذِكر

يَابِنِيا اُو سَاغ يَابِنِيا اَيجُوزمَان تُورُور سُونكُو تُوبِين

26ر

1 قُلْتُوْنْدِيْن چِيقَارْمَايِنْ وَالسَّلَامْ وَاللهُ الْمُسْتَعَانْ

2 بَابْ ـــــ فِي النَّقْلِ مِنَ الشَّامِيِّ إِلَى التَّغْرِيِّ

3 شَامِي دِيْن تَغْرِي كَا نَقْلْ قِيلْمَاقْ اُوْل تُرُوْرْكُمْ سُوْنْكُوْنْبِيلْ

4 نُوبِدِنِي قُلْتُوْ فِيلْ دِيْن چِيقَارْغَايْ سَنْ نَفِي سُوْلْ اِيلِيْنِكْ

5 اَلِيْبْ سَاغْ اِيلِيْنِكْ بِيْرَلَا بُوْكَانْ بِي اَلْغَايْ سَنْ بِيرْ بِيْدِيْنْ

6 بِيْبْرَانْمَايِنْ نَفِي تَشْدِيدِ مُحْدِثْ تَغْرِي بِي فِيلْغِيلْ كُمْ

7 بُوْنَقْلْ يَخْشِي نَقْلْ تُوْرُوْرْ اَلْمِلْمْ حَسَنْ وَالْجَهْلُ قَبِيحْ

8 بَابْ ـــــ فِي اِبْتِدَاءِ عِلْمِ عَمَلِ الرُّمْحِ

9 چَاْنْ بِيلَا سَانَكْ كِيمْ سُوْنْكُوْ عِلْمِنْ اُوْلْرَا نَكَايْ سَنْ لَرَاكْ

26ظ

1 كِيمْ اَطْ بِيْنِكْ يَخْشِي سَنْ اَلْغَايْ سَنْ كِيمْ اَيَا فَلَارِي فَرِي

2 بُوْلْغَايْ نَفِي اُوْرِي يُوْ عَنْ بُوْلْغَايْ نَفِي طَابِعْ بُوْلْغَايْ حَرُوْفْ

3 بُوْلْغَايْ نَفِي حَادّْ النَّفْسْ بُوْلَا غَايْ نَفِي يَخْشِي بُوْكْرُوْكْ

4 بُوْلْغَايْ اَغِرْ نَفِي بِيغْ بُوْلْغَايْ اَنِيْنِكْ اُوجُوْنْ كِيمْ بُوْسِفَتْ

5 لِيبْ اَطْ لَارْغَا اُوْكْرَانْمَانْ اُوجُوْرْ بُوْلُوْرْ اَنْدِيْنْ سُوْنْكْرَا

6 اَلِيْنِكِي مُحْكَمْ فِيلْغِيلْ خَاصَّتَهْ حَرَامْ بِيلِكْ بِي هِيچْ كِيمْسَا

7 حَرَامْ بِيلِكْ دَا اِعْتِقَادْ قِيلْمَاغِلْ اُوْزَا اِيلِيْنِكْ بِيْرَلَا بِيْدِ

8 كِيتْكِيلْ اَكْرَا وْزْكَا اَيْشِي چِيكْمِشْ بُوْلْسَا اِيمَانْ زَائِلْ

9 اِحْتِيَاطْ اِيتْكِيلْ اَنْدِيْنْ سُوْنْكْرَا بُوْكَانْ بِي فِيسْقْ اَرْتْغِيلْ

27ر

1 تَاْفْرَبُوْسْفَا يَقِيْنْ كِيلْسُوْنْ نَفِي اِيمَانِ كِيتْكِنِي اِرْتِفَاعْ

2 دِيْنْ بِيلِيْنِكْ سُوْنْغِيلْ اَكْرَ بِيلَا سَانَكْ تُوْنِيْنْكْ بِيلِكْ

3 بَطَالَهْ سِنَدَا اِيلْكِيلْ تُوْتَمَا بِيكْ كِيلْ مِيكَا نْدِيْنْ سُوْنْكْرَا

4 تُوْكْمَا لَا كِيلْ بُوْلَا رْبِي بَارْجَا فَارِسْ لَارْ فِيلِيبْ تُوْرُوْرْ

5 اَمَانْ اِيمَانْ كِيتْكِنِي بِيلْكَا سُوْفِيَا فِي تَجْرِبَهْ كُوْرَا رْمَنْ وَالسَّلَامْ

6 نَفِي سُوْنْكْرَا وْرْنَا چَا فِلِي بُوْلْسُوْنْ اَنِيْنْكْ اُوجُوْنْ كِيمْ

7 اَكْرِيْوْ عَنْ بُوْلْسَا اِيلَا يَخْشِي نُوْرْمَاسْ بَارْمَقْلَارْ نَفِي اَنِيْنْكْ

8 اُوْزَارْ يَخْشِي بَا غَلَا نْمَاسْ بِنْجَا گُوْجُوْنْكْ يِدِنَا سُوْنْكُوْنْكْ

9 بِيْنِكْ كِيلْ بُوْلْسُوْنْ كِيمْ عَيْبْ لِيكْ بِيْنِكْ كِيلْ سُوْنْكُوْ يَخْشِي

27ظ

1 نُوْرُوْرْ عَيْبْ سِيزَا غَيْرِ سُوْنْكُوْ دِيْنْ اَكْرَسَنْ گُوْجَاوُكْ

2 بُوْلْسَا نَاتْ قَادِرْ بُوْلْسَا نَاتْ اَغِرْ بِي گُوْنُوْرْ مَانْ كَا بِيْنِكْ كِيلْ

3 سِيبِيْنِكْ اِلِنْكْلَا اَنْدِيْنْ يَخْشِي رَاقْ كِيلْ اُوْرْ نَفِي سَنْ

4 اَنِيْنْكْ بِيْرَلَا عَمَلْ قِيلْمَاقْ لِيقْ فَا بِيلَا كَانْ گِيبْ قَادِرْ نُوْرْ

5 سَنْ بِنْجَا گُوْجُوْنْكْ بِنْسَا سِلَا جِيكْنِي بِيْنِكْ كِيلْ نَيْلْغِلْ

6 خَاصَّهْ سُوْنْكُوْنْكِي وَالسَّلَامْ نَفِي سُوْنْكُوْنْكِي اُوْرْشْ

7 وَقْتِنْدَا اُوْنْ اَرْشُوْنْ فِيلْغِيلْ وُنْدِيْنْ نَفِي فِيسْقَا بُوْلْسَا

8 بُوْشْمَاسْ اَنْدِيْنْ سُوْنْكْرَا قِيجِيْنْكِي شُوْلْ بَارْمَقْلَا

9 رِيْنْكْ اَرَا سِيْنَا اَلْغِيلْ قِيجِيْنْكْ بِيْنْكْ اُوْزُوْنُوْنْ نُوْرْشْ

286 قارش قيلغيل نغي علاقه سين ضعيف قيلغيل انينك 1 سونكوني ايلينكا ايلغيل نغي ساغ ايلينك بيرلا ساغ 287

اوجون كيم بيرارده بولور بياغ كيشي فارسي بلينك مقرعه 2 يانينكدا اورنا سيندين نوقيل كيم ساغ ايلينك نغي

سين نوتوب اشاغاجيكا زجان علاقه وي بولسا 3 سونكوساغ بونونك بلينك ارتينده ايياز قاشينا برابر

فارسي خوف نرورگرسيقلماي تجان ضعيف بولسا اورولور 4 بولسون نغي سونكونينك اوجيني اط نينك ساغ قلاقنا

اول كشي انينك بيرلا مشغول بولور فارسي بيلاكا بين 5 برابر گونرورات نوقيل نغي سونكونينك نوتوني سقلا

قيلور تجان كيم قصد قلسانك بوعمل لاربي اوگرانماك 6 غيل بيرگانيكا ماسون بيربيرلا انينك ارا سي بير

لينك گا انلار بي كيم سنكا ذكر قيلديم اوگوش عمل 7 ارشون دين ارنوقران بولسون انديين سونكرا

قيلغيل تاسنكا طبيعت وعادت بولسون تجان كيم 8 چقيب اطينك بي ناورده قاسالغيل سول يابي اورار

قادر بولسانك بيجوك كيم سنكا وصف قيلديم يس 9 ارقونلوني بيرلا نغي دوربي گينك باغلا غيل بيجوك كيم

292 سنكا حد اينده ق نغي ارقون سوگسوك بيرلا دور 1 ايگي دور قيلغيل انديين سونكرا ساغ ايلينگلي باشينگديين 297

قيلغيل اشفماين مونوك گيب ايگي نورلا دور قيلغيل 2 يوقارو گونركيل گرركلوك اشارت بيرلا نصب

انديين سونكرا سونكوا وجن اط نينك سول يانينا گيجوركيل 3 قيلغيل سول قولاك اورار نغي سونكوني ساغ ايلينك بيرلا

انديين سونكرا سول ايلينك بيرلا ساغ ايلينا نوتنان بيرده 4 سول قولاك نوتنان بيربي نوقيل يوقارو سيندين پس

بوكان بيرلا بيرگا ارقوربي نوقيل سونكوا وجي سول 5 مونك كبي نغي بيردور قيلغيل انديين سونكرا

اورانگوگا برابر بولسون نغي سونكونينك ايگي اوجين 6 سونكوني ايلينك بيرلا بيرگا باشينك اورار گرنورجا

بينك گونركيل انديين سونكرا ساغ ايلينكي 7 نغي سولينكا بيرگنده گيل بيرگنا سونكونينك

سوقيل ساغ بونونك ارتينده ايياز نينك ارت قاشي 8 اوج ساغ يانينكا گاكاي نغي ايلينك سونكوا شغا

برابر نده سونكوني اشاغا بيسيندين نوقيل مونونك اورار 9 سيندا بولغاي نغي سونكوني ارقوربي نوقيل اوجن بيرار

306 اَشاغارلق قيلىپ تۇغى سۇڭلوڭنىڭ ايگى اوجىن ايگى 1 سۇڭكرا سۇڭكوبى اطينك باشى اوزار نفل خراساني 307

اوزانكوكا برابر قيلىپ بوكارىبى باريجا اطينك سول 2 قيلغيل اندين سۇڭكرا بوكان بى نفل قيلغيل هر بر نفل وقت

يانى اوزار دور قيلوراركان قيلغيل مونوڭ اوزار 3 قيلغاى بينكدا اطينكى اول سار وقيتا ريب قيلغيل

بير دور تمام قيلغيل اندين سۇڭكرا سۇڭكوبينك توبوبى 4 اندين سۇڭكرا نشديد قيلغيل ساغينكا تۇغى اطينكى

باشينك دين يجور كيل ناسۇڭكوساغ قولونك اوزار 5 جاور كيل تۇغى چيقار غيل ساغ يانينكا نفل قيلىپ مونوڭ

بولغاى تۇغى اوجى اطينك بينك ساغ يكا قى بر لا بولغاى 6 اوزار تۇغى ايگى دور قيلغيل اندين سۇڭكرا سۇڭكوبى امتاغ قا

مونوڭ اوزار تۇغى بير دور تمام قيلغيل اندين سۇڭكرا 7 قايتار غيل اطينك بى ساغ يانتاقا قايتار ريب سولينكا

سۇڭكوبى ايلكارو چيقار غيل تۇغى سولينكا نشديد 8 امتاغ قيلغيل تۇغى اطينكى سول يانينكا قلب قيلغيل بيزجا

قا سۇڭكوا وجى انچكارو با قاى تۇغى اطينك اينك اوزار 9 قيلغيل خراساني تۇغى ايگى قور لادور قيلغيل اندين

307 سۇڭكوڭكى دفعة واحدة حبس لا كيل تۇغى سۇڭكوبى 1 قاينغاى مونوڭ اوزار تۇغى ايگى قور لادور قيلغيل اندين 308

ارقورى نوڭوب ارقون ارقون سير قيلغيل بر ينكا 2 سۇڭكرا سۇڭكوبى تشديد كا چاور كيل تۇغى تشديد قيلغيل

گيلكيجا خان تيلاسكم سۇڭكوبى ارنفار وا قيقاى سن 3 هر بر تشديد دا تۇغى امتاغ داكر ان كم سۇڭكوا وجى

هر بير بير دا ساغ ايلينك بير لا سول ايلينك ايچندا 4 دايره ايچينا با قاى تۇغى اط اول قول اوزار دور قيلغاى

چيكا چيكا قايتار ما ئيل اول قيبغ عيب نور ور تۇغى 5 كم سۇڭكوا وجى انكا با قاى اندين سۇڭكرا اطينكى نوغر

قاريلار قا بينداقيبغ نور ور اما ور ور ان اينغا نيم كبى قيلغيل 6 چيقار غيل سۇڭكى سولينكا نوس نوغر ور نشديد قيلىپ

باب فى ابتداء اخره

بوجوق ميدان قدر يجا اندين سۇڭكرا سۇڭكوبى سول قولنك 7

ايچندا بوش قويب اوجينى بوقارو كوتور كيل بوجوغنا 8 ابتداء اخر اول نزور كم يوكا بينكى سول ايلينك بير لا

بيكرو نا ايلينك دا ان سون سوكيبى تۇغى اطينكنى تۇغى 9 نوتوب سۇڭكونينك اوجينى ساغ ايلينكا الغاى سن

32r يڤي ساغ بونونك بينك ارتندا نونوب بيركا سوركاي سن

اندين سونكرا اطينك اوزار سوكسوك بيركا بوجوق ميدان

قدر بخا چيقماي سن ناخلايني يوز يندين بيراق بولماي

سن اينك اوجون عمل ڤيلمان ڤي تاي خشي نورور عيب

بولسا مسنور بولور اندين سونكرا اطينك بي ارقون نڤل

بيركا چيقار غيل ڤي سول يا بي اوزار ايكي فورا دور ڤيلغيل

اندين سونكرا سونكوني باشينك اوزار ڤلب ڤيلغيل

ارتفار ودين ساغ ايلينك بيركا سول يا بينكا نچوك كيم

امتناغدن نڤل ڤيلدك اندين سونكرا سونكونينك اوجي

32v سول ايلينك بيركا نوتغيل ڤي بوكان بي ساغ ايلينك بيركا

نوتغيل اندين سونكرا اطينكي ساغ قولي اوزار

فاينار غيل سونكوني سول يا بينكا ڤلب ڤيلور ايركان

سول ايلينك بي سونكولوا وجي بيركا سول بونونك بينك

ارتندن نوتغيل ڤي نوينجي سورا كيلا نچوك كيم ساغ

قولونك بيركا سوراد ينك مونونك كيبي ايكي فورا دور

ڤيلغيل اندين سونكرا سونكوني ساغ ايلينك بيركا باشينك

اوستوندين ساغ يا بينكا ڤلب ڤيلغيل اندين سونكرا

ساغ ايلينك بيركا نوتغيل نچوك كيم هورون نوت نونك

33r ايردي ڤي اطينك بي ڤلب ڤيلغيل سونكوني ڤلب ڤيلور

ايركان سول يا بينك اوزار ايكي فورا ڤي دور ڤيلغيل

اندين سونكرا ساغ ايلينك بيركا سونكوني ڤلب

ڤيلغيل نا سول يا بينكا كيلسون ڤي نوني بيركا تشديد

خراساني ڤيلغيل اطينك بينك سول يا نكا ڤي بيركا بيركا

نوتوب بيركيز ڤي دور ڤيلغيل اندين سونكرا سونكوني

افتغيل ساغ يا بينكا نا تونى بوكان بيركا بيركا سول قولونك

دا بولسون اوجي ارتفار وا بسين كيم اينك بيركا منع

ڤيلغاي سن بيركيز ڤي مونونك كيبي دور ڤيلغيل اندين سونكرا

33v ساغ ايلينك بيركا سونكوني افتناغ دين فاينار غيل ايلكار

اوزار نغيل نا اطينك بينك سول قولا ڤي اوستوندين كيجيين

بيرجا ڤي تشديد خراساني ڤيلغيل اطينك سول قولا ڤي

اوزار بوا يشي دور ڤيلور ايركان ڤيلغيل بيركز ڤي

مونينك كيبي دور ڤيلغيل اندين سونكرا نڤل خراساني

ڤيلغيل اطينك باشي اوستوندين بوكان بيركا بيركا

ڤي اطينك باشيني جاور كيل نڤل ڤيلور ايركان ساغينكا

اندين سونكرا سونكوني ارتفار وا ڤينب افتناغ ڤيلغيل

ساغينكا سولينكا افتناغ ڤيلغان كيبي اندين سونكرا

سونكوني ايلكارو فايتارغيل بقي تشديد خراساني قيلغيل

سولينكا انديين سونكلرا سونكوني ايتتيغيل سول قولونك

ايجندا بوجوقينا يتكرو بقي حبس لاكيل اطينكيني

بقي سونكونكيني دفعة واحدة والله اعلم

باب في ابتداء اخمد

اوجنجي ايتدا قيلماق ليين اول تزوركم سول ايلينك بيرلا

سونكوني بقي بوكان بي نوتغاي سن بقي سونكونينك اوجيني

ساغ ايلينك بيرلا نوتغاي سن توبيني بيركا سورايو انديين

سونكلرا سول يانينكا ايكي قورلا دورقيلغيل انديين سونكلرا

ايلينكيني سونكو بيرلا كونورب سول ايكينينك كاسا ايغيل

كم نوبي سولغا ايلكارو بولسون بقي ايناراجندك بيرايد

كينا بولغيل ناسونكونوبي اط باشينا يقين بولسون مو

نونك كبي بقي ايكي قورلا دورقيلغيل انديين سونكلرا

توبين اط باشي اوزارينديين ساغ باغا كجوكيل

سونكوني سول ايلينك اوستوندين كينا رماين

انديين سونكلرا سونكوا وجين ايلينك دين قوبغيل بوينك

اوزار تيزكن سون بقي ساغ ايلينك بيرلا نوتغيل انديين

سونكلرا اورناسين دين نوتغيل بقي باشينك اوزار ايكي

قورلا تيزكيندركيل بقي ساغ قولك اوزار سا غيل

انديين سونكلرا سول ايكينينك اوزار سا غيل بقي بوينك

اوزار تيزكيندركيل بقي ساغ قولونك بيرلا تيزنوتغيل

بقي ايك قورلا تيزكيندركيل انديين سونكلرا ساغ ايلينك

بيرلا اطينك بلينك كومولدروكي اوزار تيزكيندركيل

بقي سول قولونك بيرلا تيزنوتغيل بقي سونكوني اونك

ايلينكا الغيل بقي باشينك اوزار ايك قورلا تيزكيندركيل

نا قولونك اوزار كيل سون انديين سونكلرا ايلينك اوزار

تيزكيندركيل بقي بوتينك الينديين تيزكيندركيل

انديين سونكلرا سونكوني ايلكارو جيقاريب ساغ قا

سول غا شديد امتاغ فيلغيل الله كافي من توكل عليه

قال جماعة من الفرهنكيين ممن تقدم في الفروسية

يعني بورو بقي فارسلار ايتيشكا ركب فارس قايسيلماني يا

خود ايلينديين سونكوسي يا سلاحي بوشماكي ايرماتار قا

عيب اول تزوركم اط اوستوندا يمان اول تورسا بقي اط

تخشي ثابت بولماسا بقي لا فتي ازبولسا بقي اوكوز خطا

فيلسا بقي فارسلين دا نديري ازبولسا بقي زعم بولار

فيلدلاركم فارس بينك علامتي حسن شما يلي بقي سكون

جوارجي تورورتيب يعني اط اوسنوندا توب توزتيب

تيك تورورب بوكولماين ايكلماين خارج حركت

قلماين اوتيانما قليبي تورورتيب منيم قينمدا نفي ونلار

زعمر قيلغانلاري كيب تورورا الا انجاهي بارگم منيم

قينمدا فارسن بنيك ساتيخيلماق اعيب العيوب وافضح

الفضايح تورورديمكي اندين اولوغ عيب بوق تورور

انينك اوجون كم اول فارسلار كم دعوي قيليب

ساتيخيلورلار انلار بنيك قهري ارتوقراق تورورا ول

كم ايرسالار بنيك قهري بندين كم دعوي قلماين ساتيخيلورلار

باب في ابتداء الخروج الي الغزو في آخر وب

بوباب اورشدا غريم غافارشوجيقما قليق باري تورور

بلكيل كم هيچ كيم ايرساكا قريبونك دين اوبعيدونك

دين دوستونكدين اودشمنينكدين غريم اوتياغاندا

ياخود اورروش وقتيندا فارشوجيقماس سن الا اول

سنوك اوزارظفر بولماق ازدا اوتسن كيراك كم غافل

بولماغاي سن بوش تورماغاي سن محاباقلماغاي سن انينك

اوجون كم اكرن بولاي قيلورسن بولسانك نفي اول سنينك

اوزارظفر بولسانفي ساتيخسا اي اول سنينك فوتا

اوزارا اوشماني يخشي دولول نيب تورورلارا مامين ان

لارداتفي حلفه لاردا تفي ملك لارا ليندا اوسماغاي سن

الا بيراط اوزارگم ايتاماوتفي سينا مش بولغاي سوگروك

تفي ساكين بينكيل اط بولغاي اغريق تيغ بولماغاي تفي

تفي سن انينكيني تفي نوينكيني تفي يارجاعدنكيني

مسنوي قيلغاي سن اكر بولارمهيا بولسا ساتيخش غيل

بوق ايرساهيچ كيم ايرساكا تعرض قيلماغل اكر غريمينك بينك

سونكوسي سنينك سونكونك دين اوزون بولسا ايشتور

كيل هيچ اوتاماغل اكر قيسقا بولسا غريمينك كابيلدر

ماكيل

38r

تفي بيلكيل كم اكرسن بوباب لاردين بيليب غرمينك
كافويا بيرسانك تفي سانجيا اورسانك اندين سونكلرا
اطينك بيرلا يا خود ساغينك بيرلا سونكونك بيرلا
بهانه قيلسانك اول سيندين قبول بولماس تفي سنكا
عيب وقيضحت ملتزم بولور تفي فارس اول اط اوزارگم
سانجيش قاوزيحسناج بورورگم بيرنجاوق لاي
مينكاي تا اول اط بيرلا اوكرانيشكاي بولاي
تفي ايتمش لارگم فارس محتاج بولور سيلمانك ليكا
اول اط بيكم سونكوكا يرازاينك اوجون گيم

38v

بواشداوگوش معني لارنيازگيم اول بارجا اط دا بولونماس
بووصيت لارمني مينم فهم اينكيل بوباب دا اوگش
گيشي لاريگ گوردم چاگان گيم سانجيادي لارمونك
نيك ايش لار بيرلا بهانه قيلدي لار بولا ردين ايشلماد
بس گورونك اجميل غافل بولما غيل اورونش وقيلما
نورشمانين قبي تيمان تخشي زاتي نورورسانجيلدي
بينكيلدي تيماكدين بس يرلا غينك بارايرسا
اونا غل بوق ايرسا اونيا ما غيل چاگان تيلاسانك گيم فارس
بيرلا سانجيش لاغه جيقفاي سن سنكا وصيت

39r

قيلغانيم گيبي تخشي اط مينيب سونكوني ايلينكا
الغاج اينك سونكوسي بيرلا بيرتوزيردا قياس
قيلغيل تفي تونينكيني مشمر قيلغيل تفي مجموع
الينكيني محكم قيلغيل تفي بوكا اينكيني
قيسقارتيب غرمينك دين ايلك يوزارشون مقدار
بيرسيراق تورغيل سونكوني بساغ يانينكا ارقري
تونوب اوجيني سيرازكينا يوقاروراق گو تورب
ايياريكا تيك اولتورغيل ايكيليب اولتورما غل
تفي اول هيبت بيرلا كم غرمينك كا گورونمه ونك
نقل لا غيل اول خط اوزارگم سيرمولك بيرنجا قورلا

39v

قيلينمه غيل ناسيندين هيبت السون گانه سن اني
اط اوستيدا ايياردين قيارسن اندين سوزكرا
ميدان نينك ارقوري سينا ايليك ارشون مقدار
بيردين ارتوق راق سير قيلغيل تفي چاگان فاينسانك
يوزونك بي اينك ساري قيلغيل ارقانك بي غرمينك
سارو قيلما غل تفي سونكونينك اوجيني يه حال اوزار
بولسانك غرمينك نينك صورتيندين كينا زما غل
تفي اول هيبت بيرلا كم غرمينك كا گورونمه ونك
نقل لا غيل اول خط اوزارگم سيرمولك بيرنجا قورلا

سيرقباجيل اندين سونكرا نوركيل نقي غرهينكا

باقيل كرزي قاورنقي اياقلارين بجوك باسارمي اط

نقي اطدا بجوك اولتورور نقي بوكان بي بجوك توشار

ايرمش اكركوزي اجوق نقي بواشلاردا حاذق بولسا

سنكا معلوم بولور اكر منكلف بولسا نقي معلوم

بولور اندين سونكرا ارقونلوق بيرلا نقل اغيل

بجوك كم بورون نقل لادينك ايردي نقي انكا الاي

كورزكوزل كمركا نه انكا يقين بارور سين

اندين سونكرا سونكوني ايلكارو جيقارغيل نقي سول

ياينكا تشديد بلغيل نقي اينك اورارحمله قيلغيل

اكرسنكا قارشوبور سا نقي سن انكا يقين كيلسانك

سونكوني ايلسنك باشي اورارنقل قيلغيل قيمغ سورب

قجان يقين كيلسانك تيزجا ارتيندين سارو كيجما كيني

تلاش غيل جهد قيلب ارتيبا ايلخا كورزكيل قجان

ارتيبا كيجسانك هيچ ايرياما غيل كيسلا كيل اكر امكان

تابسان سا بجغيل اكر غرهينك توش بوغرو فاجا جقسا

ارقاسي اجق قابيرا اول وقت داسا بجغيل اكر سا غاكسر

قيلسا نقي ميدان بي سنكا نارقيلسا سينك اينك

1 ارتيبا كيجكا نيات كيبي تس سن سا غنكا امتناع

2 قيلغيل كم سنكا بوايش دين اوزكا ايش قالمدين سا غ

3 ياين ايزدكيل اكر سنكا ميدان قيمغ نارسولسا

4 بوزقيسا رغيل نقي ميدا اندين جيقغيل ايكيجي قورلاخله

5 قيلغيل قارشوسينا نقي مخيتر قيلغيل نقي اطينك بينك

6 نا ديبنا نقي تدريبنا شروع قيلغيل نقي سا قلا نغيل

7 سن قيلغانينك بي سنكا قيلما سون اندين سونكرا

8 قيمغيل نقي حمله قيلغيل هر بير حمله قيلغاندا اني

9 مخيتر قيلغيل سونكوني سولينكا نوتوب قارشوكير

كيرا

نقل لارسن ایی سولینکا تابغیل کم اول حالدا سن سونکو
یی سولینکا تشدید ثغری قیلمش بولغای سن بس سن
ایی ساغنا بورونغی کیبی نقل قیلمش تابارسن بس سولنی
اجیق قالور اکر اول ایی انکلاسا نغی سونکوسی نی
سولینا نقل قیلماق نیلاسا اول نقل غا تشغول بولورسن
انکا فرصت تابارسن سانجغیل اوش بوعملی اوکوش
کشی لارقیلورلارسن نغی یخشی فهم اینگیل کم دایما عمل قلغای سن
باب فی المواجهة
بو باب غریم قارشو تورب سانجغیشما قلیق نی بیان ادر

سونکوبی اط بینک ایاق قلاغی ارا سندن توس توغرو شامی
توتوب غریمینک قاحمله قیلغیل نغی یقین بارغیل
چاان یقین کیلسانک نغی کورسانک کم سونکوسی یی
ساغنا طرح قیلور لبس سن سولینکا طرح قیلغیل اکر
اول سولینا طرح قیلسا سن ساغینکا طرح قیلغیل
نغی یی فی الحال شامی دوتوب تابغیل تشدید ثغری قیلیب
تابمغیل نغی غریمینک اورار سونکوبی شامی بوتوب سا
غینکا سولینکا حمله قیلغیل تیز جا بیز جاکم غریمینک
انک مانک بولسون بیلاسون کم سونکوبی قایو سا ریدین

سالیرسن چاان یقین کیلسانک سونکوبی اول
سا رودین سانجغیل کم اینینک سونکوسی اندا بولماغای
اینینک اورارا نی قهر قیلغیل نغی سقلاغیل اول سنکا
سن انکا قیلغانینک کیبی قیلماسون بواشلارینی
یخشی فهم قیلغیل اونوتماغیل ان شاء الله تعالی
باب ایضا فی المواجهة
بو باب نغی غریم قارشو تورما قلیق نی بیان قیلور
کیراک کم غریمینک کابیر کیز ساغینا بیر کیز سولینا
حمله قیلغای سن اندین سونکرا نقل ثغری قیلغای سن

ساغینکا نغی غریمی تابغای سن قارشو نغی غریمینک
دین بیرا ق تورغای سن سونکوک بیرلا سونکوسین اور
غاندین سونکرا تا اول اینینک بیرلا معوده بولغای چاان
اول اینینک بیرلا معوده بولسا نغی الای ساغنسا کم سن
مونونک اورارادا یمون بینک حمله قیلورسن بیب نغی
نقل لاغیل نغی انکا بورونغی دین یقین کیلکیل
نغی ساغ ایلینک نی ارتقارو سونغیل نغی سونکوبینک
توبیندین توتوب یقین کیلکیل نغی غریم نینک
یوزینا یاکوکسینا سانجغیل اول حالدا کم بیلکان

1 سَنْ كُمْ هِيچ خَطَا قِيلْمَاسْ سَنْ اَنِينْكْ اوجُونْ كُمْ سَانْجِلْ

2 غَانْدَا سُونْكُونُكْ قَتِيغْ اوزَا نُورْ اَكْرْسَنْ لِيسْ زَاجِيكِيبْ

3 اَلْمَا سَانْكْ خَوْفْ نُورُورْ كُمْ اوْلْ سِبِي سَانْجْغَايْ بِسْ

4 مُونْ بِنِيكْ اِيشْ قِيلْمَا غِلْ نَا بِيلَكَايْ سَنْ كُمْ هِيچ خَطَا

5 قِيلْمَاسْ سَنْ نِفِي سُونْكُونْكِي يُوكَانْ بِيرْلَا بِيرْ كَا بِيزْجَا

6 نَارْتِيبْ بِيرِنَا فَاِينَا رِيبْ نَشْدِيدِ تَغْرِي قِيلَا بِيلَكَايْ

7 سَنْ بَنْ نُولَارْبِي تَحَقِّيقْ بِيلَكَا نِدِينْ سُونْكَرَا بُوعَمَلِي

8 قِيلْغِيلْ كُمْ نُوعَسَلْ اِيچِنْدَا اوْلُوغْ خَطَا بَارْ نُورُورْ كُمْ سُونْكُو

9 بِي بَطَلْ لَاغَانْدَا اَكْرْ خَاذِرْ بُولْمَا سَانْكْ خَوْفْ تُرُورْ سُونْكُونُكْ

اوجِي بِيرْ كَا نُوشْ كَايْ نِفِي سَنْ اَجِيلْغَايْ سَنْ اوْلْ سِبِي

سَانْجْغَايْ بَسْ كِيرَاكْ كُمْ اِحْتِيَاطْ قِيلْغَايْ سَنْ كُمْ اَبِي

سَانْجْغَانْدَا سَنِينْكْ سُونْكُونُكْ اَنُونْكْ سُونْكُوسِي اوزَارَ

بُولْغَايْ قَاَنْ بِيتِشِيبْ اَبِي سَانْجْسَانْكْ اَطِينْكِي نِفِي اوْ

زِينْكِي قَتِيغْ سَقْلَاغِلْ نِفِي سُولِينْكَا كُسْرَ قِيلْغِيلْ

نِفِي اَنْدِينْ كِيجَا اُوزْكِيلْ نَا سَنْكَا اَنِينْكْ سُرْنُكُوسِي

بِتِشْمَا سُونْ اَكْرْ سَنْ اَنْكَا بِيتِشْتُورُبْ سَانْجْغَا

بِيلَسَانْكْ سُونْكُونُكْ بِي نَهْرْ جَا بِيرِنَا قِيتَنَا رْغِلْ نِفِي قِيتَا

نُوشُوبْ اَنِينْكْ سُونْكُوسِي بِي اَلْتِيدِينْ اوْرْغِيلْ كُمْ

سُونْكُوسِي اِيكِسَا سِنَا تُوشْ سُونْ نِفِي سَنْ بِيلَاكَا اَنِينْكْ

قِيلْغِيلْ وَالسَّلَامْ نِفِي بِلْكِيلْ كُمْ هِيچ فَارِسْ فَا اِيلُولُوقْ

اَنْكَا يِقِينْ بَارْمَا غِيلْ اَلَا اَطِينْكِي غَايَتْ سَاكِنْ قِيلِيبْ

نَا بِيلَاكَا اَنِينْكْ كِبِي اَشْلَاكَايْ سَنْ يَعْنِي اوْلْ اَطْ اوْزَا

سَانْجِيشْ غِيلْ كُمْ اوْلْ اَطْ سَنِينْكْ بِيلَاكَا اَنِينْكْ كِبِي

قِيلِينْغَايْ نِفِي كِيرَاكْ كُمْ اَجِيقْ بِيرْلَا رِينْكِي غَرِيمْ غَا

فَارْشُونُورْ غَانْدَا يِقِينْ بَارْمَاسْ دِينْ بُورُونْ اوْرْنَكَايْ

سَنْ سَنِينْكْ اَجِيقْ بِيرْلَا رِينْكِي نِفِي اَطِينْكْ بِينْكْ

اَجِيقْ بِيرْلَا رِينِي نِفَا اَنْ غَرِيمْ غَا يِقِينْ بَارْسَنْكْ بُولَارْبِي

بَابُ فِي ابْتِدَاءِ أَخْرُجَ فِي خُرُوجِ ثُغْرِيِّ

بُوبَابْ غَرِيمْ غَا بِيرْ تُورْلُوكْ نِفِي فَارْشُو حَمْلَهْ قِيلْمَا قِيلِينْغِي

بَيَانْ قِيلُورْ سُونْكُونُبِينْ سَاغْ اِيلِينْكْ بِيرْلَا نُونُوبْ

اوْجِيبِي يُوقَارُوكُو نُوبْ سَاغْ جِكِينْكْ اوْزَارْ سَا اِيبْ

غَرِيمِينْكْ كَا حَمْلَهْ قِيلْغِيلْ اَكْرْ نِيلَا سَانْكْ سُونْكُونِي

تَشْدِيدْ قِيلْغِيلْ بِيرْ اَفْ دِينْ نِتِي غَرِيمِينْكْ اوْزَارْ سَا لْغِيلْ اَكْرْ

نِيلَا سَانْكْ كُمْ غَرِيمِينْكْ بِي مَخَيِّرْ قِيلْغَايْ سَنْ كُمْ بِيلَا كَايْ

46r

1 كُمْ فَايِسِي يَانْدِين سَالْبِيرسَن بَسْ نَظَر قِيلْغِيل كُمْ اوْل سُونْكُو

2 سِين فَايِسِي يَانْدِين سَالْبِيرسِين اَنِينْك بُوش يَانِينْدِين

3 سَالْغِيل اَكْرَاوْل حَاذِق بُولْسَا سُونْكُوسِين اَطْ بَاشِي اوْزَار

4 بِيرْجَا نَقْل قِيلِيب سَنُوك سَارُو طَرْح قِلْسَا بَسْ اوْل جَافَدَا

5 اوْل طَاوُدُولَايِن بُولْمَاس بَقِي نَقْل بِيرَلَا مَشْغُول بُولُور

6 سَن اَنْدَا اِن سَانْجَاكُور كِيل بَقِي سُقَاد بَغِيل كِيرْمَا كِيل

7 اَنُوك سُونْكُوسِي سَنِينْك سَارُو اِيرْكَان اَنِينْك اوجُون كُمْ

8 اَنِينْك بَقِي سَنِينْك سُونْكُونُك كِيبِي سُونْكُوسِي بَارْسَنِينْك

9 اِيلِينْك كِيبِي اِيلِي بَارْسَنِينْك سُونْكُونُك اَنْكَا يِتِيب

46v

اَنِينْك سُونْكُوسِي سَكَا يِتِيب بِيرِيبِرِي كِيرْزِي سَانْجَاق

فَارِسلَارْ قَتِنْدَ عِيب نُزُول بَسْ مُونُوك كِيبِي عَسَل قِلْمَق

لِيق دِين سُقْلَا بَغِيل اَكْر سُونْكُونُكِي سُول اِيلِينْك اوْزَار

اَيِب چِيقْسَانْك بَجُوك كُمْ وَسْف قِيلْدِيم سَاغ اِيلِينْك

بِرَلَا قِيلْغَان كِيبِي قِيلْسَانْك بُو عَسَل غَرِيب عَمَل نُزُول

مُونُوك بِيرَلَا اَرْعَسَل قِيلُورَلَا رْبَقِي غَرِيبِنَك اوْزَارْبِر عَمَل

قِيلُورسَن كُمْ اَنِي هِيچ كُورْمَايِن نُورُودسَن وَاشِي نَامَس

مَكْرَاوْل ـــــ كِشِي كُمْ اوْزِينَا بَازَار

بَابُ ـــــ اَخَرْ فِي الْخُرُوجِ الثَّغْرِيِّ

46v

1 بُو بَاب بَقِي غَرِيبِ غَا سُونْكُونِي تَغْرِي نُوتُوب چِيقْسَا قِلِيق

2 بِي بَيَان قِيلُور سُونْكُونِينْك نُوبُونِي سَاغ اِيلِينْك بِيرَلَا

3 نُوتَغِيل اوجِينِي بُوقَارُو كُوتُورُب بَقِي نُوبُونِي اِيلِينْكِدِين

4 بُونُوك اوْزَار قُوتَغِيل بَقِي غَرِيبْغَا اَنِينْك كِيبِي خِيلَه قِيلْغِيل

5 چَانْ يَقِين بُولْسَان نِي بِيرَاجَق بُولْسَا سُونْكُونِي اَكَا سَالْغِيل

بَابُ ـــــ اَخَرْ اَيْضًا

7 سُونْكُونِينْك نُوبُونِي سَاغ اِيلِينْك بِيرَلَا نُوتُوب اَطْ اَنِينْك

8 سَاغ يَانِي اَنِينْك كُومُولْدُرُولِي اَنِينْك عَقْدِي اوْزَار قُوتَغِيل

9 اوجِينِي هَوَاغَا نُوغُرُو اَكُوتُورُب حَمْلَه قِيلْغِيل چَانْ يَقِين

46v

كِيلْسَانْك تَشْدِيد قِيلْغِيل سَانْغَا يَانَا اِيلَا سَانْك

بَابُ ـــــ فِي الْخُرُوجِ فِي الْجَرْبِ

بُو بَاب اوْل بَاب نُزُول كُمْ سَاغ اِيلِينْك بِيرَلَا سُونْكُونِي

اوجِينِدِين نُوتَغِيل بَقِي نَقْل لَاب مَيْدَان اَنِينْك غَرِيبِنَا

چِيقْغِيل وَاشِي نُوغُرُو چِيقْغَانْدَا قِيلْغِيل هَاوَا تَاغَانْدَا

قِيلْمَاغِل بَقِي قَاتَغِيل غَرِيبِنَك كَايِتِين كَلْمَاغِل

نَقْل لَاب چَانْ يَقِين كِيلْسَانْك بَقِي سَنِينْك بِيرَلَا

اَنِينْك اَرَاسِنَدَا يُوزَارْشُون مِقْدَارِي بِير فَالْسَا سُونْكُونِي

اِيلْكَارُو چِيقَارِيب سَاغ اِيلِينْك بِيرَلَا اُورْنَا سِنْدِين

1 تۇتۇنىل اطبنكىنى نقل لار ايركان نىڭ غرىمىنك كا
2 قارشوكىرىب سۇنكۇنى تشديد قاسا لنبىل والله اعلم
3 باب ـــــــ ايضا فى المواجهة
4 بۇ باب نفى غرىمغا قارشوجىق مالىق فى بيان قلۇر
5 غرىمغا قارشوجىق نبىل بجون كم سنكا وصف قىلدىم
6 اۇلدا انبنك سارو تشديد خراساني قيلىب انبنك
7 اۇزا احتراز قيلغيل تجان يقين كيلسانك سۇنكۇ
8 نبنك تۇنى بىرلا نقل قيلۇر كىبى اشارت قيلغيل نقل
9 قيلماغل اول ساغ يا نبنا نقل قيلۇرسن اطبنكىنى ازغنا

اۇنكونكغا كسر قيلغيل كىم اىن سۇلى اۇزا نابغاي سن
اگر اول شاطر بۇلسا سۇنكوسين سۇلىنا تىز جا فاينار
سا لابد نقل بىرلا فاينار بن سن انكا اول وقت دا
رخصت نابار سن نفى ساغ نبنك بىرلا سۇلىنك بىرلا
ساجغار سن اگر غرىمنك نقل قيلما سا سنكا هيچ جيله
ممكن بۇلماس بن اطبنكىنى ارقين يورىتكيل تجان
سنبنك برابرىنك كا كيلسا ارتنبدين سارو كسر
قيلغيل نفى سۇنكونكىنى غرىمنك كا يشتۇركيل
كم اول سنبنك اىنكا تۇشار اگر سۇلىنا بعل لسا

1 حمله قيلىب كىرىب ساجغيل كم سۇلىنا بعل كا
2 ما قليق قادر بۇلماس بنجا نفى شاطر بۇلسا والله اعلم
3 باب ـــــــ ايضا فى المواجهة
4 بۇ باب نفى اول بىر نۇرلۇك غرىم غا قارشوجق ما قليق فى
5 بيان قاورغرىمنك كا نشديد خراساني قيلىب حمله
6 قيلغيل تجان يقين كيلسانك سۇنكۇ نبنك تۇبۇنى
7 ساغ قولنوغنىك كا سۇ قيلغيل نفى ساغ ايلىنك بىرلا تمام كورنۇب
8 اشارت قيلغيل الاى ساغ نسۇن كم سن نقل قيلۇرسن
9 سن نقل قيلۇرىب اول ساغينا نقل قيلۇرا نديين

سۇنكرا ايلىنكىنى تىز جا سۇنكونبنك تۇبۇنا فاينار
غيل كىم اول ساغينا نقل قيلۇرسن اى سۇلى اۇزا ر نابار
سن بۇ اشلار مهيا بۇلماس مكرىم بۇكان تۇنما ق بىرلا
حاذق بۇلغاي سن قجان نياد ساك كم سۇلىنكا نابغاي
سن اطبنكىنى اول طرف اۇزا ر يورىتكيل كىم
انبنك كورۇنى سنبنك سۇنكونك بىرلا مشغول
بۇلغاي بس سن بىرا غرلماق بىرلا مشغول بۇلغل كىم
حاجتىنكا بنكاي سن من بۇ ايش لار بىرلا قهر
قيلدىم اوگوش كشى لارنى كم بۇ صنعت ايجنك حاذق

50r

1 لِنْ دعوی قیلورلار ایردی چان کم فارسی ایشیتمادا

2 شاطر بولسا سونگوسین شاعی دین تغری محدث کا

3 تیز کیندور سین نفی تغری محدث دین خراسانی

4 خاخراسانی دین شاعی غا نفی تغری محدث کا تیز کیندور

5 سین کیز اکنار کیم بیر وجه اوزار عمل قیلغای

6 نفی قالغان وجه لارنی قویغای ولکن واجب انکا

7 اول شروط کیم بار جا وجه لارن بیلکای نفی هر وجه

8 بی بیر ینداسیتعمال قیلغای ومستحقندا اشلاکای

9 باب ـــــــ فی الناورد جیند بالغ

50v

بو باب غرمیر کا تیز کیندا کی بیان قلور چان غرمینک

بیر کا تیز کیندا ان لیکا چیقسانک طالب بولب یا

مطلوب بولب نفی غرمینک بی حاذق کورسانک حد

مطلوب دین حد موازن غا چیقغیل چان غرمینک دین

قرسانک سونگوبی تونغیل نفی اطینک بینک ارت

سندکری قینیندین نقل قیلغیل چان غرمینی سن

ایزداسانک دورنی انکا نار قیلغیل نفی ساغ یانینکا

کسر قیلغیل نفی دایر غا کیرکیل نفی سولینکا کسر

قیلغیل بو ایک کسر دا ایکینک کیز ار اسندا بیر کینک

51r

1 قالیر نفی ایکینک کیز بیر کیر دین اول مواجهنکا

2 قایتر سیز کم سنکا وصف قیلدیم اگر سانجا بلسانک اندین

3 اندا سانجغیل یوق ایرسا ارتینا ازغینا کسر قیلغیل

4 نفی نقل بیر لا مشغول قیلغیل تا آلینکدا نقل قلسون

5 نفی یورتیشنکی یومشاق قیلغیل ای اوزما غیل کم

6 ایلاینا توشار سن یاخود اول سنینک اوزا حلس قلغای

7 نفی سی سانجغای نفی غرمینک کا هیچ حمله قیلما غیل

8 نفی اینک سار وکیرماکیل اینک سونگوبی سنینک

9 اوزار مشدد ایرکان مگر سنینک سونگونک اوزون

51v

بولغای نفی غرمینک اوزار کیرماکیل مگر کیم اچیق

تابغای سن نفی غرمینکی دورد اطلب قیلسانک اندین

بیرلی ازغینا اوغورلا غیل تا سن انکا ینکای

سن اگر تیلاسانک ان شاالله تعالی نفی اندین قینغ سفلا

سنینک اوزار ساغینا کسر قیلما سون کیم سن اینک

ساغینا توشار سن بن بورد اشامنی نفی تغرنی استعمال قیلغیل

وبعده فایده جلیله جدیده

اوتسبو اشلاده سونگونک ایجکاروین بولسون اطینک

نفی اینک اوزار دورقیلسون چان کم فارسی میدانغا

52r

1 ايزدا سانك ساغينكا سولينكا اكسرقيلغيل اندين

2 غرميني قارشوغاسا لغيل شاهي برلا قاچان يقين كيلسانك

3 ساغينكدين سونكوبيرلا سيبقين كبي توتوب بوريدا

4 نفي سونكونينك ايلكاروسين ساغ ايلينك بيرلا توتوب

5 اينينك سونكوسين يوقاروسيندين اورغيل نفي ازغانا

6 فاينا توشكيل كم اندايبر اوغرلاغاي ايلكاي سن

7 نفي سينينك سونكونكي اينينك سونكوسي اوزا توتوب

8 سبرا سا بخفيل كيم لابد سا بخيلور تمت

9 فايدة جديدة مثلها

52v

فارسلاردين بعضي لاري وفي كيم غرمينك ايلايبنا

توشسا اطيندين توشار نفي بيردا تورب غرميني

سونكوبيرلا نابا رنجوك كم بيلاسانك اينك كيبي

سا بخارا اينك اوجون كم فارسن بيرلا وزار متمكن رات

تورور سا بخما قليق قا اط اوزار يندين لبس من شرح قلايم

سنكا بوايتش بينك دواسي قاچان غرمينك توشماك

تيلاسا سنكا ظاهر بولور حركيندين اينك اوجون

كيم اول محتاج بولور بيرايا قيني كوتورب اط بينك

بوينى اوزار قويغاى اكر غرمينا قارشو توشماك تيلاسا

53r

1 اندين اوزكا توزلوك انكا چارة يق تورورلس سن

2 نظر قيلغيل قاچان اول ساغ ايا قيني كوتورب اط بينك

3 بوينى اوزار قويسا سن سولينكا تشديد قيلغيل

4 نفي اينك ساغين ايزدا كيل كم انوك امكاني

5 بولماس سي بطل لاما قليق قا اني سن اندا سا بخارسن

6 اكر اول ايا قين كيري قاينا ارب سونكوسين نقل

7 قلماق تيلاسا اول بيرلا مشغول بولور اول حالدا سا بخل

8 اكرسن اني سا بخسانك ايا قي اطي بوينى اوزار ايركان

9 چارة سيز يقارسن اكر اول سنكا اول حالدا ملتفت

53v

بولسا اوزاوزي اط دين سا بخمايين بيقلور اكر سول

ايا قيني كوتورب فصد قيلسا كم ساغينا توشكاي

بس سن ساغينكا تشديد قيلغيل نفي سولي ايزدا

كيل بو اشلاردين فهم قيلغيل غلط قيلماغيل اكر

اول توشماس دين بورون سا بخا بيلسانك سا بخديك

اكر اول سني اوزسا بيركا توشسا سن نظر قيلغيل اول

وقت داكم سا بلنور توشماك ايكا اكر اول ساغ

ياندين توشسا اطينكي قبيغ سوزيكيل يتشكيل كيم

اول توشكاني وقتدا ايزكيبر اينكسا سين

54r

54v

1 سنينك سارو جاورو ورجاره سيز سن اينينك ارقاسين — طلب قيلسانك كيم اينينك ارقاسندا قلقاني بولسا سنكا

2 تاباورسن تيلاسانك اني سانجغيل تيلاسانك اطين — ممكن بولماس اني ارقاسيندين سانجغما قليق بس سن

3 سانجغيل كيم اول آت بيرلا قوت بيغ تورورنغي اينينك — اينينك اطيني سانجغيل كيم اطي سانكرسا قلقاني زايل بولور

4 بارجاه دهير قيلغانلاري اينينك اوزار فاسد بولور اول — بر اول وقتدا سانجغيل نغي بيلكيل كيم قالقان يزاماس

5 وقتدا سانجسانك سانجدك يوق ايرسا بيراق تورغيل — مكر اوق آتغاندا ياشيقين آتغاندا غريب غريبغا اط

6 يعين كيلما كيل قچان بيمان تيلاسا حمله قيلغيل — بيرلا تا بوشماسدين تورون قچان تا بوش سالا قالقان

7 يا سانجارسن يا بيمان كيرين منع قيلورسين بس سن — اياسنه مشغله بولور خاصه كيم سونكو اياسينا قچان

8 يخاكيم بيراق تورورسن انكا بيمان ممكن بولماس — غريبني قوسانك نغي تيلاسانك كيم اطي بيرلا بيركا يغاي

9 اكر عدو ايرسا اوق بيرلا اينغيل والله اعلم اكر يراقرسيني — سن بس اطيني بيرايلا بيركا سانجغيل كيم اطي سوجوغاي

55r

55v

1 ارت اياقلارين يوقارو كوتوركاندا اياري بينك — اطي يوزي اوزار بيقلور جاره سيز وجهه اخمر

2 ارت قاشيني سانجغيل كيم چاره سيز اطي بيرلا بيركا — قچان ميدان داقارسن بينك اليسا توشسانك دورني

3 بيقليراكر تيلاسانك كيم سانجماين اطي بيرلا — قوينغيل توس توغرو اچيقغيل ارقانكيني اكا اجغيل

4 بيركا يغاي سن بس چابوب يورورايركان اطي بينك — بقي سونكونكيني بيسفار تغيل اكر سني قاورسا بقي

5 قوبورو غيندين توتوب قيغ تارتغيل يوقارو كوتورو — سنكا يغين كيلسا سونكونكيني اوزا تغيل بقي سا

6 زاك كيم جاره سيز بيقليراكر سني غريب قاورسا سونكونكيني — يغنكا قاتغيل بقي سيرينكدا تورغيل اكر سانجاسيل

7 اطي بينك ايكي يلي ارا سندا سا لغيل بقي سيرا زكينا — سانك سانجغيل يوق ايرسا قوينغيل كيلسين سيندين

8 ايكيلكيل كيم اول جاره سيز بيقليراكر اطيكيني — كيجسين سن بقي اطينك باشين قايناتغيل ارتينا

9 حبس لاسانك اينينك اطي بينك كوكسينا اينينك — توشكيل اول سينينك اليكا توشار مطلوب

56r

1 ایکان طالب بولورسن جارسین تجان غریم بینك
2 ایندا بولسانك غافل بولماغل اطی بینك کوکسینا یوزنا
3 یا بلاکینا سانجمادین کیم اول وقت دا اول سورولور
4 نفی سن اکا فرصت تاپارسن ان شاالله تعالی
5 وجهٔ اخر تجان فارس ایندا توشسانك دورینکنی
6 کینك قیلغیل هرزه ورفلغاندا ایکیجی سی بورونغی سنداً
7 کینك بولسون تا ایکینکیز اراسیدا یبرکینك
8 بولسون اندین سونکرا دورینك بینك خلقه سینا
9 کیرکیل اورناسین بولب غریم بینك ارتینا توشکیل

56v

اول سنینك ایندکانوشار جاره سیز اکر اول نفی
قای یرده سنکا فارشو کیلسه سن نفی انکا فارشو
حمله قیلغیل امّا ازبولورکیم بو واقع بولورتجان
سنکا برابر کیلسا ازینا کثر قیلغیل کم اول
سنینك ایندکانوشار والله اعلم بالصواب
ووجهٔ اخر فی النادر تجان مطلوب بولسانك
نفی غریمینك بینك ایندا توشسانك سولینکا امتناع
قیلغیل نفی سونکوبی سول بلاکینك اوزارقوغیل
نفی ساغ ایلینك بیرلا اپیاز بینك ارت قاشین توتوب

57r

ایاغینکنی اطینك بوینی اوزارقوغیل تجان سنکا
یقین کیلسا اطینك بیرلا ازقوری توروب سونکوبکنی
ایلکارو توتوب بیرجا توشکیل کم سانجماعا
بتشکای سن قاچماسدین بورون نفی سانجاکورکیل
ازیخشی سانجیلسا سنینك بیرلا اطینك اراسیدا
بیقلیراکر سانجابیل سانك سانجدینك یوقاپرسا
تجان سیندین کیلیب کجسا سن میسماکینی بیرلا کیل
دشمن کوروب اوکرتماکای نفی اول کشی بیرلا کم اینك
اوقی یاسی بارنفی دوست بیرلا عزم اویناغا ندا بولا ازنی
بوبیرلا ردا استعمال قیلماغیل بوباب بیرلا بورونغی لار

58r

1 عمل قيلور لارڈ ايردي كارڈ نفي سوڭي اولوغ باب كورازايردي
2 كارڈ بوطريقه اوزارهيچ طريقه بي نفذ ديم قيلماس ايردي كارڈ
3 امّا من بوطريقه بي مطلوبات بابيندا كرنه كورازمن
4 اطديمن توشمايكي اينيك اوجون كم فارسنينك ايزد
5 كابي اول تروركم غرميمن اطديمن ايشرسا نجان كم اول
6 اوزاوزلوكي بيرلا يتاغ بولورسن فارسنينك ايزدكابي
7 حاصل بولدي من بوباب بي استعمال قيلماس من اي نجا
8 كشي لارمنيم بيرلا بوبابني خليفه لارڈ اينيدا استعمال
9 قلادي كارڈ لاغاهيچ حيله ممكن بولمادي قيلغانلاري

58v

اوزلاري اوزاوافع بولدي امّا منيم قيلمدا عمل لارنينك
تخشي راقي اول تروركم فان سن حرب بيرندا بولسانك
غرميمنك كانظر قيلغاي سن فان كم اني بيرطريقه دا
كورسانك اني اول طريقه دين اوزكا طريقه غا
چيقارو كوركيل نفي هرهيچ داكم فورقارسن غرميمنك
سني بيرايشن بيرلا اوزغانيب سن اني اول ايشن بيرلا اوزا
كوركيل نفي فارسلارڈ اي بويورب تورورلارڈ يم
غرميمنك ايلينديدين سونكوسين الا كوركيل نيب
امامن اني اوكوشوقتلاردا كرنه كورازمن اينيك بيرلا

59r

1 مشغول بولغاي اوجون امّا فان غرميمنك سونكونكي
2 نوشاقو يابيرملكيل تا بوجوقتا كيلما ينجا فان
3 بوجوغنا يتسا سونكوني قويا بيريب سولينكا فاينا
4 نوشسب ساغينك دين قيلج بيرلا جانيغيل امّا بعضي خلايق
5 كارڈ ايتدي لارسونكوني غرميمنك نوتغاج ساغيل
6 بيدي لارڈ امّا اول منيم قيمدا صواب دوكول اينيك
7 اوجون كم اكر نوتغاج اوق سا لسانك نفي اينيك
8 سارو كيرسانك سونكوني ايلينديدين سايب سن
9 انكا ايرينما اين اول ستكا جيله قيلغاي فان انكا

59v

يقين كيريب سالا بيرسانك تاغديلدورورسن نفي
بي كم تيلاسات قيلورسن فان غرميمنك دين سونكو بي
السانك نفي سنينك ايلينك دا بولسا اوزانكو فايشي
بيرلا بونوك الاسينا سوفغيل نفي اوجيني قولوغينك
دين ارتقارو توغروقارو چيقارغيل يوق ايرسا
سونكوني ساغ بونوك اينيا سوفغيل اوجيني
بيمودي بيرلا بوجوغيندين ازراق ايلكارو چيقار
غيل اكر اينيك بيرلا سا بخمان ليق فا محتاج بولسانك
اول ستكا حاضر بولغاي اكر دشمن نينك سونكو
سين

1 ايليندين السانك بيرا ايلينك بيركا يمورينديدين توتوب
2 بيرا ايلينك بيركا بقي آغاجيندين توتوب ايياز ينك
3 قاشينا اوروب سينيدرغيل ياخود قيليچ بيركا
4 كيسكيل مقصود ساغ قويما غيل قچان تيلاسانك
5 كيم عزيمينك بينك سونكوسين ايليندين تارتيب كوچ
6 بيركا الغاي سن سونكوسين توتغيل بقي قولتوغونك
7 آلتينا سوقغيل بقي سونكونك توك اوستوندان آط
8 ياليني محكم توتوب اطينكي آينيك مخالف
9 يانينا اشارت بيركا فاينا رغيل كيم سن اول آط يالين

1 توتما فليق بيركا سونكوسين ايليندين الورسين بعني
2 ايكان طالب بينك ايليندين سونكوسين الما فليق
3 تورورني وجه بيركا بولسا بولسون بوطريقه دشمن
4 بيركا قيلما غيل كيم اوكوش خطر ليغ تورور والسلام

باب خروج الفارسي الى الفارسين

5 كيم عزيمينك بينك سونكوسين ايليندين تارتيب كوچ
6 بيركا الغاي سن سونكوسين توتغيل بقي قولتوغونك
7 آلتينا سوقغيل بقي سونكونك توك اوستوندان آط
8 ياليني محكم توتوب اطينكي آينيك مخالف
9 يانينا اشارت بيركا فاينا رغيل كيم سن اول آط يالين

1 دين تورانا رغايلار بولار غامونديدين تخيني اشن توتورور
2 بس سن بقي بولاردين بيراق تورغيل اندين سونكرا
3 سونكوني ايك بينك اوزار قوتغيل تغري توتوب
4 توبي ساغ ايلينكدا بولسون اوچي بوقار ونقي بولار
5 غاتوس توغروبورو كول بولار ينك آراسيندين تخماك
6 ليكا بقي بولاردين كيچكيل آنادرسنكا طمع
7 قيلغاي لار كم ايك بيز ايك يارودين كيسرا لم آكر اول
8 سونكوسين بيرمير كاسا لسا بيرمير اني سا بخغاي
9 نيب سن بولار في جهد اتيب بيز جا كيجا گورگيل

1 دين تورانا رغايلار بولار غامونديدين تخيني اشن توتورور
2 بس سن بقي بولاردين بيراق تورغيل اندين سونكرا
3 سونكوني ايك بينك اوزار قوتغيل تغري توتوب
4 توبي ساغ ايلينكدا بولسون اوچي بوقار ونقي بولار
5 غاتوس توغروبورو كول بولار ينك آراسيندين تخماك
6 ليكا بقي بولاردين كيچكيل آنادرسنكا طمع
7 قيلغاي لار كم ايك بيز ايك يارودين كيسرا لم آكر اول
8 سونكوسين بيرمير كاسا لسا بيرمير اني سا بخغاي
9 نيب سن بولار في جهد اتيب بيز جا كيجا گورگيل

1 دين تورانا رغايلار بولار غامونديدين تخيني اشن توتورور
2 بس سن بقي بولاردين بيراق تورغيل اندين سونكرا
3 سونكوني ايك بينك اوزار قوتغيل تغري توتوب
4 توبي ساغ ايلينكدا بولسون اوچي بوقار ونقي بولار
5 غاتوس توغروبورو كول بولار ينك آراسيندين تخماك
6 ليكا بقي بولاردين كيچكيل آنادرسنكا طمع
7 قيلغاي لار كم ايك بيز ايك يارودين كيسرا لم آكر اول
8 سونكوسين بيرمير كاسا لسا بيرمير اني سا بخغاي
9 نيب سن بولار في جهد اتيب بيز جا كيجا گورگيل

1 ايليندين السانك بيرا ايلينك بيركا يمورينديدين توتوب
2 بيرا ايلينك بيركا بقي آغاجيندين توتوب ايياز ينك
3 قاشينا اوروب سينيدرغيل ياخود قيليچ بيركا
4 كيسكيل مقصود ساغ قويما غيل قچان تيلاسانك
5 كيم عزيمينك بينك سونكوسين ايليندين تارتيب كوچ
6 بيركا الغاي سن سونكوسين توتغيل بقي قولتوغونك
7 آلتينا سوقغيل بقي سونكونك توك اوستوندان آط
8 ياليني محكم توتوب اطينكي آينيك مخالف
9 يانينا اشارت بيركا فاينا رغيل كيم سن اول آط يالين

1 دين تورانا رغايلار بولار غامونديدين تخيني اشن توتورور
2 بس سن بقي بولاردين بيراق تورغيل اندين سونكرا
3 سونكوني ايك بينك اوزار قوتغيل تغري توتوب
4 توبي ساغ ايلينكدا بولسون اوچي بوقار ونقي بولار
5 غاتوس توغروبورو كول بولار ينك آراسيندين تخماك
6 ليكا بقي بولاردين كيچكيل آنادرسنكا طمع
7 قيلغاي لار كم ايك بيز ايك يارودين كيسرا لم آكر اول
8 سونكوسين بيرمير كاسا لسا بيرمير اني سا بخغاي
9 نيب سن بولار في جهد اتيب بيز جا كيجا گورگيل

62r

سن كمر بولاردينك اراسيندين سنى اول اطچيقارور
قچان بوليك سي ينيك اراسيندين چيقسانك سونكونك
اوجين اول يانغاسا ايتگيل كم انكا قاتيلمان يلارسن
باب ايضا في الخروج الى فارسين او الى جماعة
قچان ايلك فارسكا فارشو چيقسانك ياخود اوكوش
فارسلارنكا فارشو چيقسانك سقلا ايتگيل غريب لارنيك
سينيك اوزارايلك ياندين بولونوب كيشي اوزارحمله قيلغل كم
سنكا قطعة واحد بورسا لرقايسي يقين ايرسا سن
انكا حمله قيلغيل ايري سينا اشارت قيلب تقي

62v

بيرسي سانجغيل اكر بوليك سي شاطر بولسا لرسنينك
اوزارمفرق بولسا لارنجوك كم سنكا وصف قيلديم
اينيك كيبي قيلغيل اكر بير بولاك جماعت قا اوچراسانك
بولاردين قبيغ قاجماغيل بولاربيرلا سانجشاران بوركيل
تقي بولارينك اليندا لارنجا توس توغرا قاجغيل تا بولار
سينيك ارتينكجا اوزولوب سنكا طمع قيلب بيرماسلار
كيلير لارس قا يتغيل اول كيشي اوزارحمله قيلغل كم
سنكا يقين كيلب تورورا كر اطينك يخشي بولسا
تقي قاجمحلا غيل كم بولارسيني لايق كورسا لار طمع قيلب

63r

بولار تقي اطلارين قاجماب سورارلار تقي ارتينكجا
بيرسيرجا بيركا توشوب اي سانجغيل سقلان
غيل اط اوزارتورب سانجماغل كيم باكا خطا قيلغاي
تقي سقلا ايتگيل بيرسيردا تورما غيل دا ايما حركت اوزار
بوفارس بيرلا استعمال قيلغيل انا اط دين توشوب
سانجما قليق بارجاردين يخشي راق تورورا كرسن
بيرتا بيركا توش سانك تقي ارتينكجا بير فارس كيلسا
تقي بير فارس اليندكي لاين چيقسا بس مونداحيله
اول تورورگيم اطينك دين بيرجا توشكاي سن تقي
قايسي سنكا يقين بولسا يوگروب بيرجا اي سانجغا

63v

يتسا بيرجا بيركا توشوب اي سانجغيل سقلان
غيل اط اوزارتورب سانجماغل كيم باكا خطا قيلغاي
سن تقي اول سيني سانجغاي ولكن حيله لارينكني بارجا
بوفارس بيرلا استعمال قيلغيل انا اط دين توشوب
سانجما قليق بارجاردين يخشي راق تورورا كرسن
بيرتا بيركا توش سانك تقي ارتينكجا بير فارس كيلسا
تقي بير فارس اليندكي لاين چيقسا بس مونداحيله
اول تورورگيم اطينك دين بيرجا توشكاي سن تقي
قايسي سنكا يقين بولسا يوگروب بيرجا اي سانجغا

1 كُوركاي سن تقي بيري سينا اطينكي قلقان
2 قلغاي سن بوتوشما كداجا مينكا بيراوزون بيب
3 باغادمابن بولمانغيل انينك اوجون كيم اوزكا بيركا
4 باغلي بولسانكا اطقاجايا اوركسا ايا سين سوزاب
5 يقغاي بوايش دشمن غا تخشي كل كاي اكرسني بير
6 فارس نار بيردا تاپسا اندا فارسليق كورسانك كيم اينيك
7 قدريخاد وكول سن تقي اينك شاطرليقيدين وفارس
8 ليقيدين فورصانك اول كيك بيردين كم بوتار بيركا
9 كيردي ديك انكا يقين بولسانك موتونك بيركا

642

1 ساتجيش ماغيل قيريغجا يورب جورايا ينيندا ساتجيش
2 غيل اگرسن سونكولوك بولسانك اينيك اوجون كيم
3 سونكوايا سي غلبه ليق دا ايش قيلا بيلماس تار بيرلا رقيلج
4 انا سينيك تورور والله اعلم اگرا طليغ بولسانك بياغ
5 كيشي دين قاجغيل امكا ينيكان قدريخاهيج نرسه ماغيل
6 بواشني دايما استعمال قيلغيل والسلام لحرب خدعة
7 باب كيف يتخلص الروح اذا طلع
بواب سونكوني نيجوك خلاص قيلمان كيرا ان اي اوكرا
بوتوبخان ساتجيل سا اني بيان قيلورتجان كيم غرضي

643

ساتجيش ماين سونكونكي استياغ قاسالب اينيك سا
روكيري اول بيركا فا يتغيل اطينكي قتيغ سورب
تقي اياريكدا اينيك سا روقيشارا اي اولتورغيل
تقي اندن اجترا زقيلغيل انكا الاي كورگوزكيل
كم سن اطينكي تارتارا اي يورورسين بيب ساغنسون
بخان اول تاريبردين چيقسانك اينيك بيركا اندا ساتجيش
غيل بومنيم قيمدا اول تاريبردا نوقوشما فدين يخشي
راق نورورا كرعسكردا اوكوش اطليغ لارغا
فارشو بولوقسانك بولارنينك اورتاسيرناكيريب

643

1 سولينك اوزارساتجيش بولسانك ساغينكا فاينا
2 توشكيل تقي ايلنكي سونكوتوبيركا كوتورور
3 ايلينيك اوزارقويغيل تقي محكم توتغيل يوزينكي
4 سولغاجاورب اطينكي يبب سونكونكي تارتيب
5 الغيل اگرساغنكا ساتجيش بولسانك سولينكا
6 فاينا توشوب موتونك كيبي قيلغيل كم سونكونك
7 خلاص بولورا كرسن بيرني ياحايطني يابيرقتيغ
ينماني ساتجسانك تقي سونكونك يموري اندا محكم
بولسا فالسا اگرسن اني بورماق بيركا چيقارا بيسم

1 بيسانك چاره يوق كم يمورى بورلسا اكرسن بورلسانك
2 اول محكم ايركان سونكونك نفى يمورى سنغاى
3 ياخود يمورى اغاجيندين اويناغاى خاصه بيرنى
4 سانجماق قينغ صرب تورور ايكان مون بيك سانجمانك
5 بونونك بيرلا ايياريشكنى قيسيب نوس نوغرو قينغ
6 جيك كيل اطينك باشين قاينارنيب كم اوجوزلوق
7 بيرلا چيقار باب في التعطيل
8 بوباب سونكونى بطل لامانيلنى بيان قيلور بعضى خاليق
9 لار سونكونى آشاغادين يوقارو بطل لارلار من اين بارجا

66v
1 يبسانك چاره يوق كم يمورى بورلسا اكرسن بورلسانك
2 اول محكم ايركان سونكونك نفى يمورى سنغاى
3 ياخود يمورى اغاجيندين اويناغاى خاصه بيرنى
4 سانجماق قينغ صرب تورور ايكان مون بيك سانجمانك
5 بونونك بيرلا ايياريشكنى قيسيب نوس نوغرو قينغ
6 جيك كيل اطينك باشين قاينارنيب كم اوجوزلوق
7 بيرلا چيقار باب في التعطيل
8 بوباب سونكونى بطل لامانيلنى بيان قيلور بعضى خاليق
9 لار سونكونى آشاغادين يوقارو بطل لارلار من اين بارجا

67r
1 سقلا ينغيل كم بويرده اوكوش خطا واقع بولور امّا
2 فتل اول دورور كم سونكوكنى اينيك سونكوسينا جولنا
3 دنع قيلمان تورور سانجماق اوجون يمان غرهينيك
4 سونكوكنى بطل لاسا سن بطل لاماسدين بورون سن
5 سونكوكنى سونكوسى التيندين تارتيب چيقار غيل
6 نفى سانجيل اينيك اوجون كيم اينيك سونكوسى بطل
7 لاغاندا اغرهولور بيرلا توشار اكر سونكونكنى يوقار
8 بطل لاسا سن سونكونكنى عيب ايتكيل كيشى ايبرگيل
9 اينيك سونكوسى يوقاروكو تورولور سن نفى كيركيل

67v
1 سانجيل امّا شاهى بطل قيلمان مكر اشغادين يوقارو
2 اينيك اوجون كم سونكوسينى نيك توبى قولنوغدل تورور
3 يمان سن يقارودين اشغا بطل لاسانك اينيك قولنوغ
4 سونكوسين اشغا توشماكه قويماس اكر غرهينيك سونكو
5 سين شاهى توتوب كيلسا بطل لاغاندا سقادينيل
6 كم خطا قلمانغاى سن اينيك اوجون كيم سونكوكنى خطا
7 قيلغاندا يوقارودين اشغا قاينارماق صعب تورور
8 يبردان يقاروكو تورماك ليك دين ايسيلغان غرهينيك
9 دين قورقسانك سونكوكنى اينيك سونكوسى اوزارمكن

1 قِيلغيل اينيك سوڭوسين قيبغ اوروب بطل لا ماغيل

2 بل كم اشاغارلق قايتارا اشارت اينكيل كم جارة سيز

3 ايكنجي نينك سوڭوسي نفي بطل لا نور نفي ايماسقلا

4 نغيل سوڭوسين سنينك سوڭونك الينديين چيقا

5 ريب سانجما قليق دين بس سقلا نغيل وجيله لا رني

6 كيم سنكا اينيم اوكرات يم اول اني سنكا

7 قلماسون چان سنينك بيرلا سوڭونماسا مقرعه بيرلا

8 بطل لا غيل اكر قانجينك بولماسا جالمانك بيرلا بطل

9 لا غيل يوم لاب پنجا كيم سيني سانحسا اينيك بيرلا بطلا

غيل

كم بوقنكن تورور نفي اوزكا لارني مونكا قيلغيل

باب في المهمات وغيرها

بو باب مهمات ني نفي اندين اوزكا ني ها رلارني بيان

قيلور تخشي سي اول بورورگيم مهمات نينك ايك سين

ايك اياغينكا كايكاي سن نفي اطينكلي مهمات

لا كاندا قبيغ مهمات لا ماكاي سن بل كيم ايك ياندين

قيبيب سورتكاي سن مون بينك قيلمان اوچ

وافضل تورور اكثر مهمات ني بيرا ياغينكا كايسانك

نفي جايز تورور اما ساغ ايا غينكا كيمانك ليك اصلح

1 تورورا اينيك اوجون گيم اول اط قا عقر قيلمان اما افعل

2 تركم جيفرنو ليبغ مهمات بيرلا استعمال قيلور لار اول

3 يرا ماش اط ني فاسد قيلور تيمش لار اكر اط قا سوڭوسين بيرلا

4 مينمان تيلاسك بوكان ني سول ايلينك دا ايار ينينك

5 قربوسي بيرلا بيرگا نو نغيل نفي سوڭوكني ساغ ايلينك دا

6 بو يونك دين ايكسوك راك نو نوب نو بوني ساغ يا ينكدا

7 تيك كيل ايا غينك فينيدا نفي بوكان ني ايلينك دا ساغ

8 يا ين قيسقارتيغيل تا اطينك باشي سيرا زتيشقار ومثل

9 قيلسون گيم سنكا مينما گا قولاي نو نغاي اكر اطينك مينان

٦٥٦

1 بيرلا بيركا توغيل اندين سونكرا ساغ ايلينك بيرلا
2 توتوكني نغي اتينكني بورا تكيل اكر بير محراد
3 بولسانك كيرغينيك داكيشي بولما سا نغي قورقسانك
4 كم اطينك معقول بولغاي نيب بس سونكوني اورتا
5 بيندين سول ايلينك بيرلا نغي اطينك بنيك يا يلي
6 بيرلا بيركا توغيل نغي بيري ايلينك بيرلا ايبارنينك
7 ايبن قاشين يا ارت قاشين توتوب ميكيل قيلمان
8 توشماك بيلا سانك سونكوني سول ايلينكدا يوكان
9 بيرلا بيركا اطينك سول قولي يا بنيدا تيك توتوب

٦٥٧

تغي ساغ قولونك بيرلا ايبارنينك قاشين توتوب
توشكيل قيلمان بيركا توش سانك سونكو توساغ
ايلينكا اغيل نا اطينك چاورلوب بيندما سون
ياخود كم ايرساني بجروح قيلما سون بس بو معني لاري
فهم قيلغيل قيلمان سونكونك بيركا توش سا اط
اوسنوندين الما قليق قانعرض قيلما غيل كم مخاطره
تورور بس مونوك كيبي بيردا توشوب سونكونكي
ايبب ميكيل ان شاالله تعالى

باب في العمل والعلم وفيه فوايد

٦١٧

٦١٨

1 بوباب علم ليك سونكو بيرلا عمل قيلما قليق بايان
2 قيلور علم ليك سونكوني اغيل نغي بوجو قيندين
3 توتوب باشينك اوزارجا ورگيل ارقوزي توت
4 غاندين سونكرا سونكو عمل لاريبا باشلا غيل
5 امكانينك بينكان قدر بيخا نغي سقلا نغيل مونداي
6 علم يوزينكا اطيورينا جولغا شما سون كم ميل اني
7 بيرارداالاي قيلورا ول فارسلارقيندا يمان تورور
8 انينك اوجون كيم فارس اينينك گيبارماك ليگي بيرلا
9 مشغول بولور غرضي انكا ظفر بولور والله اعلم

اندين سونكرا اطينك بي تشديدكا چيقار غيل نغي
اطينكني سولغا بيرگيندرگيل علمني ساغينكا توتور.
نغي اطينكني ساغينكا بيرگيندرگيل علمني سولينكا
توتوب اندين سونكرا تشديد قيلغيل نغي اشتاغ نلغيل
بواشلارداايلي سقلا غيل اگر ينكا اول وقتدا
ثم بولور سونكوني ايگينينك اورارسا لغيل قيلمان كم علم
بيرارسا نجيتسانك حيله قيلغيل علمني يبلدين سا
رودين غرضينك اورارطرح قيلغيل اول اني گورفيلور
نغي اينينك بيرلا مشغول بولورنا اخذ الى نينك يوزي اورارا

72v

1 سانغيل كم ديل علمني اينيك بوزينا يا بوشتورور
2 سن جاجينك كا بينار سن آكرا اول
3 دشمن بولسا اينيك بوزينا سانغيل آكر ديل
4 اينيك اوزار بولسا اندين سونكرا كيركيل تفي
5 قيلغ بيرلا جانغيل والسلام باب
6 في اخذ البرجاس من الارض بالرمح
7 بو باب سونكو بيرلا بيردين برجاس آلما قيلوني
8 بيان قيلور خيزران آغاجيندين بير حلقه
9 قيلغيل برجاس كيبي ايا قي سيزا اندين سونكرا

72r

1 انكا نون كيدركيل خام دين يا آق جلد دين
2 نفي كيلتيريب ميدان اورنا سيندا سانغيل
3 نفي آطيرلا جابوب كيليب اني سونكو تيموري
4 بيرلا سانجيب يوقارو كوتورركيل بيش بيردا ارقه
5 سالب سانجماق ليق نفي مونوتاك كيبي تورور بيرين
6 اليب يقارو كوتورورسن نفي بيري سيان اندين سونكرا
7 سانجار سن ان شاء الله تعالى والسلام
8 باب في الحلق
9 بو باب سونكو بيرلا آغاج اوستوندين حلقه

73v

1 آلماق ليق بابي تورور سونكو سينغندين بير اورن
2 آغاج الغيل برجاس قايمه سي كيبي وجني ايك
3 ايرغيل يا خود بير ديشيك ديشكيل نفي بير
4 حلقه يرا شتورغيل تيمور دين يا خود كونلوك
5 بي دين تيلا سا كينك ايك تورت برماق سيغار
6 مقداري بولسون يومولوب نفي بو حلقه بي اول
7 ايرو اوزار قوتغيل يا خود بو حلقه بينك
8 تو بيندا اوزينجا غنا قيلغيل ساب كيبي
9 نفي اول ديشيك كا سوتغيل نفي آطينك بي ميدانداسوب قينغ

74v

1 تابشی سوڭكودا جمع بولسون والسلام — سال سوڭ كيم سن اول بيرني بلكاي تخان سوڭكو

2 باب الخيل في الرماح — كيزني اولجوب اوزون كيس سالارسن اطينك تي

3 بوباب سوڭكودا جيله لارني بيان قيلور بيلكيلكم — نقل لارڭيبي بولوب اول سوڭكودين سارو بارغيل

4 فارسلار سوڭكوجي يكدا واصل بولغانديين سوڭكرا — تقي اطينك دين توشوب حرامينكيني يراشتور

5 جيله لارني تقي استعمال قيلدي لارتخان نيلاسانك كم — رورڭيبي بولوب ياخود يراغ قابقارڭيبي بولوب

6 غرمينك بيرلا خصمانه اوينغاي سن غرمينك سوڭكو — ايلينكدا كي سوڭكوني بيرگا سالب اول سوڭكوني

7 سي بينك مقدار ني بيلكيل تقي بيرسوڭكو نوزاتكيل — اليب مينكيل تقي كيرا كيم رو ايلك سوڭكو

8 انديين اوزون زاق تقي بيرگيشي بيرلا ايا بيركيل كيم — لون دا تقي يوعون لوقدا تقي بيري بيريا اوخشا يور

9 هج كيمارسا كوزما سون تقي ميدان بينك بيريا شندا — بولغاي تقي انديين سورب كيليب هج نورماين

75v

1 غرمينك كاحمله قيلغيل اكراول كيشي ان كيجا بيرلا — بالجيق بيرلا ياخود بيرينما بيرلا كيم نارتما يانجا

2 ايلتيب توبراق قاكوما بيلسانك لوم سون اول — توشما سون بيغيل تقي بيرگيكيل انديين سوڭكرا

3 تقي جايز نورورا ما بوجيله لارني قيلماق ليق قاياي — برقتيغ يوعون سوڭكو الغيل كيم اسري اغير بولسون

4 حاذق وخفيف كيرا ك كيم نويما دين توبدرما دين — ايلك سين تقي ميدان كاسا الغيل تقي غرمينك

5 قيلا بيلكاي وجه اخر ايضا في الخيل — كا ايلك سين دين بيري سيني اختيار قيلدرغيل

6 تقي جيله بوتورورڭيم بيرتخشي اغاجدين سوڭكو — اول لابد سوڭكونينك بينكيلين اختيار قيلورسن

7 يراشتورغاي سن تقي ايجيني قورش قيلغاي سن — سنينك ايلينكدا قوملوسي قالورا نديين سوڭكرا

8 ياخود قيلس سوڭكونينك بوغونلارين يتشتورگيل — توبيني بيرگا اورغيل تا بالجيق توش سون قوتي بولوك

9 تقي يومشاق قوم بيرلا بولارني تولتورغيل تقي توبوني — سون انديين سوڭكرا بنجوك كيم تيلاسانك اينينك

1 كيب عمل قيلغيل ايضاً في الخيل الوصل في اسفل الترجمة
2 بو نفي وصله جيله لاري بيان قيلور بيز ارسنون
3 مقداري سونكلوغاجين دين الغيل كيم سونكونك
4 لوبي كيبي بولسون نفي اني سونكلونكا اشاغا
5 بين دين وصله قيلدغيل كرهيج بيلكيرماسين
6 نفي اول وصله بي بيتوكيك دايا ايار ينكدا كيزلا كيدل
7 چان سونكولارينكيزني اوچسالار نفي اوزون كيس
8 سالارس سن غرهينك دين بيراز كيناييراق راق تورب
9 تولونك ايچدا صنعت بيرلا اولاش تورغيل كيم غرهينك

77r

1 كرييه كوردك تا كتاب اوزا ماسون نيب كشي
2 ايريك ماسون نيب امامن مونوك بيرلا عمل قيلما قيلغي
3 خوش كورماس من بوجيله لارمنيم قيشمدا بارجاي ضعيف
4 تورور فارسلار دابوانش لارزارجاي ايكسوك لوك تورر
5 انينك اوجون كيم فارسلار نينك سونكوسي اوزا نماغي
6 كورسكلوك اوينا ما قيلميين دين نفي اطي نخشي
7 قيلينديماق ايقدين نفي نخشي كيرماك چيقماق
8 بيرلا تورور وصله بيرلا سونكوبي مقدار اوزانغاي
9 چان فارس ايشينك اغالمر بولسا نفي كيركاندا چيقماندا

77v

غرهينديين بيراوغرلاسا انينك سونكوسي اندا اوزانور
بوانش فارسني تيلاكا نينا ينكورور امامن بوجيله
لاري بوكتاب دا انينك اوجون ذكر قيلديم كيم
سن بيلمش بولغاي اكر كيم ايرسا سنكامون ينك
قيلساغا فل بولماغاي سن نفي مون ينك اشلاردا كوزرنك
اجغاي سن سفلانغاي سن دايما چان بواشلاردين تورق
سانك غرهينك ينك سونكوسين توبيندين كيس
كيل كيم اكر وصله ندبيرين قيلمش بولسا ندبيري
باطل بولغاي اما سونكوبيرلا فارسليق اول تورورگيم

78v

سنكا ذكر قيلديراط اوزارتورلوك اولتورماق — تغي مون تيك تيلغيل اكر تيلاسانك توبيني بو
توررور تغي غزيمين سانجماق توررر والسلام — تونك اوزار توتغيل تيك توتوب يا اپيارتيك اوزار
باب في حمل الرمح في الاسفار — توتغيل اكر تيلاسانك توبيني اوزانكوكا سوتغيل
بو باب سفرده اسونكوكو توزماك ليكين بيان قيلور — تغي بيرگينكيل تغي بيلكيل گيم سونكوكو توزماك
سونكونيك بوجوتيني سفرده ايوكان بيرگا بيرگا — دا اختيار يوق توررور فارسقا ينجاك گيم ينگيل
توتغيل تغي بعضي سين ساغ بوتونك اوزارا توتغيل — بولسا تغي يخشي كيلسا اينيك كيبي گوتوزسون
اوجي ايلكارو اكر تيلاسانك توبوني ساغ ايلينك — چان ايمين بيردا بولسانك تغي نار بيرگا كيسر
بيرگا توتغيل تغي اوجين بوقارو با تبيريب ايلينيك — ماك تيلاسانك سونكونك اوجين علمي بيرگا ارتقار
اوزارسا لغيل اكر تيلاسانك سول ايلينك بيرگا — باق تبريب گيركيل اگر دشمن ايلينكا بولسانك

79v

ايلكارو با تبريب كيرگل تغي سقلا بغيل اوجي — اني قيلغيل باب في الوان الرماح
حايط قايا اغاج قاسا نجيليب سينما سون ورقما — بو باب سونكونيك لون لارين بيان قيلور لون لار
فارس سونكوني كوتوركاي بوعمل الاردين مستغني — دا يخشي لون سونكو دا ساري لون بولور تغي فالغات
بولغاي اول تررگيم سونكونيك توبيدين تيشيب — لون لار بيرگي بيرسيندين يخشي راق توررر امتاقرا
بيرگا انكا يومرو توب گيبي قيليب باغلاغاي يا — لون دا خير يوق توررور والسلام باب
خوذ بير اشيبقي يا بير توبوقني تيشيب باغلار تغي — في صفة النادر من الرماح بو باب سونكونيك يخشي سين
بيلي باغنا سوقارا رجين ارتقار و بيرگا سورار ياخود — بيان قيلور سونكونيك يخشي سي اول توررور گم بو
اول بيب بي كينك حلقة قيليب ساغ تولغا گيجورور — غون تغي ايتلي بولغاي تغي قشره سي ايچي بولغاي تغي
بو اوق اتماق ايچ قايخشي كيلور فايسي قولاي بولسا — ناعم بولغاي اينيك اوجون گيم اگر صلب بولسا تغي

قتيغ يابس بولسا نغي يا منغيز تيكسا نغي كون اورسا
توزماكاي مغزز بولغاي يعني مشقف بولغاي يا ارالغاني
والله اعلم نغي كيراك كيم سونكو بوه بولغاي نغي اور
تاسي قوي بولغاي كيم بيترانكا نداقتيغ بيترانماكاي
نغي اوچي قتيغ اينجكا بولماغاي وسطاني بولغاي
نغي يخشي بيتش لبك بولغاي يوغونلاري مدوز بو
لغاي نغي محتم بولغاي نغي بوناق بيرلاري جوغور
بولماغاي نغي اندا بحاق اثرى بولماغاي نغي بلكيل
كيم مبنيم قتيغدا سونكو نينك محكمي نغي يخشي اول

تورورگيم اسمر اللون بولغاي انينك اوجون كيم
بولون بيرنينك يوقاروسيندا نغي بيسك بيردانار
نغي يامغور كوتش انكا يكا ركيبي بولسا
اندا اوق ظاهر بولور بس بولون لبك سونكودا اخيط
قيلماق حاجت ايرماس اماسا بيغ لون لي سونكو نغي اق
لون لي سونكو قول لاردا بينار كون انكا يكماس كم
عيبي بار ايرسا ظاهر بولغاي والسلام نغي كيراك

يتش كاي ايانكني اورورغاي نغي سونكو نينك
قتيغ اورو في اون بر ارشون تورورا اون ارشون
دين يوقاروسي تمام خفتدا تورور والله اعلم
باب في عيوب الرماح القليلة الضرر
بوناب سونكو نينك قتيغ زيان قيلماس عيب لارين
بيان قيلور اول تورورگيم سونكو نينك لون لارندا
اول لون لارگيم برا ماس نيب ذكر قيلدي يمسنكا
بيلكيل گم لون عيبي قتيغ زيانليغ عيب ايرماس

قول لاردا بتمال لبك نغي اول جريق قينار لارگيم
ياريق قا اوخشار نغي انلار ياريق دوگول تورورل
گم سيري بولغاي نغي سونكو نينك ايك اوچ اينجكا
روكا اينگري بولماغلبق بولار بارجاسي سونكو دازيان
قيلور عيب ايرماس والله اعلم بالصواب
باب في عيوب الرماح الكثيرة الضرر
بوناب سونكو نينك زيان ليغ عيب لارين بيان قيلور
سونكو نينك زيانليغ عيب لارندين بعضي اول
تورورگيم سينوق بولغاي نغي اسري قتيغ يوغون

82r

1 بُولغايْ تَفِي قَتِيغ تِيرَا كَانْ بُولغَايْ تَفِي قُورُتْ
2 يِيكَانْ بُولغَايْ تَفِي كِجِيكْ كِجِيكْ اُوتَا تِيشِيكْ لَارِي
3 بُولغَايْ اَنْكَا عَرَبْ تِيلِنْجَا اَكَالْ بِيرَلَارْ تَفِي تِيكْرِمْ
4 تِيكْرِمِي تِيشْ كَلَارِي بُولغَايْ وَلَكِنْ اُوتَا تِيشِيكْ بُولمَا
5 غَايْ بُوغُونْ بِينِكْ اِيجِنْدْ يِيمِشْ بُولغَايْ اَنْكَا عَرَبْ
6 تِيلِنْجَا قَادِجْ بِيرَلَارْ تَفِي سُونْكُونِيكْ صَدْ رِينْدَا يَارِيقْ
7 لَارْ بُولغَايْ تَفِي زَخْمْ لَارْ بُولغَايْ تَفِي سُونْكُونِيكْ اُوجْ
8 لَارِي قَتِيغ اِينْجِكَا بُولغَايْ تَفِي اَسْرِي قَتِيغ اَغِيرْ
9 بُولغَايْ سُونْكُونِيكْ زِيَانْ قِيلُورْ عَيْبْ لَارِي بُولَارْ تُورُرْ

82v

تَخَانْ بِيلَا سَانَكْ كِرْ سُونْكُو سَانِينْ اَلغَايْ سَنْ بِسْ
اَنِي بِيرْ بَخَاكُونْ يَاغْ بِيرَلَا يَاغْلَابْ قَتِيغ اِيسِي كُونْكَا
قَارْشُو قُوبُغِيلْ بِيرْ بَخَاكُونْ مُونْ بِينِكْ قِيلغِيلْ تَفِي سُرْ
كِيلْ جُوبْرَاكْ بِيرَلَا تَفِي بُوقَارُوسِينْ اَشْغَابِينْ بُقَارْ
قِيلغِيلْ تَفِي كُونْكَا قَارْشُو قُوبُغِيلْ اَكَرْ اُولْ سُونْكُونِينْكْ
عَيْبِي بُولسَا بَارْجَا ظَاهِرْ بُولُورْ اُوجُنْجِي قَتِي قِيلِيجْ بِرْ لَا
عَمَلْ قِيلمَا قَدْ اَتَفِي قِيلِيجْ بِينِكْ بَخْشِي سِينْ مَانِينْ بِيلمَاكْ اَكَرْ اَتَفِي
تَفِي قِيلِيجْ بِينِكْ مِقْدَارِينْ بِيلمَكْ دَا اُورُوبِي بِي مِقْدَرْ
كِيرَاكْ اَغِيرِي بِي مِقْدَارْ كِيرَاكْ اَنِ بِيَانْ قِيلُورْ

83r

1 بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
2 اِعْلَمْ اَيْدَكَ اللهُ تَعَالَى اُوجُونْجِي قَتِ قِيلِيجْ بِينِكْ عَمَلْ
3 لَارِينْ بَيَانْ قِيلُورْ بِيلْ كِيلْ كُرْ سِلَاحْ لَارْ دَا اِهِجْ سِلَاحْ
4 يُوقْ تُورُورْ كِيمْ كُرْ مِيرَلَا وَصْفْ قِيلغَايْ لَارْ تَفِي
5 قَتِيغ اَغِيرْ بَهَا لِيغْ بُولغَايْ كُمْ اَيَاسِي اَنِينْ بِيرَلَا فَخْرْ
6 اِينْكَايْ تَفِي اَنِينْ بِيرَلَا نُصْرَتْ بُولغَايْ مَكْرْ كُمْ
7 قِيلِيجْ اَنِينْ اُوجُونْ كُرْ اَنِينْ هَيْبَتِي تَفِي فَضْلِي بَارْ
8 جَمِيعِي سِلَاحْ لَارْ اُوزَا تَفِي عَسْكَرْ لَارْ بِي اَنِينْ اَنِي بِيرَلَا
9 سِينْدُرُورْ لَارْ اَنِينْ لَارْ كِيمْ قِيلِيجْ بِيرَلَا اَلدُقْ بِيرَلَارْ

83v

تَفِي بُو بِيرْ سِلَاحْ تُورُورْ كُمْ مُونْلَارْ بِيرَلَا مَجْمُوعْ خَلَايِقْ
عَمَلْ قِيلُورْ لَارْ بِيلْ كَانْ تَفِي بِيلمَاكَانْ تَفِي فَرْقِي
تَفِي بِيكِينْ تَفِي مَجْمُوعْ بِيرَلَارْ دَا اَنِينْ بِيرَلَا اَرْقَا
لَانُورْ لَارْ تَفِي اُولْ بِيرْ تَخْشِي قَرِنْدَاشْ تُورُورْ كُمْ كِينْ
بِيرْدَا اِنْ تَفِي تَارْ بِيرْدَا مُعَطَّلْ بُولمَاسْ تَفِي بَرْدَا وَبَحْرْدَا
وَزِحَامْ دَا كُرَاكْ بُولُورْ تَفِي قَتِيغ بِيلْ كِي كُونْدَا سُونْكُو
اَيَاسِي نَا اَغِيرْ بُولُورْ تُوا اُولْ كُونْ دَا اِهِجْ بَاطِلْ بُولمَاسْ

فَنِنْدَا سِلَاحْ اُوْكُوشْ بُولْسَا نِعْمَتْ بُولُورْ كِيمْ اَيْتَاي

سَنْ خَالَايِقْ لَارْنِينْكْ هَرْبِيرْ صِنْفِينْ دَا مَجْمُوعْ اِيلْدَا

هِجْ سِلَاحْ يُوقْ تُورُورْ كِيمْ اَنِينْكْ بِيرْلَا اُورْشْمَاي لَازْ

نِعْمَتْ اُولْ سِلَاحْ اَنْلَارْغَا مَنْسُوبْ قِيلِنْمَاغَايْ قِيلِيجْ

دِينْ اُوزْكَا نِعْمَتْ بُولَارْ مُوجَبَا سِلَاحْ لَارِي بَارْ اِيرْكَانْ

قِيلِيجْ دِينْ مُسْتَغْنِي بُولْمَاسْ لَارْ اَمَّا قِيلِيجْ اَيَاسِي مَجْمُوعْ

سِلَاحِينْ دِينْ مُسْتَغْنِي بُولُورْ نِعْمَتْ اُولْ سِلَاحْ لَارْنِينْكْ

گُورْكَلُورَاكِي تُورُورْ نِعْمَتْ مَجْمُوعْ بِيرَاكْ لَارِينْكْ گُورْكُو

رَاكِي تُورُورْ نِعْمَتْ اِعْيِنِ بِيرْدَا وَقُورْقُولُوغْ بِيرْدَا اَنِينْكْ

بِيرْلَا عَمَلْ قِيلْمَاقْ لِيقْ گُورْكَلُوكْ كِيلُورْ نِعْمَتْ اَيْتِنْ

گُوتُورْمَاقْ لِيكْ يَعْنِي بِيلَكْ اَسِينْمَا قِلِيقْ يَرَاشِيرْ

نِعْمَتْ مُونُوكْ فَضْلِيدِنْ نِعْمَتْ مُونُوكْ بِيرْلَا اُخْرْ قِيلْمَا قِلِيقْ

دَا اَنِينْكْ كَبِيبِ رِوَايَتْ قِلْمِشْ لَارْكِمْ لَايِمَسْ اِلَّا

ظَاهِرْ يَعْنِي مُونِي اَرِي بِيرْ گِيشِي اَرْ يِمَايِنْ نُوقْمَاغَايْ نِعْمَتْ

حَايِضْ اِيجْكَا قِيلِيجْ نِي گُورْ گُورْمَاكَايْ لَارْ نِعْمَتْ

بَهَاسِي مُوجَبَا اَلْقَهْ تُورُورْ دِيمَاكَايْ لَارْ نِعْمَتْ اِيدَنْ قِيلِيجْ

قِيلْسَنْ گِيمْ اِيرْسَاكِمْ اِيرْسَاكَا سُوقْمَاغَايْ يَعْنِي بُوَاشْلَارْ

سِيزْ قِيلْمَاغَايْ لَارْ قِيلِيجْ غَا تَعْظِيمْ وَعِزَّتْ اُوجُونْ نِعْمَتْ

بِيرْلَا عَمَلْ قِيلْمَاقْ لِيقْ گُورْكَلُوكْ كِيلُورْ نِعْمَتْ اَيْتِنْ

گُوتُورْمَاقْ لِيكْ يَعْنِي بِيلَكْ اَسِينْمَا قِلِيقْ يَرَاشِيرْ

نِعْمَتْ مُونُوكْ فَضْلِيدِنْ نِعْمَتْ مُونُوكْ بِيرْلَا اُخْرْ قِيلْمَا قِلِيقْ

دَا اَنِينْكْ كَبِيبِ رِوَايَتْ قِلِمِشْ لَارْكِمْ لَايِمَسْ اِلَّا

ظَاهِرْ يَعْنِي مُونِي اَرِي بِيرْ گِيشِي اَرْ يِمَايِنْ نُوقْمَاغَايْ نِعْمَتْ

حَايِضْ اِيجْكَا قِيلِيجْ نِي گُورْ گُورْمَاكَايْ لَارْ نِعْمَتْ

بَهَاسِي مُوجَبَا اَلْقَهْ تُورُورْ دِيمَاكَايْ لَارْ نِعْمَتْ اِيدَنْ قِيلِيجْ

قِيلْسَنْ گِيمْ اِيرْسَاكِمْ اِيرْسَاكَا سُوقْمَاغَايْ يَعْنِي بُوَاشْلَارْ

سِيزْ قِيلْمَاغَايْ لَارْ قِيلِيجْ غَا تَعْظِيمْ وَعِزَّتْ اُوجُونْ نِعْمَتْ

رِوَايَتْ قِيلِنْدِي گِيمْ اِنَّ الْمُقَلِّدَ بِالسَّيْفِ فِي سَبِيلِ اللهِ

تَعَالَى يُصَلِّي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي غِمْدِهِ نِعْمَتْ رِوَايَتْ

قِيلِنْدِي گِيمْ اِنَّ السُّيُوفَ مَفَاتِيحُ الْجَنَّةِ نِعْمَتْ رِوَايَتْ

قِيلِنْدِي گِيمْ اِنَّ اللهَ تَعَالَى يُبَاهِي الْمَلَائِكَةَ بِمُقَلِّدِ

السُّيُوفِ فِي سَبِيلِهِ نِعْمَتْ رِوَايَتْ قِيلِنْدِي گِيمْ مَنْ قَلَّدَ

سَيْفًا فِي سَبِيلِ اللهِ قَلَّدَهُ اللهُ بِوِشَاحِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

وَمَنْ سَلَّ سَيْفًا فِي اللهِ بَايَعَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِسَنْ قِيلِيجْ نِينْكْ

فَضِيلَتِي اُوگُوشْ تُورُورْ اَمَّا بِيرْ نُوكِنَا بَدَا سَنْكَا بَعْضِي

سِينْ ذِكْرِ قِيلْدُقْ نِعْمَتْ يِتِي نَدِينْ تُرْكْ يِتِلْنَاكِ يِتِلْنُرْ مَادُكْ

اَنُولْ اُوجُونْ گِيمْ اَوَّلْ اُولُوغْ لَارْنِينْكْ لَفْظْ لَارِينْ تَغْيِيرْ

قِيلْمَا يُولُومْ بِيدِكْ بَلْ گِيمْ بُولَارْنِينْكْ بُولْ لَفْظْ لَارِي بِيرْلَا

بِيرْ يِيرْ بُوكِنَا بِيمْ يِيرْ مُشَرَّفْ بُولْسُونْ بِيدِكْ وَالسَّلَامْ

بَتْ كِيرَاكْ گِيمْ قِيلِيجْ نِينْكْ تُورْلُوكْ لَارِنْدَا اِشِيكِي سِينْ

اِخْتِيَارْ قِيلِبْ گُوتُورْكَايْ سَنْ اَمَّا بُو بِيرْدَا اِيشِكِي

سِينْدِينْ مَقْصُودْ اِشِيكِي قِيلِيجْ دُوكُولْ بَلْ گِيمْ گِرِيمْ كِسْنَا

كَانْ قِيلِيجْ تُورُورْ بِنْجُولْ گِيمْ عَرَبْ اَيْتُورْ فَرَسْ عَتِيقْ

تِيرْ حَالْ بُوتْ تُورُورْ گِيمْ اُولْ اَطَايْ تُورُورْ مَقْصُودِي

گِرِيمْ تَخْتِي اَطْ يِتِمَاكْ بُولُورْ بُو بِيرْدَا نِعْمَتْ سَيْفْ

86r

1 عَيْنِي تِمَالْ لِيكْ تَخْشِي هُنَرْلِيكْ قِيلِيجْ تِمَالْ بُولُورْ
2 قَايْسِي قِيلِيجْ كِمْ كَرَمْ خَاصِيَتْ كَارِي اَنْكَا يَا شِفَاكْ
3 اُولْ اِسْكِي تُورُورْ قَايْسِي وَفَنْدَا اِشْلَانْسَا اِيشْلَانْسُونْ
4 يَانْكِي سِينْ كُوتُورْمَا كِيلْ يَانْكِي بِي مَعْنِيدَا اِيسْكِي بُولْ
5 عَكْسِي تُورُورْ يَعْنِي اُولْ قِيلِيجْ تُورُورْ اِسْكِي خَاصِيَتِ كِمْ
6 اَنْدَا بُولْمَاغَايْ اَگَرْ اُولْ خَادْ زَمَا بِينْدِينْ بُورُونْ بَعْضِي اِشْلَنْمِشْ
7 بُولْسَا وَالسَّلَامْ اِسْكِي بِي اَوْخْ قِسْمْ اُورَارْ مُنْقَسِمْ تُورُرْ
8 بُوَاوْخْ تُورْلُوكْ قِيلِيجْ بِينِكْ تَخْشِي بِي بَعْضِي قِيلِيجْ تُورُورْ
9 اَنْدِينْ سُونْكْرَا قِلِي قِيلِيجْ تُورُورْ اَنِينِكْ اَرْ بِينْجَا اُوجُنْجِي

87r

1 تُوتْغَا سِنَا يَفِينْ تُورْتْغَا اُوخْشَارْ اَقْ اَقْ اَتْرَلَارْ بُولُورْ
2 گُومُوشْ اَقْ لِيغِي گِيبِ سَعْبِنْغَايْ سَنْ گِمْ بِيرِي بِيرِي
3 اَرْ بِينْجَا يُورُورْ بَعْضِي بِيلِكِيلْ گِمْ جَاهِلِيتْ دَا اِشْلَنْمِشْ
4 اِيسْكِي قِيلِيجْ بِينِكْ يَعْنِي تَخْشِي قِيلِيجْ بِينِكْ عَلَامَتِي
5 اُولْ تُرُورْ گِمْ سُورْ غُوجِينْدَا اِيكِ بِيشِيكْ بُولُورْ اِيكِ
6 بِي بِينِكْ بَعْضِي بِيشِيگِي بِيرْ يَانْدِينْ تُورُورْ بِيبْ بِينِكْ اَرْتَا
7 بِيرِي تَارْ تُورُورْ بَعْضِي عَلَامَتِي اُولْ تُورُورْ كِمْ
8 تُورْتْ شَطْبِي بُولْغَايْ بَعْضِي قَارِلِشْ بُولْغَايْ اُولَانْ كِبِي
9 مُدَوَّرْ اِيكَا بِيرْ لَا مُدَوَّرْ قَارِلِشْ بُولْغَايْ بَعْضِي

87v

اوخ بول قارلشن بولغاي بيرسي اورتاسندا ايكسي يلمانتدا
قارلشن بولغاي بوقيليج لارينك اوكوشن بينك عرضي ايك
برماق بوجوق تورورا اول بينكيل تورر اما بعضي سينا
قبوري بيرلارا اول ايك باتمانديين ارتوقراق تورورا اما اول
قبوري كمي بينكيل تورورا اول ساج بولور هم اندا شطب
بيري قارلشن بولماس اما اوزون ليفدا مختلف تورورا اوخ
قارلشن ارا سندا تورت قارلشن قاريشكر وا اما ايكي قيليج بينك
اوزونلوغي اوخ قارلشن بوجوق تورورا غير ليغ ايك باتمان
بوجوقديين اوخ باتمانغا بينكر تورورغير مربع اما اول

قیلیج گم اوچ باتمادین بولغای غیر مرتع اول قیلیج قینیغ
قیراکان بولور تفی قینیغ ایکیلکان بولور امّا
یمنی قیلیج نینك اوکوشی عروق دان سالیر بولماس تفی اول
عروق لاردا وزار صورت لاریزار لار تفی اوکوش دعا لاریزار لار
تا اول عروق لار کورتماسون تیب هر کتاب گم قیلیجدا
کورار سین تورت برماقدین کوب راك توتغاسیندین اشغا
ارقوری سیتایازلیش بولغای اول یارو سینوق دین تورور
اگر خط غلیظ یاخط دقیق کورسانك اول عروق اوزار
تورور اکر کیشی صورتین کامل انون بیرکا یازلیش کورسانك

89r

یعنی نامیر لار اول حاصل بولماس مکر گم دار وانینك بیرکا سال
غاندا یخشی قاریش ماس تفی اول نامیر بیرکاری بومناق
قالیر تاکان بوعروق قیلیج نینك بوزینا کلسا اورغاندا
گیس ماس قیسار امّا بعضی سی گم عرق گیبی کورتور تفی اول
عرق دوکول اول سوار غاندا سودین بولور اول بیرکا زکا
سوکیرار تفی عرق قا اوخشاب قالیر بل کیلگم
بوعرقلار قیلیج غازیان قلماس مکر یوزینك گیسار بیرنا
کلکای تفی سوغار غاندا سوایحماین قالغای اول قیلیج
بیرکا یجا اورسانك گیسماس بعضی یمنی قیلیج باتجاق قینیدا

اشلاتمیش بولور بعضی سی صدر بیندین اشلاتمیش بولور
بووصله لار بولار غا حاصل بولماس مکن ماس ضرب دین
تفی عمندا اوکوش قیلیج لارا شلار لار گم انلار ینینك یانلار
دا اوکوش شطب لار بولور گیمکاز گیمکاز امّا اول
قیلیج گم اینینك شطبی یعنی قاریش سیری بیر تورور تفی
قالغانی ساذج تورور اینینك اوزین تورت قاریش دین ار
توقراق تا اینگسو گرای تورور یعنی اوکوش دوکول تفی عرضی
تورت برماق تورور لاغیر امّا اغیر لیغی یمنی قیلیج نینك اوچ
بتمان تمام بولماس ابدًا والله اعلم بالصواب

باب في سيوف الفلعية

1 جوهري يمني قليج نينك جوهرنا اوخشار الا انجاسي بازكم

2 بو باب قلجي لار نينك قليج لارين بيان قيلور سيلكلم هندي نينك جوهري قرا تورور تغي سيندرسانك سنوغ

3 قلجي قليج دايوق تورورگم انينك عرضي تورت بارماق نينك بيري قراغا اورار تغي اغلان توغرا يلمايان خانون

4 بولغاي امّا اوزون تورت قاريش اراسيندا تورور تغي بو نينك بو نينا انرسانك يراغاي اول قليج گم خراسانديين

5 قدي توز تورور بو قاري غي بي اشغاسي گيب تورور تغي كيلمش بولغاي

باب في سيوف الفرنجية

6 نو تغاسيندين اشغا اوجيناتيگرو يمني قليج دين اينجكارك بو باب فرنجي قليج لارنين بيان قيلور فرنجي قليج نينك

7 تغي اتي راك تورور تغي تيميري گوموش گيب اگر تورور نو تغاسي نابغين تيتي بولورا وجي اينجكا بولور اينجاليك

باب في سيوف الهندية

8 ايكي گي يمني قدر نجا بولور تغي اورتا سيندا اولاق گيب

9 بو باب هندي لار نينك قليجين بيان قيلور هندي قليج نينك قاريلش گينك بيرر بول بار تورور تغي بعضي سي نينك

1 صدر يندا اي گيب بار تورور ياخود الثون دين حاج بار يعني اوج اينجكا دوگول تغي اندا هيچ صورت يوق

2 تورور تغي بعضي سي نينك الثون سماري بار تورور تغي خاج يوق تغي موندك سيلاني يمني قليج نينك سيلاني

3 بعضي سي نينك بيرعلامتي بار تورور اول قاريلش اوزون نا اوخشار امّا فرنجي نينك سيلاني تغي موندك نينك تورور

4 يول نينك تمندا امّا بو قليج نينك اوجي يمني قليجدين - الّا انجاسي بازگم فرنجي نينك سيلاني بيرار تورور

5 اينجكارك تورور والسّلام السّلما نيّة راق تورور ولكن معنيي سي سوا تورور يعني والله اعلم

6 سيلماني قليج نينك يانگي سي فرنجي قليج غا اوخشاشور الدّمشقية دمشقي قليج گي كان تورور و

7 الّا انجاسي بازگم بيرار گينا اندين گيجيك راك تغي لكن اولكي سوتي اورار بولسا امّا ضعيف اوزون تورور

8 گورگلور راك تورور تغي صنعتي اندين غريب راق تغي جوهري مختلف تورور تغي اوزون لوغ درت

9 تورور تغي بو قليج نينك اولي اخري بيرلا برابر تورور قاريش تغي عرضي درت برماق دين ارزغينا ايگسوك راك

تورورام ادمشقی قیلیچ بارجا یانکی قیلیچ لاردین کسکان راك

2 تورورالمصریه مصری قیلیچ اورزون بولور

3 ثقی یوزی توز بولور ثقی محکم وقوی بولور امابیل کل

4 گم مجموع قیلیچ بنیك کسکان لیك جوهری جهتندن

5 دوکول بلکم ایشی نخشی یقندن ثقی اشکال نخشی یقندین

6 تورورچان قیلیچ بنیك ارقاسی توز بولسا ثقی یانلاری

7 مساوی بولسا قالینك لیغ برابر بولسا ثقی بعضی یری

8 داخل بولوب بعضی یری خارج بولسا ثقی بعضی یری

9 قالیك بولوب بعضی یری یوغا بولسا ثقی شفرسی قالینك

نوقطه سیندین بیر قاریش پیراشاغا تورورام ابعضی خلاف

کلمون بیك ایتمش لارگم قیلیچ ایشلانیب تومانکاج

انینك رایحه لاری بار تورورتمش لارام اول قیلیچ گیم

انینك رایحه سی صغیر سیدوگنا اوخشار یاخود باغه

رایحه سینا اوخشار یاخود باجیق رایحه سنا اوخشار

یاخود ایت رایحه سینا اوخشار اول قیلیچ لارنار یجا

یخشی تورورام اول قیلیچ لارگیم انلارنینك رایحه سی

قبور جثلی باقله رایحه سینا اوخشار یاخود فان رایحه

سینا اوخشار اول قیلیچ لارنینك اثری تورورثقی

بولسا ثقی یوزی قبیغ ایتی بولسا امابیلیك یوزیندا

یرساج مقداری بولغای موتونك بیك قیلیچ قبیغ

گسکان بولور اما اول قیلیچ گم یلانك گیشی دا اوتون دا

وایندا گسکان بولغای انینك یوزی قبیغ بوغا بولسا

کراك گم بو قیلیچ لاردا محمود دوکول انینك اوجون

گم قیان قبیغ ضرب قایولوقسا بوگولورایلك فات بولور

اما قیلیچ نی معتدل سوغارمان گسکا کلیکا میین تورور

انینك اوجون گم اگرسوی قبیغ بولسا اورغاندا گینیلور

اگر یومشان بولسا فایبیر قیلیچ بنیك چاپار یری

947

1 مُنْتَفِعٌ بِهِ بُولْمَاسْ يَعْنِي بُولَارْ نِينِكْ اَنْكَا هِيچْ نَفْعِي يُوقْ

2 تُورُورْ قِيلِيچْ مُومْكِنْ كِيبِ تُورُورْ اَگَرْ اَنَا سِي نِينِكْ اِيلِنْدَا

3 خَبِيثْ بُولْمَاسَا گِرْ اَيْنِينِكْ اُوزَارْ فَادِرْ بُولْغَايْ چَانْ جَابْسَا

4 اِيلِينْ بِيرْ اَنْكَايْ يَعْنِي بِرْ نِينْ سِلْكَايْ نَفْيِ قَبْضَه

5 سِي اِيلِنْدَا بُوشَا نْغَايْ چَانْ فَارِسْ بُوحَالْ اُوزَارْ مَغْلُوبْ

6 بُولْسَا بِرْ قِيلِيچِي بِيرْ لَا هِيچْ عَمَلْ قِيلَا لْمَاسْ بَلْ گِرْ قِيلِيچِي

7 اِيلِينْدِينْ تُوشْكَايْ وَالسَّلَامْ اَمَا فَارِسْ قِيلِيچِينِي

8 بِيلَا نَا غْلَابْ گُوتُرُورْ يَا خَمَايِلْ قِيلِيبْ بُوبِنِيَا سَا لِيبْ

9 گُوتُرُورْ بُوَايِكْ تُورْلُونْ گُوتُورْمَاكْ لِيكْ نَفْيِ جَايِزْ تُورُرْ

947

1 كَرَاكْ گِرْ بِتِشْكَايْ نَفْيِ كِيرَاكْ گِرْ قَبْضَه نِينِكْ

2 مِسْمَارِي مُحْكَمْ بُولْغَايْ نَفْيِ كِيرَاكْ گِرْ قِيلِيچْ قِينِدَا

3 يَارْ قِينِشْ بُوشْ بُولْغَايْ گِرْ اَفَا تُورْغَايْ نَفْيِ كَرَاكْ گِرْ اَوَلْ

4 قِيلِيچْ اِيكَا [illegible] اَوَلْ غَامِينْ اِيكَا دَا غَايْ سَنْ اَنْدِينْ

5 سُونْكَرَايِنَا قَايِرَا قِيلِيچِي چَابَارْ گَانْ قِينِنَا سُوقْمَا نْغَيْ

6 اُوكْرَانْكَايْ سَنْ چَانْ بِيلَا سَانَكْ گِرْ قِيلِيچِينْكَيْ چِيقَارْ

7 غَايْ سَنْ بِنْ سُولْ اِيلِينْكَيْ قَبْضَه بِيرْ لَا بُوتُونْ اُورْنَا

8 سِينْدَا قُيُوبْ سُولْ اِيلِينْكَ نِينِكْ اَرْقَا سِي اُسْتُونْدِينْ

9 جِينْگَكِيلْ سُولْ اِيلِينْكَ بِيرْ لَا بُوكَانْ بِي تُوتُوبْ اِيرْ كَانْ

947

اَنْدِينْ سُونْكَرَا اَگَرْ اُورْزُونْ بُولْسَا قِيسْقَارْ تْغَايْ اَگَرْ قِيسْقَا

بُولْسَا اُوزَا نْغَايْ نَفْيِ كَرَاكْ گِرْ حَمَايِلْ نِينِكْ اَرَا سِينْدَا

بِيرْ قَايِسْ بُولْغَايْ مُحْكَمْ نَفْيِ اَنِي بِيلِينَا بَاغْلَا غَايْ نَا اَوَلْ

اُورْشْ وَقْتِنْدَا فَارِسْ نِينِكْ بِيلِينْدِينْ اِيرْ لْمَا غَايْ اَمَا بِيلَاكَا

بَاغْلَا مَاقْ مُحْكَمْ رَاكْ تُورُورْ نَفْيِ اِلْزَمْ رَاكْ تُورُورْ حَمَايِلْ

قَلْمَا قْدِينْ اَمَا بَيَاغْ بُورْكَانْدَا بِيرْ اَزْ اِيمْكَانْ تُورُورْ نَفْيِ

كَرَاكْ گِرْ قِيلِيچْ نِينِكْ قَبْضَه سِي تَرْبِيعْ گَا مَا يِلْ بُولْغَايْ

تَا اُورْغَانْدَا اِيلِينْكَ اِيچِينْدَا بِيرْ گِينَا كَايْ نَفْيِ بَارْ

مَقْلَا رِينِكْ اَنِينِكْ اُوزَارْ بَاغْلَا نْغَايْ دَا بِرِي بِيرِنَا

947

بَسْ سَنْ مُسْتَغْنِي بُولُورْ سَنْ سُولْ اِيلِينْكَ بِيرْ لَا يِنْ فِي

تُوتْمَا قْدِينْ سُولْ اِيلِينْكَنِي قَايِشِي اُوزَارْ قُيُوبْ جِيكْ

مَالْ لِيكْ نَفْيِ مُومْكِنْ كِيبِ تُورُورْ نَجَانْ بِيلَا سَانَكْ

گِرْ مِينَا قَايِرَا قِينِنَا سُوقْ غَايْ سَنْ سُولْ اِيلِينْكَنِي چِيكْ گَانْدَا

قَايْدَا قُوبْدُكْ اِسَاكْ سَانَكْ اَنْدَا قُوبْغِيلْ نَفْيِ قِيلِيچْ نِينِكْ

اَرْقَا سِي نِينِكْ قِيرْ يَغِينِي قِينِي نِينِكْ اَغْرِي اُوزَارْ قُوبْغِيلْ

نَفْيِ جِيكْ تِيكْ لَا قِيلِيچْ نِينِكْ اُوچِ قِينِ نِينِكْ اِيچِنَا تُوشْ

كَايْ نَفْيِ اَزْغِنَا بُورُوبْ سُوقْغِيلْ قِينِنَا نَفْيِ مُومْكِنْ

بِيرْ ظَرِيفْ عَمَلْ كِينَا سِي بَارْ تُورُورْ اَنِي قِينِ نِينِكْ اَغْرِنْدَا

96r

1	اِستِعمالِ قیلوُرلار اولـــــــ	اولْ تروُرگمِز فِعلِن اَغزی
2	بِنِینگ یوقاروغ یانِین گیسانلار	اَزغِنا گیسرنارلار نایوقا
3	روُغی یانِی اَشغانیانیندین	بیرایلِگ بارماق فیسفابولور
4	گِلگان گمِز قیلیغ بِنینگ	قیرغِن اَنینگ ایچیناقویوب
5	جیلگ کیل گمِز اول بیرکا	بِنگاج قیلیغ بِنیانگ اوجی
6	اَنگا توشار هیچ خطا	قیلماس نفی بیلگیل گمِز
7	قیلیغ ایاسی محتاج	تورورلار اوسونلار
8	طوب اورماقلیق	اَنینگ اوجون گمِز
9	اِشلاحاذق قیلورلِغی	مفاصِل لاری نومشاسِ

96v

خلایق لار دا اوگوش گیشی	گورلار گمِز اَنلار میدان لاردا
تفی ایمِس بِر لاردا	قیلیغ اورار لاریرد نفی
قیلاد بیلیرلاریرد	ی اورش وقِندا اَطلاری
بیرلار بِنینگ	گِلگان گمِز قیلیغ
بِنینگ ایچینا	قویوب جیلگ کیل
گمِز اول بیرکا	بِنگاج قیلیغ
بِنیانگ اوجی	انگا توشار
هیچ خطا	قیلماس نفی
بیلگیل گمِز	قیلیغ ایاسی
محتاج تورورلار	اوسونلار
طوب اورماقلیق	اَنینگ اوجون
گمِز اول	ایش ای اول
اِشلاحاذق	قیلورلِغی
نفی من	بن بیرایش

97r

1	اَغاج نفی اوزی فارس بِنینگ اوزی نوقبا بولسون نفی
2	بیر بیردا اِحگمِز بیلگیل گمِز هیچ بیرلماسون
3	اَندین سونگرا اَندین بیرا گیبیب ایی ساغینگا
4	ایبب اطینگیبی قیغ جانیگیل اوق اماغاچ ارباربیب
5	چِقان اَنگا یقین گیلسانگ نفی زهر بولسانگ قیلیجنگ
6	بی گورگلوگ حرگت بیرلا قیندین چیقار یب ساغ
7	ایگی بِنینگ برابر بِندا گورب اول قیشی یا اول اَغاجنی
8	جانیگیل گیگیل گیرا گمِز قیلیغ بی چیقار غانینگ
9	جانغانینگ بیرکا بولغانی لیاقه بیرلاسون بِنینگ اوگوش

97v

قیلغیل گمِز ایلینگ	اوگرانسون نفی هر بیر گیلگاندا
موندین بیر فارس	بیر مقداری جاییب اَشغادین گیس
گیل نا بیر ارسون	مقداری بیر دین بوفاری فالنجا
نفی هر سونگ بیرلا	انجا عمل قیلغیل گمِز ایلینگ
تمام اِدمن اَلغانی	جانماغا اوگرنگانی نفی خفیف
بولغانی بن اَندین	سونگرا بیش اوق بِنینگ
گیل ساغ یانینگ	اوزار نیگما اوق
اراسی اون ارشون	بولسون نفی اَطینگ
بی قیغ جایب	گیلیب بو اوق
لاری یونگلار اَشاغا	سیندا بارجاسین
بیرگیب جانیگیل	گیسگیلا

98r

گیم بیرا وق بیرا وقدین هیچ ارتوق ایکسوک بولماسون
بوعملی بوغان یوزلیک تغی بینیک قیلیج بیرلا فل غل
مون تونک بیرلا آنجاغا بیکرو عمل قلغیل گیم اط اورار
بولارنی گیسمان سنکا خفیف بولغای چان بواشدا
هیچ نیما اورانکو یتمیرینده ین نیشقارو کورنماسون
چان قیلیج جابغاندا بیلاکیننی نیشقارو راق بورا
جابغیل تغی سفلا نغیل اوزینکدین تغی اطینکدین چن
ضن بینک توس توغرو بولسا یوزنکا فارشو بوس اول
وقندا آیاقینک دین تغی اطینکدین تغی اطینک ننک
باشندین سفلا نغیل چان گیم بواشدا تغی حاذق

98v

آنجا ارتورغیل چان تیلاسانک گیم قیلیج بیرلا عمل
قلغای سن میدان لارداایا اوروش گونلاینده آیاق
لاینکینی اورانکو دا اوجفارو باسغیل نابرما فلاینکدین
هیچ نیما اورانکو یتمیرینده ین نیشقارو کورنماسون
چان قیلیج جابغاندا بیلاکیننی نیشقارو راق بورا
جابغیل تغی سفلا نغیل اوزینکدین تغی اطینکدین چن
ضن بینک توس توغرو بولسا یوزنکا فارشو بوس اول
وقندا آیاقینک دین تغی اطینکدین تغی اطینک ننک
باشندین سفلا نغیل چان گیم بواشدا تغی حاذق

99r

بولسانک تغی سنکا طبیعت وعادت بولسا بس
اندین سونکرا اطینک نینک گومله روکی النینده
جایابا شلا غیل اندین سونکرا سولینکا تغی جابغیل
هر بر جهت کا تغی جابغیل آینیک اوجون گیم کوچ
سیز نینک اعتمادی زایل بولور کوجلوک نینک اعتماد
زایل بولمازن چان یومشاق یا بیرلا اوگرنسا قیلیج
یا بیرلا تغی اول مقدار جیکسون گیم اوگرانکای
آینیک گیبی اندین سونکرا اوق بیرلا تغی تعلیم
قیلسون آماج دا اول یومشاق بیرلا اندین

99v

قیلیج بیرلا تمام اوگرانکای اندین سونکرا
بیر صحرا غاجیق غیل تغی بیر نشان اوزارا اوزینکی
امکانکیل اوکوش انغیل نا آماج دا آنغان گیبی
آنغای سن آما سفلا نغیل گیم آما غینکنی آزدیرما غای
سن بوایتر نینک آفتی اول تورورگیم اول کو آرماغ
طمع بولغای سن اول جاقدا آرار سن بس گیرا گیم
اولکو اورماغا طمع بولما غای سن آما غینکنی تو
زاتمان ارتینجا بولغای سن تغی گیرا گیم رامی نینک
یاسی قوت قدرنجا بولغای تایاسی اوزار قادر و قاهر

١ بُولغايْ تَفِي كِيرَاْنْ كُمْ اُوقِي يَاسِنَا كُورَا بُولغَايْ اُوزُونْ بِلِكِيلْ كُمْ اُوقْ بِنِكْ اُوزُونِي رَامِي نِنِكْ قُولِي

٢ لُقْدَا قِسْفَا لِقْدَا اَمَا يَا تَفِي كِيرَاْنْ كُمْ اُوقْ مِقْدَارِ بَجَا قَدَرِ بَجَا تَفِي كِيرَاْنْ تُورُورْ تَفِي يَا

٣ بُولغَايْ اَمَا اُوقْ بِنِكْ اُوزُونْ لُوقِي يَا بِنِكْ بَاشِي اُوقْ مِقْدَارِ بَجَا كِيرَاْنْ تُورُورْ تَرْ كِيرَاْنْ اَوَلْ

٤ تُوبِنِدِينْ تَفِي بِيرَا بَاشِنَا تِيكْرُو بُولغَايْ قَبْضَهِ دِينْ اُوقْ اُوزُونْ لُوغِنْ بِيلِكَايْ اَنْدِينْ سُونْكْرَا يَا يِنِي

٥ بَاشْفَا اَگَرْ اُوقْ يَا دِينْ اُوزُونْ بُولْسَا رَامِي اِمْكَا نُورْ اَنْكَا كُورَا اَلغَايْ تَفِي كِيرَاْنْ كُمْ يَا بِنِكْ قَبْضَهِ

٦ تَفِي اُوكُوشْ عَيْبْ لَارْ ظَاهِرْ بُولُورْ اَكَرْ يَا اُوقْ دِينْ سَكِيزْ بَارْ مَاقْ بُولغَايْ بُوقَبْضَهْ بَارْجَا قَبْضَهْ لَارْ دِينْ

٧ اُوزُونْ بُولْسَا بُوقِيَاسْ اُوزَارْ گِيمْ سَنْكَا اِيتْ بِيتِمْ تَمَامْ تَخْشِي رَاقْ تُورُورْ اَمَا قَبْضَهْ بِنِكْ اِيتْ كَا لِيكْ يُوعُونْ

٨ تَارْتَمَايِنِ اُوقْ قَبْضَهْ دِينْ اَشْغَايْ بَنْ يَخْشِي جِيكَا لِيغِي اَيَا سِي نِنِكْ قَبْضَهْ سِي قَدَرِ بَجَا كِيرَاْنْ اَگَرْ اِنْجَكَا

٩ بِيلَا كَايْ جِيلِكْ مَاگِي قَبِيحْ گُورِينْ كَايْ بَنْ بُولْسَا بِيرْ نِمَا جُولغَاسِينْ بُوعَمَلْ اِيجِنْدَا اُوكُوشْ

١ بِينَمَا لَارْ بَارْ كِيرَا كَالُوسِينْ ذِكْرْ قِيلْدُقْ قَالغَايْ بِي بُولغَايْ كِيرَاْنْ كُمْ مُونْ بِنِكْ يَا بِنِكْ يُوقَارُوغْ بَاغِرِي

٢ ذِكْرْ قِيلْمَا دِيقْ بُوبِيرْدَا بُومِقْدَارْ بِيَا رَبِّ تَفِي بَاشِي بِيرْلَا اُوزُونْ بُولغَايْ مِقْدَارْ وَاجِبْ دِينْ گُمْ اَشَاقْ

٣ كِتَابِيمْ نِدَا اُوزُونْ بُولُوبْ اُوقِيغَانْ گِيشِي مَلُولْ بِيرْدِينْ يُوقَارُو بِيبِيكْ بِيرْكَا اَنْغَانْدَا نَا اَشْغَا بَنْ رِي بِنِكْ

٤ بُولْمَاسُونْ تِيبْ بَعْضِي زَايِدِي مُخْتَصَرْ قِيلْدُقْ وَاللهُ اَعْلَمْ گُوجَا رَتُوقْ بُولسُونْ اُوقِي دَفْعْ قِيلْمَاقْ اِيجِنْدَ تَفِي اُولْ

٥ بَابُ ـــــــــــــ فِي صِفَةِ يَا بِيرْلَا گِيمْ يُوقَارُو دِينْ اَشَاغَا اَنَا رِسِينْ گِيرَاْنْ گُمْ اِنِكْ

٦ اَلْقَوْسُ لِرَمْيِ الْبِرْجَاسِ الْمُرْتَفِعِ وَالْقِلَاعِ وَ يُوقَارُو غْ بَاغِرِي بَاشِي بِيرْلَا فِيسْفَا بُولغَايْ اَمَا اُوزُكَا

٧ الرَّمْيُ اِلَى الْحِصْنِ الْعَالِي وَالشَّيْءِ الْمُشْرِفِ يَالَارْ بِنِكْ بَارْجَا يِرِي گِيرَاْنْ گُمْ بِيرْ تُوزُكَا بُولغَايْ

٨ بُوبَابْ اُولْ يَا بِنِكْ صِفَتِينْ بَيَانْ قِيلُورْ گُمْ بِيبِيكْ بِيرْ يَعْنِي اِيتِ بَاغِرِي تَفِي بِنِكْ بُولغَايْ تَفِي دَايِمَا عَادَتْ يَالَارْ

٩ لَارْدَا گِي لَارْ بِنِ تَفِي قَلْعَهْ لَارْدَا اِغِي لَارْ بِنِ اَنْمَاقْ لِينْ اُوزُونْ بِنِكْ يُوقَارُو غْ بَاغِرِي بَاشِي بِيرْلَا اَشَاغَا سِنْدِينْ اَرْتُوقْ اَقْ

بولغای تغی کیرای کم قبضه دا اوق بنینك بورکان
بیری یا بنینك بوجوغی بولغای سواء محرر کیرشدا تغی
کیز بیری مون بنیك بولغای سواء محرر السلام
باب ـــــــ فی النشاب
بو باب اوقنی یاسان قیلور رای لار اختلاف قلدلار کم
اوق لار بنینك صفت لار بنده بعضی لاری ایتی لار کم
اوق بنینك اورون یخشی تورور تیدی لار بعضی لاری
اوق بنینك قیسقا سین اختیار قیلدیلار ای زعم
قیلدی لار کم اورون یادین ساکن رای چیقار تیب

تغی قیسقا سی ایتی رای چیقار تیب ای تور ور کم زعم
قلدلار والسلام باب فی رمی الحصون
قحان تیلا سانك کم اورشدا سن اشاغا تورور یقار
قلعه داغی لار ای انغای سن قالقا بنینك النده تورب
یاغی جیك کیل قحان تمام تولتور سانك ایلینکی
یوقاروکو تورور غرهینکی کیرلاب انغیل والله
باب ـــــــ فی الرمی من فوق الحصن الی
الاسفل فی اصل الحصن فی الحرب
قحان تیلا سانك کم یوقاروغی قلعه دین اشاغا قلعه

تو بیندا کی کشی لار ای انغای سن برغرهینك بنینك اوس
نوندا تورغل تغی یا بنینك اشاغا باشی ای ساغ یا بنینکدین
برما قینکی بیغینك اوستوندین کیجیرکای سن
سار و کیجیر کیل تغی یا بی ار قوری سینا تو تور یوقارو
دین اشاغا جیك کل ار قانکی ار غینا بوکور اونکی
ایك آیاغینك ارا سیندین تو تور تورغیل تغی انغیل
ستفاد بنغیل اورشدا بیر یا بغا تورور اما غیل بل کم
بیر بردین بیر بیرکا یورور غرهینی ایزدا انغیل
باب والسلم فی نزع القوس
بو باب یا بی جیك ماکی نیان قیلور اصل یا بی جیکما کدا

١ كلكاى كمر بوزينك تغى كوزلارينك قيرازلماين
٢ اتغاى سن امّا حبس لامان ليك بنينك ازحدى اوج
٣ شان سانماق ليق مقداري توروز ولكن حبس
٤ لامان ليك بنينك تخشى سه اول توروز كمر اوج
٥ شان سانا غيبجا بنيك توروز اتغاى سن والسّلام

باب في الرّمي بالحسبل والسجرى

٦ بوباب قاوشنا وك دين اوق اتماق ليق بيان قلور
٧ بوصنعت يخشى صنعت توروز بارجاغا بيسك قلعه
٨ داغي لازني اتماق ليق اوجون دقي بيراق بيرداكي لازني
٩ اتماق ليق اوجون تغى بولازينك عيرى اوكوش نيما
١٠ كلاوجون انينك اوجون كمر مونينك بيك اوق
١١ بيراق كيتار تاحدى بيك ارشون بيرتغى از
١٢ توقراق بيرسوروز تيب توروز كلار امانا وك اوق
١٣ اول توروز كمر اوزوني بيرقاريش بولغاى تغى يمراني
١٤ توروت برماق بولغاى خراساني دا تغى بواوقنى انار لازاندا
١٥ انكا الار تيلمجا عوش بيرلار انينك يمراني بير
١٦ نافدين كجيراك توروز ناوك كانازك تغى بيرلار
١٧ امانا وكنى اوكوش نيما دين قيلورلار ايجكا سون كو

١ قاميشدين قيلورلار تغى قصب فارسى دين قيلورلار تغى
٢ سوكوت اغاجيدين قيلورلار تغى مونكا اوخشار
٣ بيكيل بومشاق اغاجدين قيلورلار كيراك كمر قاج
٤ دين يوعون راق بولغاى اوزونى عاده اوق بينك
٥ قدر بجا بولغاى تغى ايك بارماق اندين اوزون راق
٦ بولغاى تغى اينك بيرياينيدين اجغيل ثلث
٧ مقداري تغى ايك طرفى ايكار ومايل راك بولسون
٨ تا اوقنى بيشفار جيقما غا قويماغاى تغى انكا بيرتاسما
٩ تا قيل تغى بارماقيكا كجيرمكل تغى اوقنى ناوك

١ اتماق ليق اوجون تغى بولازينك عيرى اوكوش نيما
٢ كلاوجون انينك اوجون كمر مونينك بيك اوق
٣ بيراق كيتار تاحدى بيك ارشون بيرتغى از
٤ توقراق بيرسوروز تيب توروز كلار امانا وك اوق
٥ اول توروز كمر اوزوني بيرقاريش بولغاى تغى يمراني
٦ توروت برماق بولغاى خراساني دا تغى بواوقنى انار لازاندا
٧ انكا الار تيلمجا عوش بيرلار انينك يمراني بير
٨ نافدين كجيراك توروز ناوك كانازك تغى بيرلار
٩ امانا وكنى اوكوش نيما دين قيلورلار ايجكا سون كو

١ قاميشدين قيلورلار تغى قصب فارسى دين قيلورلار تغى
٢ سوكوت اغاجيدين قيلورلار تغى مونكا اوخشار
٣ بيكيل بومشاق اغاجدين قيلورلار كيراك كمر قاج
٤ دين يوعون راق بولغاى اوزونى عاده اوق بينك
٥ قدر بجا بولغاى تغى ايك بارماق اندين اوزون راق
٦ بولغاى تغى اينك بيرياينيدين اجغيل ثلث
٧ مقداري تغى ايك طرفى ايكار ومايل راك بولسون
٨ تا اوقنى بيشفار جيقما غا قويماغاى تغى انكا بيرتاسما
٩ تا قيل تغى بارماقيكا كجيرمكل تغى اوقنى ناوك

١ اتماق ليق اوجون تغى بولازينك عيرى اوكوش نيما
٢ كلاوجون انينك اوجون كمر مونينك بيك اوق
٣ بيراق كيتار تاحدى بيك ارشون بيرتغى از
٤ توقراق بيرسوروز تيب توروز كلار امانا وك اوق
٥ اول توروز كمر اوزوني بيرقاريش بولغاى تغى يمراني
٦ توروت برماق بولغاى خراساني دا تغى بواوقنى انار لازاندا
٧ انكا الار تيلمجا عوش بيرلار انينك يمراني بير
٨ نافدين كجيراك توروز ناوك كانازك تغى بيرلار
٩ امانا وكنى اوكوش نيما دين قيلورلار ايجكا سون كو

١ قاميشدين قيلورلار تغى قصب فارسى دين قيلورلار تغى
٢ سوكوت اغاجيدين قيلورلار تغى مونكا اوخشار
٣ بيكيل بومشاق اغاجدين قيلورلار كيراك كمر قاج
٤ دين يوعون راق بولغاى اوزونى عاده اوق بينك
٥ قدر بجا بولغاى تغى ايك بارماق اندين اوزون راق
٦ بولغاى تغى اينك بيرياينيدين اجغيل ثلث
٧ مقداري تغى ايك طرفى ايكار ومايل راك بولسون
٨ تا اوقنى بيشفار جيقما غا قويماغاى تغى انكا بيرتاسما
٩ تا قيل تغى بارماقيكا كجيرمكل تغى اوقنى ناوك

عَلَى الْفَرَسِ رَكْضًا وَفِيهِ أَنْوَاعٌ مِنَ الظَّرَائِفِ

بُو بَابْ اَطْ اُوسْنُونْدَا اُوْقْ اَتْمَاقْ اَلِيغْنِي بَيَانْ قِيلُورْ نَغِي

مُونِينْگ اِجِنْدَا اَنْوَاعْ ظَرَايِفْ بَارْ بُولُورْ بُو اِيشْدَا

كِيرَاكْ كِمْ اَطِينْگ يَخْشِي اَطْ بُولْغَايْ يَنْجُوكْ گِيمْ

سَنْگَا وَصْف قِيلْدِيمْ اُوْقْ اَتْمَاقْ لِيقْ قَاصَالِحْ بُولُورْ

اَطِينِي اَوَّلْ لَارْدَا اِجْمَانْ تِيلَاسَانْگ كِمْ اَطْ اُوسْنُونْدَا

اُوْقْ اَتْمَاغَا بَاشْلَاغَايْ سَنْ جَابِيبْ بَنْ بِيرْ بُومْشَاقْ

يَا اَنْغِيلْ نَغِي بِيرَا اُوْقْ اَنْغِيلْ گِيمْ بُوقْ گَا يَارَادُ تُولْغَايْ

اَنْدِينْ سُونْگَرَا بَيْشْ رِجَا سِتْگَيْلْ بِيرِ بِيرِي اَرْتِنْجَا

هَرْ بِيرِي سِي نِينْگ اَرَاسِي قُرْقْ اَرْشُونْ بِيرْ بُولْسُونْ

اَنْدِينْ سُونْگَرَا بَيْشْ اُوْقْ اَنْغِيلْ نَغِي اَطِينْگَنِي قَبْغَ

سُورُوبْ بُولَارْنِي بِيرِي بِيرِي اَرْتِنْجَا اَنْغِيلْ تِجَانْ

بُولَارْ بِي يَخْشِي اَنَارْ بُولْسَانْگ هَرْ بِيرِي سِي نِينْگ اَرَا

سِينِي اُوتُوزْ اَرْشُونْ قِيلْغَيْلْ نِيكْ مَا قُورَالَا مُونُونْگ

گِيبِ اِيگِسِيتْ كِيلْ نَا هَرْ بِيرِي سِي نِينْگ اَرَاسِي

يِتِي اَنْلَامْ قَالْسُونْ تِجَانْ مُونْدَا نَغِي جَاذِقْ بُولْسَانْگ

بِيزْ اَتْمَاقْ لِيقْ دَاشْرَطِيبْ جَا بَسْ بُوَايِشْ نِينْگ جَدِي

اُولْ تُورُورْ اَنْدِينْ سُونْگَرَا بِيرْ تُورْلُوكْ نَغِي تِنْگ گِيلْ

يَتْمِشِ بُولْ يَا نِينْگ اَوْجْ بَرْمَاقِ مِي سَاغْ يَا نِينْجَا

فَارْشُورَاقْ اِيكِ تِينْگ گِيلْ نَغِي جَابُوبْ گِيلِيبْ اَوَّلْ سُولْ

يَا نِينْگ دَاغِي يَ اَنْغِيلْ اَنْدِينْ سُونْگَرَا سَاغْ يَا نِينْگ دَاغِنْ

اَنْغِيلْ اَكْرَا نَا بِيلِسَانْگ تِجَانْ مُونْدَا نَغِي مَاهِرْ بُلْسَانْگ

بَسْ بِيرْ تَنْبِيغْ يَا اَنْغِيلْ اَنِينْگ بِيرَا لَا نَغِي اَنْجَا اَنْغِيلْ گِمْ

بُومْشَاقْ بِيرَا لَا يَنْجُوكْ اَنَارْ اِيرْدِيكْ بَسْ بُوَقْتْ دَا كَامِلْ

قِيلْدِنْگ يَخْشِي اَقْ اَقْ لِيقْ بِي بَارْ جَا بِيرْ دَا مُونْدِينْ سُونْگَرَ

گُورْ كَاوُكْ اَنَارْ سَنْ يَعْنِي اُورُوشْ وَقْتْ لَارِ نِينْدَا

نَغِي اَوْدَا گِيكِ اَنْغَانْدَا نَغِي سَيْدَانْ لَارْدَا بَسْ بُوَقْتْ دِينْ

اوقلاريني اليب برما قلاريبنك كاسوقيب بورورنغي كيب
اينيل امابوا قلاركيراك كم اينجكا اوقلار بولغاي
تابرمقلاريبنكا انارو قتداسيغايي والله اعلم
النبجي فتي طوب ــــــ اورماقدا
النبجي فتي طوب اورماقلا بنجه كرك اني بيان قيلور
بيلكيل كم طوب اورماقليق فارسليق بنبك اولوغ
منفعت لبك اشلاريندا تورور فارسليق بنبك فايسي
فبين دين بيلاسانك خاصه كم قيلنج بيرلا نغي سونكو
بيرلا نغي اوق بيرلا عمل قيلماقليق دايعني بوايش كدا

مع هذا ايسار اجدات تونبنك بي چيقماق ليق دين
تورا وتور يعني چيقماش بولور نغي اياعينكني اوزانكو
دا تورا تور يعني اياعينكني كورمكلون باسماق ليق قا
معود قيلور نغي بوا ويون بيرصنعت تورور كم
سلطان لو نبنك نغي بيلك لاريبنك لذت لاري
اينبك بيرلا حاصل بولور نغي فارس كا فارسلعندا
فزابخ تورور نغي سنكا وصف قيلايم كم اول

بوقوش فنيغ گيراك بولور اينبك اوجون كم مونداي
اوگوش واقع بولور حمله قيلماقليق نغي فاياماقليق نغي
قاياماقليق نغي مدافعه قيلماقليق نغي جوهان قيلماق
نغي بيري بيرسيناگير شماك نغي اط سورماك نغي
اطني اوكراتماك بل خود اول مبيم قيلماجاري
بولور مجري الاخمار يعني اط نغي فارس اورش اوجون
يراغ بولور لار نغي ادمان حاصل بولور نغي گونكلولار
اورش قامعود بولور اينبك اوجون كم گورماك لبك كا
گوگجاك اويون تورورا ورش اوجون جدايش تورور

نغي اول احكام لاردا كم اندا اورماقليق جايز
دوگول مگر كم اينبك بيرلا جان اندين گيجسانك ضم
بنبك باطل بولور نغي بوا ويون دا فارشوا بيرلا توقوش
ماقدين نغي جوكان گوزكا اويوزكا بيكماگدين سقنغل
كم بوا ويون دا بوايش لاردين خوف تورور سقلنغيل

باب ــــــ الابنى

بوباب ميدانداطوب اورماقليق بي بيان قيلور جوكان
بيرلا ميدانداطوب اورماقليق تورث نوع اوزار تورور
اول گي سه كم اول معروف تورور بارجاخاد يقلاد

١١٥٢

١ اَنِنِك بِيرلا عَمَل قِيلُورلار اَول طوبنى توس توغرى — اُورُشلار نِفى بار نوُرُرگُمِز سانا سابُولماس گُمِز اَط بِنِنك

2 اُورماق لِيق نوُرُورساغ يانِندا اَط بِنِنك ساغ يِنگا — نوُرُت اَيانغى اَلتِندِين نِفى فارِنِ اَلتِندِين نِفى نُوبافار

3 قِيندِين گِيجورا نِفى بِيرِى سِى طوبنى فايتارا اُورماق — اَلتِندِين نِفى بُولار دِين اُورگا يِنما لارگُمِز حِساب

4 .نوُرُورساغ يانِندِين اَط بِنِنك ساغرى سِيندِين نِفى — قِيلسا بُولماس اَمّا بِيز بَعضى سِين ذِكر قِيلدُق بَعضى

5 قوبُرُوغِيندِين گِيجورا نِفى بِيرِى سِى طوبنى سُول — سِين نِفى اِرداكان نابارا اِن شاءالله تَعالى اَمّا اَولكِى

6 يانِندِين توس توغرى اُورماق لِيق نوُرُورا اَط بِنِنك — نوُع داگوركلوك طوب اُورماق لِيق اول نوُرُورگُمِز

7 سُول يِنگا قِيندِين گِيجورا نِفى بِيرِى سِى طوبنى سُول — طوبنى جوگان بِيرلا اوروب نوس توغرو نِفى ايلِنِي

8 يانِندِين قايتارا اُورماق لِيق نوُرُورساغرى سِيندِين — جوگان بِيرلا اَط باشِيندِين ايلا نديرِب سُول ايگِنِي

9 نِفى قوبُرُوغِيندِين گِيجورا بو اُورُشلار دِين باشقا يانِندِين — اُورار كِيلِنِيرگا يى نِفى ايگِنجى نوُع داگوركلوك

١١١٢

١١١٧

1 اُول ـــــ نوُرُورگُمِز جوگان بِي ارنقارى سالا بِيرماك — گِجِيرما نِفى كِيرار گُمِز بو نوُرُت نوُع داگُمِز نفسِير

2 لِيك نوُرُورا اُوزانِيب اَط بِنِنك ساغ قولاغى حَدِّ يِندِين — قِيلدُق طوب اُورماق لِيق داايلى نِنِك مُخرجى جوگان

3 گِيجورا قولاغِيناتِيگرماياِن نِفى اوجوغى نوُع داول — بِيرلا باشى نِنِك اوسنوندِين بُولغاى مگر گُمِز نِيز گِيبنوُر

4 نوُرُورگُمِز جوگان بِيرلا طوبنى سُول يانِندِين ايلگار — بِيرِى تار بُولغاى يِمنى زخم بُولغاى يِ اِلجِزء نوُقطه اى اول

5 سِينا ايلِيبِي اوزانِيب قويا بِيرگاى نِفى ايلِي نِنِك — زخم قِلغانا دار غا جوگان نِنِك گاى نِيب ياخوذ اَط اَندِين

6 قايِنِيب بارغان بِيرِي ساغ يانِي اوزار بُولغاى ارقاسِين — بِيز جاگِجگاى ياخوذ طوب بِيرِيرداانوش گاى

7 دِين ساري نوُرنوُختى نوُع داول ـــ نوُرُورگُمِز سُول — گُمِز قِيبِع اُورماق لِيق اِمكان بُولسا غاى مون نِنِك بِرلا ردا

8 يانِندِين طوبنى جوگان بِيرلا قايتارا اُورغاى ايلِنِي — باشِينك اوسنوندِين اُورماسانك قِيرماس يِمنى دايِما

9 سالا بِيرِيب اَط بِنِنك سغرى سِيندِين نِفى قوبُرُوغِيندِين — باشِينك اوسنوندِين اُورماق كِيرار سِين اگر بُوبِرلا ردا

مون بيك قيلماسا بس بواول كشي بيك يمان اورماسا
غيندين بولغاي ياخود اورماقدا خطا قيلغاي ميدين
بولغاي نفي طوبني سورب اورغاندا دايما اوزانا تونيك
ياجزام بيك برابر يندين اورغاي اگر طوبني سورب
يورورب اورغاندا ياز سانفي طوب يا يتجا قنلاب يورور
بولسا ضربني ايك گيزاوچ گيز قيلغيل اطنيك سغريب
سيندين نفي قويرغ غيندين اول تورك نوعدا
توزني سيندا نفي مون بيك قيلغيل بواورشغا مشتي ومشك
بيرلا ازاگر بوطريقه اورورب اوزا بيلماسا اطي بيك

فنيغ بوگوزماگيندين بولغاي ياخود طوب ميدان
بيك بيريا بينا توشماگدين بولغاي گمراني بوصفت
اوزارا اورماق ليق قاجاره نا بماغاي بس اول جافدا
بجوك گيم امكاني بولسا اينيك گيبي اورسون اياز
دين چقمايين گم اياردين چيقماقليق فارسلاز فنيدا
اولوغ عيب نورور باب في صفة الدابة التي
بضرب الصولجه عليها بوباب اول اطلاز گم طوب اورماقليق قا
برارا بيان قاورا اول اطگم اينيك اوزار طوب
اوينا ليرگيران گم بوعون بولغاي نفي تيز نفس بولغاي

تفي ماموم العاقبة بولغاي يعني اياقلاري صحيح بولغاي
تفي بوكروشي بوشاق بولغاي تفي قيسماق تيلاگاندا
تيزجاقا ينغاي نفي باشين نارتغان بيرديا نورا ياراغاي
بوصفت ليغ اطلاز طوب اورماقليق فابيرار والله اعلم
باب في مقادير الصولجه
بوباب جوگان مقدارني بيان قيلور جوگان بيتك
مقدارگم اينيك اوزارا سناد لاز بيتك رايلاري جمع
بولوب تورورگيران گم اورغان گشي بيتك قبضه
اون نوقوز قبضه بولغاي اگر موندين ارتوق بولسا

قولينا توليماي بولماغاي تفي قيسقا اينيك مقدار اون
بيني قبضه گيران گم بولغاي اياسي بيتك قبضه سي
بيرلا اگر موندين ايكسوك بولسا اورغان گشي محتاج
بولورايكيلماك ليك گاجان ايكيلسا لابد اياردين
جيقغاي اول عيب نورورا گر طوب سيندين بيرازگينا
بيراق بولسا اول نفي مون بيك نورورا ماغير موضعيندا
يگيلماك تفي بيك اولنورماقني ترك قيلماق ليق نفي
اياردين طوب اورغاندا جيقماق ليق بولار بارجا
قنيغ عيب لارنورولارا ماايلينيا اوزا تماق ليق نفي

بيليبني اينكمان ليك جوكان بيرلا بيرگا ايارديڭ

چيغارمايڭ اولتورورسيرني اولـــ عيب دوگولـ

اكر ايارديڭ چيغارسا عيب تورورامتا جوكان بيجا

اورون بولسا اقوي تورورا كرمفرط بولماسا اول مقدار

كمر طوبدين سبب منع قيلغاي نفي جوكان بيلك اغري

كبراك كمر ايليك بيش مثقال بولغاي اكر موندين

اغير بولسا اغير كيليرطوب اورمايلين فاقولاي

بولماس مكر كمر ايا سي اندين كوجاوك بولغاي امتا

بيلك كيلي كبراك كمر فرق مثقال بولغاي اكر موندين

ايكيسيك بولسا ايلندا شراكاي اورايلماكاي

مكركم ايا سي اندين كوج سيز بولغاي امتا اغير بيرلا

خفيف اورتاسيندا ي مقدار كمر ايا سينا موافق كيلسا

اينيك كيب قيلغاي اورون ليقدا فيسفا ليقدا نفي اط

بيلك بقي ايا سي بيلك اوزونلوغينا نعلق تورورلي

مقدار كيم اورون بولسا اول مقدار قيلسون امتا

اوسنادلا را ينيك كيب ذكر قيلسا تورورلا رسيز نفي

سنكا اي ذكر فيلدين علمونك بولسون اوجون

باب في مقادير المياه

بوباب ميدان لار بيلك مقدار ني بيان قيلور امتا

يخشي سے اول تورورگم مقدار معتدل بولغاي

اورون بيلك ارشون بولغاي اني نفي اول مقدار

بولغاي اولـــ ميدان گم زياده دا نفي نقصاندا مونكا

يقين بولغاي اول يخشي ميدان تورور نفي گيراك گم

بيري توب توز بولغاي والله اعلم بالصواب

باب في شميمة العدة التي يصلح بها الضرب

بوباب طوتي نيچا گشي بيرلا اوتيناما ني ليق يخشي گيليز

اني بيان قيلور طوب اوتيناما قليق بيلك يخشي سے

ايكيسيك بولسا ايلندا شراكاي اورايلماكاي

مكركم ايا سي اندين كوج سيز بولغاي امتا اغير بيرلا

خفيف اورتاسيندا ي مقدار كمر ايا سينا موافق كيلسا

اينيك كيب قيلغاي اورون ليقدا فيسفا ليقدا نفي اط

بيلك بقي ايا سي بيلك اوزونلوغينا نعلق تورورلي

مقدار كيم اورون بولسا اول مقدار قيلسون امتا

اوسنادلا را ينيك كيب ذكر قيلسا تورورلا رسيز نفي

سنكا اي ذكر فيلدين علمونك بولسون اوجون

باب في مقادير المياه

اون گشي تورورتعيني ازي گيراك گم اون گشي بولغاي

اكر موندين اوگوش نفي بولسا جايز تورورا ينيك اوجون

گيم بوايك بولاك بيلك هر بيرسي نا بيرتا شجي گيراك

نفي بيرگشي گيم اينيك ارتين سفلا غاي گم اكر

اول خطا قيلسا اول انكا مدد قيلغاي نفي فالغان

گشي لار اورتا بيرلا اوتيناغاي لار بس بولار بيش گشي

بولغاي اولـــ بولاك بيش گشي بولغاي موندين نفي

ارتق بولسا فايرماس اكر مضمر بولماسا لار والسلام

باب في علم ضرب المزاريق

1 بُو بَاب سِيبقُوْن اُورمَاقلِيق عِلمِنِدَا بَيَان قِيلُور ١١٦٢

2 سِيبقُوْن بِيرلَا اُورمَاق لِيق نِيتِك عِلمِي اُولْ تُرْدُرُكُم

3 سِيبقُوْنِ اُورنَا سِيبِندِيْن نُوْ تُغَايُ اَرْتُقَارِي مَغْلُوْب

4 اَنْدِيْن سُوْنكْرَا اُوجْ قُوْرلَا بِتْرَا تُكَايُ اُوجْ اَنْلَام

5 اِيلْكَارُو بَاسغَايُ نَفِي اُولْ فَصْدْ قِلْمَان

6 بِيرِيْنِ اِيكْرِي رَاْك نُوْرُوْب مَجْمُوْع قُوَتِي بِيرلَا غَرَمِي

7 اُوزَارَا اَتْغَانْ جَهْد قِيلِيب اُوْلَاكُوْر كَايُ

8 وَالحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهُ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمْ

9 وَكَانَ فِي عَامِ خَمْسِيْنَ وَثَمَانَ مِأَيَةٍ مِنْ هِجْرَةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه

=